ROMANORUM PONTIFICUM REGUM

ATQUE ILLUSTRIUM VIRORUM

TESTIMONIA

DE

BEATO NICOLAO ALBERGATO

Cardinali S. Crucis, & Epiſcopo Bononienſi

JUSSU, ET AUSPICIIS

BENEDICTI XIV.

PONTIFICIS MAXIMI

Nunc primum Collecta, & in ſex Claſſes diſtributa

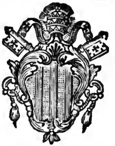
PRÆMITTITUR EJUSDEM VITA SCRIPTA

A JACOBO ZENO EPISCOPO FELTRENSI

Ad fidem Codicis Vaticani recognita, Notiſque illuſtrata

STUDIO, ET LABORE

CONSTANTINI RUGGERII.

ROMÆ MDCCXLIV.

Ex Typographia Franciſci de Comitibus Impreſſoris Cameralis.

SUPERIORUM PERMISSU.

Digitized by Google

Digitized by Google

PRÆFATIO.

BEATUS NICOLAUS Cardinalis Albergatus tanta virtutis, ac ſanctimoniæ fama ævo ſuo floruit, tantoſque labores pro Sancta Dei Eccleſia ſuſcepit, exantlavitque, ut omnes illorum temporum Scriptores ampliſſimis monumentis ſanctiſſimi Viri memoriam conſecrarint. Hinc cum Emos Patres, qui Sacris Romanæ Eccleſiæ Ritibus præſunt, certiores nunc reddere oporteat de perenni ſanctitatis fama, deque cultu Beato Viro hactenus exhibito; SS. D. N. BENEDICTI XIV. Pont: Max: imperio, nutuque veterum, ac recentiorum Scriptorum lucubrationes evolvimus, eorumque teſtimonia deſcripſimus, eo plane conſilio, ut debiti cultus honores ab Apoſtolica Sede illi inpoſterum decernantur. I. Operis occaſio.

Hujuſmodi tamen ſpartam ſuperioris ſæculi initio adornavit Fr. Georgius Garnefeltus Carthuſianus Colonienſis ad calcem trium Scriptorum, qui B. Viri res geſtas II. Garnefelti Labores.

ſtas

ſtas literis mandarunt, ubi ſexdecim Virorum illuſtrium teſtimonia de vita, ac rebus geſtis B. NICOLAI in lucem protulit. Verum cum poſt Garnefelti obitum tot XV. ſæculi monumenta eruditorum Virorum ope typis edita fuerint, aliaque non pauca illius diligentiam effugerint; res adeo crevit, ut ne *rudis*, *indigeſtaque moles*, collectio hujuſmodi Emis Patribus videretur; optimum eſſe duxi eandem peculiari ordine diſponere, nempe juxta perſonarum dignitatem, ac diverſas Scriptorum Nationes, ea potiſſimum de cauſa, ut omnium pereque gentium ſuffragio admirabiles B. NICOLAI virtutes eluceſcant.

III. Operis ratio. Romanorum Pontificum teſtimonia de B. NICOLAO.

Sex igitur Claſſibus noſtra hæc conſtat collectio. Ordinem ducunt Romani Pontifices Martinus V., & Eugenius IV., quorum alter ſanctiſſimum Virum ſacro Purpuratorum Patrum Senatui adſcripſit, alterius vero nomine ampliſſimas, ac difficillimas Legationes obivit. Horum Epiſtolæ ex authenticis Regeſtis, quæ in ſanctiori Romanæ Eccleſiæ Tabulario extant, juſſu, & auſpiciis SS. D. N. deſcriptæ, ac recognitæ fuerunt. Selectiores tantum edere nunc placuit, ne nimia voluminis mole lectori faſtidium ingererem; ideo, & breves notas illis ſubjeci, ut ejus laborem aliqua in parte minuerem. Eugenio ſuccedit Pius II., qui

qui ex illius ſchola, & contubernio prodiit, quique luculentiſſimis teſtimoniis magiſtri ſui memoriam ornavit, conſecravitque. Tandem Romanorum Pontificum agmen claudit SS. D. N., qui in præſtantiſſimo opere de Servorum Dei Beatificatione, & Canonizatione B. NICOLAI Civis ſui virtutes, ac perennem ſanctimoniæ famam, non paucis, iiſque graviſſimis argumentis confirmavit.

IV. Regum, aliorumque teſtimonia.

Romanos Pontifices excipiunt, Carolus VII. Francorum, & Henricus VI. Anglorum Reges, qui B. NICOLAUM Apoſtolicæ Sedis Legatum magnifico ſæpe hoſpitio exceperunt, eximiarumque illius virtutum oculatiſſimi teſtes fuerunt. His tandem ſuccedunt Scriptores Itali, Galli, Belgæ, Germani, atque Britanni, quorum nomina ſequenti Catalogo mox dabimus.

V. Præmittitur vita B. NICOLAI ſcripta a Jacobo Zeno.

His omnibus vitam B. Viri a Jacobo Zeno ſcriptam præmittere operæ pretium eſſe duximus, ut luculentiſſimo tanti viri teſtimonio, qui B. NICOLAUM impenſe coluit, eumque Florentiæ apud Pontificem degentem ſæpe inviſit, admirabiles ipſius res geſtas, quas Scriptores a nobis recenſiti confuſe, & permixte narrant, ſervato temporum ordine lectorum oculis ſubjicerem. Hujuſmodi vitam omnium primus

vul-

Digitized by Google

vulgavit GeorgiusGarnefeltusCarthuſianus Coloniæ anno 1618.; Eamque poſtmodum Godefridus Henſchenius novo ordine digeſtam ediditTo.II.Maii Bollandiani pag.469. Nos ipſam cum veteri Codice Membranaceo Bibliothecæ Vaticanæ num. 3703. contulimus, ac menda aliquot ſuſtulimus, quæ in priores editiones irrepſerant. Hujuſce Codicis præſtantia ex eo potiſſimum dignoſcitur, quod Petri Barbi Cardinalis Sancti Marci, qui poſtea fuit Paulus II. inſignibus ornatus ſit, auro minioque depictis: unde colligere juvat hunc eundem Codicem eſſe, quem Zenus Cardinali prædicto dono obtulit.

VI. Zeni elogia. Jacobi Zeni vitam, & res geſtas narrant Ferdinandus Ughellus Italiæ Sacræ Tom. V. pag. 194. 350., & 458. in Epiſcopis Bellunenſibus, Feltrenſibus, & Patavinis. Jacobus Philippus Tomaſinus in Commentario de Gymnaſio Patavino, Libro IV. pag. 392. 396. Nicolaus Comnenus Papadopolus in Hiſtoria Gymnaſii Patavini lib.I. ſect.II. cap.XX Vir. Cl. Ludovicus Antonius Muratorius in Præfatione ad vitam Caroli Zeni, quæ extat Tomo XIX. Scriptor. Rer. Ital. pag. 199., & demum Emus Quirinus in Epiſtola III. ad BENEDICTUM XIV. PONT. MAX. pag. 46.

Præter Zenum B. NICOLAI vitam, & res geſtas eodem ſæculo ſcripſere Poggius Florentinus in Oratione funebri, quam habes pag.76. Veſpaſianus Florentinus, Arnoldus Boſtius Carmelita in Commentario de Viris illuſtribus Ordinis Carthuſienſium, & Petrus Dorlandus, quorum lucubrationes edidimus pagg. 67. 210., & 213. Sæculo XVI. in eodem argumento verſati ſunt Angelus Maſſarellus Septempedanus Sacri Tridentini Concilii a ſecretis, cujus opus MS. vidit Joannes Antonius Victorius Bononienſis, & ſummus vir Carolus Sigonius, qui ſuum commentarium Gabrieli Paleotto S. R. E. Cardinali ampliſſimo inſcripſit. Hunc edidit Georgius Garnefeltus, ac poſt ipſum Godefridus Henſchenius Tom. II. Maii Bollandiani pag.477. His jungendi ſunt Hieronymus Garimbertus Epiſcopus Galleſii, Alphonſus Ciacconius, & Petrus Sutor, quorum teſtimonia habes pagg 134. 234. 242.

VII. Scriptores vitæ B. NICOLAI ſæculo XV., & XVI.

Sæculo XVII. B. NICOLAUS quamplurimos vitæ ſuæ Scriptores nactus eſt, inter quos eminent, ex Italis Celſus Faleonus, Ferdinandus Ughellus, Bonaventura Cavallus, Gaſpar Bombaſius, Ludovicus Manginus, & demum Jo: Antonius Victorius Bononienſis, qui meo quidem judicio ſuperiorum Scriptorum labores, ac diligentiam longe eſt præ-

VIII. Scriptores XVII. & XVIII. ſæculi, Itali, Galli, & Germani.

tergreſſus. Opus hujuſmodi lucem nondum aſpexit, ſed MS. extat in Bibliotheca domeſtica SS. D. N. Ex Gallis non pauci hoc eodem ſæculo B. NICOLAI res geſtas perſcripſere, ac præ cæteris Ludovicus Donius de Attichy Epiſcopus Æduenſis in libello cui titulus *Idea Perfecti Præſulis in vita B NICOLAI ALBERGATI Cardinalis*, & in Floribus Hiſtoriæ Sacri Collegii Cardinalium, Antonius Aubery, Joannes Collart in notis ad Diarium Antonii Tabernæ, Antonius Feideau in vitis Sanctorum Tom. II. pag. 324. Hadrianus Baillet in Sanctorum vitis Tomo II. pag. 178. edit. primæ in fol. Noſtro quoque ſæculo Scriptores vitæ B. NICOLAI non defuere: habemus enim Georgium Joſephum Eggs Germanum, qui in Purpura docta Tom. III. n. XIV. pag. 66. B. Viri res geſtas fuſius recenſuit, & Jacobum Lenfant ex Calvinianorum grege, qui Tom. I. pag. 375 Hiſtoriæ Belli Huſſitici, & Concilii Baſileenſis egregia NICOLAI facinora merito ornat encomio.

Hæc fere ſunt quæ præfari conſtitueram; ſed nunc venit in mentem recordatio ſummorum Virorum, quorum præſidiis fratus hanc collectionem adornavi. Commemorandus inprimis eſt SS. D. N. BENEDICTUS XIV. PONT. MAX., cujus imperio non modo Bibliothecæ, & Tabularii

Va-

Vaticani Codices evolvendi poteſtas mihi data eſt, ſed ex domeſtica ipſius Bibliotheca lectiſſimis, atque optimis Codicibus inſtructa, non pauca in rem noſtram congeſſi. Auxit SS. D. N. munificentiam Excellentiſſimus Princeps AUGUSTUS GHISIUS, cujus e Bibliotheca rariſſimis Codicibus ornata Eugenii IV. Epiſtolas quaſdam deſcripſi. Neque parte ſua nobis defuerunt Eminentiſſimi Viri DOMINICUS Cardinalis PASSIONEUS, & PROSPER Cardinalis COLUMNA; quorum alter quotidianum celeberrimæ Bibliothecæ ſuæ uſum humaniſſime mihi præbuit, alter vero rariores quoſdam libros ex ampliſſima Barberinorum Principum Bibliotheca mihi ſuppeditare dignatus eſt. De his te monitum volui Lector benevole, ut lucubrationem noſtram, quantulacumque ſit, æqui bonique conſuleres. Interim vale.

IMPRIMATUR

Si videbitur Reverendiſs. P. Magiſtro Sacri Palatii Apoſtolici.

F.M.de Rubeis Archiep. Tharſi Viceſg.

JUſſu Rmi Sac. Palatii Apoſtolici Magiſtri legi, & diligentiſſime perluſtravi Librum cui titulus *Romanorum Pontificum &c. Teſtimonia de B. NICOLAO ALBERGATO Cardinali S. Crucis*. In eo nihil Catholicæ religioni, boniſque moribus abſonum reperi, quin imò, cum de tanto viro undique conquiſita teſtimonia, & egregio ordine diſpoſita examinaverim, optimo, ac pene dixerim divino ſapientiſſimi, ſanctiſſimique Pontificis D. N. BENEDICTI XIV. conſilio factum puto, ſi ad univerſæ Eccleſiæ utilitatem publici juris fiant, iiſque exemplo ſint, qui pro Chriſtiana Republica munia obeunt. Illud vero præcæteris optandum eſt, ut B. NICOLAI cultus, quo ipſum Bononienſis Eccleſia,& pleræque aliæ ſacro ritu proſequutæ ſunt Apoſtolica auctoritate probetur, & univerſæ Eccleſiæ venerandus proponatur vir ſummus, in quo certatim emicuere virtutes omnes, quarum ſingulas hæc monumenta eo perſpicuas referunt, ut quiſque poſſit ipſius tamquam in ſpeculo vitam,ſanctiſſimoſque mores intueri. Romæ die 30. Aprilis 1744.

Lucas Nicolaus Recchus.

LEgi animo imprimis attento *Teſtimonia Romanorum Pontificum &c. De B. NICOLAO ALBERGATO S. R. E. Cardinali, & Epiſcopo Bononienſi*. Vix quemquam fuiſſe hactenus hominem arbitror, qui vivus, & poſt mortem a tot viris, tanta dignitate, & ſapientia tot laudibus, ſuo quidem merito, celebraretur. Itaque admiratus ſum B. CARDINALIS pietatem, caſtitatem morum, ſingu-

gularemque vitæ integritatem,incredibilemque in impeditis, difficillimiſque rebus gerendis, expediendiſque prudentiam. Magna horum monumentorum pars in pluteis bibliothecarum deliteſcebat. Ac delituiſſent illa quidem etiamnum, niſi BENEDICTI XIV. PONTIFICIS MAX. juſſu collecta eſſent, & illuſtrata. Nempe id noſtræ ætati conceſſum eſt, ut is Eccleſiæ univerſæ præſit, qui cum eximia eruditione, ſapientia, virtute præditus ſit, nihil omittit eorum, quæ ad decus Chriſtiani nominis, virorumque ſummorum amplitudinem conferunt. Qui vero exterorum dignitatem tuetur, ſtudetque reddere illuſtriorem; is profecto ferre non poterat, ut civis ſui viri optimi merita, laudes, præclareque geſta laterent. Speramus autem fore, ut qui Pontifex vulgari hæc, voluit; curet omni ope, ac diligentia, ut BEATI NICOLAI memoria ritu Chriſtianorum colatur. Ita cenſeo.

Romæ in Cœnob. Minerv. Prid. Kal. Majas.

F. Thomas Maria Mamachius. O. P.
S. Theol. Profeſs.

IMPRIMATUR

Fr.Nicolaus Ridolfi Ord. Præd. Sacri Palatii Apoſtolici Magiſter.

INDEX
AUCTORUM,

Quorum Teſtimonia in ſex Claſſes diſtributa hoc Volumine continentur.

IACOBI ZENI Vita B. NICOLAI Pag. 1

CLASSIS PRIMA.

Romanorum Pontificum Teſtimonia.

MARTINUS PP. V. Pag. 1
EUGENIUS PP. IV. 24
PIUS PP. II. 51
BENEDICTUS PP. XIV. 53

CLASSIS II.

Regum Teſtimonia.

CAROLUS VII. FRANCORUM REX Pag. 59
HENRICUS VI. ANGLIÆ REX 61

CLASSIS III.

Italorum Teſtimonia.

VESPASIANUS FLORENTINUS Pag. 67
S. ANTONINUS ARCHIEPISCOPUS FLORENTINUS 73
POGGIUS FLORENTINUS 77 & 247

ÆNEAS

Digitized by Google

ÆNEAS SILVIUS Pag. 94
FRANCISCUS PHILELPHUS 100
JANNOTIUS MANETTUS 107
FLAUIUS BLONDUS 109
PETRUS DE MONTE 111
BORNIUS DE SALA 113
MATTHÆUS DE GRIFFONIBUS 115
HISTORIA MISCELLANEA BONONIENSIS 116
FR: HIERONYMUS DE BURSELLIS 120
MICHAEL CANENSIS 244
FRANCISCUS BARBARUS 245
BARTHOLOMÆUS PLATINA 121
MARINUS SANUTUS 123
ANONYMUS FLORENTINUS 126
ANDREAS BILLIUS 127
NICOLAUS BURTIUS 248
PAULUS ÆMILIUS 128
PAULUS CORTESIUS ibid.
BAPTISTA FULGOSIUS 129
POLIDORUS VERGILIUS 130
HELIAS CAPREOLUS 133
HIERONYMUS GARIMBERTUS 134
CAROLUS SIGONIUS 137
SCIPIO ADMIRATUS 141
FR. BARTHOLOMÆUS SENENSIS 142
GABRIEL PENOTTUS 149
PHILIPPUS FERRARIUS 150
FERDINANDUS UGHELLUS 151
ODORICUS RAYNALDUS 154
ANTONIUS MASINUS 157

CLASSIS IV.

Gallorum Teſtimonia.

JOANNES GERMANI Pag. 159
ANONYMUS PARISIENSIS 162
JOANNES CARRIER 163
ENGUERANNUS DE MONSTRELET 164

ANO-

ANONYMUS SYNCHRONUS Pag. 166
ALANUS CHARTIER ibid.
ANTONIUS TABERNA 168
ANONYMUS COÆVUS 179
OLIVERIUS DE MARCHA 180
ROBERTUS GAGUINUS 181
NICOLAUS GILLES 182
GUGLIELMUS PARADINUS 183
PETRUS SUTOR 242
JOANNES BUCHET 183
FRANCISCUS DE BELLEFOREST 185
JO: FRANCISCUS LE-PETIT 187
EXCERPTA EX TRACTATU ATTREBATENSI
ANONYMUS 191
HENRICUS SPONDANUS 243
ANTONIUS AUBERY 195
JOANNES COLLART 197
LUDOVICUS DONIUS 199
GUILELMUS MARLOT 201
FABERTUS 202
NATALIS ALEXANDER 203
GABRIEL DANIEL 204
CLAUDIUS FLEURY 205
ibid.

CLASSIS V.

Belgarum Teſtimonia.

CORNELIUS ZANTFLIET Pag. 207
MAGNUM CHRONICON BELGICUM 208
VETUS CHRONICON FLANDRIÆ 209
ARNOLDUS BOSTIUS 210
PETRUS DORLANDUS 213
RENERUS SNOY 216
JACOBUS MEYERUS 217
PONTIUS HEUTERUS 218
JACOBUS MARCHANTIUS 220
FERREOLUS LOCRIUS ibid.

JOAN-

JOANNES BUZELINUS Pag. 222
THEODORUS PETREJUS 224
ANTONIUS SANDERUS 225
JO: JACOBUS CHIFLETIUS 226
JOANNES RIVIUS 227
GODEFRIDUS HENSCHENIUS 228

CLASSIS VI.

Variorum Teſtimonia.

JOANNES NAUCLERUS GERMANUS Pag. 233
GEORGIUS GARNEFELT COLONIENSIS 234
ABRAMUS BZOVIUS POLONUS 236
ALPHONSUS CIACONIUS HISPANUS 239
GEORGIUS LILIUS BRITANNUS 241
FRANCISCUS HAROLDUS HIBERNUS 242

SYNOPSIS CHRONOLOGICA 249

JACOBI ZENI

Epiſcopi Feltrenſis, & Bellunenſis

DE

VITA, ET MORIBUS

BEATI NICOLAI

ALBERGATI

CARDINALIS S. CRUCIS.

Digitized by Google

Digitized by Google

Ad Rm̃um Patrem, & Dñum

DOMINUM PETRUM BARBO

Sancti Marci Presbyterum Cardinalem

IN VITAM

PRÆSTANTISSIMI CARDINALIS

SANCTÆ CRUCIS
JACOBI ZENI

Feltrenſis, & Bellunenſis
Epiſcopi.

PRÆFATIO.

QUANTAM vim vel virtus, vel opinio, fideſque virtutis apud potiſſimum bene inſtitutum animum habeat, Rm̃e Pater, etſi pleraque alia documento ſint; tamen ex hoc vel maxime intelligi poſſe mecum ipſe ſæpenumero cogitans animadverti, quod ita homines ad amorem alliciat, benevolentia, admirationeque devinciat, ut illos, qui quoquo pacto ea præditi forent, non amare ſolum, ſed colere, ac venerari atque etiam admirari, ingenito nobis quaſi quodam jure naturæ ferè neceſſario compellamur. Tanta enim ejus auctoritas, tanta dignitas, tanta ſuavitas, & pulchritudo eſt, ut tametſi corporeis illam oculis cernere non liceat, mente tamen, & animo in iis ipſis humanis corporibus, quaſi in vaſis quibuſdam, & offici- I.

Digitized by Google

ſcinis, non ſine jucunditate contemplemur, eosque & veneratione, & honore dignos, & benemeritos cenſeamus, quos illam ſequi, & amplexari judicaverimus.

II. ZenusFlorentiam venit ad Eugenium IV. Pont. Max. ibi morantem. B. NICOLAUM inviſit, eumque impenſe colit ob admirabilem virtutum, ac ſanctimoniæ famam.

Hoc cum ſæpe alias & ratione, & experimento didiceram, R^me Pater, tamen maxime omnium eo potiſſimum tempore, cum perſoluto ſtudiorum, laborumque meorum curſu, ad quæ penè puer acceſſeram, ad felicis recordationis Eugenium IV. (*a*) Summum Pontificem, Avunculum tuum per id temporis Florentiæ conſidentem adoleſcens me contuli. Cum enim quamplurimos præſtantiſſimos patres, quorum quidem ad meliorem vitam evocati ſunt, quidam adhuc & in humanis nobiſcum agunt, eo in loco apud Pontificem comperiſſem, inter omnes tamen piæ ſemper, & celebrandæ memoriæ *NICOLAUM ILLUM S. CRUCIS CARDINALEM, ita propter ſummam virtutis, & SANCTITATIS opinionem*, ſingulari, & præcipua quadam ſum obſervantia, & veneratione complexus, ut me illi totum non devotiſſime dedicare non poſſem. Sic enim, ut præclare noſti, *VIR ILLE DEO PLENUS, quaſi ſplendor omnis virtutis, & SANCTIMONIÆ præfulgebat, ut decus, & ornamentum Eccleſiaſtici ordinis, & cleri totius eſſe merito videretur*. Neque profecto omnium, quæ ad virtutem, & ſanctam exemplaremque vitam attineant, dici quicquam, aut excogitari poterat, quod non eſſet in eo accumulatè congeſtum. *Religio, fides, pietas, do-*

(*a*) Eugenius Florentiam venit A.D. 1434. ix. kal. Julii teſte Odorico Raynaldo ad eundem annum §. 10. B. NICOLAUS menſe Martio hujus anni Florentiæ adhuc morabatur. Vide Anonymum Florentinum Claſſi III. num. XV. pag. 126.

doctrina, integritas, humanitas, prudentia, SANCTIMONIA, *charitas, patientia,* omnia ſeſe catervatim effuderant, & in NICOLAI anima, tanquam in vaſe puriſſimo, & electiſſimo collocarant.

III. Tanta virtutum, ac ſanctimoniæ fama toto Orbi notus erat.

Quantum vero ipſe virtutis fervens zelator eſſet, hominumque illam excolentium indefeſſus fautor, & amator; Eccleſiæ, Pontificis, Eccleſiaſticæque ſalutis validiſſimus clypeus, & propugnator exiſteret, quis facile verbis poterit explicare? itaque merito tanti nominis, tantæ apud omnes auctoritatis erat, *ut nihil dignius, quam de ſua vita,* SANCTITATE, *virtute per univerſum terrarum orbem prædicari, & celebrari poſſet.* Neque enim Chriſtianos modo populos ejus laudis, nominis, gloriæ fama compleverat, ſed ad barbaras etiam, & exteras, gentileſque nationes illius veræ, ſolidæque virtutis vox, & conſtans opinio penetrarat. Quanti vero illum præſtantiſſimus Pontifex (*b*) faceret, quanti Patres exiſtimarent, quantum univerſa curia coleret, ac veneraretur, quis ignorat? *Cum nihil pretioſius in omnium poſſet ore verſari* SANCTO NICOLAI NOMINE; potiſſimum autem inter reliquos animadverti te maximè omnium, Rm̄e Pater, pro optima, & excellenti natura tua, innataque tibi, & ingenita humanitate, ac pietate præſtantiſſimum illum Patrem uſque adeo amare, colere, obſervare, ac etiam venerari ſolitum, ut tametſi dignitate illi eſſes, & officio par (quippe quem Eugenius Pontifex jam ad

(*b*)

Paulus II. tunc Cardinalis B.NICOLAUM præcipue colebat, ac venerabatur.

a 2 Car-

(*b*) De ſummo Eugenii Pontificis ſtudio erga B. NICOLAUM, vide ejus epiſtolam V. pag. 37. Poggium in Oratione §. XI. pagina 83. Æneam Sylvium pag. 95. ubi narrat Eugenium illius precibus Bartholomæum Vicecomitem Epiſcopum Novarienſem, qui inſidias in Pontificem ſtruxerat, capitali judicio liberaſſe, quod etiam confirmat Blondus Decad. III. Lib. VI.

Digitized by Google

Cardineum apicem bene merentem extulerat) ut tamen illum, ut parentem unicum ſumma veneratione complexus, ipſius virtutes imitari, laudes vero celebrare ſatiari non poſſes.

IV.

Zenus B. NICOLAI vitam ſcribere aggreditur: Thomas Sarzanenſis, poſtea Nicolaus V. Pont. Max., illi præcipuas B. Viri res geſtas narrat.

Quæ cum ita eſſent, ego & illius ſingulari virtute, & tuo etiam non mediocriter provocatus, & pellectus exemplo, eum in modum ipſius NICOLAI pii Patris memoriam ex eo tempore quaſi adamantino clavo cordi ſemper infixam, & inſitam geſſi, ut etiam poſt illius obitum meo nunquam ex pectore NICOLAUS exceſſerit: acceſſit ad hoc quoque familiaritas non vulgaris, quæ mihi aliquandiu cum *Thoma Theologo præſtantiſſimo fuit*, quo cum officii publici ratione, & opinione virtutis ſum diutius benevolentiſſime converſatus: me ſiquidem, ut bene noſti (cum auctor ejuſce rei, ut reliquorum honorum meorum fueris) Eugenius Pontifex te directore, & ſuaſore in ſubdiaconatus officio, quod per ea tempora dignius habebatur, collegam illi, & comitem dederat. Is enim *Thomas* (qui ab ineunte ætate, & teneris unguiculis *apud NICOLAUm ipſum enutritus, & educatus*, ſecretorum omnium particeps, & conſcius erat) aſſidua ſuarum commemoratione, & prædicatione virtutum, me in illius dedicatiſſimam obſervantiam non confirmavit ſolum, verum etiam vehementer adauxit. Nam ſic ille mihi ejus vitam, mores, res geſtas, ſerioſius explicabat, ut neque ipſe dicendo, neque ego audiendo defatigari, & ſatiari poſſemus, nullaque fere prætериret dies, in qua de NICOLAI SANCTIMONIA a nobis ſtudioſiſſimus ſermo non fieret, adeo pariter pietate, & obſervantia certabamus. Et quoniam hominis memoriam labilem, & infirmam eſſe ſciebam,

bam, tam præclaram verò excellentium rerum cognitionem obliterari, & oblivione deleri prorſus indignum exiſtimabam, operam ſtudioſam adhibui; ut quæ ab eo de NICOLAI vita, & moribus accepiſſem, literis commendarem, ut ſaltem apud me præſentia, & recentia ſemper NICOLAI præclara monumenta vigerent; in eum modum brevi effectum eſt, ut omnium fere, quæcumque de NICOLAO memoratu digna referri poſſent, recens apud me cognitio foret.

V. Petro Cardinali Barbo opuſculum ſuum Zenus inſcribit, ob præcipuum illius ſtudium erga B. NICOLAUM.

Itaque cum mecum ipſe ſæpenumero, & alias antea, & hoc potiſſiſſimum tempore, hæc ipſa a me de NICOLAI vita, rebuſque geſtis perſcripta, non ſine ingenti fructu, ac ſumma jucunditate perlegerem, & ſæpe quoque veniret in mentem, quantum tu illi devotiſſimus, & dedicatiſſimus extitiſſes, rem tibi gratam fore putavi, Rm̄e Pater, ſi ea tibi etiam efficerem, redderemque communia, ne ſolus ea voluptate fruerer, quæ tibi quoque omni jure, & officio deberetur. *Quamobrem ſingula quæque, ut mihi a Thoma relata ſunt*, ordine digeſta ſtudioſius enarravi, & ad te, qui vivum tanta pietate, & obſervantia coluiſſes, merito quoque dedicanda cenſui; eo enim tibi etiam graviora fore arbitratus ſum, quod hæc a Thoma ipſo, qui tanta te pietate, & charitate Pontifex dehinc Maximus complexus eſt, cujus inſignis apud te potiſſimum Pontificis auctoritas valuit, quaſi a fœcundiſſimo fonte manarint, ita ut hæc legens, *Thomam ipſum (qui & Nicolai ab hoc NICOLAO ſumpſit nomen)* legere, atque intueri non ſine pietatis affectione videare. Nam quod ad me attinet, nihil abſte mihi deferendum, nihil attribuendum puto, cum ita tibi ſim omni officiorum,

& be-

& beneficiorum genere, & ſanguinis jure devinctus, ut meipſum, & mea omnia dedicans, tibi obſequi, & morem gerere dignitati tuæ dies, noctesque defatigari non debeam. Legere itaque hanc SANCTISSIMI CARDINALIS hiſtoriam, Rm̃e Pater, ſolita tua clementiſſima pietate dignabere, & quemadmodum nobilitate morum, & generis, generoſitate animi, inſigni prudentia, miſericordia, ac pietate, clementiaque potiſſimum, & benignitate ſingulari, omnique virtutum genere plurimum præſtas; ita in me amando, atque tuendo, quo nihil in humanis mihi carius eſſe poteſt, & te ipſum, & reliquos omnes excedas, & ſuperes ſupplici obſecratione, & inceſſabili deprecatione depoſco. Vale Fœlix.

Digitized by Google

DE
VITA ET MORIBUS
BEATI NICOLAI
ALBERGATI
CARDINALIS S. CRUCIS.

I. B. NICOLAI genus, patria, parentes, ac literarum ſtudia in adoleſcentia.

INTER reliquas Bononiæ Urbis familias præſtans ſatis, & clara haberi ſolita eſt (*a*) Albergatorum Stirps, eo potiſſimum, quod viros divinarum, humanarumque rerum doctiſſimos, & Juriſconſultos celeberrimi nominis quamplurimos in lucem eduxerit. Ex ea NICOLAUS traxit originem, patre (*b*) Petro Nicola, matre vero Philippa. Quem cum primis elementis inſtituendum, atque formandum, vix ubi ex cunabulis exceſſit, parentes exhibuiſſent; ut in iis, quantum ſatis eſſe viſum eſt, profecerat, civilibus ſtudiis (quæ peculiari quodam jure plurimum in ea urbe vigent) adhibere operam voluerunt. Acceſſit au-

(*a*) Albergatorum Familiam, & generis nobilitate, & illuſtribus viris, qui ex ea variis temporibus prodierunt, plurimum polluiſſe luculentiſſime demonſtrat Sigonius in Vita B. NICOLAI Cap. I.

(*b*) B. NICOLAUS natus eſt anno 1475. teſte Sigonio. Petrum Nicolam illius Patrem laudat Auctor Hiſtoriæ Miſcellaneæ pag. 116. 117. Philippam illius matrem e domo Chiopetta fuiſſe dicit Celſus Falconus Libro V. pag. 436.

Digitized by Google

autem ad ea circiter ad xi. ætatis annum perſtititque diutius. Ad novem etenim continuos annos juris civilis auditor fuit; magnamque virtutis, atque doctrinæ etiam in ea ætate ſpem præſtitit.

I I.
Relicto Sæculo Carthuſianorum inſtitutum profitetur. Varia Religionis munera pie ſancteque ſuſtinet, magnaque ſanctimoniæ fama pollet.

Cumque jam & ingenio, & moribus, & civilibus diſciplinis uſque adeo clareſceret, ut decorandus pro ſtudiorum præmio ſingulari laurea videretur; ipſe contemptis humanis omnibus, relictis civilibus ſtudiis, neglectis honoribus, parentibus, divitiis, re familiari non magni exiſtimata, Deo immortali ſeſe totum dicavit, & vovit, Religionemque ingredi, ac regularem deimceps ducere vitam conſtituit: eſt ſiquidem Bononiæ paulo extra urbis portas Carthuſienſe Monaſterium loco ſatis grato ſitum. Hoc NICOLAUS cum aſſiduè frequentaret, captus monaſticæ, & ſolitariæ vitæ præſtantia, ubi conſulens ſaluti ſuæ Deo immortali ſerviret, potiſſimum elegit. Itaque religioſo (*a*) habitu ſumpto (peractis iis, quæ religio obſervat, moribus) *aliquot annos in ea omni humilitate, abſtinentia, & ſinceritate vitæ perſolvit; verum ubi perſpecta, & explorata eſt virtus, prudentia, & SANCTIMONIA MORUM*, qui in religione præſidebant, ad religioſas NICOLAUM dignitates extulerunt: pluribuſque illum pro temporum varietate (*b*) Monaſte-

(*a*) Religionem ingreſſus eſt anno 1394. ætatis xx. Occaſionem vero cur B. Vir Carthuſienſe inſtitutum profeſſus eſt, ex antiqua Carthuſienſium traditione narrat Sigonius Cap. I. §. 2.

(*b*) Poggius in Oratione §. II. pag. 79. meminit ſolius Bononienſis, Sigonius etiam Florentinæ, Garneſeltius Romanæ, & Mantuanæ, cumque Ordinis Procuratorem Generalem fuiſſe dicit. Garneſeltium deſcribunt Donius, Caballus, aliique. *Henſchenius*. Dum Florentinæ Carthuſiæ Prior eſſet, Canonicos Regulares Lucenſes Monaſterio pulſos reſtitui curavit anno 1402. Vide Gabrielem Penottum pag. 149.

ſteriis præfecerunt; itaut integrum decennium nunquam ejuſmodi præfectura caruerit, magiſtratuſque illos eum in modum adminiſtravit, *ut in religione, & in populo nihil divinius prædicari poſſet* NICOLAI *nomine*. Erat enim ipſe ſanctiſſimorum operum patrator, & prædicator, plurimoſque ad religioſam ſanctam vitam, & divina miniſteria, ſuaſione ſua, & exemplo pertrahebat; humilitatem ſummam, & abſtinentiam aſperrimam præſeferebat, & omnino a ſecularibus, terreniſque rebus abdicatus, ad ſola cœleſtia, & divina volabat; venerabantur illum ſimul, & admirabantur cives omnes, fælixque eſſe ille videbatur, qui hujus perfrui conſortio, aut doctrina refici potuiſſet.

III. Bononienſem Epiſcopatum a Civibus ſuis ſibi ultro delatum reſpuit, illumque tandem Prioris generalis juſſu accipit.

Accidit autem, ut circiter ea tempora, qui Bononienſibus Epiſcopus præerat, (*a*) fatalem diem ſuum obiret; quare coacti cives cum clericis, & Eccleſiaſticis omnibus Nicolaum ſibi Præſulem, & Pontificem delegerunt. Cumque illi electionis ſuæ decretum attuliſſent, proſtratus in terram NICOLAUS, (*b*) ne ſe quiete, & pace ſua privarent, rogare, & obſecrare cœpit: imparem ſe omnino tanto oneri, inexpertum, imperitum, indigniſſimum eſſe: illis vero magna vi, omni prece, atque ſuaſione, ut electioni de ſe factæ annueret, exortantibus, nullo tamen pacto adduci potuit, ut morem gereret. Sed quanto illi ardentius inſiſtebant, tan-

(*a*) (*b*)

b to

(*a*) Nempe Joannes filius Michaelis Bononienſis S. Proculi Abbas, qui e vita migravit Anno Domini 1417. die 3. menſis Januarii, teſte Ferdinando Ughello Ital. Sacræ Tom. II. pag. 38.

(*b*) B. NICOLAUM Epiſcopatum ſibi oblatum reſpuiſſe affirmant teſtes contemporanei, Poggius in Oratione §. III. pag. 80. Auctor Hiſtoriæ Miſcellaneæ pagina 116. Hieronymus de Burſellis pag. 120.

to ipſe obſtinantius recuſabat. Per hunc modum, cum integrum ſemeſtre Bononienſis Eccleſia Paſtore deſolata jaceret, illis neminem niſi NICOLAUM volentibus, eo autem conſtantiſſime detrectante, novas tandem artes cives excogitarunt, ut deſiderio potirentur, operam non adhibuerunt, ut qui in ea Religione maxima auctoritate præſtabant, quibus imperandi poteſtas erat, illi ex auctoritate præcipientes, NICOLAUM, (a) obedire compellerent. Quibus cum non parere non poſſet, curam Bononienſis plebis aſſumere, & Epiſcopus eſſe coactus eſt.

IV. B. NICOLAI legatio ad Martinum V. Pont. Max. Mantuæ degentem S.P.Q. Bononienſis nomine. Honores a Pontifice ipſi delati. Ejus reditus in Patriam, Paſtoralis ſollicitudo, largitas in pauperes, ac religioſa vivendi ratio.

Per ea vero tempora Patres Conſtantiæ Concilium celebrabant, quo tandem perſoluto, cum Martinus ejus nominis V. Pont. Max., qui ad Romanam Sedem adſumptus erat, in Italiam veniſſet, Bononienſes NICOLAUM (b) ad Pontificem congratulatum ire voluerunt. Profectus itaque Mantuæ Martinum conſidentem invenit. Cui cum ſolitam reverentiam exhibuiſſet, & populi ſui mandata expoſuiſſet, in magno honore a Martino habitus eſt, commorandi enim locum in palatio, quo habitabat, NICOLAO dedit, & ex ærario Pontificio neceſſaria ſubminiſtravit, multiſque ornamentis affecit, literaſque Apoſtolicas ſuper Epiſcopatu libens dedit. Abſolutis autem, quæ oportuna erant, cum Mantua abſcedens Bononiam veniſſet, ſuarum ovium aliquan-

(a) Bartholomæus Senenſis pagina 146. veterem Chartam exhibet ex Archivo Carthuſiæ Montellanæ depromptam, quæ Zeni narrationem mirifice confirmat.

(b) Martinus V. Mantuam venit A. D. 1419. menſe Februario, teſte Odorico Raynaldo ad hunc annum §. 1. 2. 3. Hanc B. NICOLAI legationem ad Pontificem deſcribit Ghirardaccius Hiſtor. Bonon. Tom. II. pag. 621.

Digitized by Google

quandiu (*a*) quietam curam egit; *erat autem in egenos inopeſque piiſſimus, neminem vacuum abire patiebatur*, neque ſolum ſatis erat illi, iis, qui petituri advenerant, elargiri, ſed per urbem aſſidue perquiſitis neceſſaria miniſtrabat; in divinis vero miniſteriis, obſequiiſque accurato ſemper, & indeſeſſo ſtudio verſabatur, *vivebatque religioſè, & abſtinentiſſimè, quippe, cum illum, quem inſtituerat, Carthuſienſium vivendi ritum ad extremum uſque ſemper integerrimè conſervarit*. (*a*)

V. Ejus altera legatio ad Pontificem Ferrariæ morantem civium ſuorum nomine peracta.

Verum non diutius, ut parta quiete perfrueretur, illi permiſſum eſt. Nam paulò poſt cum Ferrariam Martinus veniſſet, (*b*) iterum ut ad Pontificem accederet, voluerunt. Siquidem Bononienſes Martini mentem, atque animum formidabant, curabantque omni arte, ne in illius liberam poteſtatem declinare cogerentur. Martinus vero nihil prætermittebat, quo abalienatas ſibi illorum mentes conciliaret, urbemque in fidem redigeret; Bononiam venturum enim ſe, atque diutius ibi manſurum, optimaſque præſtaturum conditiones pollicebatur. Illi vero durioribus, aſperioribuſque in dies animis eſſe videbantur. Quare cum aliquandiu eam obrem Ferrariæ conſediſſet, nullaque compoſitione Bononienſium (*b*)

(a) Paſtoralem B. NICOLAI curam rigidamque vitæ rationem merito extollunt S. Antoninus pag. 73. Poggius in Oratione pag. 80. 81. 82. Auctor Hiſt. Miſcell. pag. 116. Cherubinus Ghirardaccius loco citato pag. 620.

(*b*) Secundam hanc B. NICOLAI legationem ad Martinum Pontificem Ferrariæ degentem fuſe deſcribit Ghirardaccius pagina 623. cumque die vi. Februarii anni 1419. Bononia profectum dicit. Martinus Ferrariam venit die viii. ejuſdem menſis; ibique B. NICOLAUS quaſdam pacis conditiones civium ſuorum nomine a Pontifice impetravit; quas italice redditas edidit Ghirardaccius pag. 623. 624., & ſeqq. Hujuſce pacis conditiones memorat idem Pontifex in Epiſtola prima ad B. NICOLAUM.

ſium animos conciliare poſſe videret, deſperatis ferè jam rebus, Ferraria diſcedens, Florentiam venit ea mente, ut vi, & armis rebellantes, protervoſque Bononienſes perdomitaret; potiſſimumque Bononiæ ad eos dies excitatæ rerum novitates erant; Zambeccarii quippe Canetulos (qui ſunt alterius factionis) urbe expulerant, totaque inteſtino diſſidio civitas fluctuabat; quarum rerum ſpe adductus Pontifex, facile confidebat, poſſe urbem redigi in poteſtatem.

VI. BEATUS NICOLAUS Florentiam ad Pontificem proficiſcitur civium ſuorum tertiò legatus. Martinus cum benigne excipit, clauſaſque interdicti literas tradit.

Bononienſes vero, & qui alteram factionem detruſerant, & qui bellum inferri a Pontifice pertimeſcebant, rurſus NICOLAUM (a) Florentiam ad Pontificem mittere decernebant. NICOLAO vero minime quidem ea ſententia probabatur; dicebat enim ſe vereri, ne a Pontifice, qui omnes curas in recuperanda Bononia locaviſſet, quicquam indiceretur, quod & ſervare cogeretur invitus, & ſervatum urbi detrimentum afferret; non ſe tantum de Pontificis amore confidere, quin longè arbitretur ejus urbis conſecutionem illi eſſe cariorem; itaque ne ſe mittant, obſecrare: ſuſpicari enim pœnitentiam hujuſce rei acturos eos fore, quod quamnam in partem res verterentur, intelligat. Sed cum illi è contra obſtinantius inſiſterent, & intelligere ſe ex his NICOLAUM factioni ſuæ minus amicum eſſe jactarent, eo quod bis ad Pontificem, priuſquam adverſarii urbe pellerentur, acceſſiſſet, nunc obſtinate re-

(a) B. NICOLAUS Bononia diſceſſit Florentiam petens die vi. Martii anni 1420. Itineris, & legationis comites habuit, Petrum Ariſtotilem, & Petrum Rigi Feleſini patritios Bononienſes. Vide Hiſtor. Miſcellaneam pagina 116. Bononienſis ſeditionis hiſtoriam narrant Ghirardaccius Tomo II. pag. 632., & ſeqq. Sigonius in vita B. NICOLAI Cap. II. §. II.

recuſaret, hujuſcemodi pleraque infeſtis orationibus iterarent, tandem parere coactus, tres ex primoribus Urbis cives dari ſibi conſodales expetiit. Profectus ergo ad Pontificem, quæ injuncta fuerant, expoſuit, remque civium ſuorum omni fide, ac diligentia egit. Martinus hoc extremo NICOLAI adventu in optimam ſpem rei perficiendæ erectus, tale aliquid machinatur: interdicti literas clam expediri jubet. NICOLAO ad ſe convocato, graviſſimo, & exactiſſimo imperio mandat: ut e veſtigio, nullibi tracta mora, Bononiam proficiſcatur literaſque illas, cum primum Bononiæ conſtiterit populo Bononienſi exhibeat, caveatque, ne quid in iis inſcriptum ſit, priuſquam Bononiæ conſtiterit, legat. Hæc ut omnino quamprimum exequatur, obſtrictiſſime, atque obnixiſſime jubet: pœnas inſuper, ni paruiſſet, adjungit. NICOLAUS tam gravi devinctus imperio, quamquam quid rei foret, quidve deferrent literæ, conjectura conſequeretur: facere tamen nullo pacto poterat, quin Pontifici Maximo, cui omnia debebat, tam obſtrictè potiſſimum imperanti, non obtemperandum duceret.

VII. Bononiam reverſus Interdicti ſententiam promulgat Pontificis juſſu. Cives, ſeditione facta, inſidias ipſi ſtruunt; quare mutatis veſtibus Florentiam ad Carthuſienſes perfugit.

Itaque Bononiam accedens, coactis, qui eam in rem evocandi erant, Pontificis mandata perſolvens, literas edidit, Pontificis juſſa complevit. Tum vero exardere (*a*) in eum omnium animi, excitari voces, proclamitare univerſi, fremereque in Epiſcopum ſuum dentibus, manibuſque cœperunt: in eumque furoris impetum, ſævamque rabiem proruperunt, ut in illius vitam, caputque conſpirarent. Re igitur inter eos compoſita, plerique ex ci- (*a*)

(*a*) Eadem narrant S. Antoninus pagina 74. Sigonius Cap. II. §. 11. 12.

civitatis principibus ad Pontificales ædes profecti, ſatellites una trucidandi NICOLAI gratia, carnificeſque duxerunt: cumque in hujuſce cauſæ ſermones graviſſimos incidiſſent, literas ex Præſulis manibus diripientes, in illum impetum effecerunt. Ex iis tamen, qui dedita hanc ad rem opera carnifices venerant, nemo in illum manum injicere auſus eſt, tantuſque illos terror invaſit, ut nihil omnino violentum experirentur: literæ vero Pontificales ab iis, qui ex NICOLAI familia aderant, recuperatæ, reque infecta inde digreſſum. At NICOLAUS tam temerario, & ſacrilego ſceleratiſſimorum hominum auſu perterritus, ſaluti ſuæ, ut prudentem decet, conſulendum exiſtimavit. Itaque ut primum illuxit dies, commutatis veſtibus, ignotus urbe digreſſus,
(*a*) Florentiam venit (*a*), & Carthuſienſe Cœnobium, quod ad duo millia paſſuum urbe abeſt, pleroſque menſes incoluit. Interdictum tamen Bononiæ recte ſervatum eſt, integrumque ſemeſtre nihil religioſum ea in urbe publicè celebratum. Martinus autem Summus Pontifex, exercitu comparato, Bononiam vi, & armis occupandam arbitratus, legatum exercitui Gabrielem Condulmarium Venetum Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalem præfecit. Is eſt, qui poſt Martinum Summus Pontifex fuit, qui optimo exercitu, & valida manu Bononiam adortus, non magno illam tempore in Eccleſiæ, Pontificiſque redegit poteſtatem. Quare cum urbe in fidem accepta, Martinus illi Sancti Euſtachii Cardinalem præſidem, gubernatoremque dediſſet, cum eo NICOLAUS

(*a*) B. NICOLAUM ad Florentinam Carthuſiam tamquam ad tutiſſimum tranquillitatis portum in rebus duris confugere conſueviſſe narrat Bartholomæus Senenſis pag. 143.

LAUS Bononiam venit, aliquandiuque propria in præſulatus Sede quievit.

VIII. Martinus Pontifex ipſum in Gallias legat ad pacem componendam inter Carolum VI. Francorum, & Henricum V. Anglorum Reges.

Cœterum, cum per ea tempora aſperrimum bellum Gallos inter, & Anglos diutiſſime viguiſſet, quod maximas quidem calamitates, clades innumeras, cædes, deprædationes, direptiones urbium, regionum, atque agrorum devaſtationes, & pleraque hujuſcemodi, quæ bella parere ſolent, in dies majora, gravioraque pariebat: nec ad eam diem ulla diuturna pace tam atrox diſſidium ſedari potuerat; Pontifex (*a*) Martinus, ubi vir idoneus ad perficiendum tam difficile pacis opus perquireretur, etſi penes ſe omnifaria excellentia præditos quamplurimos haberet, tamen quod in *NICOLAI ſumma virtute, atque integritate* fides illi erat ampliſſima, eum, quamquam Bononiæ reſidentem potiſſimum elegit, quem ad rem per ea tempora permaximam deſtinaret. NICOLAUS cognita Pontificis maximi ſententia, literis quoque, & mandatis acceptis, tametſi jucundius curam ſuarum ovium exercere maluiſſet, cum tamen facere nullo pacto poſſet, quin principi humanorum omnium obtemperaret; ut

(*a*) Hujuſmodi legatio B. NICOLAO collata fuit A.D. 1422. die 8. Februarii, ut patet ex Epiſtola II. Martini V. pag. 3. Illam vero vir ſanctiſſimus initio recuſavit: idcirco Pontifex Epiſtola III. pag. 6. ipſi injunxit, ut eam omnino ſuſciperet. Itaque die 25. Aprilis hujus anni B. NICOLAUS Bononia diſceſſit in Gallias profecturus, teſte Matthæo de Griffonibus pag. 115., & Hieronymo de Burſellis pag. 120. Martinus Pontifex eximiis illis epiſtolis eum inſtruxit ad Reges & Principes ſcriptis, nempe IV. V. VI. VII. X. & XI., ex quibus ſatis ſuperque conſtat quanta virtutis, & ſanctimoniæ fama apud Pontificem polleret. Hanc B. Viri legationem laudant Poggius in Oratione §. V. pag. 62. Joannes Germani pag. 156. Hieronymus Garimbertus pag. 135. Sigonius Cap. III. §. 13. Ferdinandus Ughellus pag. 151., & demum Raynaldus pag. 154.

ut juſſus a Pontifice fuerat, in Gallias pacis pertractandæ gratia profectus eſt; Remque gravem, & fere deſperatam adortus, miris difficultatibus, itineribus, periculis, perturbationibuſque innumeris diutius eſt proſecutus; cumque divina gratia adjutus ad eum jam ſtatum pacis conditiones adduxiſſet, ut optatus jam, & gratiſſimus exitus ſperari poſſet,
(*a*) evenit, ut ſub idem fere tempus ambo (*a*) Reges ipſi Galliarum, & Angliæ, qui inter ſe tam acerrimo, ac ſæviſſimo bello decertabant extremi fati munus perſolverent. Itaque potentiſſimorum Regum interitu perturbatis paſſim, & commutatis rebus, pace non exacta redire coactus eſt; & jam decimus octavus menſis elapſus erat, quo in Gallias venerat (quod temporis ſpatium, ut plurimum regionem, pacis gratia, peragrando conſumpſerat). Sic Romam ad Pontificem veniens, cum quæ ſecuta erant expoſuiſſet, nihil ſanctius exiſtimavit, quam confeſtim ad ſuas depaſcendas oves ſeſe quamprimum conferre. Bononiam
(*b*) itaque cum veniſſet, biennium (*b*) apud ſibi commiſſum populum egit.

IX. Cardinalis a Martino creatur: Legatus mittitur in Galliam Ciſalpinam ad pacem componendam inter Philippum Ducem Mediolani, Venetos, ac Florentinos.

Per id vero temporis Martino Pontifici Maximo ſententia erat ad Romanæ Eccleſiæ regimen Cardinales adſumere. Quare cum maximè omnium in NICOLAUM jam dudum antea mentem, atque oculos conjeciſſet, Romam accitum in cardineum api-

(*a*) Carolus VI. Rex Francorum, ut diximus in notis ad Epiſtolam II. Martini V. pag. 5. obiit A.D. 1422. die 14. Octobris, Henricus V. Angliæ Rex die 31. Auguſti ejuſdem anni.

(*b*) Matthæus de Griſſonibus pag. 115. B. NICOLAUM die viii. Menſis Junii anni 1423. e Galliis Bononiam rediiſſe ſcribit.

(*a*) apicem evexit, & Sanctæ Crucis in Hieruſalem (*b*) Sacerdotalem illi titulum dedit. Veneti ea tempeſtate, Florentinique adverſus Philippum Inſubrium Ducem acerrimum gerebant bellum, Florentinorum tamen, ut videbatur, gratia ſumptum. Martinum, ut optimum Summum Pontificem decet, ejus belli cauſa anxium, ſollicitumque habebat, & pace ſedari, componique cupiebat. *Jam vero tanta erat de NICOLAI SANCTITATE, atque virtute opinio, & auctoritas*, ut, qui commodior perficiendæ paci videretur, eſſet nemo. Ejus itaque pertractandæ, ac perficiendæ pacis cura cum a Summo Pontifice illi injuncta, & demandata eſſet, (*b*) NICOLAUS juſſa capeſſens, mandatiſque obtemperans, Roma digreſſus, Venetias venit; quo cum & Philippi Ducis oratores conveniſſent, cognitis, ac plene perſpectis diſſenſionum rationibus, cauſam pacis eo uſque multa & gravi difficultate deduxit, ut Veneti, Florentinique cum Philippi oratoribus convenirent, pacemque firmam decernerent. Dictæ (*b*)

c con-

(*a*) B. NICOLAUS Cardinalis creatur anno 1426. ix. Kal. Junii. Ampliſſimam hanc dignitatem invitus ſuſcepit, ut teſtantur S. Antoninus pag. 74. Poggius in Oratione §. VI. pag. 83. Veſpaſianus Florentinus pag. 67. Auctor Hiſtor. Miſcellan. pag. 117. Hieronymus Burſellus pag. 120. Garimbertus pagina 135. Sigonius Cap. III. §. 16.

(*b*) Hujuſce legationis Hiſtoriam narrant S. Antoninus pagina 74., & ſeqq. Poggius §. VII. pag. 85., & pag. 92., & ſeqq. Veſpaſianus Florentinus §. V. pagina 69. Blondus pag. 109., & ſeqq. Auctor Hiſtor. Miſcellaneæ pagina 117. Burſellus pag. 120. Platina pag. 122. Marinus Sanutus pag. 123., & ſeqq. Anonymus Florentinus pag. 126. Andreas Billius pag. 127. Helias Capreolus pag. 133. Garimbertus pagina 135. Sigonius Cap. III. §. 17. Scipio Admiratus pag. 141. Pacis tabulas vulgavit Dumontius Tomo II. Corporis Diplomatici Juris Gentium Parte II. pag. 203. hæ ſignatæ fuerunt die 30. Decembris anno 1427.

conditiones pleræque pro exequendis omnibus viginti dierum induciæ præſtitutæ. Cæterum quo celerius, liquidiuſque perfici res poſſent, nec, quantum in eo eſſet, perturbatione ulla deterreri, non parcendum opere, atque labori, ſed in * Ligures ipſe proficiſci conſtituit. Cœpit autem initio Philippus nonnulla ex iis, quorum erat data fides, ut conventa erant, ſervare, majora vero, & graviora, inter quæ nonnullorum oppidorum reſtitutio erat, poſtergando differebat: facereque id de induſtria videbatur, quoad præfinita laberetur dies. Nam & animum reipſa, & factis paulo poſtea evidentius patefecit. Miſſis ſiquidem a NICOLAO Venetis, qui oppida reſtituenda reciperent, palam denegata reſtitutio eſt. At NICOLAUS ægerrimo, & iniquiſſimo id animo ferens, fraudarique ſe pacis executione proſpiciens non deſiſtendum tamen ratus, quin omnia etiam extrema experiretur literis, nunciis, atque omnibus artibus cum Philippo, quoad ejus fieri potuit, agendo, monendo, ſuadendo, rogando, nunc precibus, nunc ſuaſionibus, exortationibus, plerumque etiam admonitionibus, & increpationibus, ut res exigebat, plurimum operæ, dierumque conſumpſit. Enimvero cum jam tentata omnia in irritum deciderent, nec ad ſervandas conditiones adduci quoquo pacto Philippus poſſe videretur, deſperatum opus relinquere, atque ad Pontificem Romam redire conſtituit. Ex * Liguribus itaque Bononia iter faciens Romam venit: Pontifici, quæ ſecuta erant compoſitam pacem, ſed non ſervatam, cujuſque id culpa accideret, detulit.

* Inſubres *l. Henſchenius.*

* Inſubribus *l. Henſchenius.*

X.

B. NICOLAUS iterum ad Philippum

Eam ob rem Martinus oratoribus omnium partium ad ſe venire juſſis, ut quæ conventa erant, per-

perficerent, aliquandiu cum iis egit, obtinuitque demum, ut primas jam præſcriptas conditiones concordibus omnes pariter animis confirmarent. Quare ne ulla occaſione impediri pacis bonum poſſet, rurſus NICOLAO cœptum opus perficiendum delegat, utque in Ligures, & ad Philippum proficiſcatur, jubet. Itaque Pontificis juſſu iterum Roma profectus, in Liguſticos fines venit. Exierat tunc Mediolano Philippus, quod ferè alias nunquam conſueverat, & ad Pizichatonium oppidum, quod paſſuum millia quinque ſupra triginta Mediolano abeſt, ſeſe contulerat. Cum vero poſt ſolitos honores de rebus pacis pariter conferre, atque agere cœpiſſent, & pleroſque dies, ſermoneſque ſuper hiſce cauſis, conditionibuſque protraxiſſent, nihil rectum Philippus, nihil integrum penitus ſentire videbatur. Quod ut ſingulari prudentia NICOLAUS animadvertit, quamquam dolore, & moleſtia anxius, quidquid agi, dici, tractari, perſuaderive potuit, experiretur; Neque eo magis proficere quicquam, aut flecti ad ſervandam conventorum fidem Philippus poſſe videretur: cum quid ageret, amplius non haberet, certiorandum, conſulendumque Summum Pontificem viſum eſt. Erat tunc apud NICOLAUM Thomas & ſacris, & ſecularibus literis eruditiſſimus, ex Serzano oppido Januenſis regionis oriundus, qui diuturnam illi operam præſtiterat. Hunc propter ſingulares virtutes, eximiamque doctrinæ, fidei, diligentiæque præſtantiam NICOLAUS unicè diligebat, & primarium apud ſe conſtituebat, ſideque, atque auctoritate nemo apud illum gratior, & carior erat. Eſt autem is, qui poſt Eugenium ſummæ apoſtolatus paulo ante præſuit arci. Hunc

Philippum Ducem Mediolani Martini Pontificis Legatus pergit. Inde Venetias proficiſcitur, pacemque totis viribus componere ſtudet.

Thomam ad Martinum Summum Pontificem ire jubet, & quæ Philippo mens, quæ verba, quæ acta, quæ ſpes, quæ opinio concipi valeat, nota facere. (a) Ipſe cum Venetias (a) venire conſtituiſſet, quod graviter in urbe peſtilentia laborabatur, Mathemaucum venit, quod millia paſſuum quinque Venetiis abeſt; ad eum locum NICOLAI gratia Princeps Venetus, & Senatus omnis acceſſit, ſummique honores NICOLAO habiti ſunt, de rerumque ſtatu ſermones collati, & conſilium actum.

XI. B. NICOLAUS poſt varios, diuturnoſque labores Italicam pacem componit.

Inde diſſolvens cum mandata Pontificis præſtolaretur, nunciata eſt inſignis illa clades Philippo illata, qua apud (b) Machilonium, (ſic enim loco nomen eſt) illius militares omnes copiæ a Venetorum ducibus profligatæ, ad internecionemque deletæ fere ſunt. (b) Ea calamitate cum ferox ille Philippi animus, qui per ſuperiora tempora flecti nullo pacto potuerat, mitior, compreſſiorque reddi coactus eſſet, & pacem tamdiu ſpretam ſupplex petere, atque ultro rogare adduceretur, rurſum in pacis mentionem, pertractationemque ventum eſt. Ferraria urbs commoda, & idonea, ubi convenirent, eſt viſa. Eo NICOLAUS profectus, oratores partium illuc etiam ſunt ſecuti. Ducta eſt res diutiſſimè, & de pacis exitu ſæpenumero deſperari viſum. Graves enim inter partes eſſe videbantur diſſenſiones, neque in unam poterant convenire ſenten-

(a) Eadem narrat Marinus Sanutus pag. 123.

(b) *Apud Machilonium* Brixienſis agri oppidum, quod Capreolus Hiſtor. Lib. IX. pag. 54. *Machelaum* nominat. Celeberrima hæc pugna comiſſa fuit iv. Idus Octobris anni 1427. eamque deſcribunt Capreolus loco citato, Sanutus in Vitis Ducum Venetorum pag. 997. litt. E.

tentiam. Subterfugere videbatur Philippus, & quamquam ad pacem proclivis admodum, & pronus apparuerat, inſtaurationem tamen quærere, & petere non deſiſtebat. Veneti etſi modeſtioribus animis viderentur, tamen quod parta victoria facile Philippi vires extingui poſſe arbitrabantur, lentius, tepiduſque accedebant. Florentinorum omnino erant promptiſſimæ, ardentiſſimæque ad pacem mentes, qui fatigati, feſſique diuturno bello, & ſumptibus ferè intolerabilibus exinaniti, ſpem omnem quietis in pace defixerant. In tanta rerum, atque animorum varietate, cum deſperatis plerumque rebus digreſſuri infecto negotio oratores partium viderentur, tanta tamen fuit in NICOLAO prudentia, tanta diligentia, & patientiſſima tolerantia, ut ſuperatis difficultatibus univerſis, paci tandem, (quippe poſt ſemeſtre, quam agitari cœpta erat) optatus, commoduſque finis daretur, dictæ conditiones (*a*) præſcriptæque, aſſenſus partium omnium præſtitus: ſupererat tantum, ut quæ convenerant, integre ſervarentur. Fam ob rem NICOLAUS nullo fractus labore, iterato in Ligures profectus, fere provinciam omnem non ſine graviſſimis incommodis pro rerum felici exitu peragravit; ſæpe agreſti tuguriolo pro locorum difficultate tectus, nonnumquam viliſſimo etiam cibo indiguit, bellorum diuturnitate, & rapacitate, atque atrocitate militum paſſim regione omni exhauſta, & mirum in modum rebus uſui neceſſariis exinanita. Cœterum etſi anguſta omnia viderentur, nuſquam tamen inde

(*a*) Pacis tabulæ extant apud Dumontium pag. 208. ſignatæ fuerunt die 19. Aprilis anni 1428.

inde digredi, adduci potuit, quam ſervata, executaque conventa conſpexit.

XII. Sancita pace in patriam redit, Venetorum, & Mediolanenſium legationes audit. Ingens ſeditio Boboniæ excitatur, atroces injuriæ ipſi a Civibus inferuntur

Redditis itaque, ac reſtitutis demum oppidis, & pacatis, quietiſque, ut videbatur, rebus, ex Liguribus Bononiam venit, eo animo, ut paulo poſt Romam, ad Pontificemque rediret. Sed dum Bononiæ moram trahit, Eccleſiæ, & patriæ ſuæ cauſis quibuſdam componendis, quæ imminebant, deditus, diſſenſiones nonnullas de Bergomenſi, & Cremonenſi agro exortas, nunciatum eſt: utque controverſias eas quietas reddat, priuſquam abeat, ſupplicatum. Quare gravitate rerum NICOLAUM Bononiæ diſtinente, effectum eſt, ut partium oratores ad illum Bononiam mitterentur. Miſſus a Venetis Sanctius Venerius Equeſtris ordinis vir, ea tempeſtate auctoritate inter Venetos præſtans. Cum his cognoſcendis, componendiſque cauſis Bononiæ NICOLAUS ageret, civitas rerum mutationes perpeſſa eſt, graviterque intra urbem tumultuatum, & acclamantibus, *populum, libertatemque vivere*, ad arma concurſum eſt: eoque tumultu effectum eſt, ut a Pontifice, Eccleſiaque deficientes, in libertatem ſeſe Bononienſes vendicarent. Gravis admodum, & peracerba NICOLAO ea urbis facta commutatio fuit, &, ut par erat, ſummo illum dolore affecit, eoque magis, quod ſuccurrere ipſe tanto morbo, & lapſæ jam rei non poterat. Cæterum, & mœrori mœror, & perturbationi perturbatio acceſſit. Qui enim ſummæ rerum in urbe præerant (ſeu quod NICOLAI opera, quem Pontifici gratiſſimum eſſe intelligebant, controverſias componi poſſe confiderent, ſeu quod propterea quia quem ſtudioſiſſimum Eccleſiaſticarum partium, atque ex ea re ſuſpectum, ſuiſ-

ſuiſque mutationibus adverſiſſimum exiſtimabant, in illius excidium quicquam ſævi machinarentur) evocandum ad ſeſe ſuis conſiliis decrevere. Eam cum operam nuncio cuipiam viliſſimo homini injunxiſſent, illeque mandatis obtemperans, ad Pontificem profectus, ut accederet, monuiſſet: in ſtuporem, atque mœrorem eximium ea levitas, atque veſania civium NICOLAUM adduxit. Continuit tamen ſeſe, & nuncio nihil grave, aut indignum, neque quicquam magis quam occupationibus diſtineri, ne accedere valeret, reſpondit. Hanc ſuorum civium ſtoliditatem ſecum indignanti, advenire ad eum ſex ex primoribus civium nunciatur. Quare cum vereretur, ne quid violenti fieret, evocari familiam omnem juſſit, utque cives ingreſſi ſunt, fores claudi; iam ad conſpectum ſui Pontificis aderant, & proponere, neſcio quæ, velle videbantur. Verum NICOLAUS prior ad illos converſus, dure atque aſperrime (ut res, & culpa exigebat) increpare illos adortus; *exiſtimare ſe*, inquit, *omnino mente alienatos eſſe Bononienſes cives*, (*a*) *ſeque ob id ſummo dolore affici, cum eorum cura illi credita ſit; conſueviſſe filios ad patrem ire; cives ad Præſulem; contra naturæ, & juris ordinem eſſe, neque unquam auditum, ut ad inferiores ſuperior evocatus accedat. Bononienſes, cum ſimplex illorum eſſet Epiſcopus, debitos illi ſemper honores exhibuiſſe: nunc cum Cardineo etiam apice fulgeat, & legationis etiam poteſtate præmineat, in* (*a*)

(*a*) Bononienſis ſeditio excitata fuit die prima Auguſti anno 1428., ut narrat Auctor Hiſtor. Miſcell. pag. 117. Eam execratur Bornius de Sala pag. 113. Vide Blondum pag. 110. Burſellum pag. 110. Andræam Billium pagina 127. Sigonium Cap. III. §. 19. Raynaldum ad annum 1428. §. 4.

in tam ſtolidam veſaniam illos adductos, ut per viliſſimum nuncium evocare ad ſeſe non erubuerint. Injuriam hanc non ſibi, ſed Apoſtolicæ Sedi illatam exiſtimare, cujus vices in ea dignitate, atque legatione contineat, ſpretum ſe eſſe a Bononienſibus, non ſibi propter ſe, ſed propter eorum errores, ac perverſos, perfractoſque mores curæ, & cordi eſſe; vereri enim ſe, ne iratum Deum brevi ultorem ſentiant: atque propterea, ut ad rectam viam, & ſaniores ſe mores convertant, hortari. Hæc atque hujuſcemodi cum ſumma gravitate, atque auctoritate, paternaque caritate monuiſſet, qui advenerant cives, adeo muti, atque elingues effecti ſunt, ut nec verbum ullum ex cujuſpiam ore prodierit, ſed ut venerant declinatis cervicibus abſceſſere.

XIII. Seditionis metu clam Bononia diſcedit, ac Mutinam proficiſcitur. Bononienſes cum probris, ac maledictis laceſſunt. Diſcordiarum reliquias inter Venetos, & Ducem Mediolani componit, ac tandem Romam ad Pontificem pergit.

Enimvero formidabilis res erat, & majores motus eo initio expectandi videbantur. Quos veritus NICOLAUS, ne temeritati facultas delinquendi præberetur, providendum ratus, ut ſi quis forte tumultus gravior ingruiſſet, non ſe arbitrio ſuo Bononienſes uti poſſent; evocato ad ſe Carthuſienſis Monaſterii præſide, permutatiſque veſtibus, ut primum inclinare cœpit dies, ſub primas fere tenebras, illum ut inferior proſecutus, ad Carthuſiæ Monaſterium venit, eamque noctem ibi in eo egit. Poſtera vero die, ut primum lux excipi potuit, urbem ingreſſus, cum paratos ſibi extra portam, quæ Mutinam ducit, equos, ut conſtituerat, comperiſſet, Mutinam conſtanti itinere profectus eſt. Bononienſes ut de NICOLAI profectione certiores redditi ſunt, miris exagitari furoribus occeperunt, in contumelioſaſque erumpere voces, hoſtem publicum, ac patriæ illum proditorem appellantes. Non deſtitere tamen, quin oratores ad eum Mutinam mitte-

te-

terent. At Romæ, ut nunciata eſt Bononienſium defectio, Pontificis, & Eccleſiaſticorum dolore, ac perturbatione affecit animos; cumque NICOLAI opera poſſe labentibus rebus adhiberi remedia Pontifex (*a*) Martinus conſideraret, confeſtim ad illum raptim perſcriptis, & exaratis literis, ne Romam rediret, neve regione egrederetur injuſſu ſuo, ſtrictioribus mandatis injunxit. Eam ob rem, cum Mutinæ pleroſque menſes traxiſſet moram, neque moveri Bononienſium indurati poſſe animi viderentur, componendæ controverſiæ gratia, (quam occaſione Cremonenſis, & Bergomenſis agri exortam diximus) Ferrariam venit, qua congrua executione ſedata, conſulto primum Pontifice, Romam rediit, bienniοque apud Martinum in Curia fuit VITÆ SANCTIMONIA, conſiliorumque gravitate præcipuus. (*a*)

XIV. Bellum inter Venetos, & Inſubres inſtauratur. B. NICOLAUS ad illud compeſcendum Legatus iterum deſtinatur. Gallica inſuper legatio ei defertur.

Cæterum haud quaquam illi diuturna quiete perfrui licuit. Nam cum Liguricum bellum longe acrius reſtauratum eſſet, Venetique adverſus Philippum, & ingentes terreſtres copias militares, & claſſem Padanam ampliſſimam comparaſſent, Pontifex Martinus tot calamitatibus metuens, atque obviare deſiderans, habito cum fratribus de more colloquio, (*b*) NICOLAUM, (quem ad pacem rurſum inter, (*b*)

d Ve-

(*a*) Martini Epiſtolas ad B. NICOLAUM de hoc negotio fortaſſe interiere; eas enim invenire non potuimus. Quæ vero Beatus vir egerit, ut cives ſuos inſanientes ad ſanitatem revocaret, fuſe narrat Auctor Hiſtor. Miſcellaneæ pag. 118.

(*b*) Bellum inter Venetos, ac Philippum Ducem Mediolani inſtauratum fuit menſe Januarii A.D. 1431., ut narrant Marinus Sanutus in Vitis Ducum Venetorum pag. 1011., & Auctor Hiſtor. Miſcell. pag. 118. Hujuſce legationis diplomata periere; ea tamen laudat Eugenius IV. in Epiſtola ad B. NICOLAUM, quam in ampliſſima veterum monumentorum Eccleſiæ Bononienſis Collectione vulgabimus. B. NICOLAUS die iv. Februarii Ferrariam venit, ut habetur pag. 118. die x. Februarii Venetias ſe contulit, ut narrat Sanutus loco citato. Die vero 10. Martii ad Inſubres perrexit.

Venetos, & Philippum conficiendam, mitteret) elegit. Hac etiam adiectione adhibita, ut, poſtquam Liguricas extinxiſſet lites, ad pernicioſum bellum, quod Anglos inter, & Gallos jam antea viguerat, ſedandum iter arriperet. Ita tertio jam Ligurici belli cauſa, Roma profectus, in Veronenſes primo divertit, apudque Piſcariam oppidum Veronenſis quidem agri, ſed cui tunc Mantuanus præerat Princeps, ſubſtitit. In armis ſi quidem erant omnia, & circumquaque univerſa regio militaribus fragoribus æſtuabat. Quare peroportunum in eo belli ardore pertractandæ paci id oppidum arbitratus, inde partium evocare oratores, & per nuncios, literaſque rem gerere conſtituerat. Hæc dum meditatur, pa-ratque NICOLAUS, moleſtiſſimum de Martini Summi Pontificis (*a*) funere nuncium accepit; Is enim decimo tertio Pontificatus anno, apoplectico morbo correptus, fatalem Romæ apud Sanctorum Apoſtolorum Baſilicam, ubi reſidebat, diem ſummum obierat. Eo tam gravi, ac funeſtiſſimo nuncio, acerbo mœrore affectus NICOLAUS, quid ageret, quid conſilii capiendum foret, ancipiti, dubioque animo pervolvebat; Romam ne novi creandi Pontificis gratia proficiſci, an Piſcariæ manere, & cœptum pacis proſequi opus, ſeu novi Pontificis creationem, & ejus juſſa præſtolari ſatius eſſet. Melius conſilium viſum, nova mandata a novo expectare Pontifice: Quod nec in tempore ipſe Romæ eſſe potuiſſet, & Eccleſiæ brevi a Patribus proviſum iri non dubitaret.

Martinus Pontifex moritur. B. NICOLAUS Piſcariæ manet, novi Pontificis electionem expectans.

(*a*)

Nec

(*a*) Martinus Pontifex ſupremum diem obiit die xx. Februarii, ut notat Raynaldus ad hunc annum §. 2.

XV. Eugen. IV. Pont. Max. renunciatur. Gallicam legationem B. NICOLAO confirmat, qui in Gallias ſtatim proficiſcitur, totoque triennio paci conciliandæ ſtudet.

Nec diuturna mora fuit, cum delectum Gabrielem Condulmarium Venetum, qui ex patribus erat, Romanæ Sedi Summum Pontificem datum novit. Is eſt, qui Eugenius IV. eſt appellatus. Ad eum, ut par erat, cum & nuncios, & congratulatorias literas exaraſſet, de rebus quoque ſuis, quæ ad cauſam attinebant, interſeruit: & cum belli conditiones, & quo in ſtatu cuncta verſarentur, & quid de pace agi, & ſperari poſſe conſideret, (cujus exitum difficillimum, & fere impoſſibilem judicabat) ſignificaſſet, ſummis a Pontifice precibus petiit, ut etiam a Gallicana legatione illum abſolvere, & ſibi Romam redeundi facultatem, poteſtatemque facere dignaretur. Annuit initio quidem Eugenius, & NICOLAI precibus ſe morem gerere velle ſignificavit; Paranti igitur Romam proficiſci, repente commutata ſententia, literæ a Pontifice (*a*) redditæ ſunt, quibus ut omnino in Gallias pergeret, idque quam repentiſſimè, (ſic enim res exigebat) mandabatur. Pontificis itaque juſſibus facturus ſatis, Piſcaria diſcedens, ſuperatis Alpibus in Gallicanos fines venit. Fremebant undique bella, & per Gallicanam regionem omnem armorum fragores reſonabant; nulla pacis vox audiri poterat, nulla perficiendæ concordiæ ſpes eſſe videbatur. Quæ & ſi NICOLAO haudquaquam obſcura erant, tentanda tamen primum

(*a*)

(*a*) Eugenii Epiſtola, qua B. NICOLAO Gallicam legationem defert, data eſt die 29. Aprilis anno 1431. Eam vide pag. 24. Ad hanc legationem pertinent II. III. & IV. aliæque non paucæ, quæ apud nos ſunt. B. Viri labores in procuranda hujuſce Regni pace memorant ipſi Reges Carolus VII., & Henricus VI. pag. 60. & 64. eoſque excipiunt Scriptores Itali pag. 68. 74. 85. 130. 136. Galli pag. 160. 162. 164. 166. 200. 205. Belgæ pag. 209. 217. 218. 222. 227. Angli pag. 241.

mum omnia, & experienda ratus, ad Principes pergere, hertari, monere, ſuadereque adortus, & quos ipſe adire non poterat, per nuncios, & literas alloqui, quidquid agi, aut cogitari poſſet, incredibili diligentia, patientiaque peregit. Triennium peregit. Triennium continuum ea de re in Galliis commoratus, univerſam Galliam peragravit, neque ulla fere fuit inſignis Galliarum civitas, quam ille pacis gratia non adiret.

XVI. Relictis Galliis, Baſileam ad Concilium Eugenii juſſu ſe confert, ibique magnis honoribus afficitur.

Dum in Galliis NICOLAUS protrahit moram, in Germania ingens Eugenio Pontifici, & Eccleſiæ bellum ſuſcitatum eſt. Nam cum Martinus, priuſquam vita excederet, Baſileæ cogi univerſale Concilium indixiſſet id creato, jam Eugenio ita cœptum, atque adauctum erat, ut etiam ex Patribus plurimi invito, & injuſſo Pontifice, fuga arrepta, quaſi a Pontifice deficientes, Baſileam peterent; & jam fere univerſus eo concurrere, & ibi cogi cœperat terrarum orbis, & multa jam adverſum Eugenium ordiri videbantur. Et quanquam præclaros, pleroſque ſuo illuc nomine Præſules Eugenius delegaſſet; tamen cum plurimum *de NICOLAI ſingulari virtute, ac SANCTITATE conſideret*, ex Galliis revocandum, (a) atque Baſileam deſtinandum putavit, ut

(a)Eugenii Epiſtola, qua B. NICOLAUM Concilii Præſidentem conſtituit, Data eſt Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ 1433. xviii. kal. Januarii A. III. extat apud Labbeum Tom. XII. Concil. General. col. 947. edit. Pariſ. Alia ejuſdem Pontificis Epiſtola ad B. NICOLAUM cæteroſque Concilii legatos extat col. 951. Data eſt Florentiæ anno 1435. xiii. kal. Martii Pontificatus anno V. In actis Concilii Baſileenſis Seſſione XV. pag. 539. die xxiv. Aprilis 1434. B. NICOLAUM Concilio *incorporatum* fuiſſe legitur. De geſtis B. NICOLAI in Concilio Baſileenſi vide Poggium pagina 87. Æneam Sylvium pag. 95. 97. 100. Joannem Naculerum pag. 233.

ut Pontificio nomine Synodo præſideret. Habito itaque, & accepto hoc Pontificio decreto NICOLAUS ex Galliis in Germaniam tranſiens, Baſileam venit: Eſt ſiquidem nobilis, & clara Germaniæ urbs, quam Rhenus fluvius mediam ab altera parte prætertluit. Initio adventus ſui maximis, & ampliſſimis exceptus honoribus, urbem omnem, & Patres, Eccleſiaſticoſque ordines incredibili voluptate complevit. Atque quamprimum ad ea, quæ imminebant, perſolvenda converſus, Pontificis partes ſingulari fide, prudentiaque tutatus, res Pontificias ad optimum, commodiſſimumque brevi ſtatum perduxit. Erat ipſe id loci ſumma auctoritate, ad eum univerſi, ut fere ad Pontificem maximum confluebant, frequentarique ita illius ædes aſſiduo cunctorum concurſu conſueverant, ut aliud ſeparatum apud NICOLAUM agi concilium videretur. Effecit denique probatiſſimis artibus, ut tametſi multorum graves in Pontificem eſſent mentes, irrita tamen malignantium ſtudia redderentur. Manſit autem eo in loco pauculis minus integro anno diebus: qui ſi diutius perſtitiſſet, poterat profecto perturbationibus, & clamitatibus, quæ ſecutæ ſunt, finem dare.

XVII. B. NICOLAUS a Concilio legatus deſtinatur ad pacem Italicam perficiendam, qua infecta, Florentiam ad Pontificem venit.

Cœterum cum propter Liguſticum bellum, quod in dies vehementius ingraveſcebat, duos ex Patribus ſedandarum rerum gratia univerſa ſynodus in Italiam mittere decreviſſet, NICOLAUS potiſſimum, qui ad id pacis opus delegaretur, electus eſt; Comes illi alter ex Patribus datus Cardinalis (a) S. Petri ad Vincula, ex Hiſpaniis oriundus. Frequen-

(a) Nempe Joannem Cervantem Hiſpalenſem Cardinalem creatum a Martino V., qui obiit anno 1453.

quentiſſimo itaque concurſu omnium ordinum, nec minori bene ſentientium mœrore extra urbem deducti, in Italiam (a) cum deſcendiſſent, Paduam primum, inde Venetias petiere, ubi pertractandæ paci incumbere conſtituerant. Adhibita quidem ab his eſt diligentia omnis, & nihil prætermiſſum, quod ad rem perficiendam pertinere potuiſſet: ſed adeo incenſi erant partium animi, adeo prærupta, & ardentia in bellum ſtudia, ut conatibus in irritum decidentibus, nihil proficere potuerint. Interea dum hæc agerentur, Eugenius (b) Pontifex Maximus injuriis, contumeliiſque a Romanis affectus, vim etiam perpeſſus, ignotus fuga ſibi conſuluerat, & ex Romana quidem fuga Florentiam venerat. Quare (c) NICOLAUS, cum pacis opera non ſuccederent, minime quidem Baſileam ſibi redeundum fore conſtituens, ad Pontificem Florentiam venit, expoſitiſque ſuperiorum temporum actionibus, apud Pontificem Florentiæ manere decreverat.

XVIII. Legatus iterum in Gallias mittitur ab Eugenio. Philippum Ducem Burgundiæ in Atrebatenſi conventu Carolo Francorum Regi conciliat.

Cœterum cum per ſuperiora tempora Gallorum Rex, & Burgundionum Princeps accerrimo ſeſe invicem, ac diuturno bello laceraſſent, oblataque ſpes pacis inter eos conficiendæ viſa eſſet, placuit Pontifici, ut NICOLAUS, quem propter vitæ ſanctimoniam glorioſi apud illos nominis, & ampliſ-

(a) Ad hanc legationem pertinet Epiſtola B. NICOLAI ad Synodum Baſileenſem, quam edidit Edmundus Martene Tom. VIII. ampliſſimæ Collectionis Veter. Monument. col. 811. data eſt Florentiæ die xi. Maj anno 1435.

(b) Eugenius urbanas turbas fugiens Florentiam venit ix. kal. Julii anno 1434.

(c) B. NICOLAUS minime ad Baſileenſes reverti voluit; immo in ſupralaudata Epiſtola ad eoſdem, ſe a reditu excuſat his verbis: *Sanctiſſimus Dominus Noſter me Cardinalem Sanctæ Crucis mittit in Galliam pro pace firmanda*.

pliſſimæ auctoritatis eſſe ſciebat, & ob id paci huic aptiſſimum, & per opportuniſſimum fore confidebat, denuo Gallicanas regiones peteret. Ex Florentia itaque in (*a*) Gallias delatus, apud Atrebatum, Burgundi Principis urbem conſtitit. Inde enixiſſimo ſtudio ad peragendam pacem invigilans, decimo & ſexto, poſtea quam illuc advenerat menſe, multis, & gravibus difficultatibus tandem Principes ipſos perpetua, & ſalutari pace devinxit. (*a*)

XIX. Concilii Ferrarienſis Legatus deſtinatur. Venetias proficiſcitur: ibique Imperatorem Græcorum excipit, ac Ferrariam perducit.

Pacatis itaque, ſedatiſque Principibus, controverſiiſque ſopitis, in Italiam rediens, Bononiam venit. Pontificemque illic cum Curia conſidentem comperit; ſed cum Græcorum gratia Ferrariæ (*b*) Pontifex Concilium indixiſſet, eo etiam NICOLAUS Eugenium, ut par erat, eſt conſecutus, obviamque Græcorum Imperatori, & Conſtantinopolitano Patriarchæ, qui (*b*)

(*a*) Hujuſce Legationis diplomata extant inter Epiſtolas Eugenii num. VII. VIII. IX. & X. Data ſunt Florentiæ 13. & 25. die Aprilis anni 1435. Conventus Atrebatenſis indictus fuit kalendis Julii. B. NICOLAUS Atrebatum venit die xii. ejuſdem menſis teſte Antonio Taberna in Diario pag. 168. diſceſſit die 5. Octobris, ut narrat idem auctor pag. 179: die vero 9. Decembris Florentiam ad Pontificem rediit, teſte Anonymo Florentino pagina 127. Quæ vero ſanctiſſimus vir in hoc Conventu egerit Scriptores fere omnes, quorum teſtimonia in hoc volumen congeſſimus, fuſe narrant, & pre cæteris vide. Pium II. pag. 51, & pag. 98. Philippum Ducem Burgundiæ, celeberrimo edito miraculo, ad pacem ſanciendam compuliſſe affirmant Renerus Snoy pagina 216. Pontius Heuterus pag. 218. Joannes Rivius pag. 227. Ludovicus Donius pag. 201. Fabertus pagina 203. Odoricus Raynaldus pagina 156. Quanto vero honore Beatum Virum affecerint Carolus Rex, & Philippus Dux aperte conſtat ex ſupralaudato Diario Antonii Tabernæ, & ex pacis capitulis, quorum ſelecta quædam dedimus pag. 191. Pacis tabulæ ſignatæ fuerunt die 21. Septembris anni 1435. vid. pag. 193.

(*b*) Eugenii Epiſtola, qua B. NICOLAUM Concilii Ferrarienſis legatum conſtituit, extat pag. 48. Data eſt Bononiæ anno Incarnationis Dominicæ 1437. iv. nonas Januarii anno VII. Quo vero honore a Senatu Veneto exceptus fuerit, fuſe narrat Marinus Sanutus pag. 124.

qui unionis celebrandæ cauſa ad Ferrarienſe Concilium accedebant, Venetias a Pontifice miſſus, Ferrariam Græcos adduxit, celebrandæque indefeſſus unioni incubuit.

XX.
Legatur denuo ad Germanorum Principum conventus Nuremhergæ indictos, ac Romani Pontificis dignitatem egregie tuetur.

Cum ita totus in fidei rationibus, diſceptationibuſque abſorptus NICOLAUS eſſet, ut fere nihil magis cuperet, & anhelaret; alia inſuper peregrinatio injuncta eſt. Nam quoniam in (a) Germania afflictæ, ac perturbatæ in Pontificem res erant, & novum colloquium ad præfixam diem a Germanicis Principibus indictum: operæ pretium Eugenius exiſtimavit, NICOLAUM ad ſtatutum locum, diemque accedere. Ille itaque, quanquam tot antea itineribus, profectionibuſque fractus videri potuiſſet, tamen recens ſemper, & integer animo, nec laboribus ullis, aut periculis territus, dum Pontifici modo, & Eccleſiæ, aut cujuſpiam ſaluti obſequi valuiſſet, ex Ferraria movens, iterum in Germaniam venit; adiumentoque non mediocri Pontificis jam apud Germanos labentibus rebus fuit; & quæ a Pontifice mandata erant, quoad ejus fieri potuit, integre, atque inviolate perſolvit.

XXI.
Florentiam revertitur, ibi anguſte

Ubi vero nihil hiſce in locis ſua opus eſſe mora intellexit, Italiam repetens, Florentiam petiit. Nam

(a) Hujuſce legationis diplomata, ex Tabulario Vaticano deſcripta, apud nos extant: Data ſunt Ferrariæ anno Incarnationis Dominicæ 1439. pridie Idus Septembris anno octavo. B. NICOLAUS Legationis comites habuit Joannem Archiepiſcopum Tarentinum, Petrum Dignenſem, & Antonium Urbinenſem Epiſcopos, Joannem Franſtiil de Capitibus Liſtæ J. U. D. Joannem de Turre Cremata Ordinis Prædicatorum Sacri Apoſtolici Palatii Magiſtrum, & Nicolaum de Cuſa Decretorum Doctorem. De hac Legatione vide Poggium §. X. pag. 87. Veſpaſianum Florentinum §. IV. pag. 69. Raynaldum pag. 156. Marinum Sanutum pag. 126.

Nam ex Ferraria Florentiam (*a*) Eugenius Concilium tranſtulerat; fuit autem hæc extrema legationum ſuarum, itinerationum, peregrinationumque finis. Habitavit autem (*b*) Florentiæ apud S. Spiritus ædem, (ſic enim Auguſtinenſium locum Florentiæ vocant) *eumque ibi nos, cum primum ad curiam acceſſimus, commorantem convenimus, & ſalutavimus. Habitabat autem ſatis anguſte, & familia ingenua quidem, & optime, honeſtiſſimeque morata, & inſtituta, verum non lauta nimis, & compta; ſed modeſta omnino, & quæ PRÆSULIS SANCTIMONIAM ſignificaret: Ipſe vero maxime apud omnes venerationi erat, neque quicquam dignius, aut divinius in ore hominum verſabatur.*

ſte habitat, familiam ingenuam optimamque alit, magnaque ſanctitatis opinione pollet.

(*a*)

(*b*)

Pontifex cum illi digniſſimum (*c*) ſummi Pœnitentiarii contuliſſet locum, ejus conſilio imprimis graviſſimis potiſſimum in rebus maxime omnium utebatur: neque eum diligebat, & amabat ſolum, ſed pia etiam veneratione colebat; & ubi quicquam arduum immineret, audire illum antea cupiebat, & fere omnia NICOLAI conſilio peragebat. NICOLAO vero ſummæ (*d*), ac ſingulares virtutes

XXII. Summus Romanæ Eccleſiæ Pœnitentiarius eligitur. Eximiæ ejus virtutes ſummatim recenſentur.

(*c*)

(*d*)

e inc-

(*a*) Romæ B. NICOLAUS domum habuit juxta Eccleſiam S Potentianæ, quam magna ex parte conſtruxerat. Vide Poggium §. XII. pag. 89. Hanc domum laudat Ambroſius Camaldulenſis in Hodæporico.

(*b*) Eadem narrat Poggius ibidem, Veſpaſianus Florentinus pag. 70.

(*c*) Suffectus eſt in locum Cardinalis Vrſini teſte Poggio pagina 88.

(*d*) Eaſdem B. Viri virtutes extollunt Romani Pontifices Martinus V., Eugenius IV., & Pius II. Scriptores Itali S. Antoninus, Veſpaſianus, Poggius, Philelphus, Petrus de Monte, Paulus Corteſius, aliique, quorum teſtimonia habentur hoc volumine. Idem fatentur Galli cum veteres, tum recentiores. Belgæ itidem NICOLAUM noſtrum Virum ſanctiſſimum ubique prædicant, ac præcipue Arnoldus Boſtius pag. 210. Petrus Dorlandus pag. 213.

inerant; ſimpliciſſima humilitas, præcipuaque clementia, charitas in omnes, pietaſque paterna, fidei, & religionis exardens zelus, communi uſu auſteram, & aſperam ſatis ducebat vitam; nec carnibus veſcebatur, nec ſtrato jacebat, Carthuſiæ regulam etiam ad extremum inviolate ſervavit; ſacris literis, poſteaquam ſeſe immortali Deo dedicavit, operam enixam adhibuit, neque a ſacrorum voluminum, cum per occupationes licebat, lectione ceſſabat, do-
(a) ctos viros, (a) virtutibus deditos, magno amore proſequebatur, egeniſque, & inopibus clericis opem plurimam ad literarum ſtudia conferebat, in pauperes vero omnes, quicquid eleemoſynarum poterat, aſſidue diſtribuere conſueverat, affinium ſuorum neminem ſecum domi eſſe volebat, perturbare illos reliquam familiam dicens, iis, qui illi miniſtrabant, ſalaria menſtrua exhibere ſolitus erat, ne pro immeritis ſupplicare, & de ſpiritualibus illis ſatiſfacere cogeretur, librorum copioſus fuit, quos ſere omnes in morte ſacris locis, Monaſteriiſque legavit.

XVIII. B.NICOLAUS Senis obiit ex calculi (b)

Obiit autem (b) mortem Senis, cum ibi Pontifex conſideret. Cum enim Romam proficiſci conſti-

---

(a) Franciſcus Philelphus præter epiſtolas, quas retulimus Claſſi III. num. V. illi inſcripſit latinam verſionem Vitæ Licurgi a Plutarcho ſcriptæ, quæ extat in Codice Vaticano 1879. pag. 187. Petrus de Monte libellum S. Epiphanii latine a ſe redditum, cujus præfatio habetur pag. 3. L. de Therunda doctiſſimam apologiam miſit pro Eugenio contra Baſileenſium veſaniam, quæ eſt in Cod. Vaticano 4185. pag. 219. Leonardus Aretinus aliquot Epiſtolas dedit, ac demum Poggius Florentinus ejus Familiaritate gloriatur.

(b) B. NICOLAUS Senis obiit die 9. Maj hora 24. anno 1443.

ſtituiſſet Eugenius, Florentia abſcedens, Senas venit: quem NICOLAUS quamprimum ſecutus eſt, itaut ingredientem Senas Pontificem comitaretur. Pauculos vero poſt menſes, calculi morbo correptus, in horridos, ac terribiles dolorum cruciatus incidit; itaut miſerandos continue clamores emittere cogeretur. Et quanquam graviſſimo, & extremo morbo affectus, pati tamen non poterat, ut quicquam ſibi de ſolita Carthuſiæ obſervantia mutaretur. Cum vero (*a*) fatalem ſibi ægritudinem hanc fore cognoſceret, Sacramentis Eccleſiaſticis communitus, ſacratiſſimoque Dominico corpore devote, atque affectuoſiſſime ſumpto, de ſui corporis ſepulcro non immemor, ut in Carthuſienſi cœnobio, (*b*) quod prope Florentinam urbem eſt, conderetur, edixit. Ita aliquandiu flebiliter, cum laboraſſet, tandem ægritudinis fervore, & cruciatum horriditate confectus, immortali Deo ſpiritum reddidit. Incredibile dictu eſt, quanto mœrore, quibus lacrymis, atque ſuſpiriis hæc NICOLAI mors Pontificem, Patres, curiamque, & urbem omnem, populumque compleverit. Nam, & ſplen-

li dolore. Eugenius Pontifex totaque Curia illius mortem deflet, Senenſes ob magnam ſanctitatis opinionem mortui manus, ac pedes ſumma veneratione oſculantur. Calculi magnitudo, ac forma deſcribitur.

e 2

(*a*) Eadem narrant Scriptores coævi, quos ſuperiori nota recenſui.

(*b*) B. NICOLAI viſcera Senis condita fuerunt in Eccleſia Auguſtinenſium, ut diximus in notis ad illius vitam a Veſpaſiano Florentino ſcriptam pag. 71. Teſtis eſt Sigiſmundus Titius Senenſis in Hiſtoria patria, quæ MS. extat in præſtantiſſima Bibliotheca Chiſiana: *Die nona Mai* (inquit) *Cardinalis S. Crucis in Sena urbe deceſſit: inteſtina humata apud D. Auguſtini ædem juxta gradus majoris aræ, quæ olim inferius erat ſub arcu; & ſuperne pileus appenſus: corpus vero ad Fratres Carthuſienſes, cujus ordinis erat, prope Florentiam delatum: alterum quoque galerum in majore Senenſi æde appendi mandavit.*

ſplendorem, & decus Eccleſiæ, illum concordi omnes, & conſona voce judicabant, & prædicare non deſiſtebant. Cum vero in Baſilicam, quæ Auguſtino Doctori dicata eſt (nam apud religioſos Auguſtino deditos, Senis locatus erat) exanime corpus delatum eſt, atque in media Baſilica poſitum; *tantus univerſi populi, omniumque ordinum concurſus effectus eſt, MANUS PEDESQUE DEOSCULANTIUM, ut comprimere ſeſe cœperint, & vix contineri ſacris ædibus poſſent: fœlixque ſibi videbatur, cui illum contingere licuiſſet*. Cœterum cum prohibendi fœtoris gratia (quippe, ut diximus, ad Carthuſiæ Florentinum locum ducendum cadaver erat) execto ventre, viſcera eduxiſſent; mirum dictu, lapis vaſtæ pro humano corpore magnitudinis compertus eſt, hujus autem forma erat plus rotunditatis, quam longitudinis habens, ſimillimuſque omnino in quantitate (*a*) anſerino ovo videbatur. Apparebat autem ex minutiſſimis arenulis pauliſper concretis in eam magnitudinem deveniſſe, quod quidem diuturno admodum tempore fieri oportuiſſe phyſici judicabant. Experiri etiam pondus ejus voluere, & bilibrem illum, ut aſſerebant, comprobavere; hunc nos ipſi vidimus, manibuſque attrectavimus, & ſolidiſſimum experti ſumus; ex eo gypſeæ plures formæ, ad illius effigiem, conflatæ ſunt, & inſtar monſtri ad varia terrarum orbis loca demiſſæ.

XXIV. Exequiæ magna pompa illi habitæ co-

Quod vero ad funera attinet, exactiſſima, & ſplendidiſſima in principe Senenſi Baſilica celebrata ſunt. In-

(*a*) Eandem Lapidis magnitudinem deſcribit Veſpaſianus pag. 72.

coram Pontifice. Thomas Sarzanenſis B. Viri corpus Florentiam tranſfert, & apud Carthuſianos marmoreo loculo condit.

Interque alia, pleraque hoc illis præcipuum, & ſingulare, ac memoria digniſſimum extitit, quod Pontifex Maximus Eugenius coram ipſe conſiſtere, intereſſeque, atque ornare funus voluit. Factum (*a*) nunquam ante hac patrum memoria celebratum; Neque enim Pontificius, & curiæ mos habet, ut in Cardinalis funeribus Romanus Pontifex uſpiam interſit; neque patratum antea ulla ex cauſa fuiſſe quiſpiam antiquiſſimorum noverat. Commovere vero Pontificem Eugenium, ut tantum *NICOLAO decoris, & ornamenti impenſum vellet, non SANCTITAS, modo, & IMMACULATA INTEGRITAS, gloriaque, atque opinio de illo univerſi terrarum orbis, & omnium hominum*: Sed quod ampliſſimis NICOLAI de Eccleſia, atque Pontifice meritis devinctum, & obſtrictiſſimum ſeſe illi arbitrabatur; quippe qui ſuarum partium indefeſſus ſemper, ac validiſſimus fautor, & propugnator extiterat: Innumera, quæ inferri detrimenta potuiſſent, averterat., ſuis conſiliis non vulgaria Eugenio emolumenta contulerat, auctoritateque, & præſentia ſua incredibiles illi ſemper favores, & Principum cœterorumque hominum ſtudia compararat. Funeralibus egregie celebratis, Thomas Apoſtolicus Subdiaconus (qui familiæ præſidebat, & apud NICOLAUM diutiſſime manſerat, quod illi nemo carior erat) nonnullis ex familia comitibus ſumptis, corpus ad Carthuſiæ locum, qui parum Florentia abeſt, (ut a NICOLAO vivente inſtitutum fuiſſe diximus) detulit, & pie

(*a*) Id quoque affirmant S. Antoninus pag. 74., & Poggius §. XII. pag. 90. Auctor Hiſtor. Miſcell. Bonon. pag. 120.

pie religioſiſſimeque ſepulcro condidit, ubi (*a*) ad hodiernam jacet diem; Anima, ut recte judicandum eſt, in ſuperis glorioſa felicitate beata.

(*a*) Epitaphia tumulo inciſa recitat Sigonius pag. 138. Ughellus pag. 154. Carminum auctorem fuiſſe Marianum Volaterranum Carthuſienſem dicit Bartholomæus Senenſis pag. 149. Ejus corpus anno 1633. die 17. Junii primo recognitum fuit a Petro Nicolino Archiepiſcopo Florentino, ac deinceps dignorem in locum translatum anno 1678. die 30. Septembris, ut patet ex authentico inſtrumento, cujus apographum ex Archiepiſcopali Archivo deſcriptum extat in Bibliotheca domeſtica Sanctiſſimi Domini Noſtri BENEDICTI XIV PONT. MAX.

Digitized by Google

TESTIMONIA
ROMANORUM PONTIFICUM
DE
BEATO NICOLAO ALBERGATO
CARDINALI S. CRUCIS.

EPISTOLA PRIMA

MARTINI V. Pontificis Maximi ad B. NICOLAUM Epiſcopum Bononienſem,

Ut fidelitatis Sacramentum a Magiſtratibus Bononienſibus Romanæ Eccleſiæ nomine recipiat.

CLASS. I. EPIST. I.

MARTINUS &c.

Venerabili Fratri Nicolao Epiſcopo Bononieuſi &c.

MCDXIX. 9. Junii.

Ex Tabulario Vaticano lib. I. Offic. Mart. V. fol. 127.

NUPER ſiquidem ad ſalutare regimen, rectoratum, gubernationem, & adminiſtrationem, ac pacem, & tranquillitatem prædilectæ, & peculiaris filiæ Civitatis noſtræ Bononienſis, ejuſque Terrarum, Caſtrorum, Locorum, Comitatuum, Territoriorum, & Diſtrictuum, nec non Civium habitatorum, Incolarum, & Diſtrictua-

Digitized by Google

CLASS. I.

MARTINI PP. V. EPISTOLA I.

lium eorumdem, ut feliciter gubernentur paternæ conſiderationis intuitum dirigentes, ac conſiderantes, quod propter noſtram interdum abſentiam neceſſariam omnibus providere non poſſumus, ex certis rationabilibus cauſis animum noſtrum moventibus, dilectis filiis Antianis, Conſilio, & Communi Civitatis præfatæ regimen, gubernationem, & adminiſtrationem Civitatis, Terrarum, Caſtrorum, & Locorum prædictorum, quamdiu Nos ab ipſa Civitate abeſſe contigerit duraturas ſub certis pactis, modis, & conditionibus in aliis noſtris deſuper confectis literis denotatis, gratioſe conceſſimus, ac voluimus inter cœtera, ut Antiani dictæ Civitatis, qui pro tempore forent, de omnibus in ipſis literis contentis pro ſtatu, honoreque noſtro, & Romanæ Eccleſiæ effectualiter obſervandis, & etiam adimplendis, ſingulis bimeſtribus in manibus tuis præſtare tenerentur, & deberent (*a*) fidelitatis debitæ juramentum, prout in ipſis literis latius continetur. *Nos igitur, Venerabilis Frater, quem in magnis expertum, & arduis noſtris, & ipſius Eccleſiæ pertractandis negotiis eximia bonitate, & fidelitate probatum ſingularium virtutum donis illarum largitor Dominus inſignivit, Fraternitati tuæ, ob cujus* VITÆ INTEGRITATEM, *ac præcipuæ devotionis affectum, quem ad Nos, & ad eandem Eccleſiam gerere comprobaris, aliaque merita, & virtutes, de illa ſpecialem in Domino fiduciam obtinemus*, per Apoſtolica ſcripta committimus, & mandamus, quatenus ab eiſdem Antianis, qui eligentur in-poſterum ſingulis bimeſtribus, & ſimiliter a quolibet Poteſtate, aliiſque Officialibus quovis nomine nuncupentur, qui in Civitate præfata aſſumentur, aut de-

(*a*)

deputabuntur pro tempore, & de ſuis officiis fideliter exercendis jurare ſunt ſoliti de conſuetudine, vel de jure, cujuſcumque ſtatus, gradus, præeminentiæ, vel conditionis extiterint, antequam ipſorum officia incipiant exercere, de ipſis ad honorem, & ſtatum noſtrum, ac ipſius Eccleſiæ bene, & fideliter exercendis, noſtro, & Romanæ Eccleſiæ nomine ſolitum recipias juramentum juxta formam, & modum in præfatis noſtris literis ſerioſius annotatam. Datum Florentiæ v. Idus Junii Pontificatus noſtri anno II. CLASS. I. MARTINI PP. V. EPISTOLA I.

(a) Hujuſce Epiſtolæ fragmentum vulgavit *Ghirardaccius Hiſtor. Bonon. tom.* 11. *pag.* 628. Fidelitatis Sacramentum Magiſtratus, atque Officiales Bononienſes Romanæ Eccleſiæ ſingulis bimeſtribus præſtare tenebantur coram eorum Antiſtite ex peculiari conditione in pacis Inſtrumento appoſita, quæ hoc anno Ferrariæ ſancita fuit Menſe Februario coram Martino PP. V., & B. Nicolao Epiſcopo Bononienſi, ut conſtat ex authenticis ejuſdem pacis tabulis, quas idem edidit *Ghirardaccius pag.* 622.

Ejuſdem Epiſtola II. ad Eundem.

Apoſtolicæ Sedis Nuntium in Regno Franciæ Beatum NICOLAUM conſtituit ad pacem inter Reges, ac Principes ſanciendam. EPIST. II.

MARTINUS &c.

Venerabili Fratri &c. MCDXXII. 8. Februarii. *Ex Tab. Vat. Reg.* 1. *Mart. PP. V. fol.* 98.

Omnis pax fidelium procuratio noſtra eſt, nobiſque potiſſimum, qui Divina clementia in Apoſtolatus apice conſtituti, licet immeriti, Chriſtiano generi præſidemus, hæc a Domino ſellicitudo commiſſa eſt, ut inter fideles charitatem, & pacem om-

CLASS. I.

MARTINI PP. V. EPIST. II.

omni ſtudio, & diligentia procuremus. Cum itaque, ſicut noſti, dudum gravi, & atroci diſſenſione Principum Gallicorum peſtiferum bellum ſuſcitatum in Regno Franciæ, & vicinis partibus viguerit, & vigeat de præſenti cum exterminio illarum gentium, & jactura graviſſima totius Reipublicæ Chriſtianæ, Nos cupientes finem tantis malis imponere, & indurata Principum corda placare, & ob hanc piam cauſam tam neceſſariæ, & ſanctæ pacis ad partes illas Nuntium Apoſtolicum deſtinare, qui in conſpectu Principum, & Populorum juſtus & idoneus prædicator, & ſuaſor pacis, & charitatis exiſtat, Te ad hoc ſanctum opus ex omnibus Prælatis elegimus digniſſimum Nuntium tantæ pacis profecturum ad chariſſimum in Chriſto filium noſtrum
(a) (*a*) Henricum Regem Angliæ Illuſtrem, & ad dile-
(b) ctos Filios Nobiles Viros (*b*) Delfinum &c., & Du-
(c) cem (*c*) Burgundiæ, & inter ipſos pacem, unitatem, & concordiam tractaturum: nam poſt omnipotentis Dei miſericordiam plurimum in tanto negotio de tua ſapientia, & ſingulari virtute confidimus, & ſperamus, quod ultra profundos ſenſus tui naturalis ingenii ſubminiſtrabit Spiritus Sanctus *devotioni, & humilitati tuæ* gratiam, ut verba noſtra ex ore tuo cum fructu optimo exaudiantur. Quare Fraternitatem tuam in Domino hortamur, & affectuoſe rogamus, ut in tanti, & tam communis boni procuratione Nos adjuves, & pium hunc laborem non refugias, ſed pro tot Populorum quiete, & ſalute fidelium prompta, & læta mente ſuſcipias; quod enim facere potes meritum gratius Deo, quod utilius Chriſtianis obſequium, quàm ſi tot Populos in ſummis anguſtiis laborantes, & tot animas, quæ in hoc mi-

miſerrimo ſtatu rerum verſantur, in ſummo periculo perditionis extremæ, Deo adjutore, tuo labore, & ſapientia liberabis? *Cum enim charitas tua ſemper ad juvandos proximos ſit parata, hoc in caſu pro tam publica utilitate debet eſſe ferventior. Itaque, Venerabilis Frater, hoc tibi munus confidenter imponimus, quia cognoſcimus* ARDOREM TUÆ CHARITATIS IN PROXIMUM, *& erga Nos, & Sedem Apoſtolicam fidelis obedientiæ puritatem*. Cœterum hac de cauſa Te ad nos vocare nolumus, & laborem itineris duplicare; ſed quod informatione tua incluſas præſentibns inſtructiones agendorum mittimus, & literas noſtras cum copiis ipſarum literarum, quas Principibus illis ſcribimus ſuper iſta materia volentes, quod inſtructionibus ſupraſcriptis dicendo, & agendo, & negotium hoc tractando addas, & minuas ſecundum quod circumſpectioni, & prudentiæ tuæ videbitur expedire. Datum Romæ apud Sanctum Petrum vi. Idus Februarii Pontificatus noſtri anno V.

Hanc Epiſtolam ex autographo CanonicorumBononienſium vulgavit Sigonius in Vita B. Nicolai *cap.* 9. *pag.* 81. Sed a noſtra multo diverſam: Ex ea tamen temporis notam deſcripſi, quæ in Regeſto Vaticano deerat. Ejuſdem etiam fragmentum edidit Odoricus Raynaldus in Annalibus Eccleſiaſticis ad A.C. 1421. §.21.

(*a*) *Henricum Regem Angliæ*, nempè Henricum V., qui objit A. D. 1422. die Lunæ 31. Auguſti Teſte Jo:Juvenali Urſino inHiſtoria Caroli VI. *pag.* 391. *edit.Reg.*

(*b*) *Delfinum*, hic eſt Carolus VII., Caroli VI. Francorum Regis filius tunc Franciæ Delfinus; Carolus VI. ejus Pater objit A. D. 1422. die 20. Octobris Teſte eodem Juvenale Urſino *pag.*396.

(*r*) *Ducem Burgundiæ*, ſcilicet Philippum III. cognomento Bonum, Joannes Intrepidi filium, qui a militibus Caroli prædicti Franciæ Delphini proditorie occiſus fuit apud Monſteriolum, vulgo *Monſtereau* die 26. Auguſti An:1419., ut idem Urſinus narrat *pag.*370.

Ejuſ-

CLASS. I.

Ejuſdem Epiſtola III. ad Eundem.

MARTINI PP. V. EPIST. III.

Beatum NICOLAUM Gallicæ Legationis onus modeſte recuſantem excitat MARTINUS Pontifex, jubetque, ut quantocius iter ſuſcipiat.

M A R T I N U S &c.

MCDXXII. 14. Martii.

Venerabili Fratri &c.

Ex Tab. Vat. Regeſt. Mart. PP. V. nu. 45. fol. 34. Ep. 89.

SI noſtro, & Venerabilium Fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium judicio de Te ipſo anteponis tuum, vide, ne error potius, quàm humilitas dici poſſit; Nos enim, & præfati Cardinales, cum de procuranda pace fidelium tractaremus, & multi ſapientiâ inſignes Prælati, & altioris ſtatus, quàm Tu nominarentur, *in te uno quievimus, viſumque nobis omnibus fuit, hoc electionis tuæ a Spiritu Sancto conſilium accepiſſe, & ex hoc rei bene gerendæ a Domino ſancto auſpicium datum eſſe*; Propterea noli, Frater, ſicut per tuas literas nuper reſpondiſti, infirmitatem tuam, (*a*) vel corporis, aut animi imbecillitatem in excuſationem adducere, cum pridem Nos hæc omnia metientes, & gravitatem cauſæ cum *tua humilitate* comparantes, diſcuſſis omnibus, quæ apud Te reiterare non expedit, ita concluſimus, atque firmavimus, & ad multos de Romana Curia literæ diverſorum nuntiarunt, Te ad illud ſanctæ pacis negotium continuo profecturum, quos ſcimus de tua electione gaviſos, & plenos optimæ ſpei jam cupidiſſimis animis tuam præſentiam expectare. Quare ad cœteras rationes, quæ Te debent inflammare, & cum ſancta voluptate conducere ad procurationem tan-

Digitized by Google

tanti boni, non eſt levis a te ratio exiſtimanda, ne videamur, Te non eunte, ſitientes pacem deluſiſſe, & inani gaudio repleviſſe. *Tuum vero animum in rectis operationibus laborantem, & Domini auxilio confidentem*, quæ tantæ rei moles, aut difficultas deterrere poteſt? an neſcis, quia Deus quærentes pacem adjuvat? ſperamus enim, quod hanc pacem, Deo auctore perficies; multa ſunt enim argumenta, quibus in hanc ſpem adducimur, inclinatis jam animis, & Principibus, & Populis fatigatis non ita difficulter, ut forte putas, perſuadebis; & multa ſunt inſuper nuntiata Nobis, propter quæ bene ſperamus. Quare velis, Frater, hoc opus animo magno amplecti, & in gratia Dei ſperare, quæ omnem infirmitatem tuam fortificabit, nec eſt tibi tantum in tuis viribus exiguis diffidendum, quantum in ejus infinita potentia confidendum; quod ſi etiam optata compoſitio non ſuccederet, quam certe ſucceſſuram eſſe confidimus, non propterea operam perdidiſſes, qui tam neceſſariam, & ſalutarem pacem procuraſſes. Non enim ex eventu rerum, ſed hominum voluntate, & conſcientia recte factorum, & Divino judicio, quæcumque facimus, extimanda ſunt. Nullam igitur amplius excuſationem quæras, ſed Omnipotentis Dei gratiam, quam ex hoc ſingulariter promereris, omnibus tuis difficultatibus anteponens ad iter accingere, & læto animo noſtræ ſatisfacias voluntati, cui nihil gratius facere potes, quàm ſi, omiſsâ omnium literarum replicatione, Te quamprimum ſenſerimus profecturum (*b*) in Gallia, de Bononia receſſiſſe; quod ut facias Fraternitati tuæ in virtute ſanctæ obedientiæ per præſentes præcipimus, & mandamus. Datum Romæ apud Sanctum

CLASS. I. ctum Petrum ii. Idus Martii Pontificatus noſtri anno V.

MARTINI PP. V. EPIST. III.

(*a*) Tenuem, imbecillemque B. Nicolai valetudinem abſtinentia aſperrima, jejuniis, ac macerationibus extenuatam graphice ob oculos ponunt Scriptores coævi. Auctor *Hiſtor. Miſcell. Bonon. tom.*18. *Script.Rer. Ital. pag.* 608. Veſpaſianus Floren. in Vita MS. Beati Nicolai, quæ extat inter Italorum teſtimonia *num.* 1., & Jacobus Zenus *cap.* 11. *pag.* 7. *& cap.*20. *pag.*40.

(*b*) Pontificis imperio confeſtim paruit B. Nicolaus, nam Teſte Mathæo de Griffonibus in Memor. Hiſt., quod extat *tom.*18. *Script.Rer.Ital. p.*229. ad An:1422. 25. Aprilis *D: Nicolaus Epiſcopus ivit pro Ambaxiatore Domini Papæ ad Regem Franciæ, & Regem Angliæ.*

Ejuſdem Epiſtola IV. ad Henricum V. Angliæ Regem.

EPIST. IV.

Henricum hortatur Pontifex ad pacem cum Gallis componendam. Beatum NICOLAUM eximiis ornat encomiis, quem ad ſedandas hujuſmodi diſcordias Apoſtolicæ Sedis Nuntium prædicto Regi, cæteriſque Galliarum Principibus mittere ſignificat.

MARTINUS &c.

MCDXXII. 14. Martii.

Cariſſimo in Christo filio Henrico Regi Angliæ Illuſtri &c.

*Ex Annal. Eccl. Odoric. Raind. An:*1421. §.20.

TAnta eſt apud Nos opinio pietatis, & humanitatis tuæ, quod omnino confidimus, vocem noſtram, immo vocem Omnipotentis Dei per Nos Vicarium ſuum in terris, licet immeritum, Te vocantes ad pacem, benigne, & devote ſuſcepturum; & quod etiam omni cupiditate, & ambitione ſecluſa, quam certe in tuo regali animo regnare non credi-

dimus, in hac tanta re, a qua ſtatus univerſæ Chriſtianitatis dependet, noſtris, & Apoſtolicæ Sedis hortationibus, & conſiliis acquieſces, & publicam tot fidelium ſalutem tuis propriis commodis antepones. Non eſt opus, Fili cariſſime, ut commemoremus ea, quæ notiſſima tibi ſunt, & in oculis tuis verſantur, vaſtationes (*a*) Urbium, & Provinciarum, afflictiones, & calamitates innumeras populorum, quæ propter contentiones, & diſſidia Principum Gallicorum per hos annos proximos inciderunt. Major certe eſt hæc clades, graviorque jactura non ſolum illarum gentium, quæ ſunt propinquæ, vel immixtæ periculis, ſed totius Reipublicæ Chriſtianæ, quàm cujuſquam poſſit ſermonibus explicari; quæ mala, quæ diſcrimina, quos labores, cum jam dudum ex Apoſtolatus apice lachrimantes aſpiciamus, & pro pace Fidelium, Deum continuo ſuſpirantes oremus,& omnes noſtras curas,& cogitationes ad hoc potiſſimum intentas habeamus, ut inſpirante Domino aperiamus aliquam ſalutarem viam compoſitionis, & pacis, ad Te imprimis, quem propter amplitudinem excellentiamque regalem, & vim atque potentiam militarem omnia magna poſſe, propter clementiam, & benignitatem naturæ tuæ omnia bona velle non dubitamus, recurrere viſum eſt: & ſperamus in eo, qui inſpirat omnia ſana, & ſancta conſilia, quod nulla belli felicitas te faciet a ſalute Chriſtianorum, & pacis conſiliis abhorrere. Conſidera præterea, Fili cariſſime, nullam tantam eſſe poſſe rerum humanarum felicitatem, præſertim in bello, in quo omnia varia, & dubia ſunt, quæ non periculis, & caſibus innumeris ſint ſubjecta; itaut plerumque, qui manutenere victoriam videantur, aliqua

CLASS. I. ſubita, & improviſa neceſſitate ſuperentur: & hæc tibi jam cognita, & explorata eſſe confidimus, qui verſaris in bellis, & nunc læta, nunc triſtia æquo, & forti animo pertuliſti: tantaque eſt dubietas, & vertigo caſuum bellicorum, ut ſi nulla res ſanctior animas hominum inclinaret ad pacem, tamen eſſet certa pacis ſecuritas cuilibet felicitati, & ſperatæ victoriæ anteponenda. Sed quoniam apud animi tui magnitudinem plus valere publicæ utilitatis, quàm proprii laboris, aut periculi rationem putamus, velis, Fili cariſſime, cogitare, & ante oculos ponere præſentem totius Chriſtianitatis ſtatum, & pro tua pietate, & ſapientia quantum potes providere, ne in graviorem miſeriam prolabatur: nam apud Septentrionem, ut vides, peſtiferâ, & horribili hæreſi ſuſcitatâ, & ad eam extirpandam totâ Alemaniâ laborante, ſi Regna illa, & Nationes apud Occidentem diuturno bello inter ſe uſque ad extremam perniciem vexabuntur, neceſſe eſt, univerſam Rempublicam in maximis periculis,& miſerabili calamitate verſari. Quare per miſericordiam JESU CHRISTI rogamus, & obſecramus Serenitatem tuam, ut habita ratione potius humanitatis, quæ poteſt in pace ſervari, quàm felicitatis, quæ in bello cruento non poteſt eſſe perpetua, habitâque conſideratione tot Populorum, qui ad extremam miſeriam deducuntur, & penſato communi Chriſtianorum ſtatu, læto corde, & prompto animo hortationes noſtras, & verba noſtra recipias, *ac Venerabilem Fratrem Nicolaum Epiſcopum Bononienſem, virum religionis obſervantia,* INTEGRITATE, ET SANCTITATE VITÆ *dudum Domino ſervientem digniſſimum Nuntium tantæ pacis exaudias, quem virum ex multis Prælatis elegimus*

MARTINI PP. V. EPIST. IV.

MARTINI PP. V. EPIST. IV.

mus propter ſuam inſignem ſapientiam, & munditiam ſingularem ad hoc pium, & ſanctum opus idoneum, (*b*) *& ſperamus, quod Spiritus Sanctus ex hujus humilis, & devoti hominis ore in cor tuum, & aliorum, quorum conſenſus eſt neceſſarius, deſiderium, & amorem pacis infundet.* Datum Romæ apud S. Petrum &c.

(*a*) Infelicem Galliarum Statum, quem hac epiſtola deplorat Sum. Pontifex, graphice deſcribunt oculatiſſimi illorum temporum teſtes Jo: Juvenalis Urſinus *pag.* 379., *& ſeqq.* Nicolaus de Clemangis in Oratione ad Principes Galliarum, quæ extat inter ejus Opera *pag.* 169. Engueranus de Monſtrelet *tom.* 1. *pag.* 317. Alanus Auriga in Dialogo ſuper deploratione Gallicæ calamitatis *pag.* 455., & demum Jo: Germani Epiſcopus Cabillonenſis in vita Philippi III. Ducis Burgundiæ, quam edidit Jo: Petrus de Ludevvig in Reliquiis MSS. *to.* 11. *pag.* 40., *& ſeqq.*

(*b*) Qua vero ſanctitatis opinione B. NICOLAUS hac Legatione ad Henricum Regem functus fuerit teſtis eſt Poggius in oratione funebri de B. NICOLAO apud Georgium Garnefelt *pag.* 56.-- *Senſi ego* (inquit) *qui in Anglia tunc morabar, quanti a Rege fieret, quanti virtus ejus, & ſapientia æſtimaretur ab omnibus, quantâque cum omnium commendatione munus ſibi injunctum objiſſet. Prædicabatur ab his, qui a Rege veniebant, continentia hujus, innocentia, integritas, religio: & hunc unum ad ſe miſſum ajebant ſine ambitione, ſine cupiditate: in quo veræ ſanctitatis ſpecimen eluceret.*

Ejuſdem Epiſtola V. ad Carolum Delphinum Viennenſem.

EPIST. V.

Delphinum enixe monet Pontifex, ut depoſitis civilibus odiis, ac diuturnis inimicitiis pacem Galliis reddat. Egregias Beati NICOLAI virtutes laudat, quem pacis firmandæ ſtudio ad ipſum miſiſſe dicit.

MARTINUS &c.

Dilecto Filio Carolo Delphino Viennenſi &c.

MCDXXII. 14. Martii.

Ex Tab. Vat. Reg. Mart. PP. V. nu. 45. *fol.* 49. *Ep.* 124.

JAm dudum de ſummo Apoſtolatus apice lachrimantes aſpicimus labores tuos, populorumque afflictiones, & paterni Regni calamitatem, Tibique, & cœ-

CLASS. I. & cœteris fidelibus, qui laborant, & in tanta bellorum confuſione verſantur, Fili dilecte, pro noſtra erga te, & tuos paterna charitate compatimur, & de capitis tui periculo in tanta rerum vertigine formidamus; ſed cum ſola pax poſſit te tutum præſtare, & conſervare ſtatum tuum, & gentes, atque Provincias, quæ tibi obediunt, atque favent, a continuis cladibus, & periculis liberare, pro hac pace Deum continue ſuſpirantes oramus, ut nobis aperiat aliquam viam ſalutarem hujuſmodi deſideratæ compoſitionis, & pacis, per quam omni depoſita memoria injuriarum cum ſanguine tuo primum reducaris in gratiam, & mutuam charitatem; deinde cum cariſſimo in Chriſto Filio noſtro Henrico Rege Angliæ Illuſtri pacifice, & quiete vivas. Hoc unum certe inter omnia noſtra deſideria primum eſt, quia ſic expedire cognovimus non ſolum tibi, & adverſariis tuis, & veſtris populis, qui vos ſequuntur, ſed etiam univerſæ Reipublicæ Chriſtianæ; nam apud Septentrionem, ut vides, peſtifera atque horribili (*a*) hæreſi ſuſcitata, & ad eam extirpandam tota Alemania laborante, ſi Regna illa, & nationes apud Occidentem inter ſe diuturno bello uſque ad extremum excidium vexabuntur, neceſſe eſt, univerſam Chriſtianitatem in maximis periculis, & miſerabili calamitate verſari: propterea, Fili dilecte, & tui, & tuorum cauſa, & etiam conſideratione publicæ utilitatis animum tuum fortaſſe exulceratum offenſionibus, & injuriis laceſſitum mitigare, & per miſericordiam JESU CHRISTI inclinare velis ad pacem Deo gratiſſimam, & neceſſariam tibi, & tuis, atque utilem omnibus Chriſtianis, pro qua tractanda, & Deo auctore perficienda ad præfatum Regem, & tuam ge-

MARTINI PP. V. EPIST. V.

(*a*)

generoſam Excellentiam, & ad dilectum Filium nobilem Virum Ducem Burgundiæ deſtinavimus venerabilem fratrem *Nicolaum Epiſcopum Bononienſem virum religionis obſervantia,* INTEGRITATE, ET SANCTITATE VITÆ *dudum Domino ſervientem, quem unum eligimus ex multis Prælatis ſapientia inſignem, & munditia ſingularem ad hoc pium, & ſanctum opus, & idoneum, & digniſſimum Nuncium tantæ pacis,* nam ſperamus in Domino, qui ſolùm inſpirat ſancta conſilia, *quod ex hujus* HUMILIS, ET DEVOTI HOMINIS *ore Spiritus Sanctus in cor tuum, & aliorum, quorum conſenſus eſt neceſſarius, deſiderium, & amorem pacis infundet.* Datum Romæ apud S. Petrum &c. CLASS. I. MARTINI PP. V. EPIST. V.

Hanc Epiſtolam fere integram vulgavit Raynaldus ad A.C. 1421. §. 21.

(a) *Nam apud Septentrionem, ut vides, peſtifera, atque horribili hæreſi ſuſcitata*--ſcilicet Taboritarum atque Huſſitarum, quæ jam e Boemia eruperat, ac Germaniam, ac Poloniam longe lateque pervaſerat.

Ejuſdem Epiſtola VI. ad Philippum Ducem Burgundiæ.

Hortatur Ducem Burgundiæ ad amplectenda pacis conſilia, eique B. NICOLAUM Apoſtolicæ Sedis Nuncium vehementer commendat, cujus virtutes ſummopere extollit. EPIST. VI.

MARTINUS &c.

Dilecto Filio Nobili Viro Philippo Duci Burgundiæ &c. MCDXXII. 24. Novembris

QUamprimum fuimus divina favente clementia ad apicem ſummi Apoſtolatus aſſumpti, nihil magis curæ fuit Nobis, quàm pacem Regnorum Franciæ, & Angliæ procurare, & hac pro cau- *Ex Tab. Vat. Reg. Mart. PP. V. nu. 45. fol. 37. Ep. 98.*

CLASS. I.

MARTINI PP. V. EPIST. VI.

cauſa tranſmiſimus ad eas partes venerabilem fratrem Jordanum (*a*) Epiſcopum Albanenſem, & dilectum filium Guillelmum tit. S. Marci Presbyterum S. R. E. Cardinales Apoſtolicæ Sedis Legatos, qui animos Principum inclinatos in bellum mitigare juxta noſtrum deſiderium nequiverunt; ſed non propterea minus ardens, atque ſollicitus in hoc propoſito animus noſter eſt factus; immo tanto magis, ac magis in deſiderio hujuſmodi pacis quotidie accenſus fuit, quanto in dies majora belli detrimenta, ſtrages Urbium, & deſolationes Provinciarum, cædes hominum, & etiam tui ſtatus, & capitis pericula nuntiabantur, quæ cupientes avertere, & Te incolume illud catholicum Regnum Franciæ a tantis cladibus liberare, *poſtea Venerabilem Fratrem Noſtrum Nicolaum Epiſcopum Bononienſem*, VIRUM DEVOTUM, *& in fervore ſpiritus Domino ſervientem ad te miſimus, & ad alios Principes*, a quorum voluntatibus pax dependet; *& quamvis præfatum Epiſcopum idoneum, & utilem in hac ſancta procuratione Nuncium judicemus*, tamen pro noſtro deſiderio ſingulari non videmur nobis metipſis ſatisfacere, niſi & venerabilem fratrem noſtrum Ludovicum Epiſcopum Portuenſem S. R. E. Cardinalem cum plenæ Legationis officio ad hoc pacis negotium deputamus magnam, ut ſperamus, in præfato Regno auctoritatem, & gratiam merito dignitatis, & ſanguinis habiturum, & gratum mediatorem Excellentiæ tuæ futurum. Te vero, Fili dilecte, rogamus, & obſecramus per miſericordiam Salvatoris noſtri, ut animum tuum inclines ad pacem: nihil Tibi, & tuis melius dari poteſt, nam ſolo pacis beneficio parari poteſt tranquilla ſecuritas ſtatus tui,

(*a*)

& Tu

& Tu cum tuis fidelibus a tantis vexationibus reſpirare. Velis igitur, & tui particularis, & publici boni cauſa, iram etiam juſtam deponere, & Te paratum ad donandam veniam exhibere, & quod facere debent viri Deo devoti, & Illuſtres in ſeculo, injuriarum omnium obliviſci. Datum Romæ apud S. Marcum vii. Kal. Decembris Pontificatus noſtri anno VI. CLASS. I. MARTINI PP. V. EPIST. VI.

(a) *Jordanum Epiſcopum Albanenſem, & Guillelmum tit. S. Marci &c.* nempe Jordanum Urſinum, & Guillelmum Philaſterii Cenomanenſem, quos Martinus V. Pont. Max. in Galliam miſit An: 1418., dum ipſe Conſtantiæ adhuc moraretur. De Jordano vide Ciacconium. Guillelmum vero laudat Andreas Victorellus in additionibus ad Ciacconium, & Petrus Frizonius in Gallia Purpurat *pag.* 466. Hujuſmodi legationem a prædictis Cardinalibus peractam memorant Juvenalis Urſinus in Vita Caroli VI. *p.* 347. Enguerannus Monſtraletus *to.* I. *cap.* 187. Odoricus Raynaldus ad A. C. 1418. §. 25., *& ſeqq.*

Ejuſdem Epiſtola VII. ad Ludovicum Epiſcopum Portuenſem S. R. E. Cardinalem.

Ludovicus Epiſcopus Portuenſis Galliæ Legatus renunciatur ad pacem inter Reges, ac Principes ſanciendam. Monetur, ut conſilio, atque opera B. NICOLAI in hujuſmodi negotio utatur omnino, cujus egregias animi dotes recenſet Pontifex. EPIST. VII.

MARTINUS &c.

Venerabili Fratri Ludovico (a) Epiſcopo Portuenſi S. R. E. Cardinali Apoſtolicæ Sedis Legato &c. (a) MCDXXII. I. Decembris.

Cum fuerimus ſemper, & ſimus ad omnem pacem fidelium procurandam ſincerâ voluntate diſpoſiti, præcipue Regni Franciæ Nos cura ſollicitat; *Ex Tab. Vat. Reg. Mart. PP. V. nu. 45. fol. 35. Ep. 99.*

CLASS. I.

MARTINI PP. V. EPIST. VII.

tat; & ut illud aliquando videremus in ſe ipſo, & cum Regno Angliæ, cum bono utriuſque Regni ſtatu compoſitum, maxime optavimus. Dudum itaque ad hoc ipſum opus intenti in ipſo noſtræ ad apicem Apoſtolatus Aſſumptionis initio venerabilem fratrem Jordanum Epiſcopum Albanenſem, & dilectum filium noſtrum Guillelmum tit. S. Marci Presbyteros S. R. E. Cardinales de Latere noſtro tranſmiſimus, & nonnullos alios Prælatos, & honeſtos viros, per quorum diligentem operam furor incipiens reſtingui non potuit, & contundi, nec Principum caleſcentes animi mitigari; Poſtea vero noſtro de hac deſiderio non ceſſante tranſmiſimus illuc venerabilem fratrem noſtrum *Nicolaum Epiſcopum Bononienſem, quem propter* INTEGERRIMAM VITAM EJUS, ET OBSERVANTIAM RELIGIONIS IN LEGE DOMINI, exiſtimavimus gratum Deo Nuntium, & ad hoc pium opus idoneum. Nec propterea deſtitimus per Nuntios, & literas incitare alios quoſcumque credidimus ad hanc concordiam afferre aliquid operis poſſe, & præſertim dilectum filium nobilem virum Amadeum Sabaudiæ Ducem, ſperantes, interpoſitionem ſuam in hac compoſitione multum poſſe proficere. Sed cum hoc, & plura fecerimus pro hac pace, quæ narrare non expedit, cor noſtrum pro ardenti deſiderio non quieſcit, niſi eam perfectam, & abſolutam videamus; ad quam rem perſonam tuam multis rationibus opportunam eſſe putamus, & propter auctoritatem, & gratiam, quam habes apud omnes merito dignitatis, & ſanguinis, & propter illarum rerum cognitionem, & ſapientiam tuam; quæ res cum tuâ ſincerâ, & ad bonum publicum inclinatâ voluntate con-

conjunctæNobis ſpem de optimo effectu certiſſimam pollicentur. Videbimus etiam libenter rem tantam per manus tuas concludi, qui es honorabile Eccleſiæ membrum, & hoc arbitramur plurimùm ad honorem noſtrum, ac tuum, & ipſius Eccleſiæ pertinere. His igitur conſiderationibus moti Te Legatum de latere ad iſta feliciter, Deo propitio, exequenda, & Statum Regni Franciæ componendum in pace creavimus, ſicut per noſtras literas Legationis poteris intueri. Et ſic circumſpectioni tuæ, de qua ſumme confidimus, præſentium tenore committimus, & mandamus, quatenus Te conferas ad ea loca, quæ hujuſmodi tractatui magis opportuna cognoveris, & cum quibuſcumque Principibus, Dominis, Magnatibus, Communitatibus, & Univerſitatibus expediens eſſe putaveris, pacem hanc, & concordiam procurando dicas, & facias noſtro nomine quidquid fuerit viſum prudentiæ tuæ, quam ſine alia directione noſtra ad hoc negotium inſtructiſſimam judicamus; & placet etiam Nobis, quod præfatus Epiſcopus non diſcedat, ſed eumdem advoces, & conſiliis tuis admittas, ut circa aliquod miniſterium exercere eum poſſis; *Nam parebit ipſe libenter præceptis tuis, & HUMILITATE, AC BONITATE SUA,* & his noſtris admonitionibus; Tu autem *in eo Viro reperies, præter* CONTEMPLATIONES EJUS ERECTAS IN DEUM, *in humanis etiam rebus prudentiam, atque fidem, & in practica tanti boni ſtudium indefeſſum*: Speramus enim in Domino, qui inſpirat ſancta conſilia, quod Principes, & ſequaces eorum, a quorum voluntate pax iſta dependet, tuis admonitionibus flectentur, & Spiritu Sancto dirigente prudentiam tuam, conſiliis tuis nullatenus repugnabunt,

CLASS. I.

MARTINI PP. V. EPIST. VII.

bunt, cum ſint etiam bello diuturno, & cladibus innumeris fatigati. Propterea, Venerabilis Frater, in hac tanta rerum opportunitate exhibe alacri animo te paratum, & ſuſcipias cauſam hanc ſanctam tua virtute, & ſapientia dirigendam, in qua ſimul, & Dei gratiam, & hominum benevolentiam promereberis, ut Gentes, Civitates, atque Provincias ab extrema pernicie liberando, & honorem noſtrum, & Eccleſiæ, quem ſcimus tibi eſſe cariſſimum, in conſpectu Principum, & Populorum amplificando, valeas adjuvare. Datum Romæ apud S. Marcum Kalendis Decembris Pontificatus noſtri anno VI.

(a) *Ludovico Epiſcopo Portuenſi.* Hic eſt Ludovicus Cardinalis Dux Barri de Regum, & Barri Ducum proſapia ortus. Patrem habuit Robertum primum Barri Ducem, Matrem vero Mariam Joannis Galliarum Regis filiam. Fuit primo Epiſcopus Virdunenſis, poſtmodum Cabillonenſis, & demum à Benedicto XIII. pſeudo Pontifice Cardinalitia purpura donatus. Ejus vitam, & res geſtas narrant Sammarthani Fratres in Gallia Christiana, in Epiſcopis Virdunenſibus, & in Genealogia Regiæ Domus Franciæ *lib.* 8. *pag.* 176. Andreas Du-Cheſne in Hiſtoria Genealogica Ducum Barri *pag.* 58. Auguſtinus Calmet in Hiſtoria Lotaringiæ *tom.* 11. *col.* 756. Vide etiam Odoricum Raynaldum in Annalibus Eccleſiaſticis ad An: 1422. § 31., ubi hanc eamdem Legationem a Martino V. ipſi commiſſam memorat.

Ejuſdem Epiſtola VIII. ad Beatum NICOLAUM.

EPIST. VIII.

Urbanum Chartuſienſem B. NICOLAI Nuncium audiſſe ſignificat. Jubet, ut toto animo, ſtudioque omni in abſolvendum pacis negotium incumbat.

MCDXXII.

29. Decembris.

Ex Tab. Vat. lib. 11. Brevium. Epiſt. 122. fol. 112.

MARTINUS &c.

Venerabili Fratri Nicolao &c.

Audivimus, & intelleximus diligenter dilectum filium Urbanum de Ordine Chartuſienſi ſuper his, quæ ex mente tua nobis expoſuit, ſed quanto ma-

CLASS. I.

MARTINI PP. V. EPIST. VIII.

magis conſideramus publicum bonum pacis, & quàm acceptum obſequium Deo præſtetur in ejus procuratione per Te præſertim, (a) *cujus operationes indifferenter omnibus gratæ ſunt*, tanto reddimur in hoc propoſito firmiores, ut nullo modo diſcedas, ſed tractatum pacis inceptum, Deo propitio, proſequaris. Propterea fraternitatem tuam hortamur, ac etiam ex corde requirimus, ut pro tanta, & tam publica utilitate, & pro noſtro, & Eccleſiæ honore ſtudeas perficere quod cæpiſti, & pacem omnino procures ſecundum quod Tibi tua diſcretio, & conſcientia ſuadebit. Datum Romæ apud S. Petrum die xxix. Decembris Pontificatus noſtri anno VI. (a)

(a) *Cujus operationes indifferenter omnibus gratæ ſunt*. Egregio huic Summi Pontificis teſtimonio mirifice conſonant ea, quæ in hanc rem narrat Poggius in Oratione funebri de Beato NICOLAO *pag.* 56. dum inquit -- *In Gallias igitur profectus eſt, & cum utroque Rege ſæpius collocutus, ad pacemque adhortatus, eos in admirationem ſui attraxit. Nulla munera, nulla dona accepit, ſed ſolitam ſuam continentiam, modeſtiamque ſervavit. Et cum ſe tum utrique Regi, tum etiam omnibus maximè vitæ continentia gravitate, ac prudentia probaſſet; tamen in tanta ſententiarum diverſitate, difficile fuit concordiam ſtatuere; Id tamen egit, ut ob ſuas virtutes tam Gallis, quàm Anglis relinqueret deſiderium ſui, & a ſingulis vir rectiſſimus, atque optimus putaretur*. Eadem prorſus affirmat Veſpaſianus Flor. in Vita B. Viri, quam ſuperius laudavi.

Ejuſdem Epiſtola IX. ad Eumdem.

EPIST. IX.

Pacis negotium B. NICOLAO iterum commendat Pontifex, ac Urbanum Chartuſienſem ad ipſum remittere nunciat.

MARTINUS &c.

Venerabili Fratri Nicolao &c.

MCDXXIII. 18. Januarii.

Ex Tab. Vat. lib. 2. Brevium nu. 103. fol. 97.

PRopter ſummum noſtrum deſiderium illius pacis dudum magno ſtudio procuratæ, ſicut alias fraternitati tuæ ſcripſimus, placet Nobis, & omnino

CLASS. I.

MARTINI PP. V. EPIST. IX.

volumus, ut adhuc ibi reſideas, & proſequaris incepta, vel per Te ipſum, vel ſimul cum venerabile fratre noſtro Ludovico Epiſcopo Portuenſi S. R. E. Cardinale per Nos ad hoc pium opus pacis procurandæ cum plenæ legationis officio deputato, prout ex pluribus noſtris literis cognoviſſe debuiſti; *Nobis enim videtur, quod tua* INTEGRITAS, *quæ omnibus grata eſt, plurimum profutura ſit* in iſto negotio, & propterea non graveris perſeverare uſque ad concluſionem, quam ſperamus eſſe propinquam. Cœterum pro tua conſolatione remittimus ad Te dilectum filium Urbanum de Ordine Chartuſienſi, qui Te etiam de hac noſtra intentione plenius informabit. Datum Romæ apud Sanctum Petrum ſub annulo Piſcatoris die xviii. Januarii Pontificatus noſtri anno VI.

Ejuſdem Epiſtola X. ad Joannem Bethfordiæ Ducem.

EPIST. X.

Joanni Bethfordiæ Duci Beatum NICOLAUM commendat, eique in Pacis negotio ut faveat, hortatur.

MARTINUS &c.

MCDXXIII. 24. Januarii.

Dilecto filio nobili Viro Joanni Duci Bethfordiæ &c.

Ex Tab. Vat. ſReg. Mart. PP. V. nu. 45. ol. 65. Ep. 251. (a)

DUm celebris, & præclaræ memoriæ Henricus Rex Angliæ frater tuus ageret in humanis, ad eum, & ad alios Principes, quorum conſenſus eſt neceſſarius pro tractanda pace, tranſmiſimus *venerabilem Fratrem Nicolaum Epiſcopum Bononienſem virum Deo devotum, & dignum Nuntium tantæ pacis*, qui ex

ex commiſſione noſtra eamdem adhuc materiam proſequatur. Propterea nobilitatem tuam affectuoſe requirimus, & rogamus, ut ad tantum bonum Deo auctore feliciter concludendum, & ſibi præbeas propitium, & benignum: Nam nulla res eſt, in qua magis poſſis Dei gratiam, & hominum benevolentiam promoveri. Datum Romæ apud S. Petrum viii. Kal. Februarii anno VI.

CLASS. I.

MARTINI PP. V. EPIST. X.

Scribit Martinus Joanni Duci Bethfordiæ Henrici V. fratri, quia ipſi, ac Philippo Duci Burgundiæ Rex adhuc vivens Regni, ac Henrici VI. filii ſui adhuc pueri tutelam commiſerat, ut narrat Thomas Vvalſinghamenſis Monachus S. Albani in Chronica Regum Anglorum, quæ extat in Anglicis, Hibernicis &c. Guilielmi Camdemi *pag.* 406.

Ejuſdem Epiſtola XI. ad Carolum Regem Francorum.

Carolum Regem orat, ut rebus in Gallia fere compoſitis, & Ludovico Epiſcopo Portuenſi commiſſis, B. NICOLAUM Bononiam reverti ſinat.

EPIST. XI.

M A R T I N U S &c.

Cariſſimo in Chriſto Filio Carolo Francorum Regi Illuſtri &c.

MCDXXIII. 20. Februarii.

Ex Tab. Vat. lib. 2. Brevium fol. 104. n. 110.

PAcem, & quietem tuam, & Regni tui ſemper optavimus, & omni ſtudio, & charitate quæſivimus, & ſpecialiter hac pro cauſa deſtinavimus ad eas partes *venerabilem fratrem Nicolaum* (*a*) *Epiſcopum Bononienſem ſperantes, ejus* IMMACULATAM VITAM, *prudentiam, & integritatem* plurimum (*a*)

CLASS. I.
MARTINI PP. V. EPIST. XI.

mum in eo pacis tractandæ negotio profuturam, nec dubitamus, eundem pro tanto, & tam publico bono, ſincero, & libenti animo laboraſſe, quem licèt Serenitas tua libenter audiret, & ob noſtram, & Apoſtolicæ Sedis reverentiam, ac etiam ob ſua merita honoraret, & in omnibus benignitate regia pertractaret, ſicut per literas ejus accepimus, tamen Nobis, illius pacis deſiderio noſtrum animum ſtimulante, viſum fuit ad tractatum tantæ rei eminentiorem perſonam cum plenæ legationis officio deputare, videlicet Venerabilem Fratrem Noſtrum Ludovicum Epiſcopum Portuenſem S. R. E. Cardinalem, tunc putantes, ſicut etiam nunc putamus, cum parti utrique gratum eſſe futurum; nec propterea volebamus præfatum Bononienſem Epiſcopum revocare, quamvis forſitan, Cardinale ex commiſſione noſtra negotium hoc tractante, ipſius Epiſcopi præſentia non multum neceſſaria videretur. Nunc vero pro nonnullis novis, & arduis neceſſitatibus noſtris cupimus, & eſt nobis expediens, ut Epiſcopus antedictus ad Civitatem noſtram Bononienſem revertatur. Quare Excellentiam tuam rogamus, ut, ſi aſſiſtentia ſua non eſt admodum neceſſaria, ſi receſſus ejus non affert impedimentum, aut turbationem aliquam rebus cœptis, ſicut credimus non afferre; præſertim, ſicut intelleximus, rebus inclinatis ad pacem, & Cardinale ad hoc negotium deputato, benignam licentiam ei concedas, ut poſſit cum bona tui gratia ad Nos reverti; Nos enim eidem in hanc ſententiam ſcribimus, ut in Italiam revertatur; ita tamen, ut, ſi ejus præſentiam neceſſariam eſſe cognoverit tam ſalutaris pacis proficiendæ causâ, tantum bonum, & omnem voluntatem tuam omnibus noſtris, & Eccle-

cleſiæ neceſſitatibus anteponat. Datum Romæ apud S. Petrum xiv. Kalendas Martii Pontificatus noſtri anno VI. CLASS. I. MARTINI PP. V. EPIST. XII.

(*a*) Beatus NICOLAUS Bononiam reverſus eſt die 9. Menſis Auguſti hujus anni Teſte Matheo de Griffonibus in Memoriali Hiſtorico *col.*229., & Cherubino Ghirardaccio *Hiſt.tom.*2.*pag.*641. Bononia hoc anno peſtilenti morbo laborabat, quocirca ipſam ex Galliis a Martino revocatum ſcribit Jo: Ant: Victorius in Vita MS. B. NICOLAI *fol.*80. Ego vero opinor, Martinum, Pontificem illum Bononiam reverti juſſiſſe ad reprimendos ſeditioſos quorundam Civium motus, qui paulo poſt eo proruperè, ut neceſſe fuerit eos aperto bello compeſcere. Rem hanc diligentiſſime narrat Ghirardaccius *tom.*2. *pag.*642.

Ejuſdem Epiſtola XII. ad Beatum NICOLAUM.

Beato NICOLAO gratulatur Pontifex, quod præcipuo illius ſtudio, ac ſapientiâ Pax inter Ducem Mediolani, Venetos, ac Florentinos ſancita fuerit. EPIST. XII.

MARTINUS &c.

Dilecto filio Nicolao &c. MCDXXVIII. 27. Aprilis.

Recepimus tuas literas, quibus ſignificas Nobis, pacem concluſam eſſe inter dilectos Filios Nobilem Virum Ducem Mediolani, ac Venetos, & Florentinos, ex quo immenſam in Domino lætitiam ſuſcepimus, benedicimus Deum, & ei gratias agimus pro hoc tanto bono, tamque optato a Nobis; *tuum autem plurimùm commendamus ſtudium, & Prudentiam tuam*, cujus maxime curâ, & operâ hæc pax fa- *Ex Tab. Vat. lib. Brevium tom. 9. fol. 49.*

CLASS. I.

MARTINI PP. V. EPIST. XII.

facta eſt; ita enim ferunt omnes, (*a*) tuâ ſollicitudine, & induſtriâ pacem ſecutam eſſe. Quare & Deus ſumme laudandus eſt hujus boni largitor, & tibi gratiæ agendæ. Verùm circa hoc nil amplius (*a*) ſcribimus ad præſens expectantes a te literas, quibus explicentur peculiarius Nobis conditiones pa- (*b*) cis (*b*). Datum Romæ xxvii. Aprilis Pontificatus noſtri anno XI.

(*a*) Hujuſmodi pacem præcipuo B. NICOLAI ſtudio, & auctoritate inter Italicos Principes firmatam fuiſſe narrant univerſi illorum temporum Hiſtorici, quorum teſtimonia habebis inter Italicos Scriptores *claſ.* 3.

(*b*) Pacis capitula recenſent Blondus *decad.* 3. *lib.* 3. *pag.* 445., Bernardinus Carius *Hiſt. Patriæ part.* 5., & Marinus Sanutus in Vitis Ducum Venetorum a clariſs. Muratorio editis *tom.* 22. *Script. Rer. Ital. col.* 999.

E P I S T O L A P R I M A

EUGENII PP. IV. EPISTOLA I.

EUGENII IV. Pontificis Maximi ad B. NICOLAUM Cardinalem S. Crucis.

B. NICOLAUS pacis causâ, ampliſſimâ Legatione in Gallias legatur.

E U G E N I U S &c.

Dilecto filio Nicolao Tituli S. Crucis in Hieruſalem Presbytero Cardinali ad pacificandum Regnum Franciæ Apoſtolicæ Sedis Nuntio cum poteſtate Legati &c.

MCDXXXI. 29. Aprilis.

Ex Tab. Vat. Reg. Eugen. IV. fol. 29.

CUM primum fuimus Divinâ favente Clementiâ ad apicem ſummi Apoſtolatus aſſumpti, conſiderantes, quod licet immeriti gerebamus, ut gerimus æterni, & pacifici Regis vi-

vices in Terris,& quod illi Regum Regi Pax fidelium acceptabile ſacrificium eſt, quam ipſe pro ſpeciali dono ſuæ hereditatis tranſiturus ad Patrem reliquit Apoſtolis; & videntes, quod propter peſtiferam, cruentam diſſenſionem dudum exortam in Regno Franciæ innumeræ Civitates, & Provinciæ affliguntur populorum cladibus, vaſtitate, & depopulatione Terrarum, & innumeris aliis detrimentis, qualia fiunt in bellis maxime inter Potentes, & graviora malis præſentibus pericula belli diuturnitate ſecutura formidantes, quæ ulterius procedente diſcordiâ neceſſe eſt ſequi, & Angliam exhauriri viris, & opibus, & Franciæ Regnum devenire ad extremam calamitatem. Et cum hæc duo Regna ſint firmiſſima, & fortiſſima præſidia Reipublicæ Chriſtianæ, his Regnis laborantibus conſequens eſt,univerſam Chriſtianitatem opportunâ ſubventione carentem, cum ſummo periculo etiam Fidei catholicæ laborare, præcipuè a Septemtrione invaleſcentibus Bohemis Hæreticis, & ab aliis plagis mundi infidelibus inſurgentibus contra Chriſtianos; ad pacificandum præfatum Regnum Franciæ convertimus omnes noſtros ſenſus, & ſpiritus. Nos igitur, & alios effectus peſtiferos, quos guerrarum, & hujuſmodi præcipue furor producit, & fovet, in noſtræ conſiderationis aciem extollentes, ac plenis, & paternis deſiderantes affectibus, ut ſcandalorum, & guerrarum materia, quæ dudum peſtifere viguit, & verſatur inter cariſſimos in Chriſto filios noſtros Carolum Franciæ, & Henricum Angliæ Reges illuſtres, & dilectos Filios nobiles viros Duces, Comites, Barones, Milites, ac Univerſitates, & Communitates, & alios quoſcumque præfatis Regibus adhærentes,

CLASS. I.
EUGENII PP. IV.
EPISTOLA I.

CLASS. I.

EUGENII PP. IV. EPISTOLA I.

ac complices, & ſequaces eorum, pacis Auctore cælitus inſpirante, in bonum ſalutaris concordiæ, & unitatis pacificæ commutetur, & de tuæ circumſpectionis induſtria, *quam potentem opere pariter, & ſermone in magnis expertam, & arduis, eximia probitate, fidelitate, magnitudine conſilii, morum elegantiæ, & aliis grandium virtutum titulis, earum Largitor Dominus multifarie inſignivit, in cujus affectibus geritur*, prout indubitanter tenemus, fluctuantes turbines, ac diffidentia quæque in pacis pulcritudinem commutare, ſumentes in Altiſſimo fiduciam ſpecialem, quod illa, quæ eidem circumſpectioni tuæ, cujus præſentiâ nobis ſumme perutili pro tam celebris boni conſecutione votivâ in præſentiarum carere compellimur, duxerimus committenda, curâ exactiſſimâ, atque pervigili curabis adimplere: habita ſuper hoc cum venerabilibus Fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus deliberatione matura, *Te tamquam pacis Angelum, ac Paciarium* noſtro, & Eccleſiæ Romanæ nomine ad pacificandum præfatum Regnum Franciæ Apoſtolicæ Sedis Nuncium cum poteſtate Legati de eorumdem Fratrum conſilio, comitante pacis Angelo, providimus deſtinandum; indubitabili ratione tenentes, quod inſpirante pacifico Regum Rege, qui, ut dictum eſt, pacem jure hereditario de mundo tranſiturus ad Patrem ſuis reliquit Diſcipulis in diſceſſu, fomenta diſcordiarum quæcumque inter Reges prædictos mota reſtinguere, & ſalutaris concordiæ, ac inæſtimabile pacis bonum producere modis omnibus ſatages, Tibique propterea inter præfatos Reges, nec non Duces, Comites, Barones, Milites, ac Univerſitates, ac Communitates, & alios quoſcumque præfatis Regibus adhærentes, ac complices,

ces, & ſequaces eorum de, & ſuper quibuſcumque diſcordiis, differentiis, atque guerris urgentibus, & quæ eſſe poſſent inter eoſdem Reges, & alios ſupradictos, quibuſcumque juribus, actionibus, occaſionibus, ſeu modis, quomodocumque, & qualitercumque noſtro, & Eccleſiæ nomine partium tamen diſſidentium accidente conſenſu, tractandi, & componendi, ac indicendi ſub ſpe pacis treguas, inducias, & ſufferentias quaslibet temporales, nec non pacem, & concordiam perpetuo duraturas ſub illis capitulis, pactis, modis, conditionibus, atque formis, pœnarum adjectionibus, obſidibus perſonarum, jurium, & bonorum obligationibus, renunciationibus, promiſſionibus, cautelis, clauſulis, & ſolemnitatibus, atque modis, de quibus eidem circumſpectioni tuæ quomodolibet videbitur expedire, & inter partes ipſas quomodolibet diſſidentes poteris concordare, ſeu componere quovis modo roborandi, validandi, obſervari, & exequi mandandi, ac faciendi auctoritate noſtra omnia, & ſingula, quæ inter Reges ſupradictos, & eorum adhærentes, aut habentes facultatem ab eis, firmata, vel concluſa fuerint per Te ſub illis cenſuris, & pœnis Eccleſiaſticis in quaſcumque perſonas Eccleſiaſticas, & Seculares etiamsi Regali, aut Reginali, Pontificali, vel alia quavis præfulgeant dignitate, nec non Civitates, Provincias, Diœceſes, Terras, Caſtra, & Loca alia, ſeu Univerſitates, de quibus prædictorum Regum accedente conſenſu, ac Tibi, ut præfertur, viſum fuerit quomodolibet convenire, & in præmiſſis, & circa ea, ac dependentia, emergentia, ſeu connexa omnia, & ſingula alia, per Te, vel alium ab eadem circumſpectione tua deputatum gerendi,

CLASS. I.

EUGENII PP. IV. EPISTOLA I.

 man-

CLASS. I.
EUGENII PP. IV.
EPISTOLA I.

mandandi, exequi faciendi, quæ pro ſecuritate, & obſervatione inter partes ipſas concluſorum, & concordatorum, & dependentium ab illis opportuna, vel utilia quomodolibet videbuntur, ac ſuper his omnibus, & quolibet eorumdem, ſeu incidentium, dependentium, ſeu emergentium quomodolibet a præmiſſis unum, vel plura, publicum, ſeu publica documenta cum membris, & capitulis opportunis confici, ac fieri faciendi, ſemel, & pluries, & quoties opportere videbitur, ita quod plene de jure ſubſiſtant, & nihilominus contradictores quoslibet, & rebelles quacumque Eccleſiaſticâ, ſeu mundanâ, etiamſi Regali, Reginali, & quacumque aliâ dignitate præfulgeant, per cenſuram Eccleſiaſticam, & alia quæcumque Juris remedia, quoties opus eſſe noveris, appellatione ceſſante, eâdem auctoritate compeſcendi, nec non aggravandi, & reaggravandi quoſcumque proceſſus, & ſententias ſuper his, aut eorum aliquo factas, & latas ſemel, & pluries, ac etiam invocandi quotieſcumque noveris opportere ſeculare brachium quorumcumque Regum, Principum, & Dominorum tàm ſpiritualium, quàm temporalium, nec non Univerſitatum, & ſingularium quarumcumque perſonarum contra quoslibet recuſantes obſervare firmata, vel in aliquo contrafacere per ſe, vel alios præſumentes, & omnia, & ſingula alia in prædictis, & circa ea, ac pro præmiſſis, gerendi, faciendi, exercendi, & exequendi, etiamſi talia eſſent, quæ mandatum exigerent ſpeciale, & in generali commiſſione non caderent, quæ eidem circumſpectioni hujuſmodi, Regum accedente tamen ut præfertur conſenſu, opportuna videbuntur, quibuſcumque privilegiis, indulgentiis, exemptionibus, & li-

& literis Apoſtolicis, generalibus, vel ſpecialibus ſub quacumque forma, vel expreſſione verborum conceſſis, per quæ nullum cuicumque cujuſcumque ſtatus, gradus, conditionis, vel ordinis, etiam Ciſtercienſis, Cluniacenſis, Præmonſtratenſis, Grandimontenſis, Calatravenſis, Chartuſienſis, Valliſumbroſæ, Camaldulenſis, Humiliatorum, Sanctorum Benedicti, & Auguſtini, Hoſpitaliumque Sancti Joannis Hieroſolymitani, S. Mariæ Theutonicorum, S. Jacobi de Spata, ſeu quorumcumque aliorum Ordinum exiſtant, in hac parte volumus afferre ſuffragium, nequaquam obſtantibus, plenam, & liberam concedimus tenore præſentium facultatem. Quocirca circumſpectioni tuæ per Apoſtolica ſcripta committimus, & mandamus, quatenus injunctum tibi miniſterium laboris hujuſmodi pro divina, ac dictæ Sedis, & Noſtri reverentia devote ſuſcipiens, ſic illud utiliter, ſicque ſollicite, & laudabiliter *juxta datam tibi a Deo Prudentiam* exequaris, quod de tuis laboribus, divina favente Clementia, deſiderati, ac pacifici fructus adveniant, Tuque illam, quæ pias, pacificaſque cauſas quærentibus cœleſti retributione impenditur, feliciter conſequi palmam gloriæ merearis. Nos enim ſententias, quas rite tuleris, & pœnas, quas inflixeris in rebelles, ratas habebimus, & faciemus, auctore Domino, uſque ad ſatisfactionem condignam inviolabiliter obſervari. Ut igitur præmiſſa omnia plenius, & efficacius ſortiantur effectum, per Viſcera miſericordiæ Dei noſtri obſecramus ipſos Reges; Patriarchis vero, Archiepiſcopis, Epiſcopis, ac Electis, Adminiſtratoribus, & Abbatibus, cœteriſque Eccleſiarum, & Monaſteriorum Prælatis, & ordinum quo-

CLASS. I.

EUGENII PP. IV. EPISTOLA I.

quorumcumque Prioribus, Præceptoribus, & Magiſtris exemptis, & non exemptis, & Capitulis, & Conventibus, & eorum Locatenentibus in ipſis Regnis Francorum, & Angliæ in virtute ſanctæ Obedientiæ diſtricte præcipimus, quatenus Tibi, aut deputandis a Te circa concluſionem, & obſervantiam omnium præmiſſorum, & cujuslibet eorumdem, quoties requiri contigerit, faveant modis omnibus, & aſſiſtant, ut per ſalutaris concordiæ Miniſterium inter partes ipſas refloreant Pax, & quies, prout in deſideriis gerimus cordis noſtri, ut ultra noſtram, & præfatæ Sedis Benedictionem, & gratiam, ab Auctore Pacis valeant æternæ beatitudinis munera promereri. Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ MCDXXXI. iii. Kal. Maj. Pontificatus noſtri anno Primo.

Ejuſdem Epiſtola II. ad Eundem.

EPIST. II.

Beatum NICOLAUM hortatur Pontifex, ut univerſos Regiæ Domus Principes mutuo Pacis vinculo conjungere ſtudeat, eique poteſtatem facit eoſdem ſolvendi a quocumque jurisjurandi Sacramento.

EUGENIUS &c.

MCDXXXII. 15. Maji.

Dilecto filio Nicolao &c.

Ex Tab. Vat. Reg. Eugen. IV. nn. 45. fol. 118.

INter pia, & ſancta deſideria, quæ inſpiravit Deus in corde noſtro qùmprimum Divinâ favente Clementiâ fuimus ad apicem ſummi Apoſtolatus aſſumpti, hoc præcipuum ſemper fuit, pacem, & quie-tem

tem fidelium, & præſertim in Regno Franciæ procurare jamdiu bellicis cladibus, & inteſtinis Principum diſcordiis laborante, ad quam pacem procurandam tanto ferventius animamur, quanto ex ea majora commoda, non ſolum in Regno prædicto, ſed etiam in universâ Republicâ Chriſtianâ proventura conſpicimus; ad hoc etiam pium propoſitum Nos invitat, quod, prout ex multorum relatione cognovimus, Principes de Chriſtianiſſima Domo Franciæ, tam ex linea maſculina, quàm fœminina propter ſubmovendam turbationem, quæ jamdiu in dicto Regno viguit, & viget etiam de præſenti, cupiunt ſe invicem concordare, ac re, & verbis, intentione, & voluntate ſe unire, conſiderantes pacem aliter dari non poſſe Regno prædicto, ex cujus turbatione ſtrages, & mors infinitorum ſunt ſecutæ, & dubitatur ſequi in futurum, nec ſolum fuit longo tempore vaſtatis agris, eorum cultura deſerta, Civitates, & Populi deſolati, mercatorum exercitia deſtituta, ex quibus univerſus fere Orbis utilitatem, & ſubſtentationem percipere conſuevit, ſed etiam divinus cultus in eo Regno perturbato diminutus, & impeditus fuit, & res Eccleſiaſticæ occupatæ, Miniſtrique ejus Eccleſiæ ſerviliter, & injuſte tractati. Nos igitur, prout debitum eſt noſtri paſtoralis officii, ne tot, & tanta mala perpetua fiant, ſed aliquando finem capiant, providere volentes juxta pium deſiderium cordis noſtri, *circumſpectioni tuæ, de cujus eximia probitate, & ſapientia ſingulari certiſſimam ſpem habemus*, quod in proſecutione tanti boni ſatisfacies votis noſtris, præſentium tenore committimus, & mandamus, quatenus omni ſollicitudine, & diligentia ſtudeas, & procures præſa-

tos

CLASS. I. tos Principes de ipſa Domo Regia, & quoſcumque alios tam ex linea maſculina, quàm fœminina reducere ad pacem, & concordiam ad invicem, & mutuam charitatem etiam auctoritate noſtra monendo, qui monendi videbuntur, & per cenſuram Eccleſiaſticam compellendo, qui Tibi videbuntur ſimiliter compellendi, ut aliquando Deum timentes cogantur ſub pœnis, & comminationibus ab iniqua eorum pertinacia, & contentione diſcedere, & mitigatis animis, & reductis, ad meliora conſilia ſe inclinare; quod, ut ſperamus, perficere poteris, quia, ſicut præmittitur, ipſa Regni neceſſitas eos plurimum jam commovit. (*a*) Verum quia, ſicut accepimus, nonnulli ex eis propter offenſiones graves, & varias, indignatione conceptâ, cum aliis fecerunt ligas, fœdera, quæ voto, & juramento firmarunt promittendo, ſe nunquam ad invicem concordare, ſed perſeverare in bello, atque diſcordià uſque ad extremam deſtructionem, ex quibus promiſſionibus, & juramentis redduntur forſitan difficiliores ad pacem in animarum eorum perditionem, & detrimentum publicum dicti Regni, volumus, quod unumquemque eorum Principum taliter ligatorum, nec non quoſcumque alios utriuſque ſexus, quatenus bono pacis obviarent, ab hujuſmodi fœderibus, promiſſionibus, obligationibus, votis, ac juramentis, qualiacumque ſint, eàdem auctoritate penitus liberes, & abſolvas; cum nihil magis abſurdum eſſe videatur, quàm religioſam fidei obſervantiam, & juramenta ſub Scripturis Evangelicis præſtita, quæ ad Dei honorem, & boni communis augumentum ſervanda ſunt, ſcæleribus, & peccatis perpetuandis fomenta præſtare. Nos enim eidem circumſpectioni tuæ præfa-

EUGENII PP. IV. EPIST. II.

(*a*)

tos

CLASS. I.

EUGENII PP. IV. EPIST. II.

tos Principes, & alios requirendi, monendi, compellendi, eiſque præcipiendi, & mandandi, & prout tibi expediens eſſe videbitur, inhibendi, eoſque ab obligationibus, fœderibus, colligationibus, promiſſionibus, votis, & juramentis quibuſcumque libeberandi, & abſolvendi, ipſaque juramenta relaxandi tenore præſentium eâdem auctoritate plenam, & liberam concedimus poteſtatem. Datum Romæ apud S. Petrum Idibus Maj. Pontificatus noſtri anno II.

(a) *Verum quia ſicut accepimus.* Hiſce verbis Summus Pontifex deſignat Philippum Ducem Burgundiæ, qui occiſo Joanne illius Patre fœdus cum Henrico V. Anglorum Rege percuſſit, quo ſolemni juris jurandi Sacramento ſe devinxit ab armis nunquam diſceſſurum, donec Patris ſui Manibus Regiæ Domus ſanguine parentaſſet. Rem hanc fuſè narrant Joannes Juvenalis Urſinus, Alanus Auriga, Engucrannus Monſtrelet, aliique.

Ejuſdem Epiſtola III. ad Eundem.

EPIST. III.

Beatum NICOLAUM ſolatur Pontifex, quod Principum animos ad pacem flectere adhuc non potuerit, eumque hortatur, ut totis animi viribus eandem nihilominus procurare non deſinat.

EUGENIUS &c.

Dilecto filio Nicolao &c.

MCDXXII. 15. Maji.

Ex Tab. Vat. Reg. Eugen. IV. nn. 45. fol. 127.

Miramur plurimum, & dolemus, quod cum tua circumſpectio ex conceſſione noſtra pacem Regni Franciæ *tanto ſtudio, & diligentia, tantoque perſonæ tuæ incommodo, & labore* (a) procura- (a).

CLASS. I.
EUGENII PP. IV. EPIST. III.

verit, & procuret, non fuerit adhuc tamen inter illos Principes, quorum neceſſarius eſt conſenſus, concordatum de loco, in quo Oratores partium pro pace tractanda apud Te debeant convenire, quæ difficultas eligendi loci tanta eſſe non deberet, cum nullum præjudicium alicui parti locus poſſit afferre, maxime præſtitâ ſecuritate Oratoribus per opportunos ſalvoſconductus, ut fieri in talibus conſuetum eſt, qui violaret eos nihil niſi perpetuam infamiam lucraretur. Commendandus autem eſt multum dilectus Filius nobilis vir Philippus Dux Burgundiæ, qui, ſicut per literas tuas accepimus, in facto loci paratus eſt obſequi voluntati tuæ, cui ſuper hoc ſcribimus commendantes eum, & hortantes ad pacem. Scribimus inſuper cariſſimo in Chriſto Filio noſtro Carolo Francorum Regi Illuſtri, & dilecto filio Nobili Viro Joanni Duci Bethfordiæ eos ſimiliter hortantes ad pacem, ut in facto loci velint eſſe concordes juxta determinationem tuam, ne ex levi diſcrepantiâ relinquatur practica tanti boni, quod utile, & neceſſarium non ſolum Regno Franciæ, ſed etiam univerſæ Reipublicæ Chriſtianæ, pro cujus boni conſecutione non gravetur *tua ſingularis Bonitas* laborare, quouſque perfeceris, vel ſaltem manifeſte cognoveris per manus hujuſmodi non poſſe concludi. Nam *ſi tu non feceris auctoritate noſtra, & Eccleſiæ, ac prudentia, & diligentia tua, non videmus per quem hominem fieri poſſit*. Cœterum non eſt opus, ut tuam prudentiam in agendis per noſtras literas dirigamus, nec *tuæ optimæ voluntatis ardorem* noſtris hortationibus incitemus; ſed rogandus eſt Deus, ut animis Principum ſancta conſilia pacis inſpiret, & Tibi perficiendi rem tam ſanctam, & ſalutarem, gra-

tiam

tiam per ſuam miſericordiam largiatur. Datum Romæ Idibus Maj. anno II.

EUGENII PP. IV. EPIST. III.

Hujuſmodi Epiſtolam fere integram vulgavit Sigonius in Vita Beati NICOLAI *cap.* 13. *pag.* 90.

(*a*) B. Cardinalis labores in procuranda Galliarum pace graphice deſcribunt illorum temporum Scriptores. Veſpaſianus Florentinus in ejus vita §. 3. Anonymus Pariſienſis in Diario apud Dionyſium Gotofredum in Vita Caroli VII. *pag.* 516. Jo: Carrier in Vita ejuſdem Regis ab eodem Gotofredo edita *pag.* 75. Enguerannus de Monſtrelet *fol.* 90., aliique, quorum teſtimonia mox recenſebimus.

Ejuſdem Epiſtola IV. ad Carolum VII. Francorum Regem.

EPIST. IV.

Carolum Francorum Regem hortatur Pontifex, ut in pacis negotio B. NICOLAO morem gerat, ac certum locum ab illo ſtatui ſinat, quo Principes ad pacem firmandam tuto convenire poſſint.

EUGENIUS &c.

Cariſſimo in Chriſto filio Carolo Francorum Regi Illuſtri &c.

MCDXXXII. 15. Maji.

Ex Tab. Vat. Reg. Eugen. IV. nu. 45. fol. 126.

MIramur plurimum, & dolemus, quod, *cum dilectus Filius noſter Nicolaus tit. S. Crucis in Hieruſalem Presbyter Cardinalis Apoſtolicæ Sedis Legatus ex commiſſione noſtra pacem Regni Franciæ tanto ſtudio, & diligentia, tantoque perſonæ ſuæ incommodo, & labore procuraverit, & procuret*, non fuerit adhuc tamen inter Serenitatem tuam, & alios Principes, quorum neceſſarius eſt conſenſus, concordatum de loco, in quo Oratores partium pro pace tra-

CLASS. I. ctanda apud ipſum Legatum debeant convenire, quæ difficultas eligendi loci tanta eſſe non deberet, cum nullum præjudicium alicui parti locus poſſit afferre, maxime præſtitâ ſecuritate Oratoribus per opportunos ſalvoſconductos, ut fieri in talibus conſuetum eſt, qui violaret eos nihil niſi perpetuam infamiam lucraretur. Quare, Fili cariſſime, per miſericordiam JESU CHRISTI Celſitudinem tuam rogamus, ut inclines animum tuum ad pacem, & velis concedere electionem de loco juxta diſpoſitionem, & voluntatem præfati Cardinalis, ne ex loci diſcrepantiâ relinquatur practica tanti boni, quod eſt utile, & neceſſarium non ſolum Regno tuo Franciæ, ſed etiam univerſæ Reipublicæ Chriſtianæ. Datum Romæ Idibus Maj. anno II.

EUGENII PP. IV. EPIST. IV.

Joanni Duci Bethſordiæ, & Philippo Duci Burgundiæ ſcriptum eſt in eumdem modum, quo ſupra.

Ejuſdem Epiſtola V. ad Beatum NICOLAUM.

EPIST. V.

Prioratum S. Firmini B. NICOLAO largitur Pontifex, ejuſque virtutes, ac merita ſummopere extollit.

EUGENIUS &c.

MCDXXXIV. 22. Martii.

Dilecto filio Nicolao &c. (a)

(a) Ex Tab. Vat. Reg. Eugen. IV. fol. 32.

INtellecto nuper obitu bon: mem: Alphonſi quondam Cardinalis S. Euſtachii tua charitas primum occurrit Nobis, cui provideremus de Prioratu S. Firmi-

EUGENII PP. IV. EPIST. V.

mini (*b*) Montis Peſſulani, quem idem Cardinalis vivens obtinebat. Feciſſemus hoc idem antea in aliis, ſi commoda facultas fuiſſet, qua tibi gratificari poſſemus, & tuo ſtatui providere juxta deſiderium cordis noſtri. *Etenim ita te amamus ex corde propter* EXCELLENTIAM VIRTUTIS TUÆ, *ut ſemper in noſtro animo tua memoria obverſetur. Experti quidem ſumus tuam prudentiam, conſiliique maturitatem, &, quod admodum laudabile eſt, cognovimus, Te eſſe* PROCUL AB IIS PASSIONIBUS, *quibus ſi cæteri carerent, res Eccleſiæ ſeſe melius haberent.* Licèt ergo tua circumſpectio majora mereatur, accipies hoc tamen grato animo, quod a mènte benevolà proficiſcitur, & vere proprio motu. Cum autem tempus ſe dabit, ut ampliora poſſimus, intelliges profecto, Nos eſſe memores tuorum erga Nos, & Eccleſiam meritorum. Quia vero ſupervacaneum arbitramurTe docere,aut monere,quid ſis in (*c*) Concilio acturus,omnia enimagis,quæ tanti viri ſapientia requirit,ad ea vigilet,& intendat tua Prudentia, quæ ſibi pro utilitate, & ſtatu noſtro, & Eccleſiæ, & pace populi Chriſtiani videbuntur expedire. Datum Romæ apud S. Griſogonum x. Kalendas Aprilis anno IV.

(*a*) *Bonæ memoriæ Alphonſi &c.* nempe Alphonſi Carilli Hiſpani, quem Benedictus XIII. Pſeudopontifex Diaconum Cardinalem S.Euſtachii renunciavit A.C.1408 menſe Septembri. Obiit Baſileæ die 14. Martii 1434. Ciacconius *tom.*11. *col.*745.

(*b*) *Prioratu S.Firmini* -- Sæculo xvi. Prioratus iſte unitus fuit Epiſcopatui Monſpelienſi, quem inſtituit Paulus III. vi. Kal. Decembris 1536., ut patet ex illius Bulla, quam ediderunt Samarthani Fratres Galliæ Chriſtiana *tom.*3. *pag.*629.

(*c*) *Quod ſis in Concilio Acturus.* Eugenius IV. B. NICOLAUM Baſileenſis Concilii Præſidentem, ſeu Legatum conſtituit una cum Jordano Sabinenſi, Petro Albanenſi Epiſcopis, & Angelotto tit. S.Marci Presbytero S. R. E. Cardinalibus A.C. 1433. 18. Kal. Januarii, ut conſtat ex Legationis Diplomate, quod vulgavit Labbeus *tom.* 12. *Concil. General. pag.*947.

Ejuſ-

CLASS. I. EUGENII PP. IV. EPIST. VI.

Ejuſdem Epiſtola VI. ad Joannem Archiepiſcopum Tarentinum.

Prioratum S. Firmini ab Archiepiſcopo Tarentino aucupatum B. NICOLAO ob præcipua illius merita ſe jam ultro contuliſſe ſignificat.

EUGENIUS &c.

MCDXXXIV. 7. Aprilis.

Venerabili Fratri Joanni Archiepiſcopo Tarentino &c. (*a*)

Ex Cod. MS. Bibliothecæ Chiſianæ num. 560. fol. 68.

COgnovimus ex literis, quas tua Fraternitas ſcripſit ad Venerabilem Fratrem noſtrum Archiepiſcopum Spalatenſem, te feciſſe provideri Tibi, vigore gratiæ per Nos tibi conceſſæ, de Prioratu S. Firmini Montis Peſſulani vacante per obitum bon.mem. Alphonſi quondam Cardinalis S.Euſtachii. Verùm Nos antea conceſſeramus ipſum Prioratum dilecto Filio noſtro Nicolao tit. S. Crucis in Hieruſalem Presbytero Cardinali, *ipſo neque petente, neque conſcio Noſtræ voluntatis, ſed ſponte noſtra. Fecimus autem hoc multis ex cauſis, ſed maxime propter multiplicia ipſius in Eccleſiam merita, & ſingularem erga Nos affectionem. Quantum etiam virtus ſua, & opera mereantur non eſt ignotum Tibi.* Nos quoque, cum eam Tibi gratiam conceſſiſſemus, nullo modo intelleximus, neque voluntatis noſtræ fuit, ut Cardinalium decedentium beneficia in ea compræhenderentur, quæ ſunt præcipuo quodam jure ſolius Pontificis voluntati reſervata. Idcirco habeat Tua Fraternitas patientiam ad præſens, & gratiam illam reſerves ad alia beneficia, quia de iis, & ſimilibus in-

intendimus ſpecialiter providere, prout videbitur Nobis. In aliis verò non reſervatis volumus, ut tua gratia effectum conſequatur. Datum Romæ apud S. Griſogonum vii. Aprilis Pontificatus noſtri anno IV. CLASS. I. EUGENII PP. IV. EPIST. VI.

(a) *Joanni Archiepiſcopo Tarentino*; Hic eſt Joannes ex Comitibus Tagliacotii, ſeu ut aliis placet de Pontibus Neapolitanus Tarentinæ Eccleſiæ præfectus A.D. 1421. 13. Kal. Novembris. Nuncius ad Baſileenſe Concilium miſſus ab Eugenio IV. a quo creatus fuit Cardinalis anno 1437. unde Cardinalis Tarentini nomen habuit, ac poſtmodum Præneſtinam Eccleſiam obtinuit. Objit A.D. 1449. 12. Kal. Februarii. Vide Ughellum. *Ital. Sacr. tom.* 9. *pag.* 194., & *tom.* 1. *pag.* 249. in Epiſcopis Præneſtinis. Ciacconium *tom.* 2. *pag.* 901. *A.D.* 1434. Die Veneris ultima Maj interfuit reconciliationi Dominici Cardinalis Capranicæ cum Eugenio IV. Pont. Max., quæ præcipuo B. NICOLAI ſtudio Venetiis peracta fuit, ut patet ex ejuſdem reconciliationis actis, quæ extant in Codice Chiſiano *num.* 410.

Ejuſdem Epiſtola VII. ad Henricum Regem Angliæ.

EPIST. VII.

Gaudet de Conventu Attrebatenſi pro ſancienda pace jam indicto, atque Henricum Regem monet, ut tandem pacis conſilia ſerio amplectatur. B. NICOLAUM ſummopere commendat; eumque ad hujuſmodi conventum Apoſtolicæ Sedis Legatum mittere ſignificat.

EUGENIUS &c.

Cariſſimo in Chriſto filio Henrico Regi Angliæ Illuſtri &c. MCDXXXV. 15. Aprilis.

PLacuit Nobis multum, quod nuper audivimus, certam ſcilicet conventionem fieri debere Kalendis Julii proxime futuri in Villa (a) Attrebatenſi tra- *Ex Tab. Vat. Regeſt. Brevium Eugen. IV. tom. 9. fol. 91.* (a)

CLASS. I.

EUGENII PP. IV. EPIST. VII.

pro tractanda Regnorum pace; ſcis enim, cariſſime Fili, ob magnam affectionem, quam habemus ad hanc pacem inter Regna Franciæ, & Angliæ componendam, miſiſſe Nos dudum dilectum Filium Nicolaum tit: S. Crucis in Hieruſalem Presbyterum Cardinalem Legatum noſtrum ad partes Franciæ, & ad tuam Serenitatem, qui tamen, peccatis hominum exigentibus, hanc rem exoptatam Nobis nequivit perficere, de quo admodum doluimus, & perturbati fuimus in mente noſtra. Nam conſpicimus, & omnes vident quanta mala provenerunt Chriſtiano Populo, & Eccleſiæ Dei, & etiam proveniunt ex hoc pernicioſo bello, quod nimium diu viguit pacis emulo procurante. Non enim, ut alia omittamus, Saraceni hoſtes Chriſtianæ fidei auſi fuiſſent invadere, & ſpoliare Regnum Cypri in dedecus totius nominis Chriſtiani, neque hodie claſſem molirentur ad capiendam Inſulam Rhodi, niſi confiſi diſſenſionibus, & bellis inteſtinis Principum Chriſtianorum, & præcipue veſtris, quæ jam ſedandi tempus eſſet, & pium parcere ſanguini Chriſtiano, quia jam nimium diu in Regno Franciæ, & alibi etiam ob illam cauſam eſt effuſus. Nos quidem, ſi ad hoc corporis noſtri ſufficerent vires, ad ipſam Villam perſonaliter accederemus pro ſtatuendo tanto bono pacis, & tam neceſſario. Verum decrevimus illuc deſtinare *præfatum Cardinalem virum, ut noſti, ſapientem, ſine affectione partium, non quærentem quæ ſua ſunt, ſed quæ JESU CHRISTI, & amatorem pacis, qui licèt ſit Nobis admodum neceſſarius in agendis Eccleſiæ propter* EXCELLENTIAM VIRTUTIS SUÆ, tamen omnia alia poſponere volumus, ut eum ad tantum bonum procurandum deſtinemus: ſperamus enim in Dei

Dei benignitate, cujus miſericordiæ ſunt ſuper omnia opera ejus, quod forſan flectet corda veſtra, & inſpirabit in te, & aliis ſpiritum Pacis, & Charitatis. Idcirco rogamus tuam Serenitatem per Viſcera miſericordiæ Domini Noſtri JESU CHRISTI, ut ſumens animum, & mentem pacis, quam etiam ex Prophetæ verbis inquirere, & ſequi teneris, velis eligere viros ex tuo ſanguine ſine paſſionibus, ſine affectionibus privatis, pacis amatores, & timentes Deum, quos mittas ad præfatam conventionem, & quibus des talia mandata, ut appareat toti Chriſtianitati, te pacem cupere, te velle concordiam ponere inter Regna præfata, & finem facere diutinis bellis, & ſanguinis effuſioni. Noſti, & tuum Conſilium novit, quàm bona ſit pax, quàm neceſſaria, quàm ſancta, quàm accepta Deo, qui eam præ cœteris bonis reliquit Diſcipulis ſuis tanquam hereditatem ſuam, quam qui amplectitur, hic ſervat charitatem, & dilectionem, quæ ſunt pacis vincula, ſine quibus vera pax eſſe non poteſt, hic legem implevit, hic eſt Chriſtianiſſimus appellandus. Datum Florentiæ Idibus Aprilis Pontificatus noſtri anno V.

Hanc Epiſtolam vulgauit Raynaldus ad A. C. 1435. §. 3.

(a) *In Villa Attrebatenſi*, nempe *Arras* notiſſima Belgii Urbe, in qua hoc anno celeberrimus ille Principum conventus habitus fuit, cui interfuit B. NICOLAUS Apoſtolicæ Sedis Legatus, cujus ope pax ſancita fuit inter Carolum VII. Francorum Regem, & Philippum Ducem Burgundiæ.

CLASS. I.

EUGENII PP. IV. EPIST. VIII.

Ejuſdem Epiſtola VIII. ad Carolum Regem Franciæ.

Ejuſdem Argumenti.

E U G E N I U S &c.

MCDXXXV. 13. Aprilis.

Ex Tab. Vat. Reg. Brevium Eugen. IV. tom. 9. fol. 92.

Cariſſimo in Chriſto Filio Carolo Regi Franciæ Illuſtri &c.

COmmendamus meritis laudibus, cariſſime Fili, affectionem, quam per tuas literas Nobis præſentatas per Theſaurarium S. Hilarii conſiliarium tuum te habere cognovimus ad pacem, & concordiam componendam, pro qua tractandâ, & concludendâ certa conventio de proximo fieri debet in villa Attrebatenſi. Ad hunc autem tractatum eligas viros tuæ voluntatis miniſtros, qui ſimiliter ament pacem, & quietem tuam, & Regni tui, quod jamdiu nimium laceratum eſt, & conquaſſatum a turbine bellorum. Inſpiret Deus, & infundat ſpiritum charitatis, & dilectionis in corda eorum, qui hanc pacem tractaturi ſunt, ut aliquando fiat finis ab effuſione ſanguinis Chriſtiani. Non hortamur te ad hanc rem, cum videamus, te tuâ ſponte promptum ad ea, quæ ſunt pacis, & concordiæ. Unum monemus tuam Serenitatem paternâ affectione, ut ea velis, ea quæras, per quæ manifeſte appareat, te pacem cupere, & rationi parere, non paſſioni. Quod autem (a) petis a Nobis quatuor Cardinales accedere ad hunc tractatum, id nullo modo poteſt fieri propter paucitatem Cardinalium, qui ſunt in Curia. Verùm deſtinabimus *eum, qui præ cæteris ad hanc pacem practicandam eſt aptiſſimus, videlicet dilectum filium noſtrum Nicolaum*

(a)

laum tit. S. Crucis in Hieruſalem Præsbyterum Cardina- CLASS. I.
lem Virum ſapientiſſimum, magnæque auctoritatis, ut EUGENII
noſti, & procul ab omni paſſione remotum, cujus omnes PP. IV.
cogitationes, omnia conſilia tendunt ad concordiam, & EPIST. VIII.
pacem; & licèt ſua præſentia ſit Nobis, & Eccleſiæ plurimum neceſſaria propter multas cauſas: tamen pro tali re tam utili, tam neceſſaria, quia videmus ipſum eſſe utilem, propter ejus prudentiam, & conſilii gravitatem ipſum Legatum mittere volumus, ſperantes, quod Altiſſimi miſericordia ſuperabit peccata hominum, & tantum bonum tam optatum a Nobis largietur populo ſuo. Datum Florentiæ Idibus Aprilis Pontificatus noſtri anno V.

Hujuſce Epiſtolæ laciniam vulgavit Raynaldus ad A.C. 1435. §. 4.

(a) *Quod autem petis a Nobis quatuor Cardinales* -- Eadem narrat Cæſar Egaſſius Bulæus Hiſtor. Univerſitatis Pariſienſis *to.* 5. *pag.* 432.

Ejuſdem Epiſtola IX. ad Philippum Ducem Burgundiæ.

De eadem re. EPIST. IX.

E U G E N I U S &c.

Dilecto Filio Nobili Viro Philippo Duci Burgundiæ &c. MCDXXXV. 13. Aprilis.

Recepimus nuper literas tuâ manu ſcriptas, & ſimul audivimus ea, quæ venerabilis frater Epiſcopus Ambianenſis (a) Referendarius noſter, & dilectus filius Præpoſitus Inſulenſis ex parte tuæ Excellentiæ retulerunt Nobis, in quibus admodum conſolati ſumus videntes tuam ſingularem erga Nos, & Romanam Eccleſiam affectionem, & laudabilem in-

Ex Tab. Vat. Reg. Brevium Eugen. IV. to. 9. fol. 93. (a)

CLASS. I.

EUGENII PP. IV. EPIST. IX.

intentionem, & voluntatem erga pacem ponendam in Regno Franciæ, quod nimium diu bellis variis, & inteſtinis diſſenſionibus laceratum eſt, & adeo deſolatum, ac proſtratum, ut ad compaſſionem ejus, & lacrimas movere deberet etiam hoſtes ſuos; & certe ſi animum recte adducitis, ruina illius Regni trahit ſecum etiam reliquæ Chriſtianitatis deſolationem, & magnam Eccleſiæ jacturam; itaque tuam prudentiam maximè commendamus, quæ mentem adhibet ad procurandam pacem illam tam utilem, tam neceſſariam, tam ſanctam, in qua quidem re, ut omnes tuas vires, omnem diligentiam, omnem operam, & ſtudium colloces te in Domino exhortamur: Nobis enim, qui id ſumme cupimus, & Eccleſiæ Dei, cunctoque populo Chriſtiano rem ita gratam facies, ut nulla ad præſens gratior eſſe poſſit. Deo autem offeres munus acceptiſſimum, & quod ſalutem animæ tibi pariet, & ſummam gloriam apud homines. Nos quippe tantùm deſideramus hanc pacem, ut, ſi vires corporis ſufficerent, perſonaliter accederemus ad eam componendam juxta deſiderium cordis tui. Verum, quoniam id eſt Nobis impoſſibile, deſtinabimus ad hoc opus dilectum Filium *Nicolaum tituli S. Crucis in Hieruſalem Præsbyterum Cardinalem Legatum noſtrum, virum circumſpectum, ſapientem, gravem conſiliis, præclarum jamdiu moribus, &* VITÆ SANCTIMONIA, *qui ſumme diligit hanc pacem*, & tibi magna caritate afficitur, ac etiam in hac pace tractanda diutius verſatus eſt; & quamvis ſua præſentia ſit Nobis admodum neceſſaria propter multa ardua negocia, quæ imminent tractanda, quamvis *etiam ipſe gravetur variis ægritudinibus, ut diſſicilis ei ſit itineris labor*, tamen voluimus ipſum accede-

de-

CLASS. I.

EUGENII PP. IV. EPIST. IX.

dere ad hoc tantum bonum procurandum, poſtpoſitis rebus noſtris; *& ipſe labores ſuos non curat, dummodo dare poſſit aliis quietem, & pacem*. Hæc tamen latius tuæ Excellentiæ ſcribet ex parte noſtra præfatus Epiſcopus, cujus literis credas tanquam noſtris. Datum Florentiæ Idibus Aprilis anno V.

(4) *Epiſcopus Ambianenſis* nempe Joannem le Jeune, qui poſtmodum in ſacrum Purpuratorum Patrum Collegium cooptatus fuit ab Eugenio IV. A. D. 1439. xv. Kal. Januarii, unde Cardinalis Morinenſis nomen adeptus eſt. Scripſit vitam Nicolai PP. V. teſte Ferreólo Locrio apud Sammarthanos Galliæ Chriſtianæ *tom.* 2. in Epiſcopis Ambianenſibus. Obiit Romæ die 9. Decembris A. D. 1451. ſepultus in Ecclefia S. Laurentii in Lucina, cujus titulum vivens obtinuit. Eum laudant Sammarthani loco citato. Frizonius Gallia Purpurata *pag.* 484., & Ciacconius *tom.* 11. *pag.* 1135. *edit.* 2.

Ejuſdem Epiſtola X. ad Beatum NICOLAUM.

In Gallias iterum ad Pacem conciliandam inter Reges Franciæ, & Angliæ Legatus mittitur B. NICOLAUS ampliſſima Legatione.

EPIST. X.

EUGENIUS &c.

Dilecto Filio Nicolao tit. S. Crucis in Hieruſalem Præsbytero Cardinali ad pacificandum Regnum Franciæ Apoſtolicæ Sedis Legato &c.

MCDXXXV. 25. Aprilis.

Ex Annal. Eccl. Odorici Raynaldi A. C. 1435. §. 3.

QUm primum fuimus, divinâ diſponente clementiâ, ad apicem Summi Apoſtolatus aſſumpti, conſiderantes quod, licèt immeriti, gerebamus, & gerimus æterni pacifici Regis vices in terris, & quod illi Regum Regi pax fidelium acceptabilis eſt, quam ipſe pro ſpeciali dono hereditatis

Digitized by Google

CLASS. I.

EUGENII PP. IV. EPIST. X.

tis ſuæ tranſiturus ad Patrem reliquit Apoſtolis, & videntes, quod propter peſtiferam, & cruentam diſſenſionem dudum exortam in Regno Franciæ innumeræ Civitates, & Provinciæ affliguntur Populorum cladibus, vaſtitate, & depopulatione Terrarum, & innumeris aliis detrimentis, qualia fiunt in bellis, maxime inter Potentes, & graviora malis præſentibus pericula belli diuturnitate ſequtura formidantes, quæ ulterius procedente diſcordiâ neceſſe eſt ſequi, & Angliam exhauriri viris, & opibus, & Franciæ Regnum devenire ad extremam calamitatem: & cum hæc duo Regna ſint firmiſſima, & fortiſſima præſidia Reipublicæ Chriſtianæ, iis Regnis laborantibus, conſequens eſſe, univerſam Chriſtianitatem opportunâ ſubventione carentem, cum ſummo periculo etiam fidei Catholicæ laborare; præcipue a Septemtrione invaleſcentibus Bohemis hæreticis, & ab aliis plagis Mundi infidelibus inſurgentibus contra Chriſtianos, & hodie claſſem ad capiendam inſulam Rhodi facere molientibus in dedecus totius nominis Chriſtiani, ad pacificandum præfatum Regnum Franciæ convertimus omnes noſtros ſenſus, & ſpiritus. Nos igitur, & alios effectus peſtiferos, quos guerrarum, & hujus præcipue furor producit, & fovet, in noſtræ conſiderationis aciem extollentes, ac plenis, & paternis deſiderantes affectibus, ut omnis ſcandalorum, & guerrarum materia, quæ dudum peſtifere viguit, & verſatur inter chariſſimos in Chriſto Filios noſtros Carolum Franciæ, & Henricum Angliæ Reges Illuſtres, ac dilectos Filios Nobiles Viros, Duces, Comites, Barones, Milites, ac Univerſitates, & Communitates, & alios quoſcumque præfatis Regibus adhærentes, ac complices, & ſe-

& ſequaces eorum, pacis Auctore cælitus inſpirante, in bonum ſalutaris concordiæ, & unitatis pacificæ commutetur, *& de tuæ circumſpectionis induſtria, quam potentem opere pariter, & ſermone in magnis expertam, & arduis, eximia probitate, fidelitate, magnitudine conſilii, morum elegantia, & aliis* GRANDIUM VIRTUTUM TITULIS, *earum largitor Dominus multiſarie inſignivit, in cujus affectibus geritur*, prout indubitanter tenemus, fluctuantes turbines, ac diffidentia quæque in pacis pulcritudinem commutare, ſumentes in Altiſſimo fiduciam ſpecialem, quod illa, quæ eidem circumſpectioni tuæ, cujus præſentiâ nobis ſumme perutili pro tam celebris boni conſecutione votivâ in præſentiarum carere compellimur, duxerimus committenda, curâ exactiſſimâ, atque pervigili curabis adimplere, habitâ ſuper hoc cum Venerabilibus Fratribus noſtris S. R. E. Cardinalibus deliberatione maturâ, *Te tamquam pacis angelum, ac paciarium*, noſtro, & Romanæ Eccleſiæ nomine ad pacificandum præfatum Regnum Franciæ Apoſtolicæ Sedis Legatum de eorumdem fratrum conſilio, comitante pacis Angelo, providimus deſtinandum, indubitabili ratione tenentes, quod inſpirante pacifico Regum Rege, qui, uti dictum eſt, pacem jure hereditario, de mundo tranſiturus ad Patrem ſuis reliquit Diſcipulis in diſceſſu, fomenta diſcordiarum quæcumque inter Reges prædictos tollere ſalutari concordiâ, ac inextimabile pacis bonum producere modis omnibus ſatages, tibique propterea inter præfatos Reges, necnon Duces, Comites, Barones, Milites, ac Univerſitates, & Communitates, & alios quoſcumque præfatis Regibus adhærentes, ac complices, & ſequa-

CLASS. I.

EUGENII PP. IV. EPIST. X.

CLASS. I.

EUGENII PP. IV. EPIST. X.

ces eorum, de, & ſuper quibuſcumque diſcordiis, differentiis, atque guerris vigentibus, & quæ eſſe poſſent inter eoſdem Reges, ac alios ſupradictos, quibuſcumque juribus, actionibus, occaſionibus, ſeu modis, quomodocumque, ſeu qualitercumque noſtro, & Eccleſiæ nomine, partium tamen diſſidentium accedente conſenſu, tractandi, & componendi, ac indicendi ſub ſpe pacis treguas, inducias, & ſufferentias quaslibet temporales, nec non pacem, & concordiam perpetuo duraturas ſub illis capitulis, pactis, modis, conditionibus, atque formis, pœnarum adjectionibus, juramentis, obſidibus perſonarum, jurium, & bonorum obligationibus, renunciationibus, promiſſionibus, cautelis, clauſulis, & ſolemnitatibus, atque modis, de quibus eidem circumſpectioni tuæ quomodolibet videbitur expedire &c., plenam, & liberam concedimus tenore præſentium facultatem. Datum Florentiæ anno Incarnationis Dominicæ MCDXXXV. ix. Kal. Maj. Pontificatus noſtri anno V.

Ejuſdem Epiſtola XI. ad Beatum NICOLAUM.

EPIST. XI.

Beati NICOLAI eximias virtutes laudat, eumque Concilii Ferrarien. Legatum conſtituit.

MCDXXXVII. 12. Februarii.

E U G E N I U S &c.

Dilecto Filio Nicolao &c.

Ex Tab. Vat. Regeſt. 2. Offic. Eugen. IV. fol. 52.

DUm onus univerſalis gregis Dominici ſupernâ diſpoſitione Nobis injunctum diligenter attendimus, & noſtrum proſpicimus imperfectum, vi-

videntes, quod nequimus circa ſingula per Nos metipſos exolvere debitum Apoſtolicæ ſervitutis, nonnumquam Viros excellentes, atque inſignes dignitatis ſplendore præditos, de virtute conſpicuos, & illuſtres, de quorum experta fide, ſapientia, altitudine conſilii, & ſcientiæ claritate firmam ſpem, plenamque fiduciam obtinemus, in partem negotiorum, & rerum agendarum ſtatum noſtrum, & Eccleſiæ concernentium aſſumimus, ut per ipſos vices noſtras ſupplentes, & ipſorum cooperatione ſalubri pro tempore alleviantes noſtri oneris gravitatem, miniſterium nobis commiſſum, favente Divinâ gratiâ, facilius, & efficacius exequi valeamus. Cum itaque Nos nuper Baſileenſe Concilium ex certis cauſis urgentiſſimis, ac paci Eccleſiæ neceſſariis ad Civitatem Ferrarienſem de Venerabilium Fratrum noſtrorum S. R. E. Cardinalium conſilio, & aſſenſu duxerimus auctoritate Apoſtolicâ transferendum, ac poſtmodum ipſum Concilium, in quo quamprimum intendimus, & volumus perſonaliter intereſſe, certo tempore tunc expreſſo inchoandum ſtatuerimus, & etiam celebrandum: *Nos conſiderantes præcipua virtutum dona, quibus perſonam tuam Altiſſimus inſignivit, quodque ſapientia tua in magnis, & arduis noſtris, & Eccleſiæ negotiis, ſumma cum Prudentia, & Integritate verſata ingentem laudem tuis operibus comparavit; ac ideo in Domino confidentes, quod ſolitam Prudentiam, Fidem, & Integritatem præſtabis* ſimiliter in reliquis negotiis tuæ circumſpectioni de cœtero committendis; Te de eorumdem Fratrum conſilio Sedis Apoſtolicæ Legatum cum plena poteſtate Legati de Latere, nec non noſtrum, & ipſius Sedis in præfato Concilio Ferrariæ celebrando Præſiden-

CLASS. I.

EUGENII PP. IV. EPIST. XI.

ſidentem eâdem auctoritate tenore præſentium facimus, conſtituimus, & etiam deputamus: circumſpectioni tuæ Concilium hujuſmodi in eâdem Civitate inchoandi, continuandi, & proſequendi, ac in eo, donec Nos perſonaliter acceſſerimus, noſtro, & ipſius Sedis nomine præſidendi, & cum ipſius Concilii conſilio, & approbatione, auctoritate prædictâ ordinandi, decernendi, & ſtatuendi omnia, & ſingula, quæ ad pacem, exaltationem, & reformationem Eccleſiæ univerſalis, & pro illius unitate conſervandâ, nec non Occidentalis, & Orientalis Eccleſiarum unione, paceque, & tranquillitate Populi Chriſtiani, ac extirpatione hæreſum utilia, ſeu neceſſaria videbuntur, nec non omnium, & ſingulorum plenariam executionem, propter quæ Concilium Baſileæ fuit ab initio inſtitutum; ac etiam alium, vel alios, de quibus, & prout tibi videbitur, pro præmiſſis exequendis loco tui ſubſtituendi, contradictores quoque quoslibet, & rebelles cujuſcumque ſtatus, gradus, dignitatis, ordinis, vel conditionis extiterint, & quacumque Eccleſiaſtica, vel mundana profulgeant dignitate, auctoritate noſtra per cenſuram Eccleſiaſticam, appellatione poſtpoſita, etiam cum invocatione auxilii brachii ſecularis, compeſcendi, omniaque alia, & ſingula agendi, ſtatuendi, tractandi, mandandi, ordinandi, concludendi, & exequendi, quæ in præmiſſis pro Statu Sedis prædictæ, ac Romanæ Eccleſiæ, nec non præfatæ Occidentalis, & Orientalis Eccleſiæ unitate, reformatione morum, ſtatuque pacifico Reipublicæ Chriſtianæ noveris profutura, auctoritate prædictâ concedimus plenariam poteſtatem, ratum, & gratum habituri quidquid per Te, aut a Te ſubſtituen-

tuendos in ipſo Concilio, noſtro nomine fuerit ſtatutum, & decretum; idque faciemus auctore Domino firmiter obſervari. Quocirca circumſpectioni tuæ per præſentes injungimus, & mandamus, quatenus injunctum tuis humeris onus laboris hujuſmodi pro divinâ, noſtrâque, & ipſius Sedis reverentiâ ſic in virtute Domini *juxta Tibi ab eo datam prudentiam*, pro utilitate Eccleſiæ univerſalis, augumento Fidei, ac Populi Chriſtiani, Fidelium pacem, & tranquillitatem coneris laudabiliter exequi, ut ex tuis bonis operibus fructus deſiderati proveniant, atque illam, quæ recte ſentientibus, recteque agentibus propoſita a Deo eſt, mercedem æternæ gloriæ conſequaris. Datum Bononiæ anno Incarnationis Dominicæ MCDXXXVII. quarto nonas Januarii Pontificatus noſtri anno VII.

CLASS. I.

EUGENII PP. IV. EPIST. XI.

Hanc Epiſtolam vulgavit Raynaldus ad A. C. 1438. §. 1. Eam quoque edidit Labbeus parte prima Concilii Florentini *tom.* 18. *Concil. General. pag.* 891. ad cujus calcem hæc ibidem notata ſunt. *Octava igitur Januarii anni a Nativitate Domini* 1438. *idem NICOLAUS CARDINALIS LEGATUS legitimum univerſale Concilium feliciter inchoavit. Quomodo autem id egerit ſequenti publici Notarii teſtimonio conſtat*. Sequuntur acta a B. NICOLAO in ipſo Concilii initio edita.

P I U S I I.

Pontifex Maximus

In Reſponſione ad Orationem Oratorum Gallicorum in Conventu Mantuæ publice habita.

MCDLIX.

Ex Spicilegio Lucæ Dacherii to. 8. pag. 305.

SEd neque Rex ipſe Carolus, qui tempeſtate noſtrâ Franciæ præſidet, ab Apoſtolica Sede relictus eſt: bis enim memoriâ noſtrâ NICOLAUS

 CAR-

CLASS. I. PIUS PP. II.

CARDINALIS SANCTÆ CRUCIS in Galliam miſſus eſt, ut quieti ejus Regni conſuleret; primò ex Martini decreto, ſecundò Eugenii. *Norunt omnes, cujus doctrinæ*, SANCTIMONIÆ, *cujus auctoritatis hic vir fuerit*, EX CUJUS FAMILIA DUO ROMANI PRÆSULES *aſſumpti ſunt* NICOLAUS V., ET PIUS II. *ambo enim illius diſcipuli, & contubernales fuimus, ambo ex illius ſchola ad ſummum Apoſtolatum inſcrutabili Dei judicio vocati ſumus: ambo in minoribus agentes in Attrebatenſi magno Conventu ei ſervivimus*, SED NICOLAUS MAJOR NATU, ET MERITIS *majori loco apud eum fuit*. In eo Conventu Legatus Apoſtolicus, quamvis capitales inimicitiæ inter Carolum Regem Franciæ, & Philippum Burgundiæ Ducem vigerent, & odia hinc, atque inde pene implacabilia extarent, alteri tamen alterum conciliavit, & pacem illam (*a*) Attrebatenſem confecit, ex qua Regnum Carolo firmatum, & ſolidatum eſt, & afflictæ, laceratæque Franciæ quies data &c.

Hanc orationem primum edidit Lucas Dacherius *tom.* 8. Spicilegii *pag* 293. In nova vero ejuſdem Spicilegii editione extat *tom.* 3. *pag.* 815. Eam poſtmodum deſcripſit Philippus Labbeus *tom.* 19. *Concil. General. pag.* 230. *edit. Venetæ*.

(*a*) Celeberrimæ hujuſce pacis capitula recitat Enguerrannus Monſtreletus *to.* 11. Chronicorum *fol* 108., eaque poſtmodum latine reddita vulgavit Labbeus *tom.* 17. *Concil. General. pag.* 590. Gallice vero ex Monſtreleto deſcripta extant in Corpore Diplomatico Du Montii *tom.* 3. *pag.* 309.

Sanctiſ-

CLASS. I.

Sanctiſſimus Dominus Noſter

BENEDICTUS XIV.

BENEDICTUS PP. XIV.

Pontifex Maximus

In præſtantiſſimo Opere de Servorum Dei Beatificatione, & Beatorum Canonizatione.

Libro 1. Cap. 13. §. 18.

CArthuſianus Ordo Sæculo undecimo initium habuit. Plures ex eo prodierunt Sanctitate celebres, quorum elenchum Frater Georgius Garnefelt Carthuſianus edidit poſt Vitam B. NICOLAI ALBERGATI eundem Ordinem profeſſi &c. *Tom.1. pag. 10.*

Hic idem Ordo, dum fungebar munere Fidei Promotoris, ſupplicavit pro introducenda Cauſa Canonizationis BEATI NICOLAI ALBERGATI ſui alumni, qui Epiſcopatum Bononienſem pluribus annis adminiſtravit, & inter Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinales adſcriptus pluribus per univerſum Orbem Legationibus functus eſt, deſumptis Sanctitatis probationibus non tam ex geſtis in ſolitudine, quàm ex patratis coram aliis. Hæc tamen dicta ſint per tranſennam, cum ad rem de qua agitur, ſatis ſit, aliquos ex Ciſtercienſibus, & Carthuſianis in Beatorum, & Sanctorum Album eſſe relatos, eorumque conſuetudini ſemper prævalere debeat univerſalis aliorum Ordinum Religioſorum uſus ab Apoſtolica Sede comprobatus.

Libro 2. Cap. 18. §. 16.

DEmum Beatis hactenus indicatis, quorum corpora coluntur in Civitate, aut Diœceſi Bononienſi, totidem alios etiam Bononienſes addemus, *Tom.2. pag.148.*

Digitized by Google

CLASS. I. mus, eoſque in antiqua Cultus poſſeſſione eodem modo præſtantes, attamen extra Bononienſem Diœceſim conditos; hoc eſt Beatum NICOLAUM ALBERGATUM, Beatum Arcangelum Canne-tum, & S. Bononium Abbatem. Anno 1443. in Civitate Senenſi pie in Domino defunctus eſt B. NICOLAUS Albergatus ex Monacho Carthuſiano Bononiæ Epiſcopus, poſtea ampliſſimus S. R. E. Cardinalis; & ejus cadaver Florentiam ad Monaſterium Carthuſienſe translatum eſt. De quo porro hæc habentur apud S. Antoninum in Chronico *part.2. tit.15. cap. 22. §. 2.* = *Ex hac Religione* (ſcilicet Carthuſianorum) *aſſumptus ille Vir Venerabilis* NICOLAUS *nomine Bononienſis ad Epiſcopatum Bononienſem* INVITUS, *& poſtea ad Cardinalatum a Martino Papa V.*, SEMPER SERVANS RIGOREM SUÆ RELIGIONIS, SPECULUM SINE MACULA *omnibus Curialibus, & Præſidentibus; Pater Pauperum; inter Principes ſæculi diſſidentes pacis Reformator; ſchiſmatis impeditor. Demum ſub Eugenio Papa Senis migravit ad Chriſtum ex infirmitate Calculi, cui exenterato repertus eſt lapis groſſus ad modum ovi in fundo veſicæ quaſi incarnatus*: & rurſus *part.3. tit.22. cap.7. §.3.*, ubi egregia ejus facinora exponuntur = *Qui poſtmodum Cardinalis Presbyter a Pontifice creatus, ſicut in Epiſcopatu fuerat* ANTISTITUM EXEMPLAR *inſigne, ita in Cardinalatu extitit* CARDINALIUM SPECULUM. Tres item celeberrimi Viri Jacobus Zenus, Poggius Florentinus, & Carolus Sigonius Vitam ejus exararunt; tum Frater Georgius Garnefelt Carthuſianus Colonienſis anno 1618. eximios adunavit Scriptores, qui Beati NICOLAI cum ſanctitatis laude meminerunt.

BENEDICTUS PP. XIV.

runt. Ejuſdem Vita iterum Typis edita fuit a Fratre Bonaventura Cavallo ex OrdineMinorum Obſervantium Reformatorum; ut etiam alia nondum evulgata conſcripta fuit anno *1697.* ab Archipresbytero Joanne Antonio Victorio. Quod autem attinet ad publicum ei præſtitum Cultum, ejus Imago depicta apparet coruſcantibus, & ſplendentibus radiis ornata nedum in Carthuſia Bononiæ, ac Florentiæ, ſed etiam in toto Ordine,multiſque in Eccleſiis hujus Patriæ,præcipue vero inTemplis BeatiſſimæVirginis MARIÆ de Libertate, S. Stephani, S.Agnetis Sacri Ordinis Prædicatorum, & S. Claræ Ordinis Patrum Cappuccinorum. Præterea die nona Maj, Natali videlicet ejuſdem, in Eccleſia S. Annæ Patrum Carthuſianorum omnis honor, & Cultus Beato NICOLAO defertur, Miſſæque celebrantur, nulla tamen mentione de eo facta. Extat inſuper Bononiæ veneranda quædam triginta trium Sodalitas in honorem Vitæ Domini Noſtri JESU CHRISTI annorum inſtituta, & a perſeverantiâ fauſtè denominata, cujus Fratres Crucem, B. NICOLAI proprium inſigne, manu geſtantes, Vexillo præeunte, in quo depicta eſt Imago Beati, ſingulis primis diebus Dominicis cujuſque Menſis, inſtructo ſupplici agmine, Eccleſiam adeunt BeatiſſimæVirginis a D. Luca depictæ, & publicâ precatione interceſſionem Beati NICOLAI implorant; itemque quotannis Dominicâ Septuageſimæ, ſupplicatione peractâ, Concionatorem ex Ordine Prædicatorum audiunt Beati NICOLAI virtutes, & laudes enarrantem, tum ad nuper memoratam SanctæAnnæ Eccleſiam accedunt, ubi ſolemnis canitur Miſſa, nulla tamen facta Commemoratione Beati.

§.17.

CLASS. I.

BENEDICTUS PP. XIV.

§. 17. Hæc nempe ex ſyngrapha deducta ſunt, quam Canonicus Simeon Santagata Presbyter Bononienſis ad Bollandianos miſit rogatu Patrum Carthuſiæ Bononiæ, quamque Bollandiani ipſi typis ediderunt ad diem nonam Maj in Vita Beati. Sed etiam confectus fuit auctoritate ordinaria Proceſſus ſuper fama ejus Virtutum, & Miraculorum, nec non cultu immemorabili, nulla tamen ab Ordinario Bononienſi prolata ſententia; qui ad Urbem quoque miſſus fuit pro introducenda Cauſa Canonizationis, dum ibi ipſe morabar, Fideique Promotoris munere fungebar. Verum, etſi ex nonnullorum requiſitorum defectu *Commiſſionis Signatura* obtineri minime potuit, nullum nihilominus præjudicium publico cultui, cujus poſſeſſionem ab immemorabili tempore Beatus hic noſter tenet, allatum eſt.

Libro 3. Cap. 33. §. 22.

Tom. 3. pag. 470.

DE Beati NICOLAI ALBERGATI Bononiæ Epiſcopi, & S. R. E. Cardinalis Legationibus ad Venetos, & Florentinos conciliandos, ad Venetos, & Ligures pacificandos, ad Gallos, & Anglos, ad Baſileenſe Concilium, ad Germanos, quàm piè, quàm ſancte, & quanto cum profectu Chriſtianæ Reipublicæ in eis ſe geſſerit, teſtis eſt Jacobus Zenus Epiſcopus Feltrenſis Auctor contemporaneus in *ejus Vita &c.*

Libro 4. part. 2. Cap. 14. §. 3.

De Electione SS. in Patronos.

Tom. 5. pag. 119.

A Quadam Confraternitate, quæ hic Bononiæ erecta dicitur *Perſeverantiæ* B. NICOLAUS ALBERGATUS in Patronum electus fuit &c.

EX

EX MONITIS PASTORALIBUS

EJUSDEM

SANCTISSIMI DOMINI NOSTRI

CLASS. I.

BENEDICTUS PP. XIV.

De Cranio S. Annæ, quod extat Bononiæ in Oratorio PP. Carthuſienſium.

ABbiamo detta autentica la predetta reliquia, imperocchè, riflettendo eſſere ſtato portato dalla Paleſtina a Coſtantinopoli il Corpo di S.Anna verſo il 750. ſotto l'Imperadore Giuſtiniano II., che ancora in onore della medeſima in quella occaſione fabbricò un Tempio ſolenne, avere il Conte Luigi de Blois, che era andato in Grecia con Balduino di Fiandra eletto Imperadore d'Oriente, mandato in Francia verſo il 1203. il di lei Capo, come può vederſi nella Nota terza ſopra la Vita della Beatiſſima Vergine *al Tom.I. di Tillemont*, avere Henrico VI. Re d'Inghilterra, che eraſi fatto coronare Re di Francia in Parigi, donato al B. NICCOLO' ALBERGATI Cardinale, e Veſcovo di queſta Città nell'ultima ſua Legazione in Francia il Cranio di S. Anna, ed averlo queſti ſucceſſivamente donato a ſuoi Religioſi della Certoſa, che lo collocarono nella Chieſa predetta, ſarà difficile il ritrovare coſe più convincenti per rendere autentica la ſanta Reliquia; tanto più, che in queſta materia non eſſendo poſſibile l'avere prove metafiſiche, o fiſiche, baſta la certezza morale. *Tom.3. num.8.*

Fu fatto il regalo al B. NICCOLO' ALBERGATI circa l'anno 1435., ed avendolo eſſo portato a queſta noſtra Città, fu ricevuto con grand'onore, come atteſta il Sigonio nella di lui Vita al Capo xv.=

CLASS. I.

BENEDICTUS PP. XIV.

NICOLAUS egregiè ab omnibus collaudatus in Italiam ſe recepit, ac Cranium S. Annæ Matris Beatæ MARIÆ Virginis ab Henrico dono acceptum pridie Kalend. Decembris Bononiam attulit, atque ingenti ab univerſis honore acceptus Monachis ſuis Carthuſienſibus dono dedit, qui & Oratorium S. Annæ in Via S. Iſaiæ condiderunt, ubi nunc etiam aſſervatur.

Ed è tale il concetto, che ſi ha della probità del Sigonio, e del merito del SEMPRE INSIGNE BEATO NICCOLO' CARDINALE ALBERGATI, che in ſeguela dell'uno, e dell'altro Adriano Baillet ſcrittore per altro aſſai libero, e cenſore troppo ſevero non ardiſce di contraſtarci il poſſeſſo, ed il grado autentico di queſta Sagra Reliquia; come può vederſi nella Vita di S. Anna ai 26. di Luglio da eſſo inſerita fra le altre Vite de' Santi.

Digitized by Google

REGUM TESTIMONIA
D E
BEATO NICOLAO
A L B E R G A T O
CARDINALI S. CRUCIS.

E P I S T O L A
CAROLI VII. Regis Francorum ad Synodum Baſileenſem.

Legatos petit a Synodo Baſileenſi, qui unâ cum Beato NICOLAO Conventui Attrebatenſi præſideant. CLASS. II. EPISTOLA I.

Sacroſanctæ Synodo Baſileenſi &c.

Devotus Filius FRANCORUM REX CAROLUS ſalutem &c. MCDXXXV. 24. Martii.

NIHIL quidquam apud Rempublicam, regna potiſſimum, erga Chriſticolas omnes felicius, & accomodatius arbitramur, quàm illos, & ipsâ optatâ pace, atque beatâ perfrui. Ea propter multâ ratione perſuaſum habemus, ad ea, quæ paci magis attinent, maxime regni noſtri, & Subditorum noſtrorum, caritate ſincerâ operas no- *Ex Actis Concil. Baſileen. apud Labb. to.17.pag.775. editionis Venetæ.*

Digitized by Google

CLASS. II. ſtras conferre debere, ſicut ex animo hucuſque omni ſollicitudine, atque curâ, prout legis præcepto indu-

CAROLUS VII. Rex Francorum. cimur, fecimus. Profecto nil ſanctius ipsâ, aut beatius nobis fuit. Et cum ſuperiori tempore *pia, atque devota ſupplicatione cariſſimi, & dilecti amici noſtri* CARDINALIS S. CRUCIS *res ipſa non modica diſceptatione variis aſſignationibus agitata fuerit, quoniam labori, periculis, atque expenſis minime ipſe pepercit, uſque in portum, & ſalutis finem non pertigit;* poſtmodum proximis his diebus Chriſto pacis auctore (ut pie credimus) faciente, noviſſima celebrata eſt in materia componendæ pacis cum Duce Burgun-

(a) diæ apud Civitatem (*a*) Nivernenſem Conventio, & ad eamdem noſtrâ ex parte cum decenti, & ſufficienti poteſtate cariſſimos, & dilectiſſimos conſanguineos noſtros Ducem Borbonii, & Averniæ, & Comitem Richemundiæ Conſtabularium noſtrum, & dilectos, & fideles conſiliarios noſtros Archiepiſcopum Remenſem Cancellarium noſtrum, & Chriſtophorum de Harcuria conſanguineum noſtrum tranſmiſimus. Et cum res ipſa poſt longam diſceptationem, optimam ad ea, quæ pacis ſunt, diſpoſitionem habuit, cupientes omnes etiam partes eodem, & unanimi conſenſu, ac favore pacis, & unitatis præſtantius agere, in alterius Dietæ, (*) & conventionem apud Civitatem noſtram Attrebatenſem ad primam diem menſis Julii proxime inſtantis concordarunt. Conſentientes etiam, ut res tanta efficaciam habeat ampliorem, & certiorem, ut pro parte Sanctiſſimi Patris Noſtri CARDINALES S. CRUCIS, & Arelatenſis, & a Sacro Baſileenſi Concilio Cardinales de Cypro conſanguineus noſter, & S. Petri ad Vincula ad ipſam aſſignationem, & locum tranſmittan-

(*) Forte *aſſignationem, & conventionem*.

tantur. Quamobrem amicitiam veſtram majorem in modum oramus, & deprecamur, ſit res illa tam ſacra, atque fidei orthodoxæ tam utilis, & neceſſaria, vobis curæ, & ſollicitudini; & ad illam Dietam præfatos Cardinales de Cypro, & S. Petri tranſmittere veſtri ex parte velitis. Confidimus, ut tantorum Patrum præſentiâ, & ſingulari præſtantiâ, atque virtutum magnitudine differentia omnis ex medio tollatur, abſolutaque ſit. Proinde ipſis tranſmiſſis, atque re confectâ, non parvam nos ſumus percepturi lætitiam, ac gratiam vobis habituri. Datum in Civitate noſtra Turonenſi. Die xxiv. Menſis Martii MCDXXXV.

CLASS. II.

CAROLUS VII. Rex Francorum.

(a) Conventus Nivernenſis habitus fuit A.D. 1434., ut narrat Jacobus Boverius in Chronico ſuorum temporum, quod edidit Dionyſius Gotofredus in Appendice ad Hiſtoriam Caroli VII. *pag.* 388. Huic conventui interfuere Philippus Dux Burgundiæ, Carolus Dux Borbonii, Arturus Richemondanus Magiſter equitum, Reginaldus de Carnoto Archiepiſcopus Remenſis, aliique, quos laudat Franciſcus de Mezeray in Hiſtoria Galliæ *tom.* 11. *pag.* 621.

EPISTOLA PRIMA

HENRICI VI. Regis Anglorum ad EUGENIUM IV. Pont. Max.

Pontifici ſignificat, ſe Oratores ſuos ad Conventum Attrebatenſem jam deſtinaſſe.

EPISTOLA I.

MCDXXXV. 20. Junii.

Ex tom. 10. *Actor. Public. Angliæ Thomæ Rymer. pag.* 610.

BEATISSIME PATER.

HUmillimâ filiali recommendatione præmiſsâ, ſacras Veſtræ Sanctitatis literas, Nobis, ejuſdem Sanctitatis ex parte, per fidelem ejus Nuncium.

CLASS. II.

HENRICI VI. Regis Angliæ, EPISTOLA I.

cium, noſtrumque Ligeum, Joannem Ely, præſentium Bajulum, ultima Maj præſentatas, læta manu recepimus, legimus, & relegimus, quarum ſerie nos adhortari decrevit, ut ad Villam Attrebatenſem, in qua pro Regnorum noſtrorum Franciæ,& Angliæ componenda pace Dieta quædam eſt appunctuata, Viros de noſtro ſanguine ſine paſſionibus, ſine affectionibus privatis, pacis amatores, & timentes Deum cum mandato, & poteſtate ſufficientibus mittere curaremus. Qua in re Pater Beatiſſime, cujus inclinationis, & voluntatis, qualiſque diſpoſitionis huc uſque fuerimus, æſtimamus, Beatitudinem Veſtram non latere.

Recolumus namque cum Nobis in ipſo Regno noſtro Franciæ, circa negotia nobis incumbentia, verſantibus, Veſtræ Clementiæ placuit, *Reverendiſſimum in Chriſto Patrem* CARDINALEM SANCTÆ CRUCIS, *ab hoc illic Legati fungentem Officio, deſtinare*, eidem in hoc ipſo pacis negotio mentem noſtram aperuiſſe, quam per eundem Veſtræ Sanctitati remur eſſe relatam: Hanc utique, tam Sacro Baſileenſi Concilio per noſtras ſibi directas literas, ac Oratorum noſtrorum vivæ vocis oraculo, quàm etiam Sereniſſimo Principi Sigiſmundo Dei gratiâ Romanorum Imperatori &c. Fratri noſtro cariſſimo Nos ad ipſius pacis bonum crebrius exortanti curavimus in latum aperire. In cujus revera voluntatis, & intentionis affectu inflexibiliter perſiſtentes Progenitorum noſtrorum, qui pacis,& unitatis præcipui Zelatores extitere,veſtigiis inhærentes, ad Dei Omnipotentis honorem, & ut ſanguinis Chriſtiani vitetur effuſio, ac ut Veſtræ Sanctitatis, ſicut decet, pluralibus Monitis, & hor-

& hortamentis intendamus, ad memoratæ Conventionis locum ambaſſiatores noſtros mittere jam decrevimus, plena poteſtate fulcitos, tales, ut arbitramur, qui, Deo dante, quibuſcumque pacis rationabilibus mediis ſe curabunt inclinare; ſicque tam Veſtræ Sanctitati, quàm cœteris Orbis Chriſtiani Patribus, & Principibus palam erit, Nobis imputandum non fore, quin Pax ipſa (quam ſemper optavimus, diligenterque quæſivimus) optatum perveniat ad effectum præſtante Altiſſimo, qui Veſtram Beatitudinem in votivæ proſperitatis augumento conſervare dignetur, & dirigat in æternum.

CLASS. II.

HENRICI VI. *Regis Angliæ.* EPISTOLA I.

Script. in Palatio VVeſtmonaſterii xx. die Junii MCDXXXV.

Ejuſdem Epiſtola II. ad omnes Regni ſui incolas.

Idem B. NICOLAI in procurandâ pace ſtudia, ac labores memorat, ac novos Oratores pro novo pacis conventu deſtinat.

EPIST. II.

Rex omnibus ad quos &c.
Salutem.

MCDXXXVIII. 17. Martii.

Ex iiſdem Actis tom. 10. pag. 683.

SCiatis, quod nos Beatiſſimi in Chriſto Patris Domini Eugenii Sacroſanctæ Romanæ, ac Univerſalis Eccleſiæ Summi Pontificis, Reverendiſſimorumque Patrum in Concilio Baſileenſi nuperrime congregatorum, crebris per ſuas literas exhortabamur inſtantiis, quatenus propter vitanda mala, & incommoda, quæ ex continuatione guerrarum nunc longe miſerabiliter evenerunt, Pacis inire Tractatum cura-

ra-

CLASS. II.

HENRICI VI. Regis Angliæ. EPIST. II.

raremus cum parte Nobis in Regno Franciæ adverſante, *pro cujus rei proſecutione Reverendiſſimus Pater* CARDINALIS S. CRUCIS *de Sedis Apoſtolicæ mandato, operam in Francia ultra biennium impendebat.* Et demum deliberato, quod quædam Dieta aliàs apud Attrebatum pro Reformatione pacis haberetur; illuc, utique ad honorem ejus, qui pacis eſt auctor, & amator, & ſub ſpe conſequendæ pacis, quam ſemper ex toto corde inceſſanter exoptamus, noſtros Ambaſſiatores, & Commiſſarios cum poteſtate ſufficienti ad tractandum & concludendum in ea parte, fecimus deſtinari: Verumque, quia fructus ex illa Dieta, quem adveniſſe ſperabamus, nullatenus ſecutus eſt, immo majora mala, & inconvenientia etiam prioribus graviora poſtmodum ſuccreverunt, Sedes Apoſtolica ſuper hiis informata cariſſimum Avunculum noſtrum Ducem Britaniæ per ſuas literas iteratas hortanter invitavit apud Nos cum inſtantia mediare, ut rurſus pro componenda pace inter Nos, & ipſum adverſarium noſtrum viciſſitudo tractatus alterius haberetur, ſicuti per Epiſtolas ejuſdem Avunculi noſtri nobis tranſmiſſas ſumus credibiliter certiores effecti, per quas juxta Apoſtolicæ Sedis Votum, Nobis cum inſtantiá ſupplicavit, tractatui pro reformanda pace denuo conſentire; Et inſuper propter hoc ipſum cariſſimus conſanguineus noſter Dux Aurelianenſis apud Nos jugiter interceſſit oblatis capitulis, juxta quorum appunctuamenta inſtanter rogavit dicti tractatus dirigi, & formari proceſſum, preces ſuas aſſiduas inſuper porrigendo, quatenus aliquibus perſonis idoneis poteſtatem, cum celeritate, ex cauſis præmiſſis, committere curaremus, quæ hujuſmodi tracta-

tus

tus negotio poſſent intendere, & vacare, Nos enim in tam virtuoſo, tamque appetibili negotio toto cordis noſtri deſiderio, veluti præmiſimus, ardenter accenſi, ac inſtantiis præmiſſis propenſius inclinati, & nè culpa, vel neglectus Nobis in hoc caſu adſcribi valeat in futurum, Dilectos, & fideles noſtros, Egidium Abbatem de Feſcamp, & Thomam Dominum de Schales, Joannem Popham, Dominum de Therigny Theſaurarium Hoſpitii noſtri, Andream Ogart, Conſiliarios noſtros, ac Ricardum Haryngton Ballivum Cadovienſem, Milites, & Magiſtrum Radulphum Ruſſelly Theſaurarium Eccleſiæ Rothomagenſis Conſiliarium noſtrum, nec non & Magiſtrum Joannem Rynell Secretarium noſtrum, noſtros deputavimus, tenoreque præſentium, conſtituimus, & ordinamus Procuratores, Commiſſarios, Ambaſſiatores, & Nuncios tam ſpeciales, quam generales. Damuſque, & concedimus eiſdem Procuratoribus, Commiſſariis, Ambaſſiatoribus, & Nunciis noſtris prædictis, ac ipſis ſeptem, ſex, quinque, quatuor, & tribus eorum, quorum prædictos Johannem Popham, & Joannem Rynell duos eſſe volumus, poteſtatem generalem, & mandatum tam generale, quam ſpeciale, una cum præfato cariſſimo avunculo noſtro, & apud eum, nec non cum Nunciis, Ambaſſiatoribus, & Commiſſariis Partis adverſæ, poteſtatem in hac parte habentibus, ac cum cæteris, quorum intereſt, vel intereſſe poterit, quibuſcumque, hujuſmodi tractatus præparatoria noſtro nomine ingrediendum &c. Cœteraque omnia, & ſingula faciendum, & expediendum, quæ in præparatoriis tractatus hujuſmodi, & circa ea neceſſaria fuerint, ſeu quomodolibet opportuna cum ſuis emergentibus,

CLASS. II.

HENRICI VI. Regis Angliæ, EPIST. II.

CLASS. II.

HENRICI VI. Regis Angliæ. EPIST. II.

incidentibus, dependentibus, & connexis, quibuſcumque; promittentes, & promittimus in verbo regio, Nos ratum, gratum, firmum, & ſtabile perpetuis futuris temporibus habituros totum, & quidquid per prædictos Procuratores, Commiſſarios, Ambaſſiatores, Nuntios noſtros, ſeptem, ſex, quinque, quatuor, tres eorum, quorum prædictos Joannem Popham, & Joannem Rynell duos eſſe volumus, in ea parte procuratum, actum, geſtumve fuerit in præmiſſis, vel aliquo præmiſſorum, in cujus &c.

Apud VVeſtmonaſterium xvii. die Martii MCDXXXVIII.

Digitized by Google

ITALORUM TESTIMONIA
DE
BEATO NICOLAO
CARDINALI S. CRUCIS.

I.

CLASS. III. VESPASIANUS Florentinus

VITA BEATI NICOLAI

Auctore Veſpaſiano Florentino.

I. B. NICOLAI Genus, Patria Dignitates mores, Religio.

MESSER NICOLAJO fù degli ALBERGATI, & fù Cardinale del Titolo di Santa Croce di Geruſalem: Fù Frate dell'Ordine di Certoſa, e di poi Veſcovo di Bologna, & di Nazione Bologneſe: Fù fatto Cardinale da Papa Martino ſenza che ne ſapeſſe nulla, FU DI SANTISSIMA VITA, ET COSTUMI, *portò ſempre l'abito di Certoſa con una Cappa proprio come portano, e* Fra-

I 2

Hanc vitam nunc primum in lucem edimus *ex Cod. Vaticano num.* 3224. *fol.* 96. Ejus Auctor eſt Veſpaſianus Florentinus Beati NICOLAI coævus, ac NICOLAI V. Pont. Max. familiaris: ſcripſit vitas illuſtrium Virorum, qui ſuis temporibus floruerunt, quas ſæpe laudant Ferdinandus Ughellus in Italia Sacra, Andreas Victorellus in Additionibus ad Ciacconium, & Cl. V. Dominicus Georgius in Præfatione ad Vitam NICOLAI Papæ V. In quibuſdam ſchedis MSS. immortalis memoriæ Viri Hieronymi Cardinalis Alcandri, quæ extant *in Cod. Vaticano nu.* 3924. *fol.* 24. de Veſpaſiano noſtro hæc habentur. *Veſpaſianus Florentinus, qui fuit Bibliopola* NICOLAI V., *& ſcripſit vitas nonnullorum Senatorum* (nempe Cardinalium) *in idiomate Florentino.*

CLASS. III.

VESPASIANUS Florentinus.

Frati in fino à terra, dormì ſempre in ſur un ſachone, come e Frati veſtito, e non mangiò mai carne per ignuno tempo, nè ſano, nè infermo.

II.
Ob Sanctitatis, & Doctrinæ famam Legatus mittitur Apoſtolicus ad Gallos.

Fatto Cardinale mandò per lui Papa Eugenio, che era a Bologna, e ſtava con lui Maeſtro Tomaſo da Serezana, che fù di poi Papa Nicola, fù de ſua alievi, & vega ognuno maraviglioſo huomo, che fù: feceſi porre nome (*a*) Nicolajo per riverenza del
(*a*) Cardinale. Andando a Roma eſſendo oltre alla
(*b*) SANTITA' DELLA VITA, dottiſſimo (*b*) in Teologia, & avendo notizia di ragione Canonica, avendo fama per tutto il mondo per LA SANTITA' DELLA VITA, e grandiſſima autorità in ogni luogo; deſiderando *Papa Eugenio* mettere pace tra il Rè di Francia, e quello d'Inghilterra, & tra il Rè di Francia, & il Duca di Borgogna, *non conoſceva huomo di maggiore autorità del Cardinal di Santa Croce*, & per queſto mandò lui Legato Apoſtolico per comporre queſta pace.

III.
Studium, & labor B. NICOLAI in procuranda pace.

Andato il CARDINALE di là, era coſa mirabile *quanto quegli Signori per la* SUA SANTITA' *l'avevano in reverentia, & il ſimile quelli Popoli*. Durovvi fatica grandiſſima per comporla, quelli d'Inghilterra erano tanto duri, che nollà potè mai conducere: conduſſe quella di Francia, & di Borgogna,

che

(*a*) Id ipſum affirmant Æneas Sylvius, poſtea Pius II. in Oratione de morte Eugenii IV., & creatione Nicolai V., quę extat *to.*7. Miſcellaneorum Stephani Baluzii *p.* 554. Jacobus Zenus, in epiſtola nuncupatoria ad Petrum Barbum Cardinalem S. Marci Vitæ Beati NICOLAI præmiſſa, quæ habetur *to.*3. Maii Bollandiani *p.*470. Bartholomæus Senenſis in Vita B. Petri Petronii Senenſis apud eoſdem Bollandianos *tom.*7. Maii *pag.*227.

(*b*) Eximiam B. NICOLAI doctrinam ſatis ſuperque teſtantur non pauca ipſius ingenii monumenta, quæ diligentiſſime recenſent Theodorus Petræjus in Bibliotheca Carthuſienſi, & Chriſtophorus Garneſelt in Vita Beati NICOLAI *pag.*129.

che fù gran coſa levar via tanti inconvenienti, quanti ſeguitavano ogni dì. Acquiſtò aſſai riputatione in Corte di Roma, & per tutta la Provincia di Francia, & di Borgogna per aver levati via tanti inconvenienti, quanti ſeguitavano ogni dì, & tutto il Paeſe ſi guaſtava. CLASS. III. VESPASIANUS Florentinus.

IV. Legatus mittitur ad Germanos, quos pace jungit.

Tornò a Roma con queſta pace aveva fatta, gli fù fatto grandiſſimo onore, & *Papa Eugenio veduto la ſua autorità aveva per tutto dove egli andava*, ſendo (c) nella Magna differenze, & guerre tra più Signori, vi mandò il Cardinale Legato per fare queſte paci, & giunto di là, ebbe tanta maniera con tutti quelli Signori, che gli le conchiuſe, & il ſimile fù cagione di grandiſſimo bene di levare tutto quello Paeſe dalla guerra, che n'era pieno: acquiſtò aſſai per lo frutto vi fece, & non ſolo acquiſtò nella Magna, ma in Corte di Roma parve coſa maravigliosa, avendo avuto a fare con gente così iſtrane di potere riducergli alla Pace. (c)

V. Pacatis Gallis, & Germanis Italiam quoque componit.

Iſtato quivi alquanto tempo, eſſendo conchiuſo ogni coſa, tornò a Roma con grandiſſimo onore: ſendo tornato a Roma, e avendo pacificata la Francia, & la Borgogna, di poi andato nella Magna, & fatto quello medeſimo, volle Papa Eugenio, che pacificaſſi Italia; & per queſto ſendo la guerra iſtata per piu anni tra il Duca Filippo, e Viniciani, ſi deputò Ferrara per luogo di mezzo, dove fuſſino gli Ambaſciadori di tutte l'altre queſte potentie, e rimeſſo-

(c) De Germanica B. NICOLAI Legatione, præter ea, quæ narrant Jacobus Zenus *cap* 18., & Sigonius *cap.* 16. conſulendi ſunt Odoricus Raynaldus A.C. 1438. §.23., & A.C. 1439. §.38. Chriſtophorus Brovverus Annal. Trevirenſium *lib.* 19. §.49., *& ſeqq.*, & Joannes Dlugoſſi, ſeu Longinus Hiſtoriæ Polonicæ *tom.* 1. *pag.* 716.

CLASS. III.

VESPASIANUS Florentinus.

ſono le loro differenze in Papa Eugenio, & vollono mandaſſi il Cardinale di Santa Croce a Ferrara per eſſere mezzo di fare queſta pace. Iſtatovi per alquanto tempo, & diſputatola per una parte, & per l'altra; le differenze erano tra loro. In fine il Cardinale come huomo di mezzo, e di grandiſſima autorità la conchiuſe, & pacificoſſi Italia con queſto mezzo, che fù cagione di grandiſſimo bene; & ſe delle dua paſſate paci ebbe onore, & riputatione; di queſta non poteva avere maggiore appreſſo a tutta Italia, & in Corte di Roma.

VI. Mala valetudo B. NJCOLAI ob rigidiſſimam vitæ rationem.

Nell'andata ſua di Francia, dove molti ſogliono, quando egli vanno Ambaſciadori, menare con loro qualcuno per pigliare qualche iſpaſſo, la compagnia, che menò fù Don Niccolò da Cortona Priore della Certoſa di Firenze huomo ſantiſſimo, del quale nella Vita di Papa Nicola ne dette tante lode. Era IL CARDINALE per tanti lunghi viagi, aveva fatti, molto infermato di piu infirmità, che ſpeſſo lo tormentavano, *& pe digiuni, & per non mangiare carne*, ET PER LO CILICIO PORTAVA IN DOSSO, *& per dormire veſtito ſempre. Era per queſto molto anguſtiato da varie infirmità, le quali ſopportava con iſmiſurata patientia*.

VII. Romæ privatas diſcordias ſedat, Bononiæ Epiſcopales ædes reſtituit.

Era in Corte di Roma, e molte differenze, che naſcevano tra Religioſi, & altri, tutte erano rimeſſe al Cardinale, & colla ſua bontà, & autorità le troncava tutte. Partiſſi Papa (*d*) Eugenio da Firenze, & andò a Bologna, dove ſtette per alquanto tempo. Era la caſa del Veſcovado tutta guaſta, giunto a Bolo-

(*d*) Eugenius Bononiam venit A. C. 1437. Bulla translationis Concilii Baſileenſis ad Civitatem Ferrarienſem data eſt *Bononiæ anno Incarnationis Dominicæ* 1437. *Kal. Octobris*.

CLASS. III.

VESPASIANUS Florentinus.

logna commiſſe a Maeſtro (*e*) Tomaſo la faceſſi acconciare a niciltà non a pompa, & fecevi edificare grande parte di nuovo, dove ordinò una buona, & laudabile ſtanza per un Veſcovo come ſi vede fino al preſente dì: iſtato Papa Eugenio per alquanto tempo a Bologna, ſi partì, & andò à Ferrara, ordinò, che Greci paſſaſſino in Italia per fare l'unione, come fece.

VIII. In morbum incidit, morti ſe proximum agnoſcit, medicinam reſpuit, & ſanctiſſime moritur.

Iſtato a Ferrara ſi partì, & ritornò a Firenze, dove iſtette per alquanto tempo, di poi volendo ritornare a Roma ſi partì da Firenze, & andoſſene a Siena eſſendovi l'aque triſte, che tenevano di groſſo, & del geſſo, *il Cardinale di Santa Croce* amalò di febre con uno veementiſſimo male di pietra. Vedutoſi amalato *ſubito ordinò, & diſpoſe della roba ſua, benche non aveſſi molta*, PERCHE DAVA ASSAI PER DIO. Laſciò alla Certoſa di Firenze piu libri, infra quali fu una Bibia, che era coſta ducati cinquecento, & volle, che il Corpo ſuo fuſſe (*f*) ſepelito quivi, dove egli aveva grandiſſima devotione per riverenza di Frate Nicolò da Cortona, del quale habiamo ſcritto inanzi. Sendo gravato di queſte ſua infirmità, v'era piu medici, e non conoſcendo eſſervi rimedio ignuno, ſe non uno, & quello era pericoloſo, di bere un bichiero di ſangue di Becho: *andando al* CARDINALE *con queſta deliberatione, la negò per iſpreſſo, dicendo in prima, e ſono tanti anni, che io me fecì Monaco di Certoſa, & mai hò rotta la mia regola, al* (*f*)

pre-

(*e*) Nempe Thomam Sarzanenſem, qui poſtea fuit Nicolaus V.

(*f*) B. Viri Corpus Florentiam delatum fuit, & apud Carthuſienſes ſepultum, ejus vero inteſtina Senis humata fuerunt in Eccleſia S Auguſtini, ut teſtatur Sigiſmundus Titius Hiſtoriæ Senenſis *tom.4.*, quæ MS. extat in Bibliotheca Chiſiana *Cod.* 997. *fol.* 150.

CLASS. III.

VESPASIANUS Florentinus.

preſente io sò, che queſto non è rimedio, che mi poſſa liberare conoſcendo la mia infirmità, & la natura ſua, & per nulla per non volere rompere la ſua regola non voleva fare. Papa Nicola non veniva mai a queſto paſſo *di tanta conſtantia d'animo quant'era nel Cardinale*, che non lacrimaſſi. Fatto queſto atto ſi volle attendere co'Religioſi, & ſantiſſimi huomini aveva apreſſo di lui, che credo vi ſi trovaſſi Domenico da Cortona, & ſtando a queſto modo per alcuni dì SANTISSIMAMENTE *com' era vivuto rendè l'Anima al ſuo Redentore.* Morto, che fù, Maeſtro Tomaſo, volle, che fuſſi iſparato per vedere la pietra: era di grandezza quanto (g) un'uovo d'Ocha, & di peſo uncie (g) diciotto. Venendo Maeſtro Tomaſo a Firenze da poi la morte del (h) Cardinale la reghò ſeco, (h) *& dettemela in mano* a dimoſtrare la paſſione aveva ſopportata il Cardinale, & che i medici ſe ne ingannavano, che non ſolo era difficile a romperla, ma impoſſibile.

IX. Judicium Hiſtorici de B. NICOLAO, cœteriſque Prælatis.

Queſta vita di sì degnò huomo chi bene la conſidera *vedrà in lui una mirabile, & inaudita virtù in tutte le condizioni, che ſi poſſono attribuire a un' buomo degno*, e chi biaſima li Prelati, vega gl'huomini degni, che ha avuti in tutte le condizioni, & uniti, e buoni, e giuſti, & degli altri, che non vivono ſecondo i Dio n'abbi compaſſione, & preghi i Dio, che allumini loro l'intelletto.

(g) Lapis in veſica B. Viri repertus, a Zeno *cap.* 20. *bilibris* dicitur, a S. Antonino *groſſus ad modum ovi parvi Gallinæ*.

(h) Hinc conſtat Veſpaſianum eadem, qua B. NICOLAUS ætate vixiſſe.

Digitized by Google

CLASS. III.

II.

SANCTUS ANTONINUS Archiepiſcopus Florentinus.

S. ANTONINUS Archiepiſcopus Florentinus.

Chronicorum part. 2. tit. 15. cap. 22. §. 2.

EX hac Religione, (ſcilicet Carthuſienſium) aſſumptus *ille vir venerabilis*, NICOLAUS *nomine* BONONIENSIS, *ad Epiſcopatum Bononienſem* INVITUS: & poſtea ad Cardinalatum a Martino Papa V. ſemper ſervans rigorem ſuæ Religionis: *ſpeculum ſine macula* omnibus Curialibus, & Præſidentibus, Pater pauperum, inter Principes ſeculi diſſidentes pacis reformator, ſchiſmatis impeditor. Demum ſub Eugenio Papa Senis migravit ad Chriſtum ex infirmitate calculi, cui exenterato repertus eſt lapis groſſus ad modum ovi in fundo veſicæ, quaſi incarnatus &c.

Tom. 2. pag. 560. lit. E. edit. Lugduni. Anni 1587.

Idem part. 3. tit. 22. cap. 7. §. 3.

CReavit ipſe (*Martinus Papa V.*) plures Cardinales, & inter cæteros virum Religioſiſſimum Dominum NICOLAUM Ordinis Carthuſienſium. Hic Nicolaus Bononiæ cum eſſet Prior in Monaſterio Bononienſi dicti Ordinis, *una voce Cleri, & Populi vocatus fuit in Epiſcopum Bononienſem*, cum vacaret Eccleſia; quem plurimum renitentem confirmavit, & inſtituit Martinus Conſtantiæ Pontifex creatus. Epiſcopus autem factus, nihil dimiſit de obſervantia, & auſteritate Ordinis ſui, & in humilitate eximia Domino ſerviens redditus ſuos pauperibus erogabat, & reparationi Eccleſiæ, & cultui divino ampliando: multaque bona opera operatus eſt Domi-

Tom. 3. pag. 488 l. c.

Digitized by Google

CLASS. III. minus per eum in Diœceſi ſua Bononienſi. Quorum

S. ANTONINUS Archiepiſcopus Florentinus.

cives ingrati, & immemores, quia Civitatem rebellem Eccleſiæ, de mandato Martini Papæ interdicto ſuppoſuit, mortem, ei intentarunt. Sed occulte mutato habitu fugiens impetum furoris eorum evaſit. Qui poſtmodum Cardinalis Presbyter a Pontifice creatus, *ſicut in Epiſcopatu fuerat Antiſtitum exemplar inſigne, ita in Cardinalatu extitit* CARDINALIUM SPECULUM; deſtinatuſque Legatus ad hoc inter Florentinos, & Venetos colligatos ex una, & Ducem Mediolanenſem ex parte alterâ, jam feſſos expenſis, & laboribus diutini belli, compoſuit pacem; Legatuſque miſſus poſtea in Galliam Tranſalpinam ſatis laboravit ad concordiam ponendam inter Regem Franciæ, & Ducem Burgundiæ. Demum reverſus (cum Eugenius ſucceſſor Martini cum ſuâ Curiâ Senis reſideret) infirmatus ex calculo, nullo remedio fieri potuit, ut illum ejiceret. Nec mirum, nam corpore poſt mortem exenterato, repertus eſt lapis in collo veſicæ incarnatus, groſſus ad modum ovi parvi gallinæ. Cujus exequiis honorabiliter funeri exhibitis, præſente Pontifice, delatum eſt corpus ad Monaſterium Carthuſienſe S. Laurentii prope Florentiam, ibique in Eccleſia ſepultum, prout ipſe mandaverat.

Idem cap. 8. §. 9.

Pag. 53.

CIrca hoc occupato Carminiola duce exercitus, Martinus Pontifex, cujus opera, ut celebrabatur a multis, bellum antea tractum fuerat, veritus ne amiſſa Brixia, reliquarum quoque Urbium diſcrimen ſubiret de pace agere cœpit, literiſque Ducem, Venetos, Florentinos ad pacem cohortatu-

turus, illius ſpe minime dubius CARDINALEM S. CRUCIS VIRUM SANCTISSIMUM NICOLAUM, prudentia, & æquitate inſignem primo Venetias Legatum miſit, qui cum Cives haud abhorrere concordiam ſentiſſet, Mediolanum profectus, Philippum quoque pacis cupidum comperit. Florentiam non adiit, quoniam ſciebat Civitatem diutino bello exhauſtam pacem optare, & apud Venetos pacis, & belli arbitrium eſſe. Sabaudiæ dux Amadeus de pace eſt poſtulatus. Egit igitur Legatus, ut ſinguli oratores decernerent, qui Ferrariæ convenirent, de concordia ſe auctore, ſuaſoreque acturi.

CLASS. III.

S. ANTONINUS Archiepiſcopus Florentinus.

§. II.

INeunte hyeme Pontifex LEGATUM eundem, qui priorem pacem firmaverat, CARDINALEM S. CRUCIS ad componendam pacem miſit, juſſis omnibus, quorum intererat bellum, oratores Ferrariam decernere. Florentini diuturna impenſa exhauſti pacem optabant, Sabaudiæ ducis, qui jam cum Philippo occulte pacem fecerat, oratores pacem ſuadebant, haud quaquam Philippi poſtulata improbantes, Veneti inter ſpem, metumque dubii, hoſtis vires minui cupiebant. Hinc ambitio, & majorum rerum appetitus bellum continuare ſuadebant. Philippi quoque ea poſtulata erant, quæ omnem belli timorem excutere viderentur. Interim quamvis hyems eſſet aſperrima, tamen a Carminiola multa oppida tum in Cremonenſi, tum in Brixienſi agro ab hoſte capta. *Pag.* 506.

Re pacis contentionibus variis diu protracta, tandem VIRTUTE LEGATI, AUCTORITA-

CLASS. III.

S. ANTONINUS Archiepiſcopus Florentinus.

TEQVE poſt quintum menſem eſt conſtituta menſe Martio anno ſupra 1428. Conditiones hæ ſunt additæ &c.

S. Antoninus obiit A.D. 1459. teſte Daniele Papebrochio in Commentario prævio ad vitam S. Antonini a Franciſco Caſtilionenſi conſcriptam, quæ extat *tom. I. Maj Bollandiani pag. 311.*

POGGIUS Florentinus.

III.
POGGII FLORENTINI
O R A T I O
In Funere
B E A T I N I C O L A I
CARDINALIS S. CRUCIS.

I. Orationis exordium, quo eximiæ B. NICOLAI virtutes generatim recenſentur.

IN maximo dolore, præſtantiſſimi Patres, & acerrimo luctu, quem ex OPTIMI, ET SANCTISSIMI VIRI morte ſuſcepi, hoc mihi ſolatium mæroris videtur tribui, quod & ea proculdubio ſim dicturus, quæ ſummo omnium conſenſu, ſummâ approbatione, ſummo favore accipiantur; *& in virtutibus ampliſſimis tanti Viri commemorandis*, & ſi non debitum, at qualem facultas ingenii dabit, honorem ſim vitæ omni cum laude exactiſſimæ praſtiturus; Accedit, quod maximè ad viventium ſpectat utilitatem, ut in excellentium virorum exemplis, & vitâ recenſendis, multi ad laudum, & gloriam, ipſorum memoriâ virtutum, incitentur: conferunt enim non parum præclaris ingeniis geſta priſcorum ante oculos poſita: quæ nobis ſubdunt tanquam

quam calcar, & incitamenta quædam ad eorum, quos laudari videmus, imitationem. Equidem exiſtimo, majores noſtros, & orationes, quæ olim in præclarorum funeribus habebantur, & imagines, quæ priſcorum memoriæ dicabantur, non tam defunctorum laudes, & gloriam oſtendere, quàm poſteris conſequendæ virtutis eorum exempla nobis præbere voluiſſe. Quamquam huic noſtro omni laude ornatiſſimo Viro nullius gloriâ, nullius laudatione opus eſt, ad ejus vitam in hoc funere exornandam; Neque hoc dicendi munus tanta virtus deſiderat, quæ omnem orationem, quantumvis ampliſſimam, ſuperare videtur: ſua illa merita, ſua virtutum ornamenta, ſua ſanctiſſimè acta vita, mores caſtiſſimi, ſua in omnes pietas, ſua religio adeò illum ornavit, ut nullo ſit opus externo adiumento ad laudem hominum conſequendam. Quo mihi facilior erit orationis curſus, cui datur ea materia ad dicendum, ut non verbis ornare hunc hominem, ſed tantùm, quæ ab eo acta ſunt, referre ſatis eſſe pro ejus meritis videatur. Sed profectò *integerrimi*, *ornatiſſimique Viri* vitam explicaturus, dum ejus in me, dum vixit, charitatem, dum in doctos viros benevolentiam conſidero, dum ejus virtutem, humanitatem, pietatem mente revolvo, dum, quo præſidio Eccleſia, quo auxilio inopes, quo adiumento boni ſunt ſpoliati, animadverto; nequeo ullo modo, quæ ultrò etiam mihi invito in ejus commemoratione effluunt, lachrymas continere. Quis enim tam inhumanus, tam durus, vel ferreus potiùs eſſet qui in talis tam laudati, tam deſiderati communis Patris memoriâ non moveatur animo, & ad fletum prorumpat? Quis eſt, qui cùm eum nobis, qualem ſecula ra-

ra

CLASS. III.
POGGIUS Florentinus.

CLASS. III.

POGGIUS Florentinus.

ra ferunt, ereptum videat, non mente, & animo ingemiſcat? ſubtractus eſt nobis *VIR vita, & moribus ſingularis, cui parem ætas noſtra non protulit*; Interiit, quamquam non interiit, ſed ad meliorem profectus eſt vitam, Vir ſumma prudentia, & ſapientia præditus, *Vir religione inſignis, pietate præcipuus, excellens integritate vitæ, de omnibus optimè meritus. In quo nullorum, quamvis perſpicaces oculi ullum unquam locum maledicto invenire potuerunt*. Facultatibus egenos, ſubſidio imbecilles, conſilio plurimos, opibus ſingulos, omnes patrocinio ſublevabat, ut veluti parentem unicum bonorum, ac calamitoſorum refugium lugere, & gemere compellamur; verùm quoniam tempus requirit, ut ad ejus laudum commemorationem poſthabita tantæ jacturæ querelâ veniamus, complectar paucis vitæ inſtitutionem, & mores ejus: ut & ea, quæ ipſi noſtis, tanquam in veſtro conſpectu, meis verbis poſtponantur; & quibus id animi eſt, ejus Viri propoſito exemplo, occaſio detur ad idem virtutis iter ingrediendum.

II. B. NICOLAI Patria, Parentes, Studia.

Natus eſt Vir iſte inſignis Bononiæ, Urbe celeberrimâ, atque antiquâ, & quæ inter Italiæ præclaras Urbes facilè adnumerari quæat, honeſtis parentibus, & haud obſcuro loco natis; ſed qui filio per omnem vitam, quocumque eſſet in ſtatu, poſſent eſſe ornamento. Cum pluribus annis Juri civili operam dediſſet, plurimumque in ea ſcientia profeciſſet: tandem cum legiſſet hujuſmodi ſapientiam apud Deum ſtultitiam eſſe, ſpiritu Dei ductus, qui eum in ſuum obſequium diſpoſuerat ſegregandum, abjectâ legum cura, relicto ſeculo, contempto patrio cenſu, Ordinem Carthuſienſium eſt ingreſſus: eam profeſſus religionem, quæ arctiſſima omnium judicatur.

Carthuſienſem Ordinem profitetur. Religionis munera, ac dignitates pie, ſanctèque ſuſtinet.

Sunt

Sunt plures vivendi formulæ propoſitæ his, qui ſe Dei cultui dicarunt: è quibus leviores quædam, & ad facilitatem vitæ propenſiores exiſtimantur; non levem aliquam, non facilem, non vitæ, & communibus moribus indulgentem elegit, ſed illam potiſſimè, quæ eſt ardua inter omnes, difficilis, auſtera, ſeveritatis, & diſciplinæ arctioris plena; magna proculdubio mutatio animi, major corporis, quod a licentiâ quadam vitæ communis ad tam laborioſum vivendi genus, ad tam inſuetum onus religionis aſcendit: non ſolum Religioſorum vitam ſumens, ſed eam, in qua perſiſtere difficillimum exiſtimamus; & certe ea religio admodum gravis, & toleratu difficilis putatur, ita parvis terminis circumſcripta, ut niſi ſpeciali dono Dei ſuffulti, in eâ diutius nequeant perſiſtere. Sed omnia ſunt volentibus facilia. Nihil tam durum, tam aſperum, Chriſtum recta via ſequentibus, quin leve & molle conantibus fiat. Brevi tempore effecit, ut omnes difficultates ſuperaret, omnem victûs auſteritatem obedientia, & patientia vinceret, compulit non multò poſt vitæ illius integritas ſui Monaſterii Religioſos, ut illum eligerent in ſuum Superiorem. Quo in regimine ea ſuit modeſtia, prudentia, temperantia, ut ab omnibus ipſius virtus celebraretur. Et quamvis in Monaſterio ſedulus, atque abditus viveret, cultui divino, & gubernandi curæ intentus; *virtus tamen*, ET SANCTITAS *claudi minime poterat*; ſed Bononiam uſque horum certa veſtigia perlata omnes cives in admirationem, ſtuporemque perduxerant. Ipſi, quibus præerat, abſque ulla invidia (quam vitare difficile his, qui præſident cæteris) virtutes ejus admirantes efferebant. Neque verò mi-

CLASS. III.

POGGIUS Florentinus.

CLASS. III.

POGGIUS Florentinus.

III. Clerus, & populus Bononienſis ipſum invitum, ac reluctantem Eccleſiæ ſuæ Antiſtitem renunciant.

mirum, facile eſt ejus laudem conſequi illis, qui non præeſſe cupiunt ſed prodeſſe.

Hoc vitæ curriculo, hac Viri fama permotus Bononienſis populus, cum in defuncti Epiſcopi locum ſucceſſor quæreretur, diffidente parum Clero, (alii alium poſtulabant) uno conſenſu, una mente in ſuum Paſtorem, approbante Clero, elegit. *Per magnum ſane ſingularis hoc teſtimonium virtutis fuit, univerſum populum ſua ſponte, nemine rogante, nullo diſſentiente, (neſcio cujus voce illum nominante, Dei voluntate emiſſa) è veſtigio in ejus electionem exarſiſſe.* Sperabant enim illum unicum eſſe futurum Antiſtitem, in quo ſalus omnium ſita eſſe videretur, cujus ope boni ſublevarentur, & opprimerentur mali: qui mores laſcivientes ad meliorem frugem, & vitia poſſet ad virtutes traducere. *Accitum ad Urbem, per alterius rei ſimulationem, ignarum populi voluntatis, multis precibus omnes Civitatis ordines hortati ſunt, etiam reluctantem, ne onus ſibi injunctum recuſaret.* Ille multum, diuque cogitans, quanti eſſet laboris, ac periculi, animarum curam, medelamque ſuſcipere, quamve eſſet grave hujuſmodi pondus illis, qui animarum ſalutem ex tali dignitate, non quæſtum quærunt: ceſſit vix tandem vir optimus populi voluntati. Attamen ea conditione aſſenſus eſt, primum ut omnia bona, & Caſtella, quæ diſtracta erant, Eccleſiæ reſtituerentur, tum ne quid expenderet pro confirmatione Pontificis; ſibi enim nummos non eſſe; Quæ vero ab Eccleſia ſubminiſtrarentur, in alios uſus, hoc eſt, in pauperum alimenta diſtribuenda ſibi eſſe aſſeverabat, quod utrumque eſt VIR SANCTISSIMUS aſſecutus. *Nihil eo honore, nihil ea dignitate elatus, nulla in re vitam pri-*

priſtinam mutavit, eadem humilitate, eadem continentia, eadem vitæ auſteritate vixit, victu tenui nullo apparatu contentus. O virum optimum, & cunctis ſeculis ſummis laudibus celebrandum! O virtutem raram, & quam rariores homines ſequuntur! Recenſete alios, & illorum vitam inſpicite, qui ſimili ſunt præditi dignitate; quem mihi dabitis, qui ejuſmodi gradum non appetat, quærat, enixè procuret, cœlum, terramque defatiget, ut illum conſequatur? Quotumquemque reperietis, qui non infletur animo adepta dignitate, & intumeſcat? Qui dignitatem non habeat quæſtuoſam, qui non voluptatibus plus ſolito, & quieti corporis indulgeat, qui non deterior in diem fiat?

CLASS. III.

POGGIUS Florentinus.

IV. Corruptos Cleri, ac populi mores caſtigat. Judæos ſignum deferre jubet. Pauperes frumento, vel pecunia juvat. Viduas tuetur. Virginibus dotem largitur.

At hunc noſtrum VIRUM SANCTISSIMUM *omnia prioris vitæ ſervantem veſtigia vidimus, nulla in re immutatum, nullam in partem à cura populi ſui oculos deflectentem*. Primùm in id maximè multis reluctantibus incubuit, ut Clerus, qui ad eam diem diſſolutior fuerat, non ſolùm veſtibus, ſed moribus quoque compoſitioribus uteretur. Tum populum à laſcivia ad frugalitatem deflexit, non ſolùm verbo, ſed exemplo, quod plurimùm valet ad animos hominum commovendos. In primis id ſtatuit, etiam renuente in multis Pontifice, ut Judæi certo ſigno à Chriſtianis dignoſcerentur. Religioſum quemdam Ordinis Minorum ad reddendum depoſitum mulieri viduæ, quod negabat, re certis conjecturis cognita, licèt reluctantem coegit. Pauperes, qui egeſtatem erubeſcebant, occultè perquirens, frumento aut pecunia clanculum domum miſſa ſublevabat: virginibus egenis dotem ſubminiſtrabat, confluentibus undecumque mendicis victum publicè largie-

CLASS. III.

POGGIUS Florentinus.

batur. Id agebat, ut omnes intelligerent, non utilitatem aliquam, aut privatum commodum ex Eccleſiâ, ſed rationem pauperum, populi correctionem, ſacerdotum emendationem, ab illo eſſe ſuſceptam. Erat in corrigendis ſuperiorum temporum moribus, tum mitis, tum ſeverus, prout utilitas ovium ſibi conceſſarum poſtulabat. Denique parvo tempore effecit, ut longè alius populus, alius clerus eſſe videretur. Etenim facilè eſt illi cœteros corrigere, qui ſibi ipſi bene vivendi legem indixit, facillimeque in officio continentur homines ab eo, qui ſeipſum continet. Præclarè enim à ſapientibus ſcriptum accepimus: *quales Principes in Republica fuerint, tales reliquos eſſe ſolere*.

V. Pacis cauſa a Martino V. in Gallias legatur. Reges ac Principes in magnam ſui admirationem traducit.

Hac autem laude, his virtutibus florentem Martinus Pontifex aptiſſimum judicavit, qui ad componendam pacem inter Franciæ, & Angliæ Reges Legatus mitteretur. *In Gallias igitur profectus eſt, & cum utroque Rege ſæpius collocutus, ad pacemque adhortatus, eos in admirationem ſui attraxit; nulla munera, nulla dona accepit, ſed ſolitam ſuam continentiam, modeſtiamque ſervavit. Et cum ſe tum utrique Regi, tum etiam omnibus maximè vitæ continentia, gravitate, ac prudentia probaſſet*: tamen in tanta ſententiarum diverſitate difficilè fuit concordiam ſtatuere; *Id tamen egit, ut ob ſuas virtutes tam Gallis, quàm Anglis relinqueret deſiderium ſui, & a ſingulis Vir rectiſſimus, atque optimus putaretur*. Re infectâ Bononiam rediit: Senſi ego, qui in Anglia tunc morabar, *quanti a Rege fieret, quanti virtus ejus, & ſapientia æſtimaretur ab omnibus*, quantaque cum omnium commendatione munus ſibi injunctum objiſſet. *Prædicabatur ab his, qui à Rege veniebant, conti-*

tinentia hujus, innocentia, integritas, religio : & hunc unum ad ſe miſſum ajebant ſine ambitione, ſine cupiditate: IN QUO VERÆ SANCTITATIS SPECIMEN ELUCERET; Etenim facillimè humana contemnit, qui Chriſtum rectè ſequitur: neque externis, ſed ſuis fultus bonis, nihil extra concupiſcit, virtutum fretus conſcientia. CLASS. III. POGGIUS Florentinus.

VI. E Galliis Romam revertitur. Cardinalis a Martino Pontifice deſignatur. Eximia ejus humilitas poſt adeptam dignitatem.

Pervenerat ad Martinum celebris harum virtutum fama, multorumque ſermone ejus laus in dies increbreſcebat. Et quamvis antea certior factus erat, hunc eſſe unum, quem laudabant omnes, cujus virtutum exempla extollebant, in quo nulla invidia ad carpendum locum invenerat; tamen hac legatione prudentiſſimè obita, ET MORIBUS SANCTISSIMIS *ductus. Eum deſignavit, nullius precibus, nullius interceſſione, ſed ſua ſponte S.R.E. Cardinalem*. Hoc ignotum ei eſſe voluit, quoad Romam (acceſſiverat enim illum per alterius negotii ſpeciem) veniret; cùm jam prope Urbem eſſet, rem illi ſignificari curavit: *nulla lætitia, nullo gaudio, nulla elatione motus, eodem, quo antea, vultu permanſit*: ut palam fieret, humani faſtigii inſignia parvi ab eodem exiſtimari. Honorem illum ſuſcepit, ne beneficentiam in ſe Pontificis contemnere videretur; Nihil ex eo ad virtutem, ad vitæ moleſtias multa addi conſpiciebat: vitam ita deinceps inſtituit, ut & dignitati conſuleret, & Religioni; *De privata vivendi auſteritate nihil mutavit*, exteriora quædam auxit, quæ ad cultum ſpectarent, & tuenda tantæ dignitatis ornamenta; eadem integritas, eadem continentia, eadem pietatis officia, eadem benignitas permanſit: & quò erat illo faſtigio dignior, eò ſe magis indignum exiſtimabat; nulla pompa, nulli faſtus, nullæ opes impedimento

CLASS. III.

POGGIUS Florentinus.

fuere, quò minùs ſemper omnem vitam puram, immaculatamque præberet. Quidquid dignitate, aut auſteritate poterat, ad præſidia hominum conferebat. Permagna quidem inerat patientia & æquanimitas, ita ut ſummam modeſtiam, ſummam temperantiam, ſummam benignitatem ſemper oſtenderit. *Nemini unquam nocuit, nemini unquam maledixit, nemini eſt iratus*; *In divitiis paupertatem, in dignitate humilitatem*, in faſtigio tanti honoris priſtinam humanitatem ſervavit. Quid loquar de liberalitate, vel, ut rectiùs loquar, de charitate, qua egenis, & mendicis eſt opitulatus? Nolo hanc ejus præcipuam laudem pluribus verbis efferre, quoniam, quæ Chriſti cauſa facta ſunt, non humanam gloriam quærunt, ſed præmia æterna. Sed mihi de ratione vitæ HUJUS INTEGERRIMI HOMINIS dicenti Imago ejus ante oculos obverſatur, quæ pro ejus religione, & SANCTITATE vetat, me in hujuſmodi oratione eſſe prolixum. Nam quæ ab eo acta ſunt, ait ſe velle potiùs Dei, quàm hominum teſtimonio comprobari. Non enim ad inanem gloriam, non ad vulgi pompam, non ad aliquem faſtum ſe aſſerit, ſed ad veram laudem, ad honorem ſui Creatoris, ad immortalis Dei commendationem vitam, & mores ſuos compoſuiſſe; Nihil ſe quæſiiſſe, niſi ut opera ſua illi accepta eſſent, qui novit abſcondita cordis. Hanc verò ſeculi inanem gloriam, ſemper hunc populi plauſum contempſiſſe, quæ ſunt potiùs ad viventium conſolationem, quàm ad defunctorum ſalutem comparata. Cujus voluntati licèt parendum eſſe videatur, tamen aliqua ex parte meo deſiderio, & ipſius in me meritis ſatis eſſe faciendum iudicavi.

Cum

Cum igitur SANCTISSIMI VIRI VIRTUS ſummo in honore, magna in reverentia apud Martinum Pontificem eſſet, cumque eum omnes velut exemplar honeſti intuerentur, fama verò virtutum apud omnes eſſet vulgata, Legatus miſſus eſt Venetias ad ſtatuendum pacem inter Ducem Mediolanenſem, ac Venetos, Florentinoſque, quos inter acre bellum vigebat; & rectè ad pacem quærendam electus eſt is, qui pacis homo erat, & eam præ cœteris rebus ſalutarem mortalibus eſſe cenſebat. Qua confecta, licèt poſtmodum conditiones non ſervarentur, & ob id bellum inſtauraretur, Romam reverſus eſt. Increbreſcentibus belli malis, cùm majora diſcrimina imminere viderentur, denuò ad eandem pacem procurandam à Pontifice deſtinatur; cujus in tractatu cum ſex menſes conſumpſiſſet, demum ejus exhortationibus & prudentia Ferrariæ confectâ pace, ad Martinum (is tunc Ferentinum peſtis evitandæ cauſa receſſerat) rediit, ſummâ omnium benevolentia.

CLASS. III.

POGGIUS Florentinus.

VII. Semel, atque iterum legatur ad Inſubres cum Venetis, ac Florentinis pacificandos.

Erat Martino admodum cordi Galliæ pax: ad hanc rem, (ſi quo conſilio, aut humana ope componi poſſet) procurandam, hunc *optimum Virum* eſſe accommodatiſſimum ratus, rurſus ad Galliam Legatum deſtinavit; ſed antequam Italia excederet, Pontifex obiit diem. Huic cùm ſucceſſiſſet Pontifex Eugenius IV., iter ſuum, & legationem ſuſceptam conficere juſſus, biennio apud Gallos permanſit. Non viliorem eum iteratus adventus (ut plerumque contingere ſolet) reddidit, ſed admirabiliorem; virtus enim quò diutius tractatur, eò magis placet, præſertim nulla offenſione interrupta. Multa itinera in diverſa loca confecit, multos ſubiit la-

VIII. Gallicam legationem a Martino V. ipſi delatam, ultro confirmat Eugenius IV. eamque miro Regum, ac populorum conſenſu gerit ob præcipuam vitæ ſanctimoniam, atque integritatem.

CLASS. III.

POGGIUS Florentinus.

labores, cum ſæpius ex morbo laterum, & calculo maxime torqueretur. Sed virtute & conſtantia animi, infirmitates corporis ſuperans, utrumque Regem ſæpius eſt allocutus, exhortans ad concordiam, & ad deponendam ambitionem; multa conſilia Principum, & conventus habuit, plurimas conſultationes, in quibus multum conſilii oſtendit, multum auctoritatis ad rei confectionem; bellorum pericula ante oculos propoſuit; quot, quantæque calamitates utrique Regno proveniſſent, recenſuit; Sanctorum Patrum præcepta, ſapientum virorum conſilia, ſingula omnia ſcripta & ſententias, quæ eam in rem conferre videbantur, ad permovendas mentes hominum enarravit. Sed gloria, ambitio, cupiditas, honor ſæculi cum inter ſe certarent, & communi bono obſtarent, infecta pace abiit. *Sed ita abiit, ut Regum uterque, & qui his aderant, profiterentur, numquam ſe ei VIRO prudentia, fide, SANCTIMONIA, VITÆ INTEGRITATE parem vidiſſe. Eadem enim, & priori par integritas, abſtinentia, continentia legationis fuit. Regum, & cæterorum munera ab eo contempta; nihil horum appetiit, quæ aliis præclara & pratioſa videntur: ſatis ſibi eſſe putans, licet operam perdidiſſet, ſe boni viri officia omnia in eo legationis munere præſtitiſſe.* Erat amplior dignitas, ſed cupiditas minor. Nihil ſibi præter honorem, & laudem Pontificis reportandum exiſtimavit. Et quidem cum multis pompa & apparatu rerum, ac magnificentia ſeculi inferior videretur: virtute tamen & continentia ſuperior omnibus erat, magiſque in eo humilitas admirabilis erat, quam in cæteris ornatus, aut rerum cultus exterarum. Virtutum namque comitatu contentus, ea negli-

POGGIUS Florentinus.

gligebat, quæ ſpecioſa vulgus ducit. Recte enim, ut Bias ille prudens, *omnia ſecum ferebat*, nullius exterioris cultus adminiculo egens. Non tamen obſoletam ſecum familiam habuit, ſed quæ ſatis culta eſſet, & plus honeſtatis, quam ſplendoris circumferret; itaut, & contemptum fugeret, & ſuperfluitatem.

IX.

Baſileam Pontificis juſſu petit ad ſchiſmaticos compeſcendos. Florentiam venit, ac tertio in Gallias legatur, ibique diu optatam pacem componit.

Ex Gallia rediens ex Pontificis præcepto Baſileam proficiſcitur: ubi cum multos tumultuantes adverſus Pontificis, Sedisque Apoſtolicæ auctoritatem comperiſſet, neque popularis inſania reprimi a ſe poſſe videretur, Florentiam venit, ad quam Eugenius poſt diſceſſum ab Urbe ſe contulerat. Inde tertio Legatus in Galliam rediit præſcripto Pontificis, qui pacem eorum Regum perutilem populo Chriſtiano conſpiciebat. *Erat omnium opinio, aut hujus Viri ſapientia, & virtute, aut nullius alterius ope pacem eam eſſe futuram*; nam is ſolus cum neutri parti faveret, tantum enitebatur, quantum communis utilitas poſtulabat; nulla affectione privata, nulla benevolentia movebatur. Erat liber in conſulendo animus, in decernendo æquus, nihil a recto declinans. Ibi conſilio utriuſque gentis habito, communique deſperata (propter diverſas ſententias) pace, Ducem Burgundiæ, qui antea Regi Franciæ infenſus erat, in gratiam Regis, communemque benevolentiam reduxit. Quæ res & ſtatui Regni, & Regi plurimum conduxit.

X.

Baſileam ad ſchiſmaticos iterum proficiſcitur. Iis relictis ad Pontificem redit, a quo Germanicam Legationem accipit: indeque ſummus R.E. Penitentiarius eligitur.

His actis ſumma cum laude Florentiam cum revertiſſet, denuo Baſileam mittitur, ſi qua ratione, aut ſanari, aut reprimi poſſet ejus auctoritate multorum temeritas, qui contra Romanum Pontificem inſurrexerant; Sed ſuperante, & convaleſcente in diem ſtultitia, ac nequitia eorum, qui pacem Eccle-

CLASS. III. cleſiæ pervertere nitebantur, relicto malignantium conventu, venit Bononiam, quò Pontifex ierat. Cum autem poſtea celebrandi Concilii gratia, ad quod Græci venturi erant, Pontifex Eugenius Ferrariam conceſſiſſet, in Germaniam ad Albertum Romanorum Regem, qui erat Nurembergæ, Legatus mittitur ad agendos conventus Principum Germaniæ: ad obviandum ſchiſmati, quod poſtea Baſileenſium veſania confecit: Hic multa in eo conventu locutus, quæ ad deterrendos homines a ſchiſmate Eccleſiæ pertinebant, hortatuſque ad Pontifici ſolitam fidem ſervandam, Ferrariam regreſſus, poſtmodum manſit in Curia, pauloque poſt a Pontifice in locum Cardinalis Urſini, (qui major pœnitentiarius erat, diemque ſuum objerat), ſuffectus eſt. Quo in munere ſumma optimi viri, piiſſimique officia præbuit, id ſibi munus demandatum arbitratus, ut ſalutem quæreret eorum, quibus Dei gratia lucem pœnitentiæ tribuiſſet.

POGGIUS Florentinus.

XI. Ob præcipuam ipſius ſanctimoniam, atque integritatem a Summis Pontificibus cæteris Cardinalibus præfertur.

Mirum fortaſſe nonnullis videri poteſt, cum tot Cardinales eſſent in curia, quibus hæ legationes tam variæ demandari potuiſſent, *cur hic ſolus potiſſimum eligeretur: Sed erant in eo per multa, quæ ipſi benevolentiam hominum conciliabant, & præclarum reddebant apud omnes. Primum* SUMMA RELIGIO, SUMMA INTEGRITAS, ET CONSUMMATA SANCTITAS MORUM, *cum nihil in eo reprehendi poſſet: tum per omnem vitam* TEMPERANTIA, ET CONTINENTIA *ſingularis. Doctrina præditus erat, ac ſcientia rerum plurimarum, ut viris doctiſſimis æquari poſſet*. Erat in eo denique agendorum uſus, ac experientia, quæ in eo ſummam prudentiam efficiebant. Accedebat conſilii gra-

gravitas, & animus in conſultando omni paſſione vacuus. Auctoritas quantum in ullo homine eſſe poteſt, virtute, & bene agendo contracta, *mores probatiſſimi, ætas provectior, nullo unquam tempore, ulla, vel parva vitiorum labe notata*. In negotiis tractandis, ac perficiendis ſapientiſſimus habebatur. His virtutibus addebatur humanitas quædam, & manſuetudo, quæ eum ſummè gratum omnibus reddebant.

XII.

Ejus virtutes ſummatim recenſentur. Ejus mors, exequiæ ſenis habitæ coram Pontifice. Bonorum luctus, ſanctitatis opinio conſtans.

Dignè ergo ejus opera in rebus arduis Pontifices utebantur: cum non ad quæſtum aliquem, ſed ad laborem officioſum, non ad propriam, ſed ad communem utilitatem ſe mitti arbitraretur. Etenim ex his, quæ ab eo in officio legationum concedebantur, *nullum emolumentum prætendebat*, *gratis condonabantur omnia* ab eo, qui didicerat; *Gratis accepiſtis, gratis date*. Bona Eccleſiæ Bononienſis, quæ ipſi à Pontifice credita erant, ſecundum canonicas ſanctiones diſtribuit, majorem partem in uſus pauperum; & ædificiorum reparationem diſtribuens. Nam domos Epiſcopi inſtauravit, & auxit pro dignitate Eccleſiæ, & Urbis. Domum quoque in Urbe, magna ex parte conſtruxit juxta Eccleſiam S. Potentianæ, in qua & habitavit remotus a ſtrepitu populari, dum Romæ vixit; *Parentibus, aut fratribus, aut aliis ex ſuo genere nihil ex bonis Eccleſiæ tradidit*, aſſerens ſe diſpenſatorem a Deo, non largitorem eſſe conſtitutum. Familiam habuit honeſtam, quæ & honeſtatem ſervaret, & contemptum vitaret: ſummam ſervans in omni ſtatu moderationem. Cibi fuit parciſſimi. *Numquam poſt aditam religionem, neque in infirmitatibus, quibus gravabatur ſæpius, neque extremo vitæ tempore carnes comedit*; vino utebatur,

CLASS. III.

POGGIUS Florentinus.

quod ſatis eſſet ad vitæ ſubſtentationem. Religionis normam immaculatam ſervavit, eam religionem ſequens, quæ a Beato Jacobo Apoſtolo ſcribitur eſſe: *immaculatum ſe cuſtodire ab hoc ſæculo*. Surgebat media nocte, orationi vacans; *lineis utebatur veſtimentis, cum ſemper CILICIO interius uteretur, ac recubans in ſtramentis*; Sacræ Scripturæ continuum ſtudium impertiebat. Cum quid otii ab oratione, & negotiis publicis ſupereſſet, humanioribus quoque ſtudiis tantam operam dedit, quantum ſacrarum literarum dignitas patiebatur. Vitam hanc cum tanquam peregrinus, & advena tranſegiſſet, nihil in ea aut ſpei, aut momenti ponens, mortem quoque contempſit, cum ſe ad meliorem ſciret vitam profecturum; & cum ſummo dolore torqueretur ex calculo, qui poſtmodum ad libræ pondus in eo repertus eſt, tanquam ſciens extremum ſibi diem inſtare, & medicos contempſit, & dolores immenſos ſumma patientia pertulit, agens ſemper gratias Deo, qui ipſum etiam in extremo ſpiritu exerceri ad patientiam vellet. Deficiente natura, animam Deo reddidit, nihil de rebus externis curans, niſi ut & familiæ rationem haberet, & pauperum meminiſſet: obiit Senis ſexageſimo octavo ætatis anno. Exequiæ ejus in majori templo celebratæ: quibus Eugenius Pontifex, qui *ſanctiſſimum virum* unicè dilexerat, adfuit. Commendari profecto digna eſt, tum cæteris in rebus, tum in hoc maximè Romani Pontificis pietas, qui, quod antea raro auditum eſt, huic uni præſtitit. Annos jam quadraginta in Romana Curia ſum verſatus, ultra quinquaginta Cardinales mortem obiiſſe memini: nullius unquam funeri Pontifex ullus interfuit; At & Eugenii egregia virtus, ac

ac defuncti merita poſtulare videbantur, ut in ejus funere vetus conſuetudo intermitteretur. Itaque & erga vivum ſuam benevolentiam oſtendit, & tali honore mortuo præbuit virtutum ſuarum teſtimonium ſempiternum; laudanda eſt a nobis ſemper divina providentia, & in omnibus, quæ nobiſcum agit Deus, gratiæ ſunt agendæ: patienter vero ferenda quæcumque ejus ſapientiſſimo nutu, licet nobis incognito, videntur accidere. Veruntamen cogor aliquando non ſolum admirari, ſed etiam conqueri: parum videri proſpicere tantam ſapientiam rebus humanis; videmus enim tot nefarios homines, tot ſceleſtos (quorum opera in ſolam perniciem gentium ſpectant) verſari in terris proſpera valetudine, diutiuſque vivere, quam ferat communis ſalus: quos utiliſſimum foret orbi, aut nunquam natos, aut quamprimum interiiſſe; eos vero, quorum eſt vita nobis ſalutaris, qui opere, & exemplo proſunt, in quibus multorum refugium conſiſtit, aut morbo a negotiis impediri, aut citius eripi nobis, quam ratio Reipublicæ patiatur. Quamobrem pluribus verbis deflerem hujus ſingularis viri mortem, deplorarem publica incommoda, lamentarer privata multorum damna, & communem bonorum parentem ſubtractum nobis quererer, niſi cenſuram Dei timerem: & niſi vererer, ne videremur ejus gloriæ, qua nunc in Cœlis fruitur, invidere. Tantum dico, bonos omnes patre optimo, egenos ſanctiſſimo, Eccleſiam Romanam ſummo viro, Sedem Apoſtolicam conſultore prudentiſſimo, eſſe hoc talis viri obitu ſpoliatam: qui ſplendorem Romanæ Curiæ, laudem Religioni, dignitatem ſuo ordini afferebat. Sed poſtquam ita viſum eſt illi, cujus conſilia ſunt æterna, nos quoque

 in

CLASS. III.

POGGIUS Florentinus.

in ejus interitu conſolemur, ſcientes ipſum in Beatorum numero collocatum. Doleamus paululum, ſi libet, incommoda noſtra: illius vicem lætemur, qui nunc fert optatum fructum laborum ſuorum. Proſequamur quoque grato animo memoriam ejus, & virtutes infixas animo teneamus, conemur opera, & anteactam optime vitam imitari, ut inſtar ejus, æternam gloriam noſtris laboribus, & actionibus divina adiuvante gratia conſequamur.

Ejuſdem Hiſtor. Populi Florentini Lib. V.

Rer. Ital. Script. tom.20. pag.343.

B. NICOLAI legatio ad Venetos, Inſubres, ac Florentinos deſcribitur.

HIs rebus Carminiola intento, Martinus Pontifex, cujus opera bellum ante protractum erat, cum, quæ animo conceperat, vana apparerent (fama namque frequentior fuerat, & multorum ſententia, illum ante fœdus cum Venetis ictum de induſtria exoptaſſe, ut bellum vigeret, neque concordia ſtatueretur, quo Florentini longo, ac diuturno bello fatigati, viribuſque exhauſti Philippi odio ſe, ſuaque ſibi dederent) amiſſa Brixia, veritus, ne Dux reliquarum quoque Urbium diſcrimen ſubiret, mente ad pacem converſa, literis Mediolanenſem, Venetos, ac Florentinos exhortatus ad arma deponenda, ut intellexit minime eam omnes refugere, *Cardinalem S. Crucis* NICOLAUM, VIRUM SANCTISSIMUM ad Venetos, quibus quocumque modo belli componendi arbitrium permiſſum erat, Legatum miſit: qui cum cives concordiam haud horrere intellexiſſet, Amadei quoque, & Florentinorum auctoritatem, qui ſocii erant, ſecuturos dicerent; Mediolanum petens, ubi Philippum pacis cu-

cupidum, ut ex verbis hominis elici poterat, comperit, ſingulorum oratores Ferrariæ convenire juſſit: quo in loco multis utrinque ſumma animi contentione agitatis, tertium tandem poſt menſem Kalendis Januariis pax ſolemni more firmata eſt. Conditiones dictæ, ut Brixia, divina, humanaque omnia, Valle quadam excepta, ac quæ circa Olium ditionis Cremonæ eſſent, Bergomum inſuper, omniſque ejus ager Venetis cederent: quæ Florentinorum ante bellum fuerant, reſtituerentur: Amadeus vero bello capta teneret: Quibus, ut acquieſceret Philippus, Mediolanum reverſus Cardinalis illum hortatus eſt: *Ut rationem temporum haberet: ſatius eſſe partis alicujus, quam totius Imperii jacturam ſubire: prudentis Viri eſſe parere tempori, a quo conſilia omnia ſumenda eſſent, & cui parere ſapientes vellent. Utile procul dubio fore adverſæ fortunæ cedere, cujus arbitrio humanæ res regi viderentur. Non in eodem ſtatu ſemper omnia futura: accidere poſſe, ut minori impenſa recuperet amiſſa, quam quæ ſunt perdita. Denique eam eſſe Pontificis mentem, ut quacumque conditione præſentibus conſulat rebus: ſe quoque illi ſuadere concordiam, utque Pontificis auctoritatem ſequatur.* At vero Dux tum Florentinorum, qui ſe Pontifici reſtituere Urbes Eccleſiæ quærentem impedierunt, ſuperbiam incuſabat; tum Venetorum, quibuſcum fœdere junctus erat, aliena occupandi cupiditatem plurimum quærebatur. Sed *Legati viri graviſſimi* verbis commotus in datas pacis conditiones deſcendit &c.

CLASS. III.

POGGIUS Florentinus.

Ineunte hyeme LEGATUS idem, qui prioris concordiæ auctor fuerat, CARDINALIS S. CRUCIS ad componendam pacem miſſus, juſſis om-

Fol. 352.

CLASS. III. omnibus, quos inter bellum erat, Oratores Ferrariam decernere, ipſe eo proficiſcitur &c.

POGGIUS Florentinus.

Poggii Oratio extat inter ipſius opera Baſileæ edita anno 1538. *pag.* 261. eamque iterum vulgavit Chriſtophorus Garnefelt *p.*51. quem Baſileenſis editio latuit.

Poggius mortuus eſt A.D. 1459. 3. Kalendas Novembris, teſte Jo: Baptiſta Recanato in illius vita *cap.*14. *tom.*20. *Scriptor. Rer. Ital. pag.*184.

I V.

ÆNEAS SYLVIUS.

ÆNEAS SYLVIUS

Poſtea PIUS II.

In Commentario de Geſtis Baſileenſis Concilii lib. 1. *cap.* 2.

*Ex Faſciculo Rerum expetendarum Orthuini Gratii fol.*1. *edit.*1.

LegatioB.NICOLAI ad Albertum Romanorum Regem, cæteroſque Germaniæ Principes.

FRequens, atque inſigne Franconiæ oppidum Norimberga eſt, & tam ſuperis, quam inferis Teuthonibus commune, ibique paucis effluxis menſibus, oratores Alberti Romanorum Regis, & aliorum Alemanniæ Principum convenerunt: tum propter alias communis patriæ cauſas, tum maxime ut eam, quæ inter Concilium, & Papam vigebat, diſcordiam ſopirent. Illuc, & oratores Sacri Concilii acceſſerunt, & juſſu Papæ VIR *magna hominum opinione* SANCTISSIMUS CARDINALIS CRUCIFER, cum pleriſque collegis pervenit. Ut illic perfici res nequivit, conventus ipſe Francfordiam ad Calendas Martias tunc proximas translatus eſt, quod eo in loco Electores Imperii facilius conventuri judicabantur &c.

Idem

Idem in Epiſtola 188. ad Petrum Noxetanum Equitem, & Comitem Palatinum.

Pag. 758. edit. Baſileenſis.

VIdimus una Genuam Ligurum Metropolim: ſuperavimus Apæninum, ac tranſmiſſo Pado Philippum illum inclytum Longobardorum ducem, apud Mediolanum adivimus. Tranſmiſimus Cœlo vicinas Alpes, & formidabilem pontum, & Lucrinum lacum, & campos Helvetiorum. Venimus Baſileam, & ſub dominio Cardinalis tui (qui tunc Sanctæ Mariæ in Via lata cognomine fuit, nunc S. Crucis appellatur) in Concilio magno fuimus. Quam dulcis converſatio noſtra fuit? quam ſuavis in omni fortuna ſocietas? nihil mihi grave, te comite, videbatur. Memini adhuc, Petre, cum ſimul uno cubiculo dormiremus, quoties mihi ad multam noctem vigilanti, ac nunc unum, nunc alterum Poetam legenti, ſubridens dixeris: Quid te maceras Ænea? doctis æque, indoctis fortuna conſulit. At cum Dominico (quamvis is eſſet benignus, & optimus pater) cum paupertate eo tempore premeretur, perſeverare minime potuimus. Diſiuncti aliquot annis fuimus; ſed iterum nos fortuna conjunxit apud NICOLAUM S. CRUCIS venerandum Patrem, & omnium opinione SANCTISSIMUM &c.

Æneas, relicto Dominico Cardinali Capranica, B. NICOLAUM ſequitur.

Idem Commentariorum lib. 1.

Pag. 3. edit. Francofurt. anni 1614.

ÆNeas cum rediiſſet Florentiam, comperit Bartholomæum Vicecomitem Epiſcopum Novarienſem apud Eugenium magnis de rebus accuſatum, capitali judicio laborantem: ob quam cauſam ad NICOLAUM CARDINALEM S. CRUCIS *pro-*

B NICOLAUS Baſileam legatur, inde Galliam petit, ibique pacem componit,

CLASS. III.

ÆNEAS SYLVIUS.

probatiſſimum, & laudatiſſimum patrem confugit, qui & ipſum in Secretarium accepit, & Bartholomæum è manibus Eugenii liberavit; Thoma Sarezano Magiſtro domus, qui poſtea Summi Pontificis cathedram aſcendit, Nicolaus Papa V. appellatus, ac Petro Noxetano, cujus ſupra mentio facta eſt, faventibus, atque optantibus. CARDINALIS S. CRUCIS eo tempore Legatus in Franciam deſignatus erat, inter Carolum Francorum, & Henricum Anglorum reges pacem compoſiturus: cum eo Æneas tertio Mediolanum, & Urbis ducem vidit, atque inde montem Jovis, quem S. Bernardi melius hodie vocitant, ad Amadeum Sabaudiæ ducem, qui tunc ſpreto ſæculo in eremo apud Thononium ſupra lacum Lemanum magis voluptuoſam, quam pœnitentialem cum ſex viris equeſtris ordinis, qui ſecum penulam, & baculum aſſumpſerant, ut mos eſt eremitis, vitam degebat: credo, quod poſt annis octo ſecutum eſt, expectans ad Summi Pontificatus cathedram per patres, qui Baſileæ convenerant, evocari: nam & tunc rumor increbuerat Amadeum Papam futurum. Eo ſalutato CARDINALIS Baſileam venit; atque inde per Rhenum Coloniam Agrippinam navigavit: ubi rurſus equis conſcenſis per Aquiſgrani, Leodiumque, atque Lovanium, Duacum, & Tornacum, in Atrebates deſcendit, ubi conventus totius Galliæ, & Angliæ Cardinalis morabatur. Dux Burgundorum Philippus per id temporis aduerſus Regem Franciæ, qui patrem ejus occiderat, Anglicorum parti favebat: CARDINALIS primum pacem univerſalem componere ſtuduit: id ubi ſucceſſit, Philippum, qui Regi Angliæ, tanquam Regnum Franciæ ad eum pertineret, fidem dederat, ju-

juramento abſolutum Regi Franciæ reconciliavit: tum quoque de bono pacis Æneas ad Philippum epiſtolam verſu conſcripſit. Prius autem, quam Philippus ab Anglicis deficeret, CARDINALIS Æneam in Scotiam miſit, qui Prælatum quendam in regis gratiam reduceret.

ÆNEAS SYLVIUS.

Libro VI.

Pag. 158.

Galliarum calamitates: Baſileenſium perfidia: B. NICOLAI labores in procuranda Galliarum pace.

Attrita tot calamitatibus Gallia, vaſti deſerti faciem, non regni præſeferebat: civitates habitatoribus vacuæ, ac dirutæ jacebant, exuſtæ villæ, vaſtati ubique offendebantur agri, nuſquam paucis iter tutum, ſi quis latrones evaſit, in feras incidit. Martinus V. Columnenſi ortus familia, Romanæ præſidebat Eccleſiæ, qui tantarum Gallicæ gentis afflictionum miſertus, NICOLAUM S. CRUCIS CARDINALEM, VITÆ SANCTIMONIA, & *ingenii dexteritate clarum*, in Galliam miſit, de concordia inter Reges acturum; ſed reſtabant adhuc ſeditionum non parvæ reliquiæ, quæ pacem omnem excluſere. Interea Martinus miſſo in Germaniam Legato Juliano S. Angeli Cardinale, qui Huſſitarum populis a fide Chriſtiana deviantibus bellum indiceret, ac Baſileenſi Concilio propediem inchoando præſideret, naturæ ſatisfecit, atque in Baſilica Lateranenſi ſepultus eſt: Cardinales Eugenium IV. nomine Venetum ei ſuffecerunt, qui Martini Legatos in ſuis Provinciis confirmavit. Cœpit deinde Concilium Baſileæ, ad quod frequentes ex omni orbe Chriſtiano Epiſcopi, & Regum Legati convenerunt, & Julianus in Bohemia profligatus eo ſe contulit. Eugenius conventum diſſolvere primo conatus eſt, quod ubi non ſucceſſit, rogatu Prin-

CLASS. III.

ÆNEAS SYLVIUS.

cipum confirmavit: NICOLAUMQUE S. CRUCIS CARDINALEM, jam rebus infectis, ex Francia reverſum, qui cum Juliano ſimul præſideret, illuc tranſmiſit. Exortis deinde inter Concilium, & ipſum graviſſimis contentionibus, NICOLAUS inde receſſit, Florentiæque morantem Pontificem adiit, a quo ſecundo in Galliam miſſus eſt; ſi forſitan meliores Regum animos inveniret. Æneas cum eo profectus, ut ante diximus, inde in Scotiam penetravit. Conventus Galliarum, & Angliæ Principum apud Atrebates indictus eſt. Philippus Burgundiæ dux cum Conjuge, & omni curia eo ſe tranſtulit. Convenere ex Francis, Borbonii, & Alenconii Duces, ex Anglicis Cardinalis Vintonienſis, & Utintoniæ Comes, ex Baſilea Cypriorum Cardinalis adventavit Regis frater, quem propter nobilitatem proceres ad tractatum concordiæ admiſerunt: *quamvis ſecretiora, & quæ plus ponderis habuere, ad NICOLAUM ſolum deferebantur*: aperte iam deſciverant ab Eugenio Baſileenſis Concilii Patres, appellationes ab eo recipientes, ſacerdotia conferentes, & alia plurima facientes, quæ ad Romanum Pontificem pertinent, & Cardinalis Cyprius in Atrebato Legatum de Latere gerens, cuncta exercebat auctoritate Concilii, quæ Sedis Apoſtolicæ fieri conſuevere. *Indigna res viſa CARDINALI SANCTÆ CRUCIS, qui & ſi aliis legationis ſuæ facultatibus parciſſime fuerat uſus, tunc totas laxavit habenas, ne Concilii auctoritas dignitatem primæ ſedis excluderet*. Suaſit hoc Thomas Sarzaneus inſignis Theologus, qui poſtea, ut relatum eſt, ſummi Apoſtolatus apicem adeptus, *ob memoriam Magiſtri ſui, NICOLAUS appellari voluit, ejus nomine quintus*. Populi, ut aper-

apertam Sedis Apoſtolicæ auctoritatem viderunt, relicto Cyprienſi Legato, omnes fere ad NICOLAUM ſe convertere: frequentes ante hujus ædes turmæ aſtabant, ante illius hoſtium ſolitudo fuit. Ob quas res nihil inter ſe pacifice duo Cardinales loquebantur, nec jam ſimultatibus, ſed apertis odiis diffidebant. Ridicula res, mediatore his opus erat, & pacis arbitro, qui magnos inter Reges tractaturi concordiam venerant. Productus eſt conventus diebus pluribus, & univerſalis concordia multis quæſita modis; cum pacis Anglico nullæ conditiones oblatæ placerent, NICOLAUS ſeorſum inter Philippum, & Carolum de concordia egit, illumque tandem ſuo regi conciliavit, & a jurejurando, quod Anglico præſtiterat, auctoritate primæ ſedis abſolvit; ſatius eſſe arbitratus, ex duobus regnis alterum ſalvare, Franchis inter ſe pacatis, quam perſeverantibus odiis, utrumque perdere, certumque illi fuit Burgundo, & Franco in gratiam redeunte, brevi Anglicos ex Gallia diſturbari poſſe, illoſque tandem ſuo regno contentos intra Inſulam quieturos, aut certe Galliam difficillime vexaturos: nec vana cogitatio, ea enim dies fuit, quæ Regnum Franciæ Carolo reſtituit, adeoque glorioſum fecit, ut quæ ſui prædeceſſores ante annos ſupra ducentos amiſerant, ipſe primus recuperaverit, ac Gallias omnes ad priſtinam prope felicitatem reduxerit, tantum illi NICOLAUS CARDINALIS, & Apoſtolica Sedes, placato Burgundo, beneficium contulit.

CLASS. III.

ÆNEAS SYLVIUS.

Idem in Epiſtola ad Martinum Mayer Cancellarium Archiepiſcopi Moguntini.

Extat ad calcem Commentariorum Pii II. edit. Romanæ pag. 670.

MIſit Eugenius, qui Concilio præſiderent una cum Juliano Legato, celeberrimi patres nominis, inter quos *NICOLAUS CARDINALIS S. CRUCIS primum tenuit locum, vir non minori SANCTIMONIA VITÆ, quam rerum maximarum experientia, doctrinaque multa memorabilis &c.*

V.

FRANCISCUS PHILELPHUS.

FRANCISCUS PHILELPHUS

Libro I. Epiſtolarum, Epiſtola XLVIII. Joanni Auriſpæ.

Fol. 3. edit. Venetæ. Anni 1502.

DAmnas tu Auriſpa conſilium meum, quod nolim eam conditionem admittere, quam *humaniſſimus Cardinalis Bonon. NICOLAUS S. CRUCIS VIR SANCTISSIMUS* mihi proponit, ſcribiſque futurum, ut me pæniteat mei inſtituti, ſi maluero Florentinis, quàm magnanimo iſti Principi Nicolao Marchioni gratificari &c. Ex Bononiâ Kal. Januarii MCDXXVIIII.

Ejuſdem Libro II. Epiſtola X. NICOLAO CARDINALI Bononienſi.

Fol. 10. pag. 2.

THomas Sarzanenſis vir perhumanus, & eruditus, amplitudinis tuæ Secretarius, Pater clementiſſime, tuo nomine literas ad me dedit, quibus,

CLASS. III.

FRANCISCUS PHILELPHUS.

B. NICOLAUM ſuarum rerum certiorem reddit, ipſique ſeſe quam plurimum commendat.

bus, quod mihi erat ſole (ut ajunt) clarius, non amicè minùs, quam eloquenter oſtendit, quanta ſit tua erga me charitas; dein monuit, ut tibi ſignificarem, quàm me Florentia delectat; præterea ſi quâ in re tuâ operâ, opeque uti velim, ſcriptorio calamo ne parcam. Te enim paratum ſemper fore, ut mihi benefacias. Et habeo tibi, & ago immortales gratias. Pater humaniſſime, quod, ex qua die primùm Bononiæ me vidiſti, ac tuam excepiſti in clientelam, te mihi patronum ſemper, te patrem, te beneficum præſtiteris; & id quidem nullis meis de te meritis, ſed ſolâ tuâ manſuetudine, atque benignitate, *Imitatus tu ſane eum, cujus Crucem pro ſigno geris, Chriſtum Optimum Maximum*, qui ut cunctis mortalibus bene faceret, ſibi ipſi non pepercit. Nunc ad ea, quæ verbis tuis mihi Thomas tuus ſcripſit; & de Florentiâ primum. Quem Florentia minus delectarit, is certe nullâ bonitate floret. Eſt enim ejuſmodi Urbs Florentia, cui tanquam Pandoræ cuiquam Dii omnes, ut ad Poetas redeam, ſinguli bona ſingula dono dederint. Nihil enim huic Urbi deeſt, quod ad humanam accedat felicitatem. Cœterum inter roſas etiam ſunt ſpinæ, & in terra nihil eſt tam ex omni parte perfectum, quod non aliquid habeat, quod offendit. Equidem univerſæ Civitati ſum chariſſimus, meque viri omnes boni, ac præſtantiſſimi Cives & colunt, & faciunt plurimi. Nec eſt mihi apud Florentinos optandum quicquam, quod ſperare non liceat. Vix primarii ipſi Cives in rebus etiam maximis plus habent auctoritatis, quam ipſe ego. Omnes mihi gratificari ſtudent, obſequuntur omnes. Nihil a me neque meâ, neque amicorum causâ fruſtra petitur. Cœterum

quo

Digitized by Google

CLASS. III.

FRANCISCUS PHILELPHUS.

quo magis valeo apud Florentinos vel auctoritate, vel gratia, eo magis mihi cavendum eſt, ne quid magni mali invidia mihi aliquando pariat. Sunt enim aliqui fucati literis, quos mea præſentia idcirco plurimum turbat, quod ſperent, ſi ipſe abeſſem, ſeſe in majori aliquo pretio futuros. Itaque dignitati meæ clam ſemper inſidiantur: qui etſi mihi nihil obeſſe poſſunt, metuendum eſt tamen. Nam ingenia Florentina acerrima ſunt, & in omnem partem ſtrenua. Quid multis? Niſi adhuc in proximum annum publico docendi muneri eſſem obſtrictus, operam darem omnino, ut invidiæ cederem, & in aliquem tutiorem portum ex hujuſmodi fluctibus me reciperem. Nam quamquam univerſa me Florentina Reſpublica & diligit plurimum, & facit maximi: ea tamen eſt hominum natura, ut non minus pauci, atque imbecilli nocere poſſint, quam univerſa manus potentiorum prodeſſe cuiquam. Miſerentur ſane omnes, & per moleſte ferunt, ſi cui bono viro inferatur injuria, ſuccurrit autem nemo; nec id de peregrinis ſolum uſu venit; ſed de ipſis etiam præſtantioribus civibus. Sunt qui Sicarios paraverint, per quos Nicolaum Guzanum virum primarium in Republica interimerent. Detectis inſidiis, non modo nullum de his ſupplicium ſumptum eſt, qui Sicarios inſtruxerunt: ſed tentatum potius, ut Nicolaus ipſe plecteretur, qui & vir graviſſimus eſt, & in Republica potentiſſimus. Nam Sicarii feruntur inſtructi a duobus Soderinis fratribus Nicolao, ac Thoma juvenibus promptis, & audacibus, quorum pater fuerat (ut vulgo dicitur *machinatore*, & auctore ipſo Nicolao,) publico judicio obtruncatus, quoniam eſſet inſimulatus iniiſ-

ſe

ſe conſilium, neſcio quod, adverſus Rempublicam. Qui ergo ipſe minus mihi metuendum putem, qui & juvenis ſim, & peregrinus, & nullarum virium, cum videam virum tantis fretum clientelis, tantis opibus, tantis factionibus in ultimum prope periculum adductum, quoniam adverſus ſontes cauſam perſequeretur? Nam alterius factionis Princeps dicitur Coſmus Medices, vir, ut ſcis, Florentinorum omnium pecunioſiſſimus. Eoque mihi res videtur per mutua animorum odia, irritamentaque proceſſiſſe, ut nobiliſſima hæc Civitas non admodum longe abeſſe poſſit in tantis procellis, ac fluctibus a triſti, & miſerabili naufragio. Accedit ad hanc mali ſuſpicionem, quod hi, qui livore me, atque odio inſequuntur, ipſius Coſmi utuntur, veluti patrocinio. At Coſmus quamquam videtur amantiſſimus mei, ejuſmodi tamen virum eſſe animadverto, qui & ſimulet, & diſſimulet omnia. Eſtque uſque adeò taciturnus, ut ne ab intimis quidem familiaribus, ac domeſticis queat intelligi. At Laurentius hujus frater ingenio eſt & aperto, & levi; cui Coſmus etſi vir eſt graviſſimus, tamen, ut audio, nequaquam audet adverſari. Ego autem neutram pendeo in partem; æque omnibus morem gero, illudque Ciceronis ſtudioſiſſime tueor: *Non oportere peregrinum in aliena Republica eſſe curioſum*. Cæterum quoniam in navi obnoxia naufragio nemo poteſt tutò navigare; ego hinc quàm libentiſſimè abfuerim. Duo in Italia loca ſunt, quorum alterutrum non invitus optarem; Mediolanum, & Romana Curia: ſive enim apud Pontificem Maximum, ſive apud inclytum Ducem Philippum Mariam honeſtus mihi daretur locus, eum non modo non rejicerem

CLASS. III.

FRANCISCUS PHILELPHUS.

CLASS. III.

FRANCISCUS PHILELPHUS.

rem, ſed cæteris omnibus jucundiſſimè præferrem; atque amplecterer. Tenes tu, Pater Reverendiſſime, & ſtudia mea omnia, & conſilium, & voluntatem; quantum mihi prodeſſe poſſis non ſum ignarus; quantum etiam velis jampridem expertus ſum. Quæ cum ita ſint, Clementiam tuam rogo etiam atque etiam, oroque, ut huic meo deſiderio conſulas. Quicquid ipſe de me ſtatueris, indubitatè perſequar, operamque dabo, ut tua de me opinio te nunquam fallat. Nam neque fidei unquam deero, neque induſtriæ, neque diligentiæ. *Valeat quamdiutiſſimè* INTEGRITAS, SANCTIMONIAQUE TUA, *Pater clementiſſime*, tibique certo perſuade, me ita eſſe in poteſtate tuâ, ut omnia de me tibi polliceri queas. Ex Florentia x. Kal. Octobris. Anno a Natali Chriſtiano MCDXXXII.

Ejuſdem Epiſtola X I.
Thomæ Sarzanenſi.

Fol. 11.

UT tuis me humaniſſimis monuiſti literis, ſcripſi *ad Reverendiſſimum communem Patrem* CAR-DINALEM TUUM, *immo meum, immo noſtrum*, quæcumque honeſte, tutoque ſcribi a me poterant. Sed tecum loquar apertius &c. Ex Florentia Kal. Octobris MCDXXXII.

Ejuſdem Libro VI. Epiſtola XXII.
Nicolao V. Pont. Max.

ET ne maximis occupationibus tuis, vel intempeſtivior accedam, vel importunior, jam de his ſatis. Nam reliqua *SI SANCTISSIMUS IL-LE*

LÆ SPIRITUS DIVI NICOLAI CARDINALIS BONONIENSIS, tibi quondam Patris, dum erat in vivis nunc vero ſanctimoniæ tuæ filii (cui noſti me chariſſimum extitiſſe) altioribus, melioribuſque intentus obſequiis ingerere memoriæ tuæ diſtulerit ea, quæ mea interfuerint, omnia tibi, Pater, ampliſſimus Mediolanenſis Cardinalis Henricus verbis meis coram exponet &c. Ex Mediolano Vigilia Reſurrectionis Dominicæ, Anno a Natali Chriſtiano MCDXLVII.

CLASS. VI. FRANCISCUS PHILELPHUS.

Idem in Oratione ad Jacobum Antonium Marcellum Patricium Venetum.

Sed hæc, horumque ſimilia ſi cuiquam fortaſſe videantur antiquiora, exemplis item duobus tempeſtatis noſtræ contenti ſimus. Gabriel Condulmerius (qui poſtea Eugenius nominatus, ſummá cum dignitate, & gloria Romano Pontificatui præſuit) cum vehementius ægrotaret, eſſetque de ejus ſalute a Medicis omnibus deſperatum: illi jam de morte non tam ſollicito, quàm nihil certius expectanti, & Petrus, & Paulus Apoſtoli duo apparuerunt in ſomnis, utque bono animo eſſet, hortati ſunt; Nam & bonam valetudinem ei redditam eſſe, & propediem fore, ut Summus Pontifex crearetur. Quod quidem utrumque ſecutum eſt. Nàm tum ſimul cum ſomno illum reliquit febris; tum non multo poſt, cum Martinus Columna prudentiſſimus ille, & ampliſſimus Pontifex quam fortunatiſſime, & cum mirifico Eccleſiæ Romanæ incremento vitam finiſſet, Pontificatui ille præfectus eſt. At Nicolaus V. optimus ille, ac eruditiſſimus plane vir (in cujus munificentiſſimi Patris obitu docti omnes, ingenioque

CLASS. III. præſtantes extremum naufragium paſſi ſunt) cum *NICOLAI ALBERGATI*, *ſapientis cum primis*, *ET SANCTI VIRI*, *Cardinalis Bononienſis* obitum moleſtius ferret, hunc tandem per ſomnum ad ſe venire exiſtimavit, & ita anxium appellare: *Thomafili, quid diutius gemis? Quid adeò te affligis? Pone lachrymas, & te collige. NOBIS ENIM BENE EST, benignitate Jeſu. Itaque ſurge, atque accingere. Ad breve enim tempus grave tibi ſubeundum eſt munus Petri gubernandæ naviculæ*. Quam quidem ſomni viſionem haud ille diſſimulanter præſe tulit. Nam cum aliis nonnullis familiaribus, tum etiam mihi (cum hac iter faceret Germaniam petens ab Eugenio Legatus), cum inter loquendum in ſermonem incidiſſemus *de manſuetudine, & gravitate NICOLAI CARDINALIS*, id omne ſomnium coram, veluti jocabundus, retulit. Subdidit enim, cum hoc evenerit, Philelphe mi fructum recipies veteris noſtræ conſuetudinis. Cumque intra Alpes eodem itinere obviam habuiſſet Æneam Silvium integerrimum, & eloquentiſſimum Epiſcopum Trigeſtinum (qui a Friderico Auſtrio Romanorum Rege Orator veniebat ad Philippum Mariam inclitum Mediolanenſium Ducem), ſimulque uterque veſperi divertiſſent in quamdam cauponulam, & Æneas parcius ſumptus faceret (utpote qui ab eo Rege legaretur, qui ſtoica eruditus, inſtructuſque diſciplinà, non minus parſimoniæ nummorum, quam vitæ frugalitati continenter ſtudet); tum ad Æneam converſus Thomas: *Reverendiſſime Pater*, inquit, *quid eſt opus tanta utamur parſimonia, cum uterque in Eccleſia Romana Pontifices Maximi futuri ſumus*. Quam quidem rem non ſeriò minus, quam joco eum prædixiſſe,

FRANCISCUS PHILELPHUS.

ſe, certus oſtendit eventus. Videmus enim alterum ſummâ ſuâ cum laude Summum Pontificem conceſſiſſe naturæ; At Æneam (cui nunc Pio II. nomen eſt) non ſecus fortiter, quam conſtanter Pontificatum gerere. CLASS. III. FRANCISCUS PHILELPHUS.

Philelphus obiit Bononiæ Anno Domini 1481. octuageſimo-tertio ætatis ſuæ anno. Vide Niceronium in Memor. Illuſtrium Virorum *Tom. VI. pag.* 82.

V I.

JANNOTIUS MANETTUS

JANNOTIUS MANETTUS.

In Vita Nicolai PP. V.

DUm igitur celebris quædam excellentium virtutum ſuarum fama, non ſolum per totam Italiam, ſed etiam quaſi per univerſum terrarum Orbem hinc inde ferebatur, factum eſt, ut commemoratus *NICOLAUS tunc BONONIENSIS EPISCOPUS ob probitatem morum, ac SANCTIMONIAM VITÆ, multarumque rerum cognitionem*, ab Eugenio IV. Summo Pontifice ad ingentem illam Presbyterii Romanæ Eccleſiæ dignitatem, quæ novo, ac inuſitato nomine Cardinalatus nuncupatur, non immerito promoveretur, ac *Cardinalis Tit. Sanctæ Crucis* crearetur &c. Non multo poſt inter Francorum, Anglorumque Reges, & inclytum Burgundiæ Ducem vehemens quoddam, acre, & pernicioſum, & ut ita dixerim, peſtilens, & internecinum bel-

Script. Rer. Ital. Tom III. Part. II. pag. 913.

B. NICOLAI virtutes laudat. Gallicam ipſius legationem deſcribit.

CLASS. III.

JANNOTIUS MANETTUS.

bellum, per plures annos magna cum Gallicarum, tum Britannicarum gentium ſtrage jam pridem viguiſſet, atque ſi diutius prioribus conditionibus obduraſſet, ad ingentem quamdam utriuſque Regni ruinam portendere, ac machinari videretur; Eugenius hujus componendæ pacis cupidus, ut tale bellum vel omnino ſubverteret, vel ſaltem per inducias, aliaque vafrorum hominum machinamenta aliqua ex parte mitius redderetur, *prædictum CARDINALEM virum ſuapte natura prudentiſſimum, & multa rerum agendarum peritia ſapientiſſimum, ac probitate morum, & SANCTIMONIA VITÆ, ac doctrinæ excellentia celeberrimum*, ad ſedandum quoquomodo hujuſmodi bellicos tumultus, e Roma uſque in Galliam, & Britanniam, ac Burgundiam a Latere, ut dicitur, Legatum miſit &c.

Pag. 915. Proinde quum e Florentia abiret, Senas ſe contulit, atque dum aliquandiu ibi cum tota Curia commoraretur, factum eſt, ut prædictus NICOLAUS S. CRUCIS CARDINALIS illic graviter ægrotaret, ac paucis poſtquam ægrotare cœpit diebus, ſtranguria, & calculi morbo vehementer oppreſſus, IN PRÆCIPUA QUADAM, AC SINGULARI DEI, ET HOMINUM GRATIA INTERIIT &c.

Jannotius Manettus ſupremum diem obiit Neapoli A. D. 1459., ut teſtatur Cl. V. Ludovicus Antonius Muratorius in Præfatione in Hiſtoriam Piſtorienſem ab illo conſcriptam, quæ habetur *Tomo XIX. Scriptor. Rer. Ital. pag.* 987. Hæc vero ſcripſit paulo poſt Nicolai PP. V. mortem, ut idem Muratorius affirmat *Tom. III. Parte 2. pag.* 295.

FLA-

V I I. CLASS. III.

F L A V I U S B L O N D U S

FLAVIUS BLONDUS Forolivienſis.

F O R O L I V I E N S I S

Italiæ Illuſtratæ Regionæ VI.

HAbuit autem paulo ſupra ætatem noſtram Bononia Joannem Andreæ Calderinum Jureconſultorum ætatis ſuæ celeberrimum. Gaudemuſque ætatem noſtram tuliſſe NICOLAUM ALBERGATUM, qui primo Carthuſiæ Monachus, poſt Bononiæ Epiſcopus, demum Romanæ Eccleſiæ Cardinalis, *VIR fuit cum CELEBRIS SANCTIMONIÆ, tum etiam ſapientiæ ſingularis &c.*

Pag. 352. edit. Frobenianæ anni 1559.

Idem Hiſtoriarum ab inclinatione Romanorum Decade III. Lib. III.

DEcem eodem menſe (ideſt Majo) Pontifex ipſe creavit Cardinales, quorum duos ex Bononia, tunc accepit petentem, efflagitantemque unum Arelatenſem, illum Bononiæ gubernatorem, *alterum enixiſſimè reluctantem NICOLAUM ALBERGATUM Bononienſem & civem, & Epiſcopum, MAXIMÆ VIRUM SANCTIMONIÆ, cui Eccleſia rariſſimos ætate noſtra habuerit Prælatos adſimiles &c.*

Pag. 435. litt. A.

B. NICOLAUS Cardinalis eligitur.

Idem Dec. III. Lib. III.

TUnc in eam quærendam pacem pronus Pontifex Martinus CARDINALEM S. CRUCIS ei deputat muneri, cujus vocatu, ſuaſionibuſque coa-

Pag. 445.

B. NICOLAUS pacem Italicam componit.

CLASS. III. coactis apud Ferrariam partis utriuſque Oratoribus, variam conſtitit non partibus ipſis bello contendentibus modo, ſed ſociis inter ſe populis mentem eſſe &c.

FLAVIUS BLONDUS Forolivienſis.

Per eos ſex menſes, quibus eæ paci conſtituendæ contentiones ſunt protractæ, & ſi multa fieri prohibuit hyems forte anteactis aſperior, multa in Cremonenſi, plurima in Brixiano agris oppida cœpit Carmagnola, *obtinuit tamen conſtans CARDINALIS, pertinaxque inſtantia, ut quas denegantibus æque, ac petentibus declaraſſet partibus, conditiones pacis ex arbitrio* in hanc formulam promulgaret. Retinerent Veneti Brixiam &c.

Pag.446. l. F.

Pace, ut continebat formula, avidis ubique populis data, quieſcebat Italia, quod multis anteactis ſæculis raro contigiſſe conſtabat. Relicta eſt tamen, præter CARDINALIS intentionem, renovandi belli anſa, & occaſio futura finium agri Cremonenſis, Caſtellorum, quæ Venetis adjudicata ſunt, contentio &c.

Pag.447. l. A.

Bononienſis ſeditio. B. NICOLAI labores ad eam ſedandam, qui tandem Urbe excedit.

Erat forte tunc Bononiæ *ſummus vir, & egregius Romanæ Eccleſiæ CARDINALIS NICOLAUS ALBERGATUS Tit. S. Crucis*, qui pace, ut oſtendimus, apud Ferrariam conſtituta, ibi reſtiterat rebus ſuæ Eccleſiæ conſulturus. Is quum Bononienſis eſſet civis, rem a multis compertam, quæ prope vulgata erat, Legatum edocet, oratque, ut cautus palatio ſe contineat, nec quemquam admittat inexploratum &c.

Rogatus ad pompam CARDINALIS S. CRUCIS nedum acceſſit, ſed Legati partes ſuppleturus, Maltraverſios, Bentivolioſque omnes acceſſu prohibuit &c.

Con-

Convenerant eo armati Bentivoliorum, Malſraverſiorumque factionis plurimi cives a CARDINALI S. CRUCIS ſubſidio miſſi, quos cum Legatus dimittere noluiſſet, conjurati perfractis palatii poſterioribus ingredi conabant &c.

CLASS. III. FLAVIUS BLONDUS Foroliviensis. *Litt. B.*

Rebus eo loci adductis, omnia agri oppida, Caſtris, Petrio, Bologneſio, Plebejo, & Centio exceptis, ſeſe ſponte populo dediderunt. Reſciit interea CARDINALIS S. CRUCIS effrenos, debacchanteſque libidine Bononienſes Plebei, & Centii, quæ Caſtella ipſe pro Epiſcopio teneret præſidio, potiundi aviditate, manus in eum violentas injicere conſtituiſſe. *Quamobrem Monachi veſtitu ſuo diſſimili indutus, ſalſis portarum cuſtodibus, Mutinam ſine comite emigravit.* *Litt. C.*

Flavius Blondus obiit Romæ A. D. 1463. pridie nonas Junii, ut patet ex illius Epitaphio, quod extat in Eccleſia S. Mariæ de Aracœli; illudque nuper vulgavit diligentiſſimus Vir Caſimirus Romanus in memoriis Hiſtoricis ejuſdem Eccleſiæ *pag.* 265. *num.* 2.

VIII.

PETRUS DE MONTE

PETRUS DE MONTE.

In Præfatione ad Libellum S. Epiphanii de Religione Chriſtiana a ſe latine redditum.

SI quos tamen habet hæc ætas ſanctos, atque religioſos viros, qui in lege Domini meditentur, quibus ea dulcior ſit ſuper mel, & favum: *TU profecto, COLENDISSIME PATER, illorum es princeps, illorum caput, ac ſpeculum. Quiſquis enim tuam a pue-*

Ex Cod. Vaticano nu. 2694. *fol.* 49. B. NICOLAO verſionem ſuam inſcribit, ejuſque virtutes, ac ſanctimoniam laudat.

CLASS. III.
PETRUS
DE MONTE.

a puero in hanc uſque ætatem ſummis virtutibus, *MAGNAQUE SANCTIMONIA decoratam vitam animadverterit*: *Te non injuria priſcis illis ſanctis viris annumerabit*. Ex Te ſiquidem exemplum ſumere poſſunt, ex Te diſcere omnes, quid ſibi, ſi Deo grati eſſe cupiunt, agendum ſit; quoniam inter Chriſtianæ fidei, & ſacræ religionis profeſſores principatum tenes: ſitque ut propterea ad Te, tanquam ad ſignum quoddam, animum erigere debeant, qui ſe religioſos & dici, & haberi volunt. *Ego vero HANC SANCTAM, ATQUE INTEGERRIMAM VITAM TUAM, moreſque religioſiſſimos frequenter admiror, & laudo, atque in eorum conſideratione mirum in modum delector*. Quo fit, ut Te colere, & obſervare præcipua quadam veneratione compellar. Atque utinam ea in me eſſet facultas, qua ſingularem hanc in Te obſervantiam meam, non Tibi ſolum, ſed & cœteris poſſem oſtendere. Facerem profecto, ut omnes intelligerent, HUIC SANCTIMONIÆ TUÆ, VITÆQUE RELIGIOSISSIMÆ ACTÆ me totum deditiſſimum eſſe. Verum quia quod affectus cupit, id vires nequeunt adimplere; ſat erit humanitati tuæ, cæteriſque, qui de nobis judicabunt, ſi vel hoc parvo munuſculo meam in Te reverentiam, ac devotionem intelligant, & quod & SANCTITATI TUÆ, & meis ſtudiis convenire exiſtimo. Cum enim ſuperioribus menſibus Græcis literis operam avidiſſimè dare cœpiſſem, utpote quæ ad noſtras faciliorem, atque clariorem aditum præſtant, optaremque, exercendi ſtudio, aliquid in latinum convertere: Oblatus eſt nobis Epiphanius, qui de noſtræ religionis dignitate ſcribens, Euchariſtiæ admirabile, atque ſaluber-

PETRUS DE MONTE.

berrimum ſacramentum quam maximè prædicat, laudat, & extollit: demum miraculi cujuſdam hiſtoriam narrat. Opuſculum autem hoc cum vertere inſtituiſſem, *cui potiſſimum inſcribere debui, niſi Tibi, hoc eſt Chriſtianiſſimo, & religioſiſſimo Patri. Qua in re SANCTAM ILLAM HUMANITATEM tuam ſupplex oro*, ac deprecor, ut non tam verborum elegantiam, quæ nulla eſt, quam ſcribentis auctoritatem, & rei, de qua agitur, dignitatem pro tua ſapientia animadvertas. Has autem primicias ſtudiorum meorum, quas Tibi pro mea in Te obſervantia dedicavi, ſi tuo graviſſimo judicio probare dignatus fueris; magnum profecto currenti equo calcar addiicies, neque libellum ipſum aliis quoque commune facere erubeſcam; nam a nemine id reprehendi poſſe arbitrabor, quod abſte probatum eſſe cognovero. Jam Epiphanium audias quæſo; Gaudebis enim ſcio, legenſque lætabere.

Petrus de Monte Epiſcopus Brixienſis ſupremum diem obiit Romæ A. D. 1457. die 12. Januarii, ſepultus fuit in Baſilic Liberiana. Ejus vitam, & res geſtas accuratiſſime recenſuit Eminentiſſimus Cardinalis Quirinus in Epiſtola III. ad SSmum D. N. BENEDICTUM XIV. *pag.* 16.

IX.

BORNIUS DE SALA

BORNIUS DE SALA.

Patritius Bononienſis

In Libro MS. De Patientia.

TAnta etenim ſcelera, tam inexcogitata, tam incredibilia perpetrata ſunt, ut lugeat æther, & hæc Civitas eſt vaſtata eo die luctuoſiſſimo, quo cla-

Ex Cod. Vaticano nu. 4569. fol. 30.

CLASS. III.

BORNIUS DE SALA.

clariſſima Orbis lumina, duo illa fidei noſtræ ampliſſima fundamenta R̃mi Patres, & DD. CARDINALES S. Cæciliæ, & S. CRUCIS a truculentiſſimis hominibus pulſi ſunt .... *Quis tam facundus, ut SANCTITATEM DEVOTISSIMI, RELIGIOSISSIMIQUE PASTORIS NOSTRI CARDINALIS S. CRUCIS a vobis deſpectam, ac ludibrio habitam conqueratur?* Vidit ne unquam ſol hoc ſcelere indignius? Heu proh dolor Bononia, tu ſpeculum fueras amœnitatis, & pacis, nunc ſine intermiſsione luges, æternumque lugebis.

Fol. 45. Verum eſt, quod Soſias ille Terentianus ait: Nanque hoc tempore *obſequium amicos veritas odium parit*. Itaque diu ſepultas haſce lachrymas tenui, quas incredibili cum dolore profudi: cum propter multa inaudita facinora, tum vel maxime, quod teterrimæ peſtes hominum, tanto cum dedecore, ac ſempiterna labe Civitatis ILLUD CELEBRE SANCTITATIS HABITACULUM REVERENDISSIMI S. CRUCIS IN HIERUSALEM Presbyteri Cardinalis quotidie verbis polluunt, ac proſternunt.

Bornius de Sala Patritius Bononienſis vir fuit ſua tempeſtate doctiſſimus: cum ſæpe laudant Ambroſius Camaldulenſis, Franciſcus Philelphus, Poggius Florentinus, Jacobus Piccolomineus Cardinalis Papienſis, aliique. Extant quoque in Tabulario Vaticano quamplures Summorum Pontificum Epiſtolæ illi inſcriptæ, quas, Deo dante, in ampliſſima Rerum Bononienſium collectione vulgabimus, quam juſſu, & auſpiciis SS̃mi D. N. optimarum literarum Parentis optimi maximi, conquiſitis undique monumentis, nunc paramus. Bornius opuſculum ſuum inſcripſit Cathalano Fratri, qui tunc Romæ erat, illudque abſolvit A. D. 1428., eo nimirum tempore, quo magna ſeditione Bononiæ facta, Ludovicus Tit. S. Cæciliæ Presbyter Cardinalis Alemandus Archiepiſcopus Arelatenſis, Bononiæ Legatus, & B. NICOLAUS a nefariis civibus urbe pulſi fuerunt.

MAT-

Digitized by Google

X. CLASS. III.

MATTHÆUS DE GRIFFONIBUS

MATTHÆUS DE GRIFFONIBUS.

In Memoriali Hiſtorico Rerum Bononienſium.

ANno Domini MCDXVII. die Dominica iv. Julii Reverendus Pater Dominus Frater NICOLAUS DE ALBERGATIS de Bononia, de Ordine Fratrum de Certoxa, fuit conſecratus, & factus Epiſcopus Bononiæ, QUI EST HOMO SANCTÆ VITÆ, & de quo totus populus Bononienſis fuit valde contentus. *Tom. 18. Scriptor. Rer. Ital. fol. 225.*

MCDXXII. die xxv. Aprilis DOMINUS NICOLAUS EPISCOPUS Bononiæ ivit pro Ambaxiatore Domini Papæ ad Regem Franciæ, & Regem Angliæ. *Fol. 229.*

MCDXXIII. die viii. dicti menſis (nempe Junii) reverſus fuit Dominus NICOLAUS Epiſcopus Bononiæ de Ambaxaria, vbi ſteterat xvi. menſibus, vel circa. *Fol. 232.*

MCDXXVI. die xxvii. dicti Menſis Maj venerunt hic novæ, quod Dominus noſter Papa Martinus fecerat decem Cardinales, videlicet dictum Dominum noſtrum Dominum Ludovicum Legatum, & novem alios, quorum nomina ſunt hæc &c. *DOMINUS NICOLAUS DE ALBERGATIS de Bononia noſter Epiſcopus digniſſimus Bononienſis.*

Matthæus de Griffonibus obiit A. D. 1426. die 3. menſis Julii, ut teſtatur Cl. Muratorius in præfatione *pag.* 103.

CLASS. III.

X I.

HISTORIA
MISCELLANEA
Bononienſis.

HISTORIA MISCELLANEA
BONONIENSIS

Ex auctoribus ſynchronis conflata.

Tom. XVIII. Script. Rer. Ital. pag. 608.

ANno MCDXVII. adì 4. di Gennajo Meſſer Giovanni Veſcovo di Bologna morì, e in quel dì fù creato in Bologna un Veſcovo nomato Fra NICCOLO' di Pierniccola degl'ALBERGATI da Bologna, ch'era Priore de' Frati della Certoſa. *E fù gran fatica, ch'egli lo voleſſe accettare, peròche ſi convenne mandare un'Ambaſceria fino a Vienna al ſuo Generale, che mandaſſe a dirli, che egli doveſſe accettare.* Onde glie lo mandò a dire. E a dì 4. del meſe di Luglio andò al Veſcovado, e ne tolſe la tenuta. *Eſſo VESCOVO NON MANGIAVA CARNE. Tutta l'entrata del Veſcovado dava per Dio, e non dormiva in letto, e fece fare molti lavorieri in Veſcovado.* Ancora fece, che i Giudei portavano nel petto un ſegno giallo. Maritava di molte donzelle. Fece, che i Giudei preſtavano a denari quattro per lira, dove prima preſtavano a denari ſei. Fece, che non tenevano aperto il Banco le Feſte comandate, dove prima tenevano aperto il dì di Paſqua, e ogni Feſta.

Pag. 610.

Anno MCDXX. adì 6. di Marzo i Signori di Bologna mandarono un'Ambaſceria al Papa, e furono il VESCOVO DI BOLOGNA, Meſſer Pietro Ariſtotile, e Pietro di Rigo Feleſini. I quali andati al Papa pregaronlo, che doveſſe oſſervare quello, che

che promeſſo aveva ai Bologneſi. Il Papa riſpoſe, che al tutto voleva Bologna &c. CLASS. III.

HISTORIA MISCELLANEA Bononienſis.

MCDXXVI. Il Capello del Campanile del Veſcovado di San Pietro fece di pietra, coperto di bronzo, con quel fiorone indorato, che coſtò a indorarlo quaranta ducati. Fecelo fare il VESCOVO DI BOLOGNA a ſpeſe della Fabbrica di San Pietro. Prima eſſo Capello era di legname coperto di piombo. *Pag. 615.*

In queſt'anno Papa Martino V. mandò a dire al Veſcovo di Bologna, che andaſſe da lui a Roma. Il qual Veſcovo aveva nome *Frate Niccolò* di Pierniccola degl'*Albergati* Cittadino di Bologna, che in prima era Frate della Certoſa, E FU UNA DIVOTA CREATURA. Quando fù a Roma, il Papa voleva farlo Cardinale, *e il detto Veſcovo non voleva accettare il Cappello, tanto che il Papa gli comandò ſotto pena di ſcommunica, che doveſſe accettarlo, e all'ora lo accettò* adì 3. Giugno in Lunedì mattina, e chiamoſſi Monſignore di S. Croce di Geruſalemme. Poi venne a Bologna a dì 17. di Settembre. Feceſi feſta tutto quel dì in Bologna, e andogli incontra il Legato di fuori tre miglia, e il Clero, e tutte le Compagnie dell'Arti, e ſonarono tutte le Campane di Bologna. Poi andò a Venezia a dì 20. del detto meſe, per mettere accordo tra i Veneziani, e il Duca di Milano, i Fiorentini, e il Signor di Mantova, e il Marcheſe di Ferrara. *Pag. 616.*

MCDXXVIII. adì primo Agoſto la notte a ore otto ſi levò in Bologna un rumore da queſti Cittadini &c. Eſſendo giorno, la mattina MONSIGNOR DI S. CROCE, ch'era Veſcovo di Bologna, intromettendoſi per fare accordo, ed entrando in Palazzo, e uſcen- *Pag. 617.*

CLASS. III. e uſcendo fuori, la parte di qua da Canedolo entrò in

HISTORIA MISCELLANEA Bononienſis. Palazzo, e gridando: *viva il Popolo, e le Arti*; e preſero il Cardinale, e rubarono tutto il Palazzo.

Pag. 618. Fatto queſto tutte le Fortezze del Contado di Bologna s'arrenderono, ſalvo Caſtel San Pietro, e Caſtello Bologneſe, Cento, e la Pieve, chè queſte due ſtavano a poſta di Monſignor di S. Croce, perche erano ſotto il ſuo Veſcovado.

Pag. 629. MCDXXX. adì 23. Dicembre, diceſi, che il Cardinale di S. Croce, e il Cardinale di S. Pietro in Vincola debbano venir preſto da Roma quì in Bologna, con commiſſione di fare queſta noſtra pace, che Iddio lo voglia.

MCDXXXI. adì 30. Gennajo Monſignore CARDINALE DI S. CROCE debbe eſſere cavalcato a Ferrara, per dar principio col Marcheſe alla prattica dello accordo tra il Papa, e Bologna. Diceſi, che il Papa lo ha mandato di quà con pieniſſima commiſſione.

Pag. 630. Adì 4. di Febbrajo venne certa novella a Bologna, che Monſignore CARDINALE DI S. CROCE arrivò a Ferrara a dì ultimo di Gennajo, e ivi ebbe qualche ragionamento col Marcheſe circa i fatti di Bologna. Che a dì 3. del ſudetto Febbrajo eſſo Cardinale ſi era partito da Ferrara, e andato a Venezia, per praticare la pace tra la Lega, e il Duca, li quali hanno rotto, e credeſi, che ſarà una cruda guerra.

Adì 7. Febrajo Meſſer Antonio de Manfredi venne a Bologna per parte del Marcheſe di Ferrara, ed eſpoſe, come Monſignor CARDINALE DI SANTA CROCE era ſtato a Ferrara con commeſſione pieniſſima del Papa, che volendo i Bologneſi dare al

Pa-

Papa il dominio libero di Bologna, egli poteſſe obbligare, e promettere per parte del Papa al noſtro Comune, e a cadauno particolare cittadino alto, e baſſo, quanto gli piaceſſe. Onde il Marcheſe ha mandato per ſentire la noſtra volontà per parte del detto Cardinale, il quale è andato a Venezia per pratticare, che la Lega non rompa contro il Duca di Milano, e poi deve andare in Francia a pratticare la concordia tra il Rè di Francia, e il Duca di Borgogna; nè tornerà più a Ferrara, ſe il Marcheſe non gli manda a dire volere noi attendere alla detta prattica di accordo col Papa. CLASS. III. HISTORIA MISCELLANEA Bononienſis.

Adì 10. Marzo. Venne nuova, che Monſignor CARDINAL DI S. CROCE è in Lombardia, e ſi ha ſperanza di conchiudere la pace tra la Lega, che l'Imperatore ha fatta col Duca di Savoja, e con quello di Milano. *Pag. 632.*

MCDXXXIV. del meſe di Decembre il CARDINALE DI S. CROCE, e di S. Pietro in Vincola diceſi, che trattano in Firenze la pace tra il Papa, e il Duca di Milano, ovvero la Lega. *Pag. 654.*

MCDXLIII. adì 9. Maggio a ore 24. MONSIGNOR DI S. CROCE CARDINALE, e Veſcovo di Bologna, e cittadino di Bologna morì in Siena, dove era la corte del Papa. Ne vennero le novelle a dì 11. Fù ſepolto alla Certoſa a Firenze. Feceſi a Bologna un bello eſequio per tre dì in S. Pietro. Vi andarono i Signori, e tutte le Compagnie, tutta la Chereſia, e ſi tennero ſerrate le botteghe il primo dì, e gli altri due dì fino a terza. Dappoi, che egli fù morto, il Papa il fece aprire, e fecegli cavare la pietra dal collo della veſica, perchè di male di pietra era morto, *e il Papa tenne quella pietra per lui* *Pag. 667.*

Digitized by Google

CLASS. III. *lui, perche aveva* *IN LUI UNA GRAN DIVOZIONE PER LA SUA SANTITA'*. Il detto

HISTORIA MISCELLANEA Bononienſis. Papa gli volle dire l uffizio ſopra il corpo in perſona, e andollo a viſitare nella ſua infermità.

XII.

HIERONYMUS DE BURSELLIS.

FR. HIERONYMUS DE BURSELLIS

Ordinis Prædicatorum

In Annalibus Bononienſibus.

Tom.23. Scriptor. Rer.Ital. pag 869. ANno Domini MCDXXI. Dominus NICOLAUS Epiſcopus Bononienſis ad Regem Galliæ a Pontifice Martino miſſus eſt. MCDXXVI. *DOMINUS NICOLAUS DE ALBERGATIS Carthuſienſis,& Epiſcopus Bononienſis,per Martinum V., IPSO RENITENTE,QUIA SANCTUS ERAT, Cardinalis Tit. S.Crucis effectus eſt*. Accepto pileo, ad componendam pacem inter Venetos, & Ducem Mediolani, Venetias a Pontifice miſſus eſt. Ad ingreſſum ipſius de Roma Bononiam magnum feſtum celebratum eſt.

Pag. 871. MCDXXVIII. CARDINALIS vero S.CRUCIS huic tumultui ſe oppoſuit, ſed parum, aut nihil fecit.

Pag. 880. MCDXLIII. DOMINUS NICOLAUS DE ALBERGATIS Epiſcopus Bononienſis, & Cardinalis S. Crucis, Senis vita functus eſt. Sepultus eſt in Monaſterio Carthuſienſium ad ſecundum miliare iuxta Florentiam. *HIC FUIT PER OMNE*

TEM-

Digitized by Google

TEMPUS SANCTISSIMÆ VITÆ. Pontifex maximus lapidem in veſica SANCTI VIRI generatum, & propter quem mortuus eſt, habere voluit EX *DEVOTIONE.* Statuit, ut per ſingulos dies eleemoſina in Epiſcopatu daretur: quod per aliqua tempora ſervatum eſt, deinde imminutum, ut tantum die Lunæ, & Jovis daretur. UNIVERSA CURIA EUM SANCTUM JUDICABAT, ET VERE SIC ERAT. CLASS. III. HIERONYMUS DE BURSELLIS.

Hieronymus Burſellus naturæ legibus ſatisfecit A. D. 1497. die 25. Novembris. Vide Præfationem Cl. Muratorii ad illius annnales. *pag.*856.

XIII.

BARTHOLOMÆUS SACCHUS VULGO PLATINA

BARTHOLOMÆUS PLATINA.

In vita Nicolai PP. V.

SUnt autem qui ſcribant, Thomam Piſis natum, Lucæ educatum, Bononiæ literas, & bonas artes didiciſſe, maxime vero Philoſophiam, & Theologiam, adiutum beneficentia SANCTISSIMI VIRI NICOLAI ALBERGATI CARDINALIS S. CRUCIS, adoleſcentis ingenio delectati. Hanc ob rem in Pontificatu hominis de ſe bene meriti nomen ſumpſit. Cum vero Magiſtri nomen in Gymnaſio conſecutus eſſet, acerrimis diſputationibus probatus, CARDINALEM S. CRUCIS ſecutus, familiæ tanti viri æconomus factus, in numero Scriptorum Pœnitentiariæ primò refertur, deinceps Subdia- *Pag.*291. *edit. Colon. A.* 1626.

CLASS. III.

BARTHOLOMÆUS PLATINA.

diaconatum Pontificium adeptus, bene agendo, vitamque ſine invidia, & æmulatione ducendo, majora mente concepit &c.

Idem in Pio II.

Pag. 304.

ÆNeas NICOLAUM S. CRUCIS CARDINALEM SECUTUS, *Patrem certè optimum*, AC OMNIUM OPINIONE SANCTISSIMUM: qui Atrebatum profectus Eugenii juſſu, ubi conventus Gallorum Principum habebatur, pacem inter Ducem Burgundiæ (qui cum Anglis ſentiebat), & Regem Franciæ compoſuit. Redeunte autem in Italiam NICOLAO, quem Veneti, ac Philippus Mediolani Dux auctorem componendæ pacis requirebant, Æneas non admodum Eugenio gratus, Baſileam proficiſcens, magno ſemper in honore apud omnes eſt habitus &c.

Idem Hiſt. Mantuanæ Lib. V.

Script. Rer. Ital. Tom. XX. pag. 806. *l. B.*

MArtinus Philippi amicus ad componendam inter Philippum, ac Venetos pacem, CARDINALEM S. CRUCIS mittit; qua infecta, quod iniqua Veneti, ac Florentini poſtulare viderentur, rurſum magnis viribus bellum utrinque parari eſt cæptum &c.

Pag. 809.

At Martinus Pontifex Philippi rem in magno diſcrimine videns, CARDINALEM S. CRUCIS ſecundo ad componendam inter Philippum, & Venetos pacem mittit; qui Ferrariæ ſubſiſtens, eò proficiſcentibus cum mandatis Principum, ac Civitatum Legatis, ita pacem compoſuit, ut Brixiam Veneti, & oppida Brixianorum, Cremonenſiumque, quæ antea cœperant, retinerent; præterea, ut Philip-

lippus Venetis Bergomum, Bergomatemque agrum ex fœdere dederet, hac lege, ne ſocios Venetorum, Florentinorumque bello laceſſeret, aut ad defectionem concitaret &c. CLASS. III. BARTHOLOMÆUS PLATINA.

Bartholomæus Platina vita functus eſt Romæ A. D. 1481. Vide Niceronium in Memoriis illuſtrium virorum. *Tom. VIII. pag.* 220.

X I V.

MARINUS SANUTUS

MARINUS SANUTUS.

In Vitis Ducum Venetorum.

MCDXXVII. 28. Agoſto ſi partì di Chioggia il Rm̃o CARDINALE S. CROCE Legato del Papa, mandato di nuovo, acciocchè trattaſſe la pace fra il Duca di Milano, e la Lega: E per la peſte, che era in queſta Terra la Signoria determinò, che egli non veniſſe di lungo. E il Doge andò colla Signoria, e col Collegio a Malamocco colle piatte, dove venne il detto CARDINALE, e ivi nella Chieſa furono inſieme a parlamento, e ſtettero per lo ſpazio di cinque ore parlando di queſta pace. E poi il Doge tornò à Malamocco a darli la riſpoſta, e confortò il detto CARDINALE, che per ſuo commodo, e per ſicurezza della peſte egli voleſſe tornare a Ferrara, dove ſi manderebbono i noſtri oratori per trattare la detta pace, venendo etiam que' del Duca di Milano. *Rer. Ital. Script. Tom.22.pag.* 996.

MCDXXVIII. dieciotto Aprile a ore cinque di notte: in queſto mezzo fù conchiuſa la pace tra la Lega, e il Duca di Milano per mezzo del CAR- *Col.* 999.

CLASS. III. DINALE S. CROCE Legato del Papa con molti patti, e capitoli. E la Lega rimaſe con ſuo onore, e il Duca di Milano ha laſciato del pelo .... E il CARDINALE predetto a 6. di Maggio ſcriſſe alla Signoria, come il Duca Filippo Maria di Milano aveva ratificato, e confermato tutti i capitoli contenuti nella pace, e mandava a far conſegnare Bergamo, e le fortezze del Bergamaſco: Però la Signoria mandi i ſuoi nunzj a togliere la tenuta di quelli. Soggiunge, che ſi credeva, che il CARDINALE foſſe andato di perſona a Bergamo a pigliarne il poſſeſſo co' comiſſarj della Republica.

MARINUS SANUTUS.

Pag. 1051. Nel 1438. adì 13. Gennajo s'ebbe da Ferrara dall'Arciveſcovo di Candia, eſſere giunto ivi il CARDINALE S. CROCE per dar principio al Concilio da eſſere ivi fatto. Giunſe a dì ſette di queſto meſe. Agl' otto fù cantata una Meſſa ſolenne pel detto CARDINALE. Adì 10. fù fatta la prima ſeſſione, alla quale furono tra Veſcovi, e Abati mitrati in num. 40.

Pag. 1052. Adì detto di detto meſe giunſe etiam il CARDINALE S. CROCE, e in ſua compagnia era il Patriarca di Grado, l'Arciveſcovo di Taranto, e quel di Creta, e quello di Trivigi, con aſſaiſſimi Prelati, e aſſai compagnia bene in punto. Gli andò incontro fino a Santo Spirito Meſſer lo Doge col Marcheſe di Ferrara, il quale andò però avanti da ſua poſta, e andò il Doge colla Signoria, ed altri gentiluomini colle piatte, e l'accompagnò fino a San Giorgio Maggiore, dove era alloggiato il Patriarca di Coſtantinopoli, e quello viſitò per parte del Papa. Queſta viſita il detto CARDINALE fece confortato dal noſtro Doge, che per niun modo vo-

voleva andarvi. Ora viſitato fù accompagnato pel Doge ſino al ſuo alloggiamento ai Frati Minori. Fece ancora la viſita dell'Imperadore a nome del Papa. E tornato il Doge a Palazzo, furono portati a donare al prefato CARDINALE vini, con frutti, cere, ſalvaticine, & altre coſe, che gli abbiſognavano. Tamen trovo, che il detto CARDINALE andò a viſitare l'Imperadore a dì 14., e ad eſporli l'ambaſciata del Papa. Etiam v'andò poi il Marcheſe di Ferrara per avere dall'Imperadore certa riſpoſta a quanto gli propoſe. Adì 15. il CARDINALE tornò a viſitare il Patriarca, col quale andarono tutti i Prelati, che erano in queſta terra, e gli diſſe l'ambaſciata del Papa. CLASS. III. MARINUS SANUTUS.

Adì 19. Gennajo. Giunſe quì il Cardinale Vitelli di S. Angelo, o Patriarca d'Aleſſandria. Il Doge gl'andò incontro colle piatte, col CARDINALE DI S. CROCE, e col Marcheſe di Ferrara. Arrivò a S. Giorgio d'Alega a buon'ora, e ſtette ad aſpettare la Signoria, la quale giunta, gli venne incontro. E tutti due i Cardinali prima, poi il Doge, e il detto Marcheſe, montarono nelle piatte, e vennero a SS. Giovanni, e Paolo, dove gl'era ſtato preparato l'alloggiamento, e quello, che era di biſogno a farli le ſpeſe. In queſto giorno il CARDINALE DI S. CROCE col Marcheſe di Ferrara ebbero riſpoſta dall'Imperadore, come egli era apparecchiato a venire a Ferrara al Concilio, e così il Patriarca per venire a fare tanto bene. *Pag.* 1053.

Adì 27. Febbrajo a ore due avanti giorno ſi partì il CARDINALE S. CROCE; và a Ferrara, col quale andò l'Arciveſcovo di Taranto. A quali due per *Pag.* 1054.

CLASS. III. per la Signoria furono preſentati molti zuccheri, cere, e altro.

MARINUS SANUTUS.

Nel meſe di Settembre giunſe in queſta Terra

Pag. 1064. *l. C.* il CARDINALE S. CROCE, che và Legato in Lamagna. Il Doge gl'andò incontro colle piatte fino a S. Spirito.

Pag. 1067. *l. E.* Adì 17. Dicembre giunſe quì il CARDINALE S. CROCE, che viene dall'Imperadore. Il Doge gl'andò incontro. Alloggiò a San Giorgio Maggiore.

Marinus Sanutus XVI. ſeculi initio mortuus eſt, ut notat Cl. Muratorius in Præfatione in illius hiſtoriam.

X V.

ANONYMUS Florentinus.

HISTORIA FLORENTINA

Auctore Anonymo coævo.

Script. Rer. Ital. Tom. XIX. fol. 973. ANno Domini MCDXXVI. Del meſe di Settembre ci venne il CARDINALE DI BOLOGNA, il quale era Veſcovo di Bologna, *tenuto SANTISSIMO UOMO*, Ambaſciadore del Papa a Signori; poi andò a Vinegia; fugli fatto ſolenne preſente, e tornò in S. Maria Novella.

Fol. 974. MCDXXX. Del meſe di Gennajo ci venne il CARDINALE DI S. CROCE, tornò in S. Maria Novella.

Fol. 978. MCDXXXV. Eugenio IV. eſſendo in Firenze a dì 2. di Marzo nella funzione delle Ceneri, v'intervenne anco il CARDINALE DI S. CROCE, e ricevè le ceneri dalle ſue mani. Adì 3. Marzo, per-

perchè in tal dì Eugenio fù fatto Papa, ſi diſſe una ſolenne Meſſa, e diſſela il CARDINALE DI S. CROCE. CLASS. III. ANONYMUS Florentinus.

Adì 9. Decembre tornò il CARDINALE DI S. CROCE, che era andato Legato in Francia. *Fol. 979.*

XVI.

ANDREAS BILLIUS

ANDREAS BILLIUS.

Hiſtoriæ Mediolanenſis Lib. V.

INter hæc Martinus, ſive ægre ferens tantum belli in Italia eſſe, ſive Philippo metuens, utroſque rogat, qui bello deſiſtant, miſſo Ferrariam ad id NICOLAO CARDINALI Presbytero Bononienſi, in quem fœderibus componatur &c. *Scriptor Rer. Ital. Tom. XIX. fol. 92.*

Libro VII.

B*Ononienſem ſeditionem deſcribens: hæc habet.* Verum NICOLAUS ipſe Bononienſis, e familia Hoſpitatorum, & illius civitatis Antiſtes, metuens ne omnia ſanguine fœdarentur, inter partes pro pace laborabat. Accepta igitur a Cannetulis fide, cæteros juſſit arma ponere; quæ res omnia in exitium vertit &c. Quod ubi HOSPITATUS CARDINALIS agi vidit, ſuſpicatus, quod futurum erat, venturos ad ſe, ut utriuſque Centi claves traderet, nocte inſequente mutato habitu, ex Bononia Mutinam profugit. *Fol. 112.*

Andreas Billius mortuus eſt Senis A.D. 1435. Vide Præfationem Cl. Muratorii in illius Hiſtoriam. *pag. 5.*

PAU-

CLASS. III.

XVII.

PAULUS ÆMILIUS.

PAULUS ÆMILIUS VERONENSIS

De Rebus Geſtis Francorum Libro X.

Pag.328.edit.Baſileen. an.1601.

DUobus Romanis Legatis Cardinalibus, *Viris Sanctis*, ultrò citroque commeantibus, efficitur, ut in Atrebates Anglorum ducis (Rex enim Henricus in Angliam è continenti tranſmiſerat), Franciqque Regis, ac Burgundionis ducis oratores convenirent. Ibi de pace agi cœptum, anno ejus ſæculi trigeſimo quinto &c.

Paulus Æmilius obiit Anno Domini 1529. Vide Jacobum Le Long in Bibliotheca Hiſtorica Galliæ *pag.*381. *num* 7459.

XVIII.

PAULUS CORTESIUS.

PAULUS CORTESIUS

De Cardinalatu Libro Primo.

Fol. 39.

ATque etiam quis tam fuit NICOLAO ALBERGATO, aut VITÆ INTEGRITATE probior, aut in republica gerenda clarior: ſive quis in ſcribendo, & diſputando doctior? Ideoque non ſine cauſa omnium conſenſu affirmari ſolet, tanti eum fuiſſe Europæ cunctæ extimatione factum, quanti quiſpiam fieri in illa præſtantium Senatorum æqualitate poſſet. Is, & lectionis ſuæ libros, & eas orationes reliquiſſe fertur, quibus ſæpe ſuaſor, & auctor Italicæ diſcordiæ ſedandæ fuit.

Ne-

Neque enim patrum memoria, vel NICOLAO ALBERGATO, vel Jo: Turrecremata, vel Dominico Capranico obſuit fortuna in vivendo locupletior: quibus ſemper *ſumma data eſt vitæ modeſtæ laus*. CLASS. III. PAULUS CORTESIUS. *Lib. II. fol. 46.*

Paulus Corteſius librum ſuum inſcripſit Julio II. Pont. Max., ediditque in caſtro Corteſii, anno Domini 1510.

XIX.

BAPTISTA FULGOSIUS

BAPTISTA FULGOSIUS.

Factorum, Dictorumque Memorabilium Lib. I. Cap. V. de Somniis.

HIc (nempe Thomas Sarzanenſis) magno dolore affectus propter obitum NICOLAI ALBERGATI CARDINALIS TIT. S. CRUCIS, quem is Dominum habuerat, illius umbram in ſomnis vidit: quæ cum feliciter habere ſe dixiſſet, ſubjunxit, poſtea ipſum brevi Pontificem futurum. Quod ſomnium idem Thomas, cum jam ad Bononienſem Epiſcopatum provectus, in Germaniam a Pontifice legaretur, in itinere Mediolani Franciſco Philelpho amico narravit; nec multo poſt ſub Nicolai V. nomine Pontificatum aſcendit. *Pag. 79. edit. Antuerp. an. 1565.*

Scripſit hæc Fulgoſius poſt annum 1463. eo nimirum tempore, quo patriæ principatu dejectus fuit. Vide Michaelem Juſtinianum in Scriptor. Ligur. *pag. 124.*

CLASS. III.

XX.

POLIDORUS VERGILIUS.

POLIDORUS VERGILIUS

Libro XXIII. Rerum Anglicarum,

Pag. 473. edit. Baſileenſis an. 1534.

Galliarum calamitates deſcribit. Beatus NICOLAUS inducias inter principes per ſexennium paciſcitur.

DUm autem ita Angli, Francique de potentatu, de principatu, de vita denique certant, in terra Galliæ per bellorum licentiam, mortalium omnium facultates rapiuntur, theſauri ſacri ſpoliantur, homines paſſim occiduntur, aut convulnerantur, cruciatu, & ſupplicio afficiuntur, matronæ conſtuprantur, virginum raptus fiunt ex complexu parentum, quotidie oppida capiuntur, quotidie diripiuntur, atque oppidanorum opes aliò exportantur, ædificia, vicique incenduntur, ac nullum denique crudelitatis exemplum in miſeros Francos non editur: Mitto ſexcenta alia calamitatum genera, quibus pariter præmebantur. Nec Anglia ejuſmodi injuriarum expers erat, quæ in ſingulos dies ſuorum funera, cædes, vulnera, ac tributis aſſiduis opes ſuas diminui videbat, ita ut communia prope mala eſſent, ploratibuſque utriuſque gentis, totus Occidens ſonaret, ac fama triſtimoniæ pleniſſima in omnes Orbis partes pervaderet. Quapropter non erat, qui non miraretur, quomodo hi duo populi ad patiendum ſatis eſſent, ac maxime miſereretur; & cum primis id faciebat Eugenius IV. Romanus Pontifex, qui cupidus ineundæ rationis, qua importuniſſimi belli finis fieret, NICOLAUM CARDINALEM S. CRUCIS in Gallias miſit ad conciliandam pacem inter Reges. Is ubi eo pervenit, ad Carolum primùm adit, eique exponit mandata Pontificis, inde eadem Bedfordienſi refert, hortatur pacem,

Digitized by Google

cem, demonſtrat, declarat, argumentatur eam ſemper honeſtiorem eſſe, quam bellum in Chriſtianis Principibus, qui ſuorum commodis ſervire, qui juſtitiam ſervare, qui ſe ratione regere, qui remittere ſemper aliquid de ira, de injuria deberent, quæ per bella fieri non liceret. Iſta in animos Principum inducere conanti LEGATO, uterque reſpondit, ſe paratum ad omnia deſcendere; Cœterum cum res cœpta eſt agi, tantum abſuit ut honeſtis conditionibus eſſent contenti, ut etiam magis, atque magis in pertinacia permanerent. Id CARDINALIS animadvertens, deſperata pace, ut ne fruſtra tantum laboris ſubjiſſe diceretur, inducias in ſex annos confecit, quas, ut ægre ambo Principes rogatu CARDINALIS conceſſerunt, ita poſt ejus diſceſſum ſubitò fregerunt. Non nemo ex recentioribus auctoribus tradit Francos priores illas violaſſe, qui paſſim Anglorum, Burgundionumque amicos multarint. Quo factum eſt ut irritatis utrimque animis, acrius ſolito ad arma itum ſit. Fuit ille annus ſalutis humanæ 1433.

CLASS. III.

POLIDORUS VERGILIUS.

Eugenius proinde Romanus Pontifex certior factus de ejuſmodi hominum mentium motibus, quaſi pro certo habens, pacem conventuram, primo quoque tempore NICOLAUM CARDINALEM rurſus in Gallias miſit, qui ubi eo pervenit, conventum ad Atrebatium Civitatem indixit, quo convenere Henrici Regis Legati, Henricus Vintonienſis Cardinalis, Henricus Eboracenſis Antiſtes, Guglielmus Sutfolchiæ, & Joannes Huntyngtonæ Comites ejus Legationis principes. Item Franci Legati Rhemorum Archiepiſcopus, Dux Borbonienſis, Arthurus Comes Richemondiæ, ac honeſti equites

Pag. 478.

Conventus Atrebatenſis deſcribitur. B. NICOLAUS pacem componit inter Carolum Francorum Regem, & Philippum Ducem Burgundiæ, Anno Domini 1435.

CLASS. III.

POLIDORUS VERGILIUS.

nonnulli. Burgundio etiam ſuos miſit Leodienſem, Cameracenſem, & Atrebatenſem Epiſcopos, cum pleriſque heroibus viris equitibus. In hoc frequenti conventu poſt longam diſputationem, NICOLAUS CARDINALIS *homo ſpectatus in judicandis rebus, ſit omnium conſenſu rei diſceptator*: is ruſrus ſingulos ſententiam rogavit, quo ſecundum juſtitiam judicaret. Petebant Angli, ut Carolus declararetur Henrici beneficiarius, contra Franci alterius factionis Carolo imperium liberum, non præcarium eſſe volebant. NICOLAUS his auditis, nihil de poſſeſſione tunc decernendum judicans, leges fœderis in publico propoſuit, quas pro præſenti rerum ſtatu, utrinque dandas, & accipiendas jure cenſebat. Has tamen uterque reſpuit. Atque ita negotio infecto a conventu diſceſſum eſt. Ea res fecit, ut Burgundiones, & Franci cœperint mox inter ſe de concordia agitare, quam multis de cauſis, ut ſupra planum fecimus, ipſe Philippus Burgundio diu antea optarat. Convenit itaque pax ejuſmodi conditionibus, ut Carolus Burgundioni præter nonnulla loca Burgundiæ finitima, quæ ejus majorum ditionis fuiſſent, Artheſio, & oppidis Ambiano, Corbia, Perona, Fano Quintini, Abbatiſvilla, ac Pontivi, & Bononiæ comitatibus cederet &c.

Polidorus Vergilius Hiſtoriæ ſuæ libros inſcripſit Henrico VIII. Anglorum Regi A. D. 1533. Menſe Auguſto.

HELIAS

X X I. CLASS. III.

HELIAS CAPREOLUS

HELIAS CAPREOLUS.

DE REBUS

Brixianorum Libro IX.

QUarto Idus Januarii MCDXXVII. NICOLAUS CARTHUSIENSIS ordinis, & S. Crucis Presbyter Cardinalis Martini V. Pontificis Legatus Venetiis Brixiam venit, Mediolanum pro componenda inter Philippum, & Venetos pace acceſſurus. Quamobrem multi etiam ex Venetis in agrum noſtrum profecti ſunt, nonnullorum oppidorum Philippo hactenus obtemperantium poſſeſſione, juxta pacis conditiones Veneti Imperii nomine potituri. At xii. Kal. Februarii CARDINALI Brixiam cum olivæ ramulo in pacis ſignum revertenti, Venetias primo, deinde Romam ad Pontificem redituro, quum reverenter Clerus omnis noſter una cum Præſule, omnibuſque religionem quampiam profitentibus, ad Mellam uſque Crucibus, & vexillis obviam factus eſſet: *Te Deum laudamus*, & id genus laudum pſallantes omnes cecinere. Ubi autem recederet, Magiſtratus, & multi ex Civibus noſtris, inter quos Achillem Advocatum, Tartarinum Capreolum, & Bertraminum Rumanum Jacobus Sajanus hujus rei ſcriptor non parcus tantum nominat, eum, ex Senatus conſulto, poſt celebratum tripudium per agri oppida una cum Oldrando Lampignano Philippenſe comitati ſunt, ut ea proprio nomine ſuo habita muniret. Verum enim vero oppidani, & milites ibi clauſis januis, *Fol. 53.*

& pon-

 & pontibus elevatis, nequaquam Venetis obſequi, nec in oppidis ipſis illorum nuncios, aut amicos ſe

HELIAS CAPREOLUS. ſuſcepturos ſunt proteſtati. Quapropter CARDINALIS una cum comitibus antedictis Brixiam è veſtigio reverſus eſt, Mediolanum iterum rediturus.

Fol. 54. iv. Idus Januarii MCDXXVIII. Quapropter Philippus pro componenda inter ſe, & Venetos pace Legatos Venetias miſit: Quo cum etiam NICOLAUS S. CRUCIS Cardinalis a Summo Pontifice pro re Legatus acceſſiſſet, pridie nonas Maj ſequentis, pax ipſa publicata fuit, quo etiam die Veneti proviſores Palatiolum, Iſæum, & Cluſianas, ejus Cardinalis arbitramentali ſententia freti muniere. Inde Bergomum &c. Itaque finitum eſt id bellum Philippo ſuperato &c.

Deceſſit Capreolus jam decrepitus anno 1519. teſte Gerardo Voſſio de Hiſtoricis Latinis *Libro III. pag.* 812.

X X I I.

HIERONYMUS GARIMBERTUS.

HIERONYMUS GARIMBERTUS

I N V I T I S

SUMMORUM PONTIFICUM, ET CARDINALIUM.

Vita di NICCOLO' ALBERGATI
Cardinale di S. Croce.

Pag. 61. NICCOLO' degl'ALBERGATI cittadino Bologneſe, nel principio della ſua gioventù, & nel mezzo de' ſuoi ſtudj, principalmente di leggi, ſtimo-

molato da fervore di Religione ſi fece frate, & frate Certoſino, per far maggior prova di pacienza con il vincer ſe ſteſſo, quantunque di poi foſſe vinto da altri; percioechè *la fama della ſua virtù*, dopo eſſere paſſata per tutti i gradi, e dignità della ſua religione, fece, che dal clero della patria, e dalla patria iſteſſa ei foſſe *forzato* a pigliar la Chieſa di quella città, che all'ora vacava; & che accettò ſotto condizione di eſſer reintegrata di ciò, che da diverſi l'era ſtato uſurpato delle proprie entrate; le quali intendeva di ſpendere in limoſine, & altre opere pie, e non altramente, ſiccome fece, con tanta correzione, & utile di quel popolo, quanto ricercava la ſcorrezione eſtrema, in che era ſcorſo; onde Martino V. da quell'eſempio delle coſe private, giudicandolo degno de' maneggi delle publiche, lo chiamò a Roma, con mandarlo Nunzio in Francia, e in Inghilterra, per metter pace fra que' doi Rè, che erano in grandiſſima guerra; di dove rivocandolo poi, per la diſperazione della prattica, quantunque pratticata da lui con ſomma prudenza, e ſatisfazione infinita delle parti, & del Papa; *giunto a Roma, lo fece Cardinale alla ſproveduta, per non dargli ſpazio di penſar al rifiuto del capello, sì come dubitava, ch' ei rifiutaſſe*: Ma egli finalmente non ricuſando le dignità, e gli onori, per poter con più fruttuoſa autorità impiegar le ſue fatiche, e ſuoi ſudori in ſervizio di Dio, e di queſta Santa Sede; avvenne, che poco dipoi eſſendo mandato Legato a trattar' accordo tra Vinitiani, Fiorentini, e il Duca di Milano, lo conduſſe felicemente; per il che fù rimandato in Francia per condur quell'altro tra i detti due Rè; dove in capo di doi anni di eſtrema fatica, ebbe nuova della

CLASS. III.

HIERONYMUS GARIMBERTUS.

CLASS. III.

HIERONYMUS GARIMBERTUS.

la morte di Martino, e della creazione d'Eugenio IV. con ordine appreſſo di andare a Baſilea per divertir quel Concilio. Ma non potendo rimoverlo dalla ſua oſtinazione, ſe ne venne a Firenze, dove era il Papa, che lo rimandò la terza volta in Francia, *per la ferma opinione, che quel Regno aveva, che la pace in quelle parti non poteſſe eſſere fabricata, ſe non dalle ſue mani*; quantunche di queſta legazione non rapportaſſe altro, che l'aver riconciliato il Duca di Borgogna col Rè di Francia; Fù di poi mandato di nuovo a Baſilea per ovviare allo ſciſma, ma indarno; onde la fine di quel viaggio gli fù principio di un'altro in Germania ad Alberto Rè de'Romani, per la conſervazione di quei popoli nella fede cattolica, ed ubbidienza del Papa, dal quale dopo la ſua tornata per la morte del Cardinal Orſino, fù fatto Camerlengo: di che ne riſultò in conſeguenza, che aſſiſtendo al ſuo ufizio, non ſi ſcoſtaſſe più dalla Corte fino alla morte, che fù di mal della pietra, acquiſtata dalle molte fatiche dell'animo, e del corpo, che furono i ſtudj, e i negozi, *ma ſopra tutto la troppa macerazione della carne con le vigilie, digiuni, mali cibi, e col portare il cilizio, e dormir ſu i ſarmenti*; e morendo laſciò alcuni allevati ſotto la ſua diſciplina, & a ſpeſe ſue, che riuſcirono famoſi, e grandi; Tra i quali fù Tommaſo da Sarzana, che di poi ſalendo al Pontificato, volſe eſſere chiamato Nicola V., in memoria di NICCOLO' ALBERGATI ſuo padrone, e precettore.

Hieronymus Garimbertus librum ſuum inſcripſit Chriſtophoro Madruccio Cardinali Tridentino, ediditque Venetiis A.D. 1567.

CARO-

XXIII. CLASS. III.

CAROLUS SIGONIUS

CAROLUS SIGONIUS.

In Vita Beati NICOLAI ALBERGATI Cap. XVII.

EUgenius autem, cum per ſequentes tres annos Florentiæ permanſiſſet, demum anno MCDXLIII., nonis Martii Senas conceſſit; atque ibi ſpatio aliquot menſium ſubſtitit. Interim NICOLAUS, qui ab illius nunquam latere diſcedebat, graviter tentari calculo cœpit: quem ex ſuperiore victus ratione, & præteritorum laborum ſuſceptione contraxerat; *quocum per aliquot dies patientia magis, & virtute, quam remiſſione doloris*, aut ſpe aliqua vitæ luctatus eſt, quam libenter ſe cum meliore, atque optabiliore cummutaturum eſſe dicebat. Cum autem ſic affectus decumberet, Eugenius, qui illum unice diligebat, nocte ſæpe ſolus inviſit, ac bono, fidentique animo eſſe juſſit. Verum conſolatione, vir fortiſſimus, & divinæ miſericordiæ memor, non eguit; cum ipſe ſe, & alios confirmare, vel opportuna ſacrarum literarum lectione, vel præclara vitæ inſtitutione jam inde ab ineunte pueritia didiciſſet. Inde morbi gravitate (nam & intimus ardentiſſimæ febris æſtus acceſſerat), ac doloris pertinacia victus, VII. Idus Majas, anno ætatis ſuæ LXVIII. eſt mortuus, ritè omnibus ſacramentis Eccleſiæ, quæ identidem ipſe petiit, expiatus.

B. NICOLAUS calculo laborat, & ſanctiſſime moritur.

Quod ut Eugenius ſenſit, amici deſiderio vehementer afflictus, illico veſicam aperiri, & calculum extrahi juſſit, *atque apud ſe pro concepta SAN-*

EugeniusIV. Pont. Max. ei juſta perſolvit. Calculum e veſica extractum apud ſe retinet.

S CTI-

CLASS. III. *CTITATIS EJUS opinione retinuit*: Inde in Baſilicam Urbis elatum, ſolemnes ſuper eum precationes effudit, atque ibi honeſtæ ſepulturæ mandavit. Hujus mortis nuncio Bononiam perlato; ingens extemplò omnes cives mœror invaſit. Itaque tabernæ clauſæ, Juſtitium indictum, atque omnia intimæ, ac variæ triſtitiæ ſigna edita, quæ ad decorandum ſummi alicujus Principis obitum edi potuerunt. Juſta etiam per triduum in Baſilica magnifice perſoluta, quæ Antiani, & Magiſtratus præſentiam ſuam afferentes, opifices vero ab operibus ſuis ad tertiam uſque horam ceſſantes honeſtaverunt. Inde cadaver Florentiam ad Monaſterium Carthuſienſe translatum, atque in eo hoc qualecumque elogium eſt inciſum: *Sepulcrum omni laude digniſſimi, & Reverendiſſimi Patris NICOLAI Tit. S. Crucis in Hieruſalem Presbyteri Cardinalis. Hic natus Bononiæ, primum ex Priore Carthuſienſi, petente populo Bononienſi, Epiſcopus: tum a Martino Pontifice Cardinalis deſignatus: poſt plurimas ſuſceptas legationes: Senis diem ſuum obiit, ætatis ſuæ anno 68., vir piiſſimus, mitiſſimuſque, vitæ integritate, ſingularique virtute, omnium teſtimonio comprobatus*. In gradibus autem hi verſus additi ſunt.

CAROLUS SIGONIUS.

Bononienſes publicum funus indicunt. Ejus Cadaver Florentiam transfertur, ibique apud Carthuſianos ſepelitur.

Carthuſiæ me terra tegit, quem ſumpſit alumnum,
Ac dedit eſſe patrem; nativa Bononia tandem
Me ſibi Paſtorem tenuit de jure vocatum;
Cardinis Eccleſiæ compulſus pondera ſumpſi,
Et Crucis in titulo mihi fulſit rubra thiara.
Mille, quater centum, denos quater egerat annos,

Tres

Tres etiam cyclus ſolares, dum NICOLAVS,
Mente petens cœlum, ſub ſaxo corpore claudor.

CAROLUS SIGONIUS.

Hodie quoque *ad perennem* SANCTITATIS *ejus memoriam* Monachi, illi *CALCULUM EJUs è veſica exemptum*, & Pontificale ſuperpelliceum, & ſandalia, in ſacrario *magna veneratione cuſtodiunt*; Bononienſes vero Crucem argenteam, quam Legatus præferebat, & alteram, quam ſacris operans in pectore geſtabat, item acerram, & thurribulum ejus Eccleſiæ ſuæ relicta, oſtendunt.

Idem Cap. XVIII.

MEmorabile autem illud, quod paucis poſt mortem diebus idem Thomæ Sarzanenſi familiari ſuo obitum ſuum impatienter ferenti, ac fletu, lachrymiſque proſequenti, in ſomnis ſe obtulit, ac dolorem omittere, & ſine cura ipſum degere juſſit: nam præclarè ſecum Chriſti beneficio agi, illum vero mox Pontificatum Maximum adepturum &c.

Qui vero viventi benevolentiam, idem poſt etiam mortuo humaniter, ac pie memoriam præſtitit. Siquidem Pontifex creatus, ſe ab illo Nicolaum V. vocavit, atque icone manu eximii pictoris effecta, in ea S. NICOLAUM Epiſcopum, in ipſius patris, ac patroni ſui memoriam, exprimendum curavit, quæ nunc quoque in ara majori Carthuſiæ Bononienſis, cum literis id ſignificantibus, viſitur.

Cœterum NICOLAUS, vir haud dubio fuit & ſua, & patrum memoria magnus, vel potius ſum-

CLASS. III.

CAROLUS SIGONIUS.

mus, ac ſingularis: eo vero major, atque admirabilior, quod in ſolitudine ferme, atque in angulis, longe a civilis turbæ, & forenſis multitudinis converſatione, atque ab ipſa rerum gerandarum arte educatus, nullius tamen earum rerum expers, ac rudis fuit, quas ij tenere ſolent, qui omnem ætatem in communi conſuetudine, nec non in erudito gymnaſiorum, aularumque curriculo contriverunt, ſeſeque variis curarum, negotiorumque publicorum meditationibus, ac tractationibus aſſiduè exercuerunt. Ex quo facile conjecere poſſumus, excellentem quamdam ingenii, ac judicii in eo fuliiſſe indolem: qui omnia, quæ ſuſceperat, prudenter, ac commode peragebat. Etenim quia natura ad otium, & contemplationem factus tantummodo videbatur, ea prudentiæ documenta, atque eruditi cujuſdam conſilii dedit, quæ vix multi in aulis Principum conflictati, conſequi potuerunt. Quicumque vero is fuit, *ſanctitatis* certe eam ſibi opinionem perpetua, ac conſtanti ipſius vitæ innocentia peperit, ut a Monachis ſuis in hunc uſque diem B. NICOLAUS cognomine a majoribus accepto, vocetur &c.

Sigonius obiit A.D. 1584. Vide Hieronymum Ghilinum in Theatro Virorum Illuſtrium *pag.* 56. Hanc B. NICOLAI vitam inſcripſit celeberrimo Viro Gabrieli Cardinali Paleotto Epiſcopo Bononienſi, cujus juſſu Epiſcoporum Bononienſium hiſtoriam ſcripſerat. Eam poſt Garnefeltum edidit Godefridus Henſchenicus *Tom. II.* Maii Bollandiani *pag.* 477.

SCIPIO

XXIV. CLASS. III.

SCIPIO ADMIRATUS

SCIPIO ADMIRATUS.

Hiſtoriæ Florentinæ Libro XIX.

MA il Pontefice ſentendo l'avverſità del Duca, quello, che ſotto varie ſcuſe, aveva fino a quell' ora differito, ciò era di procurare di metter pace, e concordia fra queſti potentati, non richieſto da alcuno ſi moſſe teſtè a far da ſe ſteſſo: non gli tornando a beneficio alcuno i danni del Duca, in favor del quale ſapeva, che i Fiorentini tenevano, che egli ſi foſſe diſcoperto. E ſapendo, che il formar la pace dipendeva da Veneziani, e avendo qualche intenzione, che i Veneziani non ſe ne diſcoſterebbono, mandò per ſuo Legato in Vinegia *il Cardinale di S. Croce Monacho Certoſino di Nazion Bologneſe, e uomo, ſecondo dice il Poggio, per ſapienza, e per ſantità di vita degno di grandiſſima riverenza.* Il quale trovato quel Senato ben diſpoſto alla pace, paſsò a Milano, e benchè egli ci aveſſe delle dificoltà; dolendoſi ora il Duca de Veneziani, e ora de Fiorentini, non dimeno il perſuaſe con tante ragioni, che il Duca moſtrò di rimaner ſodisfatto, e finalmente ſi venne a certi patti, e convenzioni &c. Fol. 705.

Scipio Admiratus mortuus eſt Florentiæ Anno Domini 1600. die 30. Januarii. Niceron. in memor. Illuſtr. Virorum. *Tom. IV. pag.* 107.

CL ASS. III.

X X V.

FR. BARTHOLOMÆUS SENENSIS.

FR. BARTHOLOMÆUS SENENSIS CARTHUSIANUS

In Vita Beati Petri Petronii Senenſis Cap. X. §. 101.

Tom. VII. Maji Bollandiani pag. 226.

B. NICOLAI virtutes, & ſanctimonia.

UT alios deinceps, quorum res geſtæ, neſcio cujus incuria in ſitu, & tenebris jacent adhuc, ſilentio ipſe involuam; unum NICOLAUM ALBERGATUM Bononienſem in apertum hoc loco afferre libet; cujus laudum præconium longe eſt uberius, quam, ut nunc carptim exprimatur. Is eſt B. NICOLAUS ille, cujus innocentiam ipſa primum Bononienſis Carthuſia magna ſui cum laude fuit experta; ut quæ jam inde ab adoleſcentia viri ita *ad omnem virtutem, & ſanctimoniam* illum informavit, ut eximio tum ſuorum factorum, dictorumque ſplendore & Italiam illuſtravit, & ad remotas Chriſtiani Orbis partes, diſſidia inter Principes viros tollendi gratia legatus, admirabilem apud Reges, Principes, & dynaſtas ſui caritatem pariter, venerationemque excitaverit. Is, inquam, NICOLAUS ille eſt, qui ſingularium ſuarum virtutum ornamento adeo Bononienſes cives in admirationem rapuit, NIHIL UT DIVINIUS (ut graviſſimi auctoris ejus temporis æqualis verba uſurpem) NICOLAI NOMINE ea tempeſtate prædicari poſſet: Sic prorſus, ut *cum ſanctiſſimorum operum patrator ipſe, atque prædicator paſſim exiſteret*, nemine rogante, nullo diſſentiente, ſed una omnium men-

mente, atque conſenſu, NICOLAUM è ſuo Carthuſiano cœnobio, cui tum præerat, populi decreti prorſus ignarum per alterius rei ſpeciem in Urbem accitum, *ſuum Epiſcopum, ac Paſtorem, reluctantem omnino, reclamantemque adhuc delegerint*, Summo Romano Pontifice rem maxime approbante. Hujus SANCTISSIMI PRÆSULIS manſuetudinis, animi moderationis, & æquitatis præclariſſimi teſtes fuere Florentini Carthuſienſes mei, quorum uſu, atque conſuetudine in omni vita magnopere vir mitiſſimus delectatus, ad eorum cœnobium (quod ſeptuaginta jam ante annos Nicolaus Acciajolus, vir ob glorioſa facinora in Reipublicæ diſciplina, cum quolibet ſuæ ætatis Ducum comparandus, magnifico, atque ſumptuoſo admodum opere conſtruendum curavit,) NICOLAUS hic noſter, tanquam ad tutiſſimum tranquillitatis portum in rebus duris ſubinde excurrere ſolebat; in eoque tumulum ſibi eligens, in eo etiam ſub mortem ſe condi juſſit: quod & factum eſt quam ampliſſimo funere.

Hujus *GRAVISSIMI SENIS juſtitiam, continentiam, frugalitatem, religionem ſuſpexit aliquando, & admirata fuit Urbs Roma; quod purpurei Galeri dignitas ampliſſima nihil omnino de veteri diſciplina, priſtinoque vitæ rigore, atque humilitate, quam ſemel induerat intra Carthuſiana clauſtra, imminuit, vel in eo relaxavit*. Sed tanti viri in egentes eximiam commiſerationem, & beneficentiam, quibus laudibus efferam, neſcio: utraque enim ita in eo extitit, ut illum PATREM PAUPERUM, miſerorumque levamen cuncti vulgo apellarent. At quod in idipſum non quæo, Thomas Sarzanus vicem meam, uno tantum tanti Præſulis benignitatis faci- §. 102.

ci-

CLASS. III.

FR. BARTHOLOMÆUS SENENSIS.

cinore, expleat cumulate. Hunc etenim infimo genere natum, ac omnibus vitæ præſidiis exutum, NICOLAI noſtri liberalitas, quo in bonarum artium ſtudia incumberet, adeo ſublevavit; ut ad magnitudinem meritorum id quoque acceſſerit, ut ſuam in familiam dein hominem adſciverit ſenex graviſſimus; atque ita ſuorum conſiliorum participem facere conſuevit, ut nemo illo carior eſſet, delectatus vel in primis vivido, acrique adoleſcentis ingenio. Cujus merita cum aſſidue Thomas animo retineret, tum vel maxime eorum eſt recordatus, cum quatuor ab ampliſſimi viri deceſſu elapſis annis, ad totius Catholicæ Eccleſiæ clavum tenendum evocatus, NICOLAI noſtri nomine, tanquam viri de ſe optime meriti, ſeſe inſignivit; Nicolaus nempe hujus nominis quintus, in hoc celſiſſimo dignitatis faſtigio, appellatus. Denique zelum erga Domum Dei, ſapientiam, & eruditionem NICOLAI noſtri tota Romana Eccleſia confiteatur neceſſe eſt, ex quo Ferrariæ, ubi primùm indictum fuerat, prima celeberrimi Florentini Concilii, Eugenio IV. Pontifice, fundamenta jecit. Poſtremo vero NICOLAI animi fortitudinem, & eximiam erga Deum pietatem Senenſes laudent, atque concelebrent: apud quos diem ſuum clauſit extremum, magno dolore, magnoque ſui relicto deſiderio, vii. Idus Maj, anno a partu Virginis MCDXLIII., eodem Eugenio Pontifice cum reliquo Patrum cœtu per eos dies Senis agente, atque NICOLAI noſtri exequias cohoneſtante, eumque *virum Sanctiſſimum, Patremque omni veneratione*, & laude dignum proclamante. Id quod unius NICOLAI SANCTITATI datum fuiſſe, nullus, qui Romani Pontificis majeſtatem auguſtiſſimam nove-

ve-

CLASS. III.

FR. BARTHOLOMÆUS SENENSIS.

verit, inficias ierit: quoniam quidem compertiſſimum eſt, nunquam conſueviſſe totius Catholicæ Eccleſiæ ſummum Antiſtitem cujuſcumque vel Cardinalis, vel Principum quorumcumque virorum funeri intereſſe. Hæc de Albergato longius fortaſſe, pro rei oportunitate in explicando lapſi; ſed minime ab re, ut opinor. Nam ſæpe tantorum virorum uſurpare memoriam aliud eſt nihil, quam ſtudia, labores, & contentiones noſtras nobis ante oculos proponere: quandoquidem ni talpæ omnino ſimus, luce clarius aſpiciemus, nos ad hos ſanctiſſimos Viros umbram tantum eſſe, & effigiem quamdam virtutis perſequi; ſolidam autem veramque virtutem, neſcio quo pacto, averſari videbimur. Quis enim noſtrum Nicolai, vel Petri maxime illuſtria facta, virtuteſque præſtantiſſimas animo, rationeque complectens, ſeipſum non excutiat, atque ad perfectionem ſuæ profeſſionis excitet aliquando? Cum nulla major adhortatio, acriorque nulla excitatio ad omne ſtudium ſanctitatis, & virtutis adhiberi ſoleat, quam bonorum virorum exempla, illorumque maxime, quibus una cum Dei obſequio antiquiſſimum nunquam non fuit primævum ſui Ordinis ſpiritum ad extremum uſque tueri? Sed hæc alii. Ipſe vero ne quis interim officium meum jure deſideret Petri noſtri vicarium, Joachinum nempe in ſuo verſantem munere, adeundum cenſeo; quoniam hac potiſſimum ratione fidem meam, quoad ejus fieri poterit, curabo peregregie.

Idem in notis ad eamdem vitam.

Tom. II. Maii Bollandiani pag. 468.

ET ſi Epiſcopus Feltrenſis, uberius præ ceteris, elegantiuſque, res actaque NICOLAI noſtri ampliſſimi, inclitis literarum monumentis conſe-

T cra-

CLASS. III.

FR. BARTHOLOMÆUS SENENSIS.

B. NICOLAUS Epiſcopatum Bononienſem ultro ſibi delatum reſpuit, illumque tandem Prioris ſui juſſu accipit.

cravit, eaque ad Petrum Barbum, Cardinalem tum S. Marci, qui poſtea Pauli II. nomine gaviſus, ſummus Catholicæ Eccleſiæ Pontifex fuit, nuncupavit: attamen, cum de Epiſcopatu Bononienſis Eccleſiæ rejiciendo, quem cives ipſi NICOLAO noſtro demandare conſtituerant, ageret; adeo rem mira verborum parſimonia perſtrinxit, ut momento illam ſicco pede tranſire, perinde, ac ignorare ſit viſus. Nec mirum ſane, quando intra Carthuſiana ſepta, atque adeo intra penitiſſima montium juga, & abruptas, horridaſque nive, glacieque cautes, hoc eſt in magna Carthuſia, id totum negotium, ob inflexibilem viri pertinaciam, ſummamque illius animi moderationem, tranſactum fuit. Quo vero modo, quave ratione, ex vetuſtiſſimo MS. in membrana Chronico Carthuſiæ Montellanæ, quod mihi tradidit excutiendum vir ipſa probitate melior Archangelus Lucenſis, ejuſdem Carthuſiæ tum Procurator, ſatis abunde colligimus, cujus hæc ipſiſſima ſunt verba.

„Joannis de Griffomonte Prioris tempore, hoc vi„delicet anno MCDXVII., cum Civitas inclita, „omnique ſcientia decorata Bononia, viduata eſſet „Antiſtite; convenit, ut moris eſt illius Civitatis in „conſimilibus, populus ad electionem; initoque Con„ſilio ſolemniter concordarunt pene omnes *in Virum „tunc Venerabilem Dominum NICOLAUM Bononiæ, „Priorem Domus noſtræ: quem tandem plurimum reni„tentem, timentes ne clam fugam acciperet, domum undi„que populo circumdante, vi, licet honeſta, ad Domi„norum Palatium deduxerunt*, ſub fida, honeſtaque cu„ſtodia includentes, donec præberet eis deſideratum „aſſenſum. Ipſe vero cupiens pio dolo populum ipſum de-

„ decipere, dilationem, & liberationem peroptans; „ imitatus quondam ſanctiſſimum Hugonem Lincol- „ nienſem Epiſcopum prælibati Ordinis, antequam de „ Monaſterio educeretur; dixit, nullatenus aſſentire „ ſe illis, niſi prius conſenſus adeſſet Prioris magnæ „ Carthuſiæ. Dum igitur pararentur ſolemnes nun- „ tii; præmiſit ipſe electus clanculo fidum nuntium „ ad ipſum Domnum Carthuſiæ, rogans, & obſecrans „ lachrymabilibus literis, ne præberet conſenſum, ti- „ mens ne forte tanti regiminis opprimeretur grave- „ dine. At cum nuntii feſtinato applicuiſſent gradu „ ad memoratum Priorem Carthuſiæ, & Bononienſium „ expoſuiſſent vota fideliter; ipſe vir Deo plenus, dul- „ citer, ac benigne ſuſcipiens, ſimilem apologiam de- „ diſſe fertur: *Experiar*, inquiens, *ut Dominus dede-* „ *rit, quæ ſit voluntas ejus, & tunc non modò meum, ſed* „ *Dei dabo reſponſum.* Et cum plus ſolito coram Altiſ- „ ſimo deprecationem flammigeram præmiſiſſet, tale „ Domino propoſuit paradigma: *Domine ſi tua eſt vo-* „ *luntas, quæ eſt invariabilis, ut Frater noſter Præſu-* „ *latum aſſumat Bononiæ, da ſignum in bonum ſervo tuo* „ *petenti: ut craſtina die totus videlicet conventus no-* „ *ſter Carthuſiæ, nemine diſcrepante, interrogatus con-* „ *ſentiat: ſin autem, pars altera conticeat omnino*. Mi- „ ra res prorſus, inſolitaque noſtris temporibus! ma- „ ne ergo luceſcente, Miſſaque conventualiter decan- „ tata Paracliti Spiritus, congregatis fratribus Domus „ Carthuſiæ, propoſuit Reverendus Pater Prior cun- „ ctis audientibus vota præmiſſi populi de facto ele- „ ctionis. Tunc omnes, nemine diſcrepante, univo- „ ce Priori dederunt reſponſum dulciſſimum: Ut ele- „ ctus videlicet Antiſtes intrepidè regimen oblatum „ omnino aſſumeret, quia Domini erat voluntas. Quæ

CLASS. III.

FR. BARTHOLOMÆUS SENENSIS.

CLASS. III.

FR. BARTHOLOMÆUS SENENSIS.

„ cum audiſſet Pater Carthuſiæ: *Vere*, inquit, *Domini eſt voluntas, quoniam talem Domino protuli propoſitionem*: Sicque ambaſciatoribus, de voluntate Altiſſimi, & conventus, aſſenſum præbuit, & reſponſa. Illi vero acceptis epiſtolis pii Patris, magno cum „ gaudio ad propria remearunt. Sicque Pater ipſe ad„ modum reverendus tandem invitò ſumpſit officium „ lachrymabiliter præſulatus: Deique magno fretus „ auxilio, civitatem ſibi commiſſam a multis mirabi„ liter peccatorum purgavit ſpurcitiis, & inſulis aſ„ ſumptis Carthuſienſe propoſitum non declinavit.
„ HUJUS vitam, & SANCTITATEM, ut fama „ ſonat celeberrimè ferè per totam Italiam, ſi ſcribere „ vellem omnino, volumen excederem; & ideo aliis „ relinquo ſcribenda, qui oculis ſpectant quotidie, „ quanta Dominus mirabilia per ſervum ſuum opera„ tur, atque magnifica in Civitate præmiſſa. Hæc „ autem poſteris noſtris exempli gratia ſcripſiſſe ſuf„ ficiant.

Hactenus auctor ille incorruptæ fidei. Porro *NICOLAUM hunc noſtrum Cardinalem*, Senis fato perfunctum, ad Florentinam Carthuſiam delatum eſſe, uti teſtamento caverat (feretrum proſequente, ac poſtrema caritatis officia ſuo mecœnati præſtante Thoma Sarzanenſi, quem quatuor deinde annis totius Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopum ætas illa vidit, & venerata eſt, Nicolai V. nomine inſignitum) Antiſtes Feltrenſis, ea tempeſtate S. R. E. Archidiaconus, atque ejuſdem Thomæ collega, eique mira familiaritate devinctus, tradidit uberius. Præterea in marmoreo buſto ante Aram maximam ejuſdem Carthuſiæ templi hoc inciſum legitur Epitaphium &c. Marianus Volaterranus, ejuſdem Car-

Carthuſiæ alumnus, hos addidit verſus, prout illa ætas tulit &c. CLASS. III.

FR. BARTHOLOMÆUS SENENSIS.

Idem in notis ad eandem vitam.

BEatus Joannes Toſſignanus Epiſcopus Ferrarienſis ejuſdem inſtituti, ac diſciplinæ hiſtoriam confecit ſuaſu Beati NICOLAI ALBERGATI Carthuſiani, S. R. E. Cardinalis Bononienſis, quam deinde etiam pluribus hinc inde collectis, atque ex epiſtolis, vel maxime ejuſdem Columbini decerptis, auxit, locupletavitque Feus Belcarus &c.

Bartholomæus Senenſis Carthuſianus, Vitam B. Petri Petronii Ordinis Jeſuitarum, à Beato Joanne Columbino italice ſcriptam, latine reddidit, notiſque illuſtravit, eamque inſcripſit Carolo Mediceo S.R.E. Cardinali ampliſſimo, iv. Idus Junii Anno Domini 1619.

XXVI.
GABRIEL PENOTTUS

GABRIEL PENOTTUS.

Hiſtoriæ Tripartitæ Sacri Ordinis Clericorum, Canonicorum Libro III. Cap. VIII. §. III.

Pag. 574.

B. NICOLAUS Canonicos Regulares Monaſterio pulſos reſtituit.

POrro præfati Canonici Frigdionariam tranſmiſſi, quod Monaſterium fere deſtitutum eſſet, canonicis ad paucos redactis, illiſque propter imminentia pericula intra Civitatem apud S. Dalmatii Eccleſiam, ut plurimum degentibus, & quia Monaſterium ſub Epiſcopi Lucenſis poteſtate, jam ab aliquot annis erat conſtitutum, ſine cujus licentia, nec ad Monaſterium accedere valebant, nec illud reforma-re,

CLASS. III.

GABRIEL PENOTTUS.

re, non ſtatim ad illud acceſſerunt, ſed ad vicinum Carthuſianorum Cœnobium, cui tunc R. P. D. NICOLAUS DE ALBERGATIS, qui poſtea fuit Epiſcopus Bononienſis, & S.R.E.Cardinalis, præſidebat, immediate diverterunt. Qui non ſolum illos benigniſſime ſuſcepit, & per aliquot dies neceſſaria miniſtravit; ſed ad obtinendum ab eodem Epiſcopo Monaſterium cum omnibus ad illud ſpectantibus, & cum libera facultate illud reformandi, efficaciter operam ſuam impendit: & tandem Monaſterio obtento, ipſemet R. P. D. NICOLAUS eos perſonaliter ad prædictum Monaſterium voluit comitari, & in poſſeſſionem, ut ajunt, immittere, ſuſcipientibus illos cum ſummo gaudio pauperculis Monaſterii Canonicis, & de illorum propoſito collætantibus. Et ita Deo favente, ſanctiſſimaque Dei Genitrice loci tutelari ſuis precibus juvante, poſita fuerunt prima fundamenta iſtius ſanctiſſimæ reformationis Canonicorum Regularium in Italia, ſub Pontificatu Sanctiſſimi Pontificis Bonifacii IX. anno illius XII., & humanæ ſalutis MCDI. Quibus poſitis &c.

Penottus Hiſtoriam ſuam vulgavit Romæ A. D. 1624.

XXVII.

PHILIPPUS FERRARIUS.

PHILIPPUS FERRARIUS

In Catalogo Generali Sanctorum, qui in Martyrologio Romano non ſunt. vii. Idus Maj.

SEnis in Tuſcia B. NICOLAI Monachi Carthuſiani Epiſcopi Bononienſis, & Cardinalis.

Ferrarius Catalogum ſuum edidit Venetiis A. D. 1625. illumque Urbano VIII. Pont. Max. dicavit.

FER-

Digitized by Google

XXVIII.

CLASS. III.

FERDINANDUS UGHELLUS

FERDINANDUS UGHELLUS.

FLORENTINUS

In Italia Sacra.

NICOLAUS filius Petri, e nobiliſſima Albergatorum gente Bononienſis, Monachus Carthuſianus, priorque Carthuſiæ Bononienſis, INNOCENTISSIMÆ VITÆ, *ac rariſſimi exempli*: poſt exceſſum Joannis, a populo, cleroque Bonon: Epiſcopus patriæ acclamatus eſt prid. non: Januarii Anno 1417. cujus electionem Martinus V. Columna ratam habuit, tametſi illam ſibi reſervaſſet: adeo apud ipſum valuit populi, clerique conſenſus, *electique integritas* acclamata idibus Aprilis ejuſdem anni, inauguratuſque fuit 4. non: Junii. Cumque Martinus Columna commoraretur Florentiæ, Bononia Civitas novo Pontifici novam gratulatura dignitatem, ALBERGATUM ad eumdem legavit, qui ea legatione adeo Pontifici placuit, ut oratorem ſuum in Gallias dixerit, ut inter Anglorum, Gallorumque diſcordantes Reges percutiendi fœderis auctor eſſet. Anno vero 1426. NICOLAUM de Eccleſia optime meritum, ſub Titulo S. Crucis in Hieruſalem illum vocavit ad purpuram, legavitque eodem anno in Inſubriam, ut Ducis Mediolanenſis, Venetorumque res diſcordiæ vitio laborantes componeret; quod Ferrariæ ad Pontificis mentem, ac utriuſque partis commodum cumulatiſſime præſtitit. Inde vix ille redierat ad curiam, cum ſecunda legatione in majorem Britanniam a Pontifice exornatus eſt, ut illic in-

Tom. II. pag. 37. edit. primæ.

B NICOLAI Vitæ Breviarium.

CLASS. III.

FERDINANDUS UGHELLUS.

inter Gallorum, atque Anglorum Reges tranſigendæ pacis conditiones æquas, legeſque præſcriberet. Sub Eugenio IV. in Galliam eadem legatione functus, ut idem fœdus urgeret. Quamobrem apud Regem Carolum eo nomine VII. peractæ feliciter legationis plurimam collegit gratiam, itaut inde digrediens, ab eodem Sanctæ Annæ Matris Dei Genitricis cranio, munificentiſſime donaretur, quod deportatum Bononiam, Bononienſi Carthuſiæ dono dedit. In Germaniam item ad Albertum Cæſarem quarta Legatione functus eſt, Eugenio IV. mittente; inde reverſus Ferrarienſi, mox Florentino Concilio interfuit. *Cæterum ea INTEGRITATIS FAMA ſuo tempore fulſit NICOLAUS, ut eidem boni omnes Romanum Pontificatum ſponderent, ſi Eugenium IV. ante Albergati exceſſum poſtremam diem contigiſſet obire*. Purpura, aut dignitas Epiſcopalis, haud ei priſtinum vitæ rigorem ademit, in proſperis moderatus, in adverſis minime demiſſus, ſibi ſimillimis amicis, collegiſque itinerum, ac legationum uſus eſt; ut vel ipſe ex illorum proficeret prudentia, vel illi *ex ALBERGATI doctrina, probitateque doctiores, ac probiores evaderent*. Etenim habuit a ſecretis Thomam è Sarazana, ac Æneam Silvium Piccolomineum, qui ambo, iſte ſub Pii II., ille ſub Nicolai V. nomine ſancto univerſalis Eccleſiæ throno deinde nobilitati ſunt. Eccleſiam ſibi creditam, quam qui maxime dilexit, ac fovit. Quamobrem acclamantibus cunctis, qui illum Paſtorem deſideraverant, in optimis Bononienſibus Præſulibus numeratus eſt. In Carthuſianos vero ſuos præclara contulit beneficia, itaut etiam Romæ ad S. Crucem in Hieruſalem pro illorum domicilio inſigne, laxiſſimum-

ſimumque ſtatuerit clauſtrum. Quod deinde tranſlatis Carthuſianis ad Thermas Diocletianas, Ciſtercienſibus monachis Inſubriæ provinciæ attributum eſt. Scripſit Recollecta multæ lectionis: de ineſcuſabili peccatoris nequitia: orationes ad Venetos, & Philippum Vicecomitem Mediolani Ducem pro pace: ſermones multos, epiſtolaſque eruditiſſimas. S. Romanæ Eccleſiæ Camerarius, & Liberianæ Baſilicæ Archipresbyter fuit. Græcorum Imperatorem a Florentina Synodo revertentem regio apparatu ſuſcepit: Imaginem Dei genitricis D. Lucæ pennicillo expreſſam, & Coſtantinopoli ad montem Guardiæ Bononiæ proximum delatam, in ſupplicatione deferri curavit, cum nimiis imbribus damna maxima Bononienſi agro inferrentur. *Corpus ſuum in Chriſti obſequium, dum apud nos viveret, afflixit cilicio, flagris, incommoda in ſtramentis cubatione, vigiliis, inedia, precum aſſiduitate, peregrinationum, & ſtudiorum laboribus, cibi parciſſimus fuit*. Poſt ſuſceptum Carthuſianorum inſtitutum, a quo ne in luce quidem purpuræ, quantum licuit, diſceſſit, *carnibus nunquam, ne in extremo quidem vitæ diſcrimine, veſci voluit: mundo viciſſim crucifixus, & cruci cum Chriſto confixus, in ſcutaria parma, gentilitio prætermiſſo ſtemmate, Chriſti crucem effingi voluit*. Tandem cum aliquando ALBERGATUS Eugenium IV. Pontificem honoris ergo comitaretur, calculo renum Senis oppreſſus interiit anno 1443. 7. Id. Maj. Ejus corpus delatum Florentiam, ante principem Aram Carthuſiani cœnobii tumulatum eſt, cum hoc rudi ineptoque Epitaphio.

CLASS. III.

FERDINANDUS UHGLLIUS.

Heu hic jacet NICOLAUS ALBERGATUS
Bononienſis.
Quomodo Bononienſis hic in loco?
Heu erat Monachus Carthuſianus:
Quomodo Carthuſianus hic in tumulo?
Etiam Prior S. Hieronymi extra Bononiam:
Parce oculis, parce oculis.
Heu etiam Presbyter Cardinalis S.Crucis in Hieruſalem
Quid audio? parce, parce lachrymis.
Erat vir pius, & SANCTUS, & ſtudiorum amator.
Ne parce lachrymis.
Heu Senis, heu, heu mortuus eſt.
Heu cognovi, heu! Legatus ad Concilium
Baſileenſe; Ferrariæ, & Florentiæ
Heu hic jacet vii. Idus Maj MCDXLIII.
In pace ſit locus ejus.

Ughellus Opus ſuum edidit | Romæ Anno Domini 1647.

XXIX.

ODORICUS RAYNALDUS.

ODORICUS RAYNALDUS

In Annalibus Eccleſiaſticis.

An. 1417. §. 12. HOc anno B. NICOLAUS ALBERGATUS ex Carthuſienſi eremo ad Bononienſem Epiſcopatum evectus eſt, *in quo omnium virtutum genere effulſit &c.*

1421. §. 21. Non ſine cauſa Martinus *internuntium ſuum, ut pietate inſignem* Henrico Anglorum Regi, tum etiam

etiam Carolo Delphino, ac Philippo Duci Burgundiæ commendavit: is enim erat NICOLAUS ALBERGATUS Carthuſiana diſciplina excultiſſimus, qui *OB SANCTITATIS clariſſima exempla divinis confirmata miraculis BEATORUM NUMERUM AUXIT &c.*

CLASS. III.
ODORICUS RAYNALDUS.

NICOLAUS ALBERGATUS Epiſcopus Bononienſis, Tit. S. Crucis in Hieruſalem, *qui ob inſignes virtutes BEATI TITULUM promeruit &c.* An. 1426. §. 26.

Interea poſtquam a BEATO NICOLAO ALBERGATO Cardinale S. Crucis A. S. L., ſuſceptis maximis laboribus, pax Gallos inter, & Anglos, eorumque fœderatum Burgundum agitata ſuperioribus annis ſine ullo fructu fuiſſet; novi conventus Niverni habiti ſunt, in quibus dum pacis conſilia ægrè perduci queunt, & Galli, Anglique ruunt in arma, mutata eſt rerum facies, Anglis in Normannia cœſis, & capto Arundeliæ comite, tum oppido, cui S. Dionyſii nomen eſt, recepto a Carolo Rege. Ita deflorescente Anglica felicitate conſtitutum eſt, ut Atrebati ad faciendum de pace colloquium ſolemnes cœtus menſe Julio celebrarentur, quibus Eugenii nomine BEATUS NICOLAUS, de quo paulo ante memoravi, & Ludovicus Tit. Sanctæ Ceciliæ presbyter Cardinalis Arelatenſis præfecti, a Concilio vero Baſileenſi Hugo Epiſcopus Cardinalis Prænestinus, Cypri Regis frater Tit: Sancti Petri ad Vincula, nec non Nicolaus VVexonienſis Epiſcopus, Nicolaus Præpoſitus Cracovienſis, & Hugo Archidiaconus Metenſis, fœderis interpretes decreti. Quo accepto, Eugenius NICOLAUM ALBERGATUM Cardinalem Legatum creavit &c. 1435. §. 3.

B. NICOLAUS legatus mittitur ad Conventum Atrebatenſem.

CLASS. III.

ODORICUS RAYNALDUS.

§. 5.

PhilippumDucem Burgundæ inſigni edito miraculo ad pacem flectit.

Pontificii itaque, & Baſileenſis Concilii legati Philippum Ducem Burgundiæ adiere, adhortatique ſunt, ut pacem cum Rege Carolo pangeret, cum ipſe, ac majores e Regia Francica genus ducerent: deinde pactiones, quæ in rem, dignitatemque Philippi vertebantur, Francorum Regis nomine obtulerunt, quas Burgundus Pontifici, & Concilio morem gerens, prius ſacramento, quo Henrico Regi Angliæ ſpoponderat, nunquam ſe pacem cum Franco, niſi accederet Anglus fœderi, initurus; ſolutus admiſit. Permotum ipſum ad conficiendam pacem *a NICOLAO Cardinale ALBERGATO* inſigni miraculo ferunt, *cum illo, ut cenſurarum, quibus diſturbata pace percellendus eſſet, vim demonſtraret, panem dira imprecatione in atrum colorem vertiſſet, luſtratumque ſacra prece priſtino candori reſtituiſſet &c.*

An. 1438. §.23.

Germanica B.NICOLAI legatio.

Incubiturus ad componendas imperii res Albertus, ſolemnes principum Germaniæ cœtus Nurembergæ celebravit, ad quos Septembri menſe Pontifex inſignem admodum legationem decrevit; miſſis nimirum *NICOLAO Cardinale S. Crucis SANCTITATE,ac rebus geſtis clariſſimo,* Joanne Archiepiſcopo Tarentino, qui olim Baſileenſi ſynodo præfuerat, Petro Epiſcopo Dignenſi, qui Græcos Concilii nomine perduxerat in Occidentem, ac tribus aliis viris doctrina ſpectatiſſimis, ut Cæſar, Principeſque ſeditioſos Baſileenſis conventiculi auſus comprimendos curarent; cum Græci percuperent, ut Baſileenſes Ferrariam venirent, paribuſque animis communi concordiæ redintegrandæ navarent operam. Conjungere etiam ſtudia ſua cum iis legatis Joannem Epiſcopum Signienſem juſſit Eugenius,

nius, ac ſingulos Archiepiſcopos, Duces, Lantgravios, Marchiones, & Comites, quorum catalogus in regeſto texitur, adhortatus eſt, ut divinæ gloriæ, & Eccleſiæ paci firmandæ ſtuderent. CLASS. III. ODORICUS RAYNALDUS.

Cœterum ex aſcripta ſuperioribus, ac aliis Eugenii literis die conſtat, illum magnam partem anni Senis traduxiſſe, Romamque reverſum xxviii. Septembris maxima pompa exceptum. Antea vero B. NICOLAUS ALBERGATUS Tit. S. Crucis in Hieruſalem Presbyter Cardinalis, qui Eugenium ipſum Senas fuerat comitatus, inde in Cœlos migravit, ut ampliſſima ingentium laborum, quos Romanorum Pontificum juſſu pro Eccleſia pertulerat, præmia acciperet &c. An. 1443. §. 24. Obitus B. NICOLAI.

Prædictum quoque ipſi (ſcilicet Nicolao V.) fuiſſe cœleſti viſo Pontificatum a B. NICOLAO ALBERGATO, cujus obitum plangebat, refert Philelphus, ſibique & aliis amicis, antequam cardinalitiam purpuram adipiſceretur, relatum &c. 1447. §. 15. Prædicit Pontificatum Nicolao V.

XXX.

ANTONIUS MASINUS

ANTONIUS MASINUS.

Bononiæ Perluſtratæ Part. I.

BEATO NICCOLO' ALBERGATI Certoſino Cardinale, e Veſcovo di Bologna, feſta all' altare in S. Anna in ſtrada S. Iſaia, e per tutta la religione Cartuſiana, e alli Padri della Certoſa fuo- *Pag. 309. edit. tertiæ.*

CLASS. III.

ANTONIUS MASINUS.

fuori di porta Pia . *Aborrì ſempre il ripoſo ſopra morbidi letti . Diſpensò l'entrate della ſua Chieſa a poveri , ed alle vergini da marito . Fece nuove provviſioni contro gl'Ebrei , e col ſegno giallo gli diſtinſe da Chriſtiani . Morì del* 1443. *in Siena d'anni* 68. *per dolore di pietra, & Eugenio IV. l'ebbe in tanta venerazione , che ſi preſe per SACRA RELIQUIA la medeſima pietra , e fece ſolennemente del* 1444. *trasferir il ſuo corpo nella Certoſa di Firenze nella Cappella maggiore . Dopo ſi viddero molti ſegni della SUA SANTITA' , e dall'Arciveſcovo S. Antonino per uomo SANTISSIMO fù chiamato .*

Alla Chieſa della Compagnia delli Trentatrè a porta Saragozza , fanno la feſta del loro Protettore B. NICCOLO' ALBERGATI.

GALLORUM TESTIMONIA
DE
BEATO NICOLAO
CARDINALI S. CRUCIS.

I.

CLASS. IV.

JOANNES GERMANI

JOANNES GERMANI.

EPISCOPUS CABILLONENSIS, ET PRIMUS AUREI VELLERIS CANCELLARIUS

In Vita Philippi III. Ducis Burgundiæ Cap. XXIV.

Ex Reliquiis MSS. Jo. Petri de Ludevvig. Tom. XI. pag. 43.

B. NICOLAI labores in procuranda Galliarum pace.

CUM ſua interna inſpiratione felicis memoriæ Martinus, & Eugenius Romani Pontifices commoniti, non obliti, quantos auxilia, opem, & favores a divis Principibus Regni ſuſcepiſſent; Ne ſuo neglectu dudum glorioſum Regnum ad extremam gentem, quam non noverant patres eorum, adveniret poſſidendum; Manus mittentes ad fortia, huic ſancto operi ſe devoverunt intenturos. Inde latere demiſſi nuncii pleniſſima legatione funguntur. Juſſi ab Urbe decedunt, ut injuncta compleant. Viam arripiunt. Quidam Alpibus, aliis periculis, mari, ſeſe immittunt, labores, inedias, & humana pericula etiam confra-

cti

Digitized by Google

CLASS. IV. JOANNES GERMANI.

ꝺi ſenio non verentur. Nihil adverſum ſub Cœlo exiſtimantes: Si ſuæ Legationis fructum conſequi valerent. Hii ad Francorum Regem, aliquando ad Anglos, perſæpe ad Burgundum Regem ſuos dirigunt greſſus. Nam de Anno Domini MCDXXII. quo in Francia Henricus Anglorum Rex, poſt conquiſitam Normanniam de ſuis hoſtibus triumphabat, *in optimis patribus Venerandus Epiſcopus Bononienſis* CARDINALIS *S. CRUCIS* poſterius appellandus Pariſiis applicat, quæ a Papa in mandatis ſuſceperat, Regi Anglorum intrepidus patefecit, quo ad ſuum Angliæ Regnum ſe deducat. Dans pacem populo Francorum, Summi Pontificis edicto, conſulit, & admonet, expectans ſi quid favoris apud eum Regem inveniret, longam Pariſiis moram trahit, ſeſe mutuis ſermonibus exaſperant, at re infecta anxius abſcedit. Qui tamen Pontificis piam exhortationem contempſerat, ad paucos dies vitam deponit, aſſumptuſque in CARDINALEM S. CRUCIS a Papa Eugenio, Legatus ad Francos conſtituitur. Legatione functurus MCDXXXII. rediit in Franciam: Regem Karolum Bituris viſitat, quæ fuerunt fundamenta pacis futuræ, ſolerter perquirit; Ad Burgundum Ducem inventum Bruxellis feſtinat. Cum ampliſſimo Legatorum cultu ſuſcipitur. Privata cum Principe agit colloquia, & ſi quem apud eum de pace apparatum invenit, memoriæ inſigillat. Rurſus anno ſequenti conventus in Antiſiodoro deſignatur. Decurrunt per ſuas partes diſſidentes, & longi de treguis, & pace ingeruntur ſermones. Sed nec fructus expectatus reportatur. Conventiones Novedunoni indicuntur, *& per trium annorum ſpatium, Legatus in*

in Francia moram trahit non mora, non tedio, aut fatiga fractus. Jam unam, nunc aliam de hac ſollicitat. Ad Eugenium Papam ſecreta rei patefacturus proficiſcitur. Magnus conventus in Civitate Atrebatenſi Pontificis edicto, per ſuas literas partibus indicitur. CLASS. IV. JOANNES GERMANI.

De Conventione Atrebatenſi. Cap. XXV.

INde Anno MCDXXXV. idem Legatus, ut inchoata perficiat, cum pleniſſimo mandato in Franciam remittitur. Per Germanias Baſileam, ubi tunc generale Concilium conſidebat pro rebus Eccleſiæ componendis, appulit. Ab hinc Atrebatum pertingit. Auctore pacis commoniti patres Concilii virorum illuſtrium commendatam conficiunt. In ea de ſingulis nationibus Orbis, quos partibus placere putabant, annotant. Pote Cardinalem Cypri illuſtrem, Vexonienſem, Dacum, Albinganeum Italum Epiſcopos; magiſtrum Joannem de Cracovia Polonum, magiſtrum Bartholomæum Metenſem Archidiaconum, quos cum pleniſſimo mandato ad diem conventionis Atrebati indictam demittant. Applicati ad locum deſideratum cum Legato Apoſtolico, conſultationes agunt, modum, & formam rebus gerendis adhibent &c.

Joannes Germani Epiſcopus Cabillonenſis Philippi III. Ducis Burgundiæ familiaris fuit. Vitam hanc ſcripſit circa ann. 1463. eamque dicavit Carolo Philippi filio Duci Burgundiæ cognomento audaci. Vide præfationem Jo: Petri de Ludevvigg, qui eam in lucem protulit.

CLASS. IV. I I.

ANONYMUS PARISIENSIS. ANONYMUS PARISIENSIS

In Diario ſuorum temporum.

An. 1431. Pag. 516. LE vingtieſme Fevrier oudit an arriva le CARDINAL DE SAINCTE CROIX Legat du Pape pour faire paix entre les deux Roys, *le quel en fit tres-grandement ſon devoir*, de maniere que tous deux luy promirent ſe ſoubmettre du tout à ce qui ordonnè en ſeroit au grand Concile, qui devoit eſtre celle annèe à Basle. Au partir de Paris il alla par devers les autres ſeigneurs chreſtiens.

1432. Pag. 517. Environ Octobre oudit an fut fait à Auxerre un concile pour traiter de la paix des deux Roys, ou pluſieurs ſeigneurs de toutes les deux parties furent, & auſſi de par le Duc de Bourgongne. Ils revindrent environ la my-Novembre, ſans avoir rien fait que deſpendre largement: mais on fit entendre au peuple que tres-bien beſongnè avoient: & quand le peuple ſceut la veritè, ſi commença à murmurer moult fort contre les deputez.

Sur la fin de Mars fut fait un concile a Corbeil, ou eſtoient le CARDINAL DE SAINCTE CROIX, l'Eveſque de Paris, & pluſieurs autres Eveſques, ſeigneurs, & grands Clercs d'une part, & d'autre.

1433. En Juin enſuivant fut fait derechef un conſeil au meſme lieu, mais l'Eveſque de Terovanne Chancelier du Roy d'Angleterre en France ne voulut paſſer le traitè qui devant avoit eſtè accordè par le dit Car-

Cardinal, & par l'Archeveque de Rheims chancelier du Roy Charles VII., & autres ſeigneurs, dont chacun ſe departit, comme par maltalent, & s'en alla le dit Cardinal au Concile de Basle. CLASS. IV. ANONYMUS PARISIENSIS.

Hunc Anonymum publica luce donavit Dionyſius Gotofredus in appendice ad vitam Caroli VI. Regis Francorum a Joanne Juvenali Urſino conſcriptam. Floruit Anonymus his temporibus, atque Diarium ſuum produxit uſque ad A. D. 1449.

III.

JOANNES CARRIER

JOANNES CARRIER.

In Vita Caroli VII. Francorum Regis.

En çe meſme temps, durant le ſiege de S. Denys, dont deſſus eſt fait mention, journée fut priſe en la ville d'Arras pour y traiter de Paix entre le Roy d'une part, Henry Roy d'Angleterre, & Philippes Duc de Bourgongne d'autre; auquel jour aſſigné ladite Paix fut traitée fort honorablement, & avec grande ceremonie par les Deputez, tant gens d'Egliſe que ſeigneurs ſeculiers; Car le Pape deſirant ſervir á procurer bonne paix, union & concorde entre leſdites parties, *y envoya pour Ambaſſadeurs de ſa part un bon preud' homme Chartreux, qui eſtoit* CARDINAL *dit* DE SAINCTE CROIX, avec le quel eſtoient le Cardinal de Cypr. &c. = *Eos recenſet qui Cardinalem in hac pace comitabantur.* An. 1435. Pag. 72.

Pour traiter de la quelle Paix auparavant cette ſolemnelle *aſſemblée avoit grandement peiné & travaillè le ſuſdit CARDINAL de SAINCTE CROIX Char-* Pag. 75.

 treux,

CLASS. IV. JOANNES CARRIER.

qui eſtoit Legat du Pape en cette partie, & avoit eſtè par diverſes journées devers les Roys de France & d'Angleterre, & pareillement devers le Duc de Bourgongne; *eſquels voyages il avoit grandement deſpendu du ſien, mais de ce ne luy chailloit, pourueu qu'il peuſt eſtre moyen & inſtrument de trouver bone Paix, & icelle eſtablir avec charitè entre icelles parties &c.*

Hiſtoriam Joannis Carrier vulgavit idem Gotofredus, eumque Caroli VII. Francorum Regis Hiſtoriographum fuiſſe affirmat. *pag.* 321.

IV.

ENGUERANNUS DE MONSTRELET.

ENGUERANNUS
DE MONSTRELET

Chronicorum Tomo II.

An. 1431. *Pag.* 83. *edit. anni* 1603.

EN ce temps fut envoyè par noſtre Sainct Pere le Pape és parties de France le CARDINAL DE SAINCTE CROIX pour appaiſer le diſcord, qui eſtoit entre le Roy de France d'une part, & le Roy Henry d'Angleterre, & le Duc de Bourgongne enſemble d'autre part. *Pour le quel traitè le dit Cardinal feit de grans diligences entre les parties*: mais en fin ne pouoit riens accorder à paix. Par ſon travail & moyen furent accordées une treſues à durer l'eſpace de ſix an &c. Par le moyen des quelles en aucuns lieux ſur les frontieres, le peuple eut grand conſolation eſperans que ce deuſt entretenir: & à

Et

l'occaſion d'icelle ſe commencerent aucuns de païs ſur leſdictes frontieres à remplir de laboreurs, beſtail & autres choſes &c. CLASS. IV. ENGUERANNUS DE MONSTRELET.

Et furent enuoyez de par iceluy Concile (de Basle) les CARDINAULX DE SAINCTE CROIX, & de Sainct Pierre devers Philippe Maria Duc de Milan pour r'auoir la terre de l'Egliſe, qu'il tenoit, mais ce fut à peine perdue. An. 1433. *Pag.* 96.

Au mois de Juillet vindrent en la ville d'Arras deux Cardinaulx enuoyez de par noſtre Sainct Pere le Pape, & par le Concile de Baſle auec eux pluſieurs notables Ambaſſadeurs de diverſes nations, pour eſtre au grand parlement qui ſe devoit faire, & tenir audit lieu d'Arras pour la paix de France: c'eſt à ſçavoir de par noſtre Sainct Pere le Pape le CARDINAL DE SAINCTE CROIX, l'Archediacre de Mets, & aucuns autres Docteurs en Theologie &c. 1435. *Pag.* 107.

Si aſſemblerent au lieu deſſuſdit les trois parties en la preſence des deux Cardinaulx premiers venus, les quels *& par eſpecial le CARDINAL DE SAINCTE CROIX remonſtrerent moult autentiquement à icelles trois parties les grans maulx & inconveniens, qui eſtoient advenuz par toute Chreſtienté à l'occaſion des guerres, qu'ils avoient ſi longuement maintenues, eux admoneſtant moult doulcement & ſagement, que pour l'amour de Dieu principallement ils voulſiſſent entendre au bien de paix entaut qu'ils eſtoient enſemble, & qu'un chacun d'eux feit requeſtes ſi courtoiſes, & ſi raiſonnables, qu'ils ſe peuſſent accorder les uns auecques les autres &c.* *Pag.* 110.

Enguerannus de Monſtrelet floruit circa A. D. 1467. Vide Jacobum Le-Long in Bibliotheca Hiſtorica Galliæ. *pag.* 377. *num.* 7416.

ANO-

CLASS. IV.

V.

ANONYMUS.

A N O N Y M U S

In Breviario Hiſtoriæ Caroli VII. Regis Francorum.

An. 1431. Pag. 335.

LE CARDINAL DE SAINCTE CROIX fut par le Pape enuoyé en France pour y trouuer moyen de Paix, *& fit tant à ſa venuë* que Treſues furent faites entre les François & les Bourguignons.

Hunc Anonymum vulgavit Gotofredus in appendice ad vitam Caroli VII. ipſiuſque Regis coævum fuiſſe affirmat.

V I.

ALANUS CHARTIER.

A L A N U S C H A R T I E R VEL JACOBUS BOVERIUS

In Hiſtoria Chronologica Caroli VII. Regis Francorum.

An. 1431. Pag. 384.

EN ce temps vint LE CARDINAL DE SAINCTE CROIX en la Cité d'Auxerre, pour traitter & faire paix entre le Roy & le Duc de Bourgongne, & le Roy d'Angleterre. Là vinrent les Conſeillers de France, & de Bourgongne, & autres Ambaſſadeurs du Roy d'Angleterre: & eſtoient là pour la France le Chancelier de France, lors Archeveſque de Rheims, Meſſire Chreſtophle de Harcourt, & Maiſtre Jean Rabaticui*, Preſident de Parle-

*l. Adam de Cambray.

lement, Maiſtre Jean Thudert Maiſtre des Requeſtes de l'Hoſtel du Roy, & Doyen de Paris: Et pour le Duc de Bourgongne, avec ſon Chancelier, le Sire de Chaſtelus, & Meſſire Guy de Bar: & pour le Roy d'Angleterre, Meſſire Gilles de Clamecy Prevoſt de Paris, le Sire de Rouuille, Meſſire Jean du Chaſtiller Eveſque de Paris, l'Abbè de Feſcamp, & autres; leſquels ne firent rien, mais ils prirent une autre journèe, pour eſtre prés de Corbeil, à Sainct-Port, au Careſme enſuivant: & ils y vinrent tous les deſſuſdits, & pareillement ils n'y firent rien; pource qu'ils vouloient ſut tort, ſut droit, avoir le Royaume de France, & un chacun ſe vouloit dire Roy de France. CLASS. IV. ALANUS CHARTIER.

En ce temps fut faite Paix entre le Roy, & le Duc de Bourgongne en la Citè & Ville d'Arras, là où il y eut beaucoup de Nobleſſe, de Seigneurs, & Prelats de France, de Bourgongne, de Picardie, & d'Angleterre: Et y eſtoit pour le Roy de France le Duc de Bourbon, le Comte de Vendoſme, Chriſtophle de Harcourt, l'Archeveſque de Rheims Chancelier de France, & Maiſtre Adam de Cambray Premier Preſident de Parlement. Pour le Roy d'Angleterre y eſtoit le Comte de VVarvvic, le Comte de Suffolck, le Cardinal de VViceſtre oncle du Roy d'Angleterre, & deux Eveſques, avec pluſieurs Chevaliers. Pour le Duc de Bourgongne y eſtoient le Duc de Cuerles, le Duc de Mons, l'Enfant de Cleves, le Comte d'Eſtampes, le Comte de Ligny, & le Comte de Sainct Pol. Pour le Pape eſtoit LE CARDINAL DE SAINCTE CROIX, & pour le Concile le Cardinal de Cypre. Et les deſſus dits preſens fut fait la Paix entre le Roy, & le An. 1435. Pag. 392.

CLASS. IV. le Duc de Bourgongne ; mais les Anglois n'y voulurent entendre, jaçoit que le Roy de France conſentoit lors à leur laiſſer la Duchè de Normandie, pourveu que le Roy d'Angleterre luy en fit hommage, & qu'il luy delivraſt Paris, & les autres villes & forterceſſes qu'il tenoit entre la Loire, & la Seine, qui n'eſtoient dela Duchè de Normandie : & le Roy de France luy promettoit laiſſer pareillement tout ce que le dit Roy d'Angleterre tenoit pour l'heure dans la Duchè de Guyenne : Mais de cèt offre ſi advantageux, ne voulurent les Anglois rien du tout accepter, & s'en allerent, & partirent mal-contens dela dite Ville d'Arras, & au contraire, les autres Parties en partirent tres-contentes & joyeuſes.

ALANUS CHARTIER.

Jacobi Boverii, ſive Alani Chronicon extat apud eundem Gotofredum, qui cum his temporibus floruiſſe ſcribit.

V I I.

ANTONIUS TABERNA.

ANTONIUS TABERNA

Monachus Sancti Vedaſti

In Diario Conventus Atrebatenſis.

An. 1435. Pag. 7.

B. NICOLAI geſta in Conventu Atrebatenſi.

LE Mardy douzieme jour de Juillet le *CARDINAL DE SAINCTE CROIX de l'Ordre des Chartreux legat de Noſtre Sainct Pere pour aſſiſter à la dite convention*, arriva en ceſte ville à neuf heures du matin, & parce qu'on ſçavoit peu parler de ſa venuë, il ne fut point receu proceſſionellement mais neant-

neantmoins, Monſeigneur l'Abbè, Monſieur l'Eveſ- que d'Arras, Monſieur le Gouverneur, le Majeurs, & Eſchevins, & autres allerent au devant de luy à cheval; mais ne ſe ſçeurent ſitoſt advancer, que le dit CARDINAL ne fut entrè dedans la porte Sainct Michel, & pour monſtrer, & exhiber toute reverence au dit CARDINAL, nous Religieux de Sainct Vaaſt allaſmes au devant de luy juſques à l'hoſtel de Pierre de Canteleu, ou le dit CARDINAL eſtoit logè, mais n'y ſçeuſmes ſitoſt venir qu'il ne fut entrè dedans ſon hoſtel; en ſa compagnie eſtoit un Eveſque de Portugal, nommè *Epiſcopus Bizatenſis*.

CLASS. IV.

ANTONIUS TABERNA.

B. NICOLAI geſta in Conventu Atrebatenſi.

Le dit jour à ſix heures dumatin furent aſſemblées en la chambre de Monſeigneur l'Abbè de Sainct Vaaſt, Monſieur l'Eveſque d'Arras, Monſieur le Gouverneur, Maiſtre Philippe Mangart, Maiſtre Jean de Thoiſy Archidiacre de Tournay & Maiſtre Pierre Brandin Maiſtre des Requeſtes del'Hoſtel de Monſeigneur le Duc de Bourgongne, les quels Maiſtres Jean, & Pierre avoient aportè lettres de credence de par Monſeigneur le Duc à Meſſieurs de Sainct Vaaſt, & aux Maires & Eſchevins d'Arras, & au Gouverneur, auſquelles les deſſuſdits Maiſtres Jean, & Pierre expoſerent leur credence; qui fut telle; que mondit Seigneur le Duc de Bourgongne leur mandoit qu'ils allaſſent pardevers Meſſeigneurs les Cardinaux excuſer mondit Seigneur le Duc deſa longue demeure ſur certains points; premierement pour aucunes nouveautès qui eſtoient advenuës en ſa ville d'Anvers; ſecondement, parce qu'il ne vouloit point aſſiſter avec les deſſuſdit Cardinaux, ny eſtre en lieu ou'ils eſtoient,

CLASS. IV.

ANTONIUS TABERNA.

B. NICOLAI geſta in Conventu Atrebatenſi.

juſques à ceque Monſeigneur le Duc de Bourbon, Monſeigneur le Comte de Vandoſme, & Monſeigneur le Comte de Vandoſme, & Monſeigneur le Comte de Richemont Conneſtable de France, Ambaſſadeurs du Roy pour la dite convention, ſeroient arrivès en la dite ville d'Arras; dela venuë deſquels eſtoit encor peu de mention; de ſorte que Monſeigneur l'Abbè, Monſieur l'Eveſque d'Arras, & autres deſſus nommes allerent pardevers leſdits Cardinaux expoſer ce que deſſus eſt dit, & Maiſtre Jean de Thoiſy porta la parole, & luy, & le dit Maiſtre Pierre dirent, que quand Monſeigneur le Duc de Bourgongne ſçeut que le dit *CARDINAL DE S. CROIX fut arrivè à Lovvain, mondit Seigneur le Duc eſtant en ſa ville de Bruxelles, envoya vers luy Maiſtre Jean l'Advantaige Prevoſt de Lille, & autres en ſa compagnie, le prier qu'il luy pleut prendre ſon chemin par autre part, que par la dite ville de Bruxelles, parceque, non obſtant que mondit Seigneur le Duc, eut moult grand deſir de luy parler, neantmoins ne voulut parler a luy, que juſques apres la venuë des ſuſdits Meſſeigneurs de Bourbon, de Vandoſme, & de Richemont, & ce, pour oſter toutes notes, & ſuſpicions.*

Pag. 11.

Le ſeizieme jour dudit mois de Juillet; mondit Seigneur le CARDINAL DE S. CROIX legat de noſtre Sainct Pere le Pape, & en ſa compagnie un Eveſque de Portugal nommè en latin *Epiſcopus Bizatenſis*, un Docteur en Theologie del' Ordre de Sainct Auguſtin, & un nommè *Maiſtre Thomas Sarzanus, qui depuis fut Pape, & en ſa papalitè fut nommè le Pape Nicolas cinquieſme*, vinrent entre neuf, & dix heures en l'Egliſe de ceans pour ouyr Meſſe;

pour

pour le venuë du quel CARDINAL on n'avoit point remis le Corps de Monſieur Sainct Vaaſt en ſon lieu à l'heure du matin, comme on avoit accouſtumè de faire; Monſeigneur l'Abbè, & le Couvent allerent audevant dudit CARDINAL juſques à la grande porte de noſtre Egliſe, & quand on fut au cloiſtre, on commença à chanter le Reſpons, *honor, virtus*, & en chantant fut menè juſques au grand Autel, ou eſtoit le corps de Monſieur Sainct Vaaſt; apres qu'il eut faict ſa devotion, & baisè la fierte où repoſe ledit precieux corps, il retourna és ſieges du choeur, leſquels eſtoient parès *pour la reverence du dit CARDINAL* de precieux draps d'or, où il ouyt la Meſſe, que chanta, & celebra Monſeigneur l'Abbè de ceans, la dite Meſſe celebrée, il fit publier, qu'il donnoit à tous les aſſiſtans un an, & quarante jours de vray pardon; puis apres le dit CARDINAL alla en la Chapelle Noſtre-Dame pour voir une table peinte qu'avoit faict faire nouvellement Monſeigneur l'Abbè, & il prit grand plaiſir a voir la peinture dela dite table, en la quelle Chapelle, le dit *CARDINAL me recognut moy Prevoſt, & de ſa benigne grace me baiſa*; dela dite Chapelle, il alla au refectoir, & du refectoir és ſalles de Monſeigneur l'Abbè, qui eſtoient richement parées de draps d'or, & de haute lice, deſquelles ſalles il deſcendit pour retourner à ſon hoſtel, & ne ſouffrit pas que Monſeigneur l'Abbè, l'Eveſque d'Auxerre, & l'Abbè de Sainct Corneille le convoiaſſent outre l'eſtable aux chevaux de Monſeigneur l'Abbè, & au prendre congè il baiſa doucement mondit Seigneur l'Abbè, & moy.

CLASS. IV.

ANTONIUS TABERNA.

B. NICOLAI geſta in Conventu Atrebatenſi.

Le vingtieſme jour dudit mois de Juillet, Monſeigneur l'Abbè de ceans, Monſieur l'Eveſque d'Au- Pag. 14.

 xer-

CLASS. IV. xerre, & moy Prevoſt en leur compagnie allaſmes pardevers le CARDINAL DE S. CROIX en ſon hoſtel luy faire la reverence, & luy preſenter les biens de noſtre Egliſe, & avec ce luy bailla mondit Seigneur Abbè une ſupplication faiſant mention de la Meſſe de Noſtre Dame, que mondit Seigneur Abbè vouloit tranſporter degl'Egliſe Sainct Pierre en la Chapelle Noſtre Dame: au dit jour, & a la meſme heure les ſuſdits, & moy avec eux, viſiterent le Cardinal de Chypre, le quel les receut tres-benignement, & leur diſt que le CARDINAL DE S. CROIX, & luy avoient receu lettres de Monſeigneur le Duc de Bourbon, & autres, eſcrittes à Rheims, par leſquelles ils mandoient qu'au bon plaiſir de Dieu ils venoient à la convention.

ANTONIUS TABERNA.

B. NICOLAI geſta in Conventu Atrebatenſi.

Pag. 19. Le vingt-cinquieſme du mois de Juillet le CARDINAL DE S. CROIX pour la reverence, & honneur de chef de Monſieur Sainct Jacques Apoſtre, vint en noſtre Egliſe de Sainct Vaaſt ouir le divin Office, & fut tout du long a la Meſſe que celebra Monſeigneur l'Abbè de ceans, apres la quelle Meſſe le dit CARDINAL fit publier qu'il donnoit à tous les aſſiſtans cent, & quarante jours de vray pardon, & pour l'occupation qu'eut mondit Seigneur Abbè tant pour ſolemniſer la feſte du Chef de Monſieur Sainct Jacques Apoſtre, comme pour recevoir le dit CARDINAL DE S. CROIX, n'alla point au devant deſdits Ambaſſadeurs d'Angleterre; mais m'envoya moy Prevoſt en la compagnie del'Eveſque d'Auxerre, del'Abbè de S.Corneille de Compiegne, & du Prevoſt de Sainct Omer.

Pag. 21. Le dit jour Monſeigneur le Comte d'Eſtampes arriva en ceſte ville d'Arras entre ſix, & ſept heures du

dû ſoir, le quel manda Monſeigneur l'Abbè, Monſieur l'Eveſque d'Arras, le Prevoſt de Sainct Omer, le Prevoſt de Sainct Donat, Maiſtre Philippes Mangart, Monſieur le Gouverneur, & autres du conſeil de Monſeigneur le Duc de Bourgongne, le quel mondit Seigneur Comte d'Eſtampes accompagnè des ſuſdits Conſeillers, alla pardevant le CARDINAL DE S. CROIX, devant le quel Maiſtre Jean Ternant Conſeiller de mondit Seigneur le Duc propoſa en latin, excuſant mondit Seigneur le Duc de ſa longue demeure, en luy declarant, que pour oſter toutes ſuſpicions, il n'avoit point intention de venir en ſadite ville d'Arras, juſques à ce que les Ambaſſadeurs du Roy ſeroient venus, & arrives.

CLASS. IV.

ANTONIUS TABERNA.

B. NICOLAI geſta in Conventu Atrebatenſi.

Le vingt-ſeptieme jour dudit mois de Juillet, les Ambaſſadeurs du Roy d'Angleterre, c'eſt à ſçavoir le Comte de Suffolck, le Seigneur de Hongreffort, l'Archeveſque d'Jorch, & les Eveſques de Sainct David, & Norrvich, ſe ſe tranſporterent pardevers le Cardinal de Chypre à ſon hoſtel aux trois Leopards, auquel *le CARDINAL DE SAINCTE CROIX alla de ſon hoſtel tout à pied, au quel le dit Cardinal de Chypre fit moult grande reverence, & pour aller au devant de luy deſcendit de ſa haute chambre juſques à la porte du dit hoſtel tout en bas, & le mena en ſa chambre où eſtoient les Ambaſſadeurs d'Angleterre, en luy faiſant, & attribuant grand honneur, & reverence &c.* Pag. 24.

Le vingt-neufieſme jour dudit mois de Juillet, Monſeigneur le Duc de Bourgongne arriva en ſa ville d'Arras entre ſix & ſept heures du ſoir, au devant du quel par reverence allerent tous les Prelats, Archeveſques, Eveſques, Abbez, & Docteurs qui eſto- Pag. 26.

CLASS. IV. eſtoient venus à la dite convention, tant ceux qui eſtoient venus en la compagnie du Cardinal de Chypre, comme du CARDINAL DE S. CROIX; mais les ſuſdits Cardinaux demeurerent en leurs Hoſtels.

ANTONIUS TABERNA.

B. NICOLAI geſta in Conventu Atrebatenſi.

Pareillement allerent au devant de luy tous les Ambaſſadeurs qui eſtoient venus d'Angleterre le Comte de Suffolck, l'Archeveſque d'Jorch, & autres Eveſques, Prelats, & Docteurs. De ſorte que mondit Seigneur le Duc entra en ſa ville d'Arras moult noblement accompagnè, de Princes, Ducs, Comtes, Barons, Chevaliers, & Eſcuyers en moult grand nombre, du Duc de Gueldres, & du Comte de Naſſau; il entra par la porte de Miolans, *& alla tout droict deſcendre à l'hoſtel du CARDINAL DE SAINCTE CROIX luy faire la reverence, le quel eſtoit logè à l'hoſtel de Pierre de Canteleu &c.*

Pag. 40. Le cinquieſme jour dudit mois d'Aouſt, parceque *le CARDINAL DE S. CROIX avoit tres grieſve maladie en ſon pied, & qui ne pouvoit aller ſi on ne le portoit*, envoya de ſes gens pardevers Monſeigneur l'Abbè de ceans, afin qu'il luy pleuſt de luy donner une chambre: car autrement il ne pourroit eſtre à la dite convention, la quelle choſe luy fut octroyée, & ſe fit apporter en la dite chambre entre midy, & une heure. Pareillement le dit jour le Cardinal de Chypre requiſt à mondit Seigneur Abbè, que quand il viendroit à la dite convention, qu'il peuſt avoir une chambre pour manger une piece de mouton, & dormir, & repoſer ſans y pernocter, au quel Cardinal pour ce faire fut delivrée la chambre du Prieur: *LE DIT CARDINAL DE SAINCTE CROIX* arrivè à l'hoſtel de Monſeigneur

gneur noſtre Abbè, entre deux, & trois heures apres diſner, furent leſdits deux Cardinaux avec tous les Prelats, tant Archeveſques, Eveſques, Abbez, Docteurs qui eſtoient venus en leur compagnie pour eſtre à la dite convention, en la ſeconde Salle de Monſeigneur l'Abbè, la quelle comme deſſus eſt dit, eſtoit parée, & aornée tout autour de precieux draps, & riches, tant d'or, comme de haute lice, battu à or, & ſur le pavement des beaux tapis de diverſes couleurs en la dite Salle. *Il y eut un peu de queſtion entre les deux Cardinaux pour la preeminence de leurs ſieges, pourceque aucuns diſoient que le CARDINAL DE S. CROIX qui eſtoit Legat de Noſtre Sainct Pere le Pape devoit aller au deſſus dudit Cardinal de Chypre qui n'eſtoit que Legat du Sainct Concile de Basle: la quelle queſtion fut appaisée: car le dit Cardinal de Chypre ſe vint aſſeoir au deſſous dudit CARDINAL DE S. CROIX*, le quel un peu auparavant on avoit apportè de la Chambre de Monſeigneur l'Abbè, en la dite Salle, ou Monſeigneur le Duc de Bourgongne vint pour aſſiſter à la dite convention, a la quelle ne furent François ny Anglois, mais ſeulement mondit Seigneur le Duc, accompagnè du Duc de Gueldres, du Comte de Naſſau, & de pluſieurs Chevaliers, & Eſcuyers en grand nombre. Quand mondit Seigneur le Duc entra en la dite Salle, le Cardinal de Chypre ſe leva de ſon ſiege & alla à l'encontre de luy juſques à la porte dela dite Salle, *mondit Seigneur fit grande reverence audit CARDINAL DE S. CROIX, le quel ne s'eſtoit point levè de ſon ſiege pour la maladie de ſon pied*; & puis mondit Seigneur s'aſſit deſſous des deux Cardinaux, & le Duc de Gueldres qui vint un peu apres, s'aſſit

CLASS. IV.

ANTONIUS TABERNA.

B. NICOLAI geſta in Conventu Atrebatenſi.

CLASS. IV. s'aſſit deſſous Monſeigneur le Duc de Bourgogne, le CARDINAL DE S. CROIX preſenta à mondit Seigneur des lettres de noſtre Sainct Pere le Pape ſeellées en plomb, deſquelles Monſieur le Chancelier fit lecture, luy eſtant à genoux devant mondit Seigneur le Duc.

ANTONIUS TABERNA.

B. NICOLAI geſta in Conventu Atrebatenſi.

Pag. 48. Parce que deſſus eſt dit, peut apparoir, que les trois parties, c'eſt à ſçavoir le Roy, Monſeigneur le Duc de Bourgongne, & Henry Roy d'Angleterre furent conclus à entendre à bien de paix: dont pluſieurs des aſſiſtans eurent grand joye, *meſmement aucuns diſoient, qu le CARDINAL DE S. CROIX avoit dit, que pour la bonne concluſion on devoit avoir chantè, Gloria in excelſis Deo.*

Pag. 53. Le dit jour (huictieſme d'Aouſt) Maiſtre Robert le Joſne bailly d'Amiens, & Maiſtre Gilles Eruart Docteur en Theologie, vindrent excuſer pardevers le CARDINAL DE S. CROIX, les Ambaſſadeurs d'Angleterre, de ce qu'ils ne pouvoient eſtre n'y aſſiſter par devers les ſuſdits Cardinaux, pour l'occupation qu'ils avoient d'aller à l'encontre deſdits Comtes de Sainct Paul, & de Ligny.

Pag. 54. Le dit jour entre ſept, & huict heures apres que Monſeigneur le Duc de Bourgongne fut ſorty d'avec les ſuſdits Cardinaux, & qu'il eſtoit en la chambre d'en bas, *Madame la Ducheſſe de Bourgongne vint viſiter le CARDINAL DE S. CROIX, au quel elle parla aſſez longuement, & puis elle retourna à ſon hoſtel.*

Pag. 63. Le vingt-troiſieſme jour dudit mois, le dit Cardinal d'Angleterre vint a l'hoſtel de mondit Seigneur le Duc, voir Madame la Ducheſſe de Bourgongne, la quelle eſtoit ſa niepce; & dudit hoſtel entre trois, & qua-

& quatre heures du Veſpre vint ceans viſiter le CARDINAL DE SAINCTE CROIX, du quel lieu alla pareillement viſiter le Cardinal de Chypre. CLASS. IV. ANTONIUS TABERNA.

Le vingt-neufieſme jour dudit mois, le Cardinal d'Angleterre fut au lieu dela dite convention, où eſtoit le CARDINAL DE S. CROIX, mais le Cardinal de Chypre n'y eſtoit point encor venu, & quand il eut parlè audit CARDINAL DE S. CROIX, il s'en retourna à l'hoſtel de Monſeigneur le Duc de Bourgongne, où il fut honorablement receu, & puis retourna à ſon hoſtel, & diſoit on publiquement le dit jour que le dit Cardinal d'Angleterre avoit pris congè de Monſeigneur le Duc, pour retourner en ſon pays, & que l'accord dela paix eſtoit failly entre les Ambaſſadeurs de France, & d'Angleterre. B. NICOLAI geſta in Conventu Atrebatenſi. *Pag. 67.*

Le dit jour (deuxieſme Septembre) Monſeigneur le Duc, & leſdits Ambaſſadeurs de France entre neuf, & dix heures du ſoir, furent au lieu dela dite convention juſques a douze heures de nuiɕt, *mondit Seigneur parla long-temps au CARDINAL DE S. CROIX, & pareillement parlerent leſdits Ambaſſadeurs de France, audit Cardinal.* *Pag. 73.*

Son propos finy, les Cardinaux parlerent aux Eveſques, & Abbez illec aſſiſtans venus en leur compagnie, & puis Monſieur le CARDINAL DE S. CROIX leur dit qu'ils eſtoient venus ſur le temps qu'ils eſtoient ſur le poinɕt de rendre leur ſentence. *Pag. 78.*

Le quatorzieſme jour dudit mois de Septembre qui fut jour S. Croix, le dit CARDINAL du tiltre de S. CROIX deſcendit de ſon hoſtel où il eſtoit logè, *Pag. 93.*

CLASS. IV. c'eſt à ſçavoir en la chambre de Monſeigneur l'Abbè, & vint ouyr Meſſe à l'Egliſe, à la quelle Meſſe, & devant icelle fut, & aſſiſta juſques à ce que la dite Sainčte Croix fuſt adorée, & remiſe au milieu du Choeur ou on a accouſtumè chacun an audit jour dela mettre, & apres qu'il eut devotement adorée, fut juſques en fin de la dite Meſſe avec le dit CARDINAL, un Eveſque de Portugal qui eſtoit venu en ſa compagnie avec pluſieurs autres notables clercs tant en Theologie, comme en Decret, apres la quelle Meſſe ledit CARDINAL donna la benediction, & avec ce à tous les aſſiſtans cent, & quarante jours de vray pardon.

ANTONIUS TABERNA.

B. NICOLAI geſta in Conventu Atrebatenſi.

Pag. 104. Le Vendredy vingt-troiſieſme jour dudit mois Monſeigneur le CARDINAL DE S. CROIX fut en l'Egliſe de ceans, où il ouyt la Meſſe du Sainct Eſprit, la quelle chanta Monſeigneur l'Abbè, apres la quelle Meſſe nous allaſmes tous par devers luy, le quel en addreſſant ſesparoles *à moy Prevoſt, dit que nous eſtiemes une belle compagnie, en nous regratiant delà bonne chere, & amiable reception qu'il avoit eu en cette Egliſe, en nous offrant que ſi nous avieſmes affaire de luy il ſeroit preſt de faire, & accomplir ce de quoy nous le requerieſmes.*

Pag. 105. Le vingt-ſeptieſme jour dudit mois de Septembre Monſeigneur le CARDINAL DE S. CROIX qui avoit eſtè logè en la chambre de Monſeigneur l'Abbè, depuis le cinquieſme jour d'Aouſt, juſques audit jour; partit dela dite chambre, & s'en retourna à ſon premier hoſtel, c'eſt à ſçavoir à la maiſon de Pierre de Canteleu, nommè l'eſturgeon: apres qu'il fut logè en la dite chambre ſept ſemaines, & quatre jours.

Le

Le premier jour d'Octobre, qui fut jour de la translation de Monſieur Sainct Vaaſt, Monſeigneur le CARDINAL DE S. CROIX fut à grand Meſſe en l'Egliſe de ceans, accompagné de l'Eveſque du Royaume de Portugal, & autres Docteurs, qui eſtojent venus en ſa compagnie.

CLASS. IV. ANTONIUS TABERNA. *Pag.* 108. **B. NICOLAI geſta in Conventu Atrebatenſi.**

Le Mecredy cinquieſme jour du dit mois, le dit CARDINAL DE S. CROIX ſe partit de cette ville, entre neuf, & dix heures du matin, *le quel fut convoyè par Meſſigneurs les Ducs de Bourgongne, & de Bourbon, & pluſieurs Prelats, Chevaliers, & Eſcuyers*, & tint le dit CARDINAL ſon chemin pour aller en la ville de Cambray.

Pag. 109.

Antonius Taberna Præpoſitus Monaſterii Sancti VVedaſti Atrebatenſis huic celeberrimo Conventui interfuit, ejuſque diarium laudavit Jo: Jacobus Chifletius in vindiciis Hiſpanicis Exempl. XVIII. fol. 66.; cumque poſtmodum edidit Jo: Colart Pariſiis A. D. 1651. in 8.

VIII.

ANONYMUS COÆVUS

ANONYMUS COÆVUS.

In Hiſtoria MS. Galliæ.

EN la dicte année mil quatre cent trente & cinq durant le deſſus dit ſiege de ſaint Denys fut jour aſſigné pour comparoitre en la Ville d'Arras pour traitter de la paix entre le Roy de France Charles VII., & Henry Roy d'Angleterre, & Philippe Duc de Bourgongne, au quel jour aſſignè fut la dicte paix traictèe moult haultement & honorablement, tant de gens d'Egliſe, que de ſiecle; Et prin-

CLASS. IV.

ANONYMUS COÆVUS.

cipallement noſtre Saint Pere le Pape deſirant la paix & union entre les dictes parties, *envoya pour Ambaſſadeur un bon preudhomme* *CHARTREUX CARDINAL DE LA SAINCTE CROIX* avec luy le Cardinal de Chypre, ſix Eveſques, & pluſieurs autres gens de conſeil &c.

Anonymi Chronicon habetur in Cod. 811. Bibliothecę Serm̃ę Svecorum Reginæ, quę nunc Alex. VIII. Pont. Max. munificentia extat in Vaticano. Anonymus vivebat A. D. 1488., ut patet ex poſtremis ejuſdem Chronici verbis.

I X.

OLIVERIUS DE MARCHA.

OLIVERIUS DE MARCHA

In Memoriis ſuorum temporum.

Cap. III.

Pag. 82. edit. Guilielmi Rouvillii Anno Domini 1561.

ORainſi termina ceſt accident, & ceſte peſtilence, qu'apres auoir guerroyè environ vingtdeux ans, le Pape Martin enuoya en France ſes Legats & ſes Ambaſſadeurs, & principalement le CARDINAL DE S. CROIX: qui tellement labourérent & profitérent en ceſte matiére, qu'une iournée fut priſe & acceptée de toutes les parties, au lieu d'Arras, en Artois: à la quelle iournée, par la grâce de Dieu, fut trouvée la paix, le traité, & l'apointement: qui me ſont les choſes deſſuſdictes declairer & eſcrire. A celle convention & aſſemblee, faicte à Arras, pour le Pape, & le Sainct Concile de Basle furent les CARDINAUX DE S. CROIX & de Cypre, & autres: &c.

Oliverius De Marcha e comitatu Burgundię oriundus, Vir primæ nobilitatis: vixit in familia Philippi Boni, & Caroli Audacis Burgundiæ Ducum. Obiit A. D. 1501. Vide Valerium Andræam Bibliothecæ Belgicæ *Parte II. pag. 392. edit. ultima.*

RO-

X.

CLASS. IV.

ROBERTUS GAGUINUS

ROBERTUS GAGUINUS.

Annalium Rerum Gallicarum Lib. X. Cap. II.

Pag. 216. edit. Francofurt. Anno Domini 1577.

JAm enim interceſſerant collocutiones componendæ Pacis, conveneratque, ut ad diem prædefinitum legati Atrebatum mitterentur, reconciliationis faciendæ poteſtatem habentes. Quamobrem anno ſalutis 1435. Atrebati pacis tractatores conſedere. Imprimis affuit *CARDINALIS SANCTÆ CRUCIS, Romanus Legatus Ordine Carthuſienſis NICOLAUS nomine*, Cardinalis Cyprius, quos Epiſcopi ſex comitabantur, & Abbas Veſelaus. Caroli oratores fuere Borboniorum Dux, Comes Richemontus Coneſtabilis, Remorum Archipræſul Cancellarius, Vindocinenſis Comes regii hoſpitii primarius Magiſter, Chriſtophorus Haricurtus, Adam de Cambray parlamenti Senatus primarius Præſes, Guillermus Quadrigarius parlamenteus conſul, Eccleſiæ Pariſienſis Decanus, & alii permulti, ex Francorum nobilitate non obſcuri. Nec defuere Britonum Ducis, Alenconiique, & Barri oratores. Anglorum legationis hi principes convenerunt, Cardinalis Viceſtrenſis, Eboracenſis Archiepiſcopus, Comites Hontitonus, & Suffortus, & nonnulli ex dignitate Eccleſiaſtica viri, cum permultis Angliæ nobilibus. Burgundionum Ducis hi primores fuiſſe traduntur. Leodius, Cameracenſium, & Atrebatenſium Antiſtites, Nicolaus Raulinus Ducis Cancellarius, Gheldrenſis, Stampenſis, Sancti Pauli, Vandemontenſis, Nivernenſiſque Comites, & alii inferio-

CLASS. IV. rioris nominis proceres, quorum frequens numerus erat, præter Flandrenſium oratores. Confidentibus, pacis gratia, cujuſque partis legatis; *tametſi SANCTÆ CRUCIS CARDINALIS plurimum enitere tur*, irritatos præteritis bellis animos, ad concordiam pacemque ducere: nulla ratione Anglorum pertinaciam flectere potuit, ut cum Carolo Francorum Rege paciſcerentur. Sed concilio abjerunt re infecta, promittentes, ſe alia aliqua die conventuros. Abſentibus Anglis Cardinalis non propterea cæptum prætermiſit: de Burgundi cum Carolo reconciliatione mox afferens mentionem. Quæ res, ſicut grata oratoribus fuit, ita finem habuit optatum.

ROBERTUS GAGUINUS.

Robertus Gaguinus primam Annalium ſuorum editionem adornavit Pariſiis A. D. 1497. Obiit vero A. D. 1501. Vide Jacobum Le Long. ñ. 7502.

X I.

NICOLAUS GILLES.

NICOLAUS GILLES

In Annalibus Franciæ.

An. 1435. ET y vint de par *le Pape*, *& agent un bon prud' homme Chartreux*, *qui eſtoit CARDINAL du Tiltre de SAINCTE CROIX*, & entre autres eſtoit avec le dit Cardinal de Saincte Croix un ſolemnel Maiſtre en Theologie Thomas de *Suſanne*, qui toſt apres fut fait Eveſque de Boulogne, apres fut Cardinal, & depuis apres la mort du dict Pape Eugene fut elû Pape, & nommè Nicolas.

Sarzana

Nicolaus Gilles Ludovici XI. Regis Francorum a ſecretis obiit A.D. 1503. teſte Jacobo Le-Long in Bibliotheca Galliæ ñ. 7433.

GUI-

XII. CLASS. IV.

GULIELMUS PARADINUS GULIELMUS PARADINUS.

Annalium Burgundiæ Lib. III.

Approchant le mois de Juillet aſſigné pour l'aſſemblee du Parlement pour le Paix, vindrent à Arras deux Cardinaux, l'un envoyé par le Pape, l'autre par le Concile de Baſle : & avec eux vindrent pluſieurs notables Ambaſſadeurs de diverſes nations. De la part du Pape eſtoit venu le CARDINAL S. CROIX, & avec luy l'Archidiacre de Mets, & aucuns Docteurs Theologiens : Et de la part du Concile, le Cardinal Chypre, & avec luy l'Eveſque d'Ache, & un Docteur nommé maiſtre Nicolas Ambaſſadeur du Roy de Pologne : Et de la part du Duc de Milan l'Eveſque de Albingue &c. Pag. 747.

Paradinus Annales ſuos vulgavit Lugduni apud Antonium Gryphium Anno Domini 1566.

XIII.

JOANNES BUCHET JOANNES BUCHET.

In Annalibus Aquitaniæ.

AU dit appointement ſe trouverent pour le Roy de France Charles Duc de Bourbon : & pour le Pape *Eugene*, *LE CARDINAL DE SAINCTE CROIX*, *homme de SAINCTE VIE*, *Chartreux de profeſſion*, *comme eſcrit Platine &c.* An. 1435. Pag. 251. edit. Anni 1644.

Joannes Buchet Annales ſuos primum edidit Pictavii Anno Domini 1524. in fol. Le-Long pag. 777. n. 15129.

FRAN-

CLASS. IV.

X I V.

FRANCISCUS DE BELLE-FOREST.

F R A N C I S C U S
DE BELLE-FOREST

Annalium Franciæ Lib. V. Cap. XCVI.

An. 1435.

Tom. 2. pag. 108. edit. Parif. Anni 1579.

SUr-ſceance d'armes etant donnée entre les François; & Bourguignons comme le jour fut aſſigné au mois de Juillet, & le quinzieſme d'iceluy, y vindrent auſſi de la part du Pape Eugene le CARDINAL DE S. CROIX, qui eſtoit Chartreux de profeſſion &c., & encor avec le Cardinal de Sainćte Croix vint un grand, & doćte perſonnage Docteur en Theologie, nommé Thomas de Sarzanne, qui fut depuis Eveſque de Boulogne la Graſſe, puis Cardinal, & enfin Pape, & nommé Nicolas.

Pag. 109. Le Conſeil ſe tenoit au Monaſter de Sainćt *Vaaſt, ou le CARDINAL DE S. CROIX fit une belle, & doćte harangue exhortant les Princes a la Paix, & admoneſtant les deputez de la pourſuivre ſans animoſité, & de ſe propoſer l'honneur de Dieu, & ſon ſervice, le ſalut des ames des grands, & l'allegeance, & repos du peuple.*

Idem in Hiſtoria Novem Carolorum Franciæ Regum Libro III.

Pag 314. EUgene Pape qui avoit ſuccedé à Martin, le quel mourut l'an 1431. marry au poſſible du mal'heur, & calamité de ces deux peuples, s'eſſaya d'y mettre la paix. Et pour ceſt affaire envoya aux deux Rois le CARDINAL du Tiltre S. CROIX pour les

les inciter à concorde. Et quoy que le Cardinal trouvaſt le Roy Charles preſt à toute raiſon, ſi eſt-ce que l'Anglois faiſoit deſi exceſſives demandes que la paix, & eſperance d'icelle s'eſvanouït. *Toutesfois travailla tant le MESSAGER DV PAPE que les Rois feient treſues marchandes pour ſix ans.*

CLASS. IV.

FRANCISCUS DE BELLE-FOREST.

B. NICOLAI geſta in Conventu Atrebatenſi.

Pag. 316.

Or durant ce Concile furent envoyez deux Cardinaux par le Pape Eugene, en France, Bourgongne, & Angleterre, pour traicter, & conduire à fin la paix entre ces trois maiſons. Et fut eſleu le lieu pour le pourparler, & aſſemblées des deputez des Princes à Arras. Et pource qu'Eugene vouloit gaigner ces trois grands ſeigneurs pour appuy de ſa cauſe au Concile, eſſayoit-il & haſtoit la beſongne del'accord delayant le reſte: pourceque ces Princes eſtoient des principaux de la Chreſtienté & comme les appuys d'icelle. Et n'y euſt preſque Prince Chreſtien qui ne ſe meit en devoir de mettre à fin ceſte guerre. Aſſemblez que furent les deputez, pource que le principal dela matiere conſiſtoit entre la France, & Angleterre, furent propoſez par les Anglois articles ſi exorbitans, & peu raiſonnables, que chacun cogneut apertement le peu de deſir qu'il avoit dela paix. Les gens commis par le Roy leur offrirent la Normandie, & partie de Guienne, reſervant les hommages ſeulement au Roy comme ſouvrain. Mais tous ces offres ne ſervirent de rien. Ainſi fut rompu le pourparler de ce coſté, & s'en allerent les Anglois, ayant pluſtoſt prins jour à autresfois pour en traicter plus amplement. Reſtoit le Bourguignon qui eſtoit preſent au traicté, tant pour eſtre plus affectionné à la paix que l'Anglois, que pour eſtre Arras pres de ſes terres, & ſeigneuries. Or les CARDI-

CLASS. IV.

FRANCISCUS DE BELLE-FOREST.

B. NICOLAI geſta in Conventu Atrebatenſi.

DINAUX DE S. CROIX & de Chypre veoyans qu'ils n'avoyent profité à l'endroit del'Anglois, propoſerent au conſeil premierement le faict dela ſoy ſur la reduction de Boeſmes, la reformation del'Egliſe, & l'union des Princes: à la quelle ayans failly d'une part, prierent fort inſtamment les François & Bourguignons donner ouverture, & faire concluſion en ce qui touchoit leurs charges ſelon la volonté de leurs Seigneurs & Maiſtres. Apres pluſieurs propos debatus, Nicolas Raoulin Chancelier de Bourgongne requis de propoſer parla en ceſte maniere: aſſiſtant la Ducheſſe femme du deffunct Jean, & Philippe lors Duc de Bourgongne.

Pag. 321. C'eſt l'occaſion pour quoy auſſi noſtre Roy à baſty les colonnes de ſon Royaume ſur le fondement & plant de pieté & juſtice, a fin que ſa fatale vertu ſe rende admirable en la ſuite de deux telles perfections, & eſtabliſſe ſon Royaume d'un ciment ſi bon & ferme que jamais le baſtiment en ſoit, & demeure ſans eſtre empiré. Car bien qu'il y ayt quelque changement ſi eſt-ce que la vertu retiendra ſon heur, comme elle feit du temps de ce bon Charles ſeptieſme, le quel arreſta, & confirma la paix jurée à Arras. *Ceſt accord ſembla apporter la ruine & diminution des affaires, & bon heur des Anglois en France*, veu que ſur le point d'iceluy, comme le vray pronoſtique des mal'heurs advenuës, deceda à Rouen le Duc de Befforth regent pour l'Anglois.

Franciſcus de Belle-foreſt obiit Pariſiis die prima Januarii Anno Domini 1583. Vide Jacobum Le-Long. *pag.* 950.

JOAN-

X V. CLASS. IV.

JOANNES FRANCISCUS LE PETIT

JO. FRANCISCUS LE PETIT.

Magni Chronici Hollandiæ, Zelandiæ &c. Libro IV.

TOus ces Princes, & Seigneurs s'aſſamblerent en la dite Ville d'Arras le jour de S. Michel 29. de Septembre 1435. Et arreſterent que tous les differents qui feroyent là mis en avant demoureroyent à la determination DU LEGAT au nom du Concile, & du Pape: & des autres Ambaſſadeurs la congregez, & deputez par leurs Princes. Et qu'à ces fins le deleguez de la part du Roy de France, & du Daulphin ſon Fils, comme deffendeurs coulpables, & convaincus preſenteroyent par eſcrit leurs offres touchant la reparation pretendüe de l'homicide commis en la perſonne du Duc Jean de Bourgongne Pere Philippes. Et d'autre part que le Duc Philippes demandeur en la meſme matiere exhiberoit auſſi par eſcrit ſes fins, & concluſions tendantes à la dite reparation, leſquels ainſi de part, & d'autre couchez ſur le bureau *ſeroyent remis ſur l'arbitrage du dit LEGAT*, & Ambaſſadeurs, le deputez du Roy, & du Daulphin de France, furent offre au Roy d'Angleterre de luy quitter la Duché de Normandie à la tenir en Fief de la couronne de France, d'où elle eſtoit yſſüe, & del'ancienne appennage d'icelle; & moyennant ce le Roy d'Angleterre reſtituéroit au Roy de France toutes les villes Fortereſſes, & chaſteaux qu'il avoit conquis ſur luy en guerres dernieres: de

B. NICOLAI geſta in Conventu Atrebatenſi.

Tom. 1. pag. 392.

CLASS. IV.

JO: FRANCISCUS LE PETIT.

B. NICOLAI geſta in Conventu Atrebatenſi.

ce ſe ſubmettans audit LEGAT, & Ambaſſadeurs. Les Anglois ne voulurent en maniere quelconque accepter ces offres, inſiſtans à ce que leur Roy demeureroit Roy de France, tant en vertu del'accord, & traité de mariage dont nous avons parle cy devant, que de ce qu'ils avoient conquis par le droit des armes, ayans preſque gagne toute la France. Les deputez François s'y oppoſerent de tout poinct, parainſi les Anglois s'appreſtinent pour ſe retirer. & LE LEGAT entendant l'intention de leur retraitte, les fit arreſter, & leur aſſigner jour; mais ils n'en tindrent compte, & ne voulurent point comparoir, parquoy ils furent excommuniez, aggraviez ſe lon les droits Canoniques, dont ils appellerent au Concile; diſans qu'ils vouloyent avoir pareillement une declaration par eſcrit des offres, & propoſitions du Roy de France, pour les communiquer à leur Roy en ſa preſence: ce qu'ils diſoyent pour avoir excuſe de ſe retirer s'aſſeurans bien qu'en leur abſence, & ſans eux le Duc de Bourgongne traitteroit nulle paix ayant leur Roy, & le dit Duc, comme nous avons dit cy devant, promis l'un a l'autre de ne jamais accorder ny faire paix avec les François, que ce ne fut du conſentement mutuel d'eux deux.

Le Duc les voyans partys del' aſſamblée ſe voulut pareillement retirer. *LE LEGAT, & Ambaſſadeurs entendans les appreſtes de ſon departement, le pryerent d'attendre encore quelque peu: la retraitte eſtant differée pour ce jour, le lendemain ils retournerent pardevers luy, le priants, & obteſtans ſur toutes choſes ſainctes, & ſacrées de vouloir imiter en cela l'exemple de noſtre Signeur Jeſus Chriſt (le quel pen-*

pendant a l'arbre dela Croix prioit pour ceux là meſmes, qui le crucifierent) & partant qu'il voulut pardonner la mort de ſon Pere, luy alleguans beaucoup de raiſons, par les quelles il luy demonſtroyent, qu'avec bonneur, & ſaine conſcience il le pouvoit faire, ce qu'il ne devoit pas differer, & à quoy l'alliance faite avec les Anglois ne le pouvoit ny devoit empeſcher: conſideré les belles, & grandes offres, que le Roy de France luy avoit faites. Davantage le LEGAT au nom du ſainct Concile, & du Pape luy promettoit de l'abſouldre, & diſpenſer du ferment, & del'aliance, qu'il avoit faite avec les Anglois. Non obſtant toutes ces remonſtrances, & obſtentations le Duc demourant ferme en ſes propos Madame Eliſabeth ſa femme les larmes aux yeux ſe jetta à ſes pieds le priant pour l'amour de Dieu vouloir entendre aux bonnes, & ſalutaires exhortations, qui luy eſtoient faites, & de vouloir oublier la vangeance, qu'ils s'eſtoit tant imprimè en l'eſprit dela mort de ſon Pere. Le Duc ayant le coeur plein d'amertume releva ſa femme par la main, tousjours ſe complaignant d'un tant execrable meurtre, & tousjours perſeverant en ſon opinion, ne voulut, qu' on luy en parla plus. Et comme tous ces Seigneurs voyoyent, que ny par remonſtrances ny par prieres, onne luy ſçavoit flechir le coeur. Finalement Le LEGAT, & le Cardinal de Cypre ſe mirent en pied au milieu de tous ces Princes, & Ambaſſadeurs, & dirent tout hault, & a l'oeil ouvert au Duc. *Monſeigneur nous vous avons prièz, & vous nous avez mepriſez, nous ſommes venus vers vous pour voſtre ſalut, vous ne nous avez point voulu oüyr, & nous avez rejettez: maintenant nous vous diſons, que ſi vous n'obtemperez à nos requeſtes, & commandemens, nous proce-*

de-

CLASS. IV.

JO: FRANCISCUS LE PETIT.

B. NICOLAI geſta in Conventu Atrebatenſi.

derons allencontre de vous (en vertu, & authoritè du Sainct Siege, au nom du quel nous agiſſons au fait preſent) comme contre un Fils rebelle, & deſobeiſſant à noſtre Mere Sainct Egliſe, & vous maudirons avec toutes les execrations, excommunications, & anathematiſations, qui nous ſerà poſſible.

Le Duc oyant ces propos ſe trouva fort perplex, & en grand angoiſſe, ne ſachant comment il en uſeroit pour le reſpect del'aliance, qu'il avoit avec les Anglois. D'autre coſté il conſideroit les grandes offres, que le Roy de France & le Daulphin ſon fils luy avoyent faicts pour reparation dela mort de ſon Pere, qui le mettoit en telle anxieté, & perplexité, qui ne ſçavoit ce qu'il devoit faire ny dire. En fin apres, que par ſes ſouſpris & ſanglots, il eut eſmeu tous les aſſiſtens à larmes, & à ſe contriſter avec luy, chacun tenant la teſte baiſſée; il demanda avec un profond ſouſpir aux Cardinaux. Si par honneur,& en ſaine conſcience il pouvoit particulierement traitter quelqu'accord de paix avec le Roy de France, ſans y attendre le conſentement du Roy d'Angleterre. A quoy luy fut reſpondù *qu' il ſe pouvoit librement faire; & qu' au nom del' Egliſe univerſelle ils l'en abſouldoyent de tout poinct, par lettres, & bulles autentiques ſeellèes de leurs ſeaux: & le deſliroyent de toutes promeſſes & obligations qu'il avoit avec le Roy d'Angleterre; veu què les Anglois demeuroient opiniatres, & ne ſe vouloyent reconcilier, non contents de tant, & de ſi grandes, & ſpecieuſes preſentations qu' on leur avoit faites.*

Quoy oü le Duc ſe ſubmit à ce,que les dicts Seigneurs LEGAT, Prelats, Ambaſſadeurs, & autres Seigneurs trouveroyent raiſonnable leur donnant plain

Digitized by Google

plain pouvoir, & authorité de paſſer plus outre, & de proceder au traitté d'une bonne, & ferme paix, dont toute l'aſſamblee le remercia: louvans Dieu d'avoir acheminè ceſt affaire juſques à ce poinct. CLASS. IV. JO: FRANCISCUS LE PETIT.

Joannes Franciſcus Le-Petit Chronicon ſuum ſcripſit Anno Domini 1598., ut patet ex Epiſtola nuncupatoria, quam operi ſuo præmiſit.

XVI.

EXCERPTA EX TRACTATU ATREBATENSI

EXCERPTA EX TRACTATU ATREBATENSI A. D. 1435.

Inter Carolum VII. Francorum Regem, & Philippum III. Ducem Burgundiæ.

QU'en ladite Ville de Monſtreau, ou au plus près d'icelle, que faire ce pourra bonnement, ſera fait, conſtruit, & inſtitué par ledit Roi, & à ſes frais, & dépens, une Egliſe, Couvent, & Monaſtere de Chartreux; c'eſt à ſavoir, pour un Prieur, & douze Religieux, avec les Cloitres, Salles, & Refectoirs, Grange, & autres Edifices, qui lui ſeront neceſſaires, & convenables; & leſquels Chartreux, c'eſt à ſavoir, le Prieur, & douze Religieux, ſeront fondez par le Roi, & de bonnes rentes annuelles & perpetuelles, & bien amorties ſuffiſamment & convenablement, tant pour le vivre deſdits Religieux, & entretenement du divin ſervice, comme pour les ſoûtenemens des Edifices du dit Monaſtere, & autrement juſqu' à la ſomme de huit cens li- *Dumont Corps Diplomatique Tom. II. Pag. 310.*

CLASS. IV.

EXCERPTA EX TRACTATU ATREBATENSI A. D. 1435.

livres pariſis par an de revenuë, à l'Ordonnance, & par l'avis *de tres-Reverend Pere en Dieu Monſeigneur le* CARDINAL DE S. CROIX, *ou de celui, ou ceux qu' il voudra à ce commettre.*

VII. Que ſur le Pont de Monſtreau au lieu, où fut fait ledit mauvais cas, ſera fait, edifiée, & bien entaillée, & entretenuë à toûjours aux dépens du Roi, une belle Croix de belle façon, & ainſi qu' il ſera diviſé par le dit *Monſeigneur de* S. CROIX, *ou ſes commis.*

VIII. Qu'en l'Egliſe des Chartreux lés Dijon, en laquelle giſt & repoſe à preſent le corps dudit feu Monſeigneur le Duc Jean, ſera fondée par le Roi, & ſes deſcendans, une haute Meſſe de *Requiem* qui ſe dira chacun jour perpetuellement au grand Autel dela dite Egliſe, à telle heure qui ſera diviſée. Et la quelle fondation ſera donnée, & aſſignée de bonnes rentes amorties, juſqu' à la ſomme de cent livres pariſis de revenuë par an, & auſſi garnie de calices, & ornemens, comme deſſus.

IX. Que leſdites fondations, & edifices, ſeront commencez a faire le plûtôt, que bonnement faire ſe pourra. En ſpecial commencera-t-on à dire & celebrer leſdites Meſſes, incontinent aprés ledit Accord paſſé. Et au regard des edifices qui ſe doivent en ladite Ville de Monſtreau, ou plus prés d'icelle faire, on y commencera à ouvrer dedans trois mois aprés que ladite Ville ſera reduite en l'obeiſſance du Roi, & continuera-t'-on diligemment ſans interruption, que iceux edifices ſeront tous parfaits & achevez dedans cinq ans aprés enſuivans: & quant aux deſſuſdites fondations on y beſognera ſans delai le plûtôt que faire ſe pourra.

Et

CLASS. IV.

EXCERPTA EXTRACTATU ATREBATENSI A. D. 1435.

Et pour ces cauſes tantôt aprés ledit Accord paſſé, ſera faite & aſſignée la haute Meſſe aux Chartreux de Dijon, dont deſſus eſt faite mention, avec ce qui en depend; c'eſt à ſavoir, de livres, calices, & autres choſes à ce neceſſaires, & auſſi y ſera dite, & celebrée aux depens du Roi, la baſſe Meſſe quotidienne, qui doit être fondee en l'Egliſe de Monſtreau, ſi-tôt qu'elle ſera reduite en l'obeïſſance du Roi; & au ſurplus touchant les edifices, & fondations, qui ſe doivent faire en la Ville de Monſtreau, & auprés d'icelle, dela part du Roi ſera miſe dedans leſdits trois jours aprés qu'icelle Ville ſera reduite en l'obeïſſance du Roi és mains d'icelui, ou ceux que y voudra commettre Monſeigneur le CARDINAL DE S. CROIX, certaine ſomme d'argent ſuffiſant pour commencer à faire leſdites ouvrages & edifices, & acheter les calices, livres, & ornemens, & autres choſes à ce neceſſaires, & convenables. Et d'autre part feront lors auſſi aviſees, aſſiſes, & délivrées les rentes deſſus declarées montans pour le dit lieu de Monſtreau huit cens livres pariſis par an, bien revenans, ſeurement, amorties, & aſſiſes au plus prés que bonnement faire ſe pourra dudit lieu de Monſtreau, ſans y comprendre les cent livres pariſis de rente qui doivent être aſſiſes pour la fondation dela dite haute Meſſe des Chartreux de Dijon &c.

Donné en nôtre Ville d'Arras le 21. jour du mois de Septembre l'an 1435. *Ainſi ſigneès*, par Monſeigneur le Duc de Bourgogne en ſon Conſeil.

CLASS. IV.

X V I I.

HENRICUS SPONDANUS.

HENRICUS SPONDANUS

In continuatione Annalium Eccleſiaſticorum Tomo I.

An. 1426. §. *II. pag.* 791. LAboravit idem hoc eodem anno Martinus Pontifex in ſancienda concordia inter Philippum Ducem Mediolanenſem, & Venetos, Florentinos, atque alios Principes, & populos contra eum fœderatos: miſſo ad hoc legato NICOLAO ALBERGATO Bononienſi cive, & Epiſcopo ex ordine Carthuſienſi, *creato nuper invito Presbytero CARDINALE tit. S. CRUCIS in Jeruſalem (unde ille ſignum Crucis pro inſigni gentilitio ferre cœpit) viro uſquequaque doctiſſimo, piiſſimo, prudentiſſimo, & apud omnes illius temporis auctores laudatiſſimo*: cujus Vitam omnibus numeris abſolutam olim Joannes Baptiſta Zeno Epiſcopus Feltrenſis, poſtea Carolus Sigonius diligentiſſime conſcripſere; pleraque omnium egregiaque de eo teſtimonia in unum collegit, ediditque Coloniæ Georgius Garnefelt Carthuſianus. Is autem rem ſibi a Pontifice commiſſam eò deduxit, ut concluſa pax fuerit, conditionibus quidem Philippo ſatis gravibus, ſed tamen pene neceſſariis, eo quod multa jam clades, & præliorum, & urbium accepiſſet ab adverſariis, eſſetque in via plures accipiendi &c.

1435. §. *VI. pag.* 833. Ac ſpeciatim Rex petiit a Concilio Cardinales de Cypro, & S. Petri ad Vincula; ab Eugenio vero Pontifice, S. CRUCIS & Arelatenſem. Fuit autem hic Conventus Atrebatenſis, tuncque longoque poſt tempore tota Gallia celeberrimus. Cui interfuerunt pro Summo Pontifice *NICOLAUS ALBERGATUS Cardinalis S. Crucis*, qui jam alias ea in re to-

totis viribus laboraverat; pro Concilio Hugo Cardinalis Cyprius, multis ſtipati Epiſcopis, & Theologis: pro Carolo Rege Dux Borbonii, Comes Richemundi &c.

§. VII. Ducem autem Burgundiæ rogatum ab iiſdem legatis, acquieviſſe concordiæ cum Rege Chriſtianiſſimo componendæ; poſtquam per eoſdem legatos ſolutus fuiſſet ab omni obligatione juramentorum, ac conventionum ab eo cum Anglis antea factarum, quibus hujuſmodi pax impediretur. Ita ibi: ex quibus licet intelligere quid alii Principum legati in his egerint: ac potiſſimum nomine Pontificis, *CARDINALIS S. CRUCIS*, *cujus præcipuæ fuere in his omnibus partes*, cujuſque egregia navata opera deſcribitur in ejus Vita a Sigonio, celebraturque ab omnibus ſcriptoribus, qui de his agunt; ac præcipue ab Ænea, ſeu Gobellinum dixeris, in Commentariis Pii II. Ubi etiam traditur, quaſdam ſimultates inter illos duos Cardinales interceſſiſſe de ſuarum legationum auctoritate, ac prærogativa; *ſed in omnibus prævaluiſſe CARDINALEM S. CRUCIS*, ac Ducem a jurejurando, quod Anglico præſtiterat auctoritate primæ Sedis abſolviſſe; ſatius eſſe arbitratum, ex duobus regnis alterum ſalvare, Francis inter ſe pacatis, quam perſeverantibus odiis utrumque perdere. In ejuſdem autem Vita referuntur eadem illa, quæ in prædicta relatione Baſileenſi, de oblatis utrinque a Regibus conditionibus. Ampliuſque additur de petitionibus Burgundi; quamquam eſſent illæ graves admodum, tamen acceptas fuiſſe ab oratoribus Regis. Agnoſcunt idipſum Franci ſcriptores. Sed nihil nimium tunc viſum eſt præ cupiditate diſtrahendi Burgundum ab Anglis: *haud*

CLASS. IV. *ignaro Rege, hoc fœdere Galliæ opes, quæ nimium acciſæ erant, brevi reſtitutum iri; uti & factum videbimus &c.*

HENRICUS SPONDANUS.

An. 1443. §. I. pag. 900.

Quo tempore ibi mortuus eſt vii. Idus Maj *magnus ille NICOLAUS ALBERGATUS Cardinalis S. Crucis Carthuſianus*, de quo ſæpe ſuperius: quem cum frequenter Eugenius nocte ſolus inviſiſſet, voluit etiam publice ejus funeri intereſſe; præter morem quidem Pontificum; (quamvis,& Gregorium X. æque S. Bonaventuræ Cardinalis funus comitatum eſſe, ſuo loco viderimus) ſed & intimo affectu, quo tantum virum proſequebatur. Mortuus eſt anno ætatis ſuæ LXVIII. ex morbo calculi; qui extractus poſt ejus obitum inventus eſt bilibris magnitudine ovi anſerini, ex minutiſſimis arenulis paulatim concretis: *quem Pontifex pro concepta SANCTITATIS EJUS opinione retinuit*; Florentinæ Carthuſiæ Monachi (apud quos etiam ſepultus eſt, Senis eo, ut juſſerat, translatus) deinde habuere. Illum Poggius Florentinus oratione funebri laudavit; præter Jacobum Zenum,& Carolum Sigonium, qui ejus vitam luculenter ſcriptis mandarunt: quæ omnia extant uno volumine edita una cum aliorum quamplurimorum celebrium auctorum eximiis de illo elogiis, ſcriptorumque ejus enumeratione. Erat præfectus ipſius familiæ, quando is obiit, Thomas Apoſtolicus Subdiaconus, qui poſtea fuit Nicolaus V. Pont. Max., in ejus honorem eo nomine ſibi aſſumpto: a quo etiam ipſi poſt obitum apparente, & de felici ſuo ſtatu commonente, Pontificatum prænunciatum eſſe traditur &c.

Henricus Spondanus Epiſcopus Apamiarum obiit A. D. 1643. xv. kal. Junias. Vide Frizonium in ejus vita cap. 30. Continuationem Annalium Eccleſiaſticorum vulgavit Pariſiis anno 1639.

AN-

XVIII. CLASS. IV.

ANTONIUS AUBERY

ANTONIUS AUBERY.

In Hiſtoria Cardinalium, in Vita B. NICOLAI ALBERGATI.

IL vint l'an mil quatre cens trente-un, Legat en France, pour moyenner une paix, entre le Roy Charles Septiéme d'une part, & Henry VI. Roy d'Angleterre, & Philippes le Bon Duc de Bourgogne, de l'autre. Il y travailla avec toute la diligence & la dexterité poſſible, & neantmoins il ne pût iamais procurer autre choſe qu'une treve pour ſix ans, entre le Roy de France, & le Duc de Bourgogne &c. *Tom.II.pag.135.*

La France qui avoit conſervé inviolable ſon obeiſſance enuers le Saint Siege, & qui ne s'étoit pas voulu iuſqu'alors méler dans les intrigues du Concile de Basle, meritoit bien d'étre particulierement conſiderée par Eugene IV. le quel ne pouvant ſouffrir, que ce Royaume Chreſtien fût ſi long temps travaillé de guerres, tant civile, qu'étrangere, y delegua pour la ſeconde fois le CARDINAL ALBERGATE, avec charge de traitter d'accord, entre ſa Majeſté Tres-Chreſtiene d'une part, & le Roy d'Angleterre & le Duc de Bourgogne de l'autre. Le Legat moyenna d'abbord une ſuſpenſion d'armes pour quatre mois, & ayant conferé à Nevers puis à Arras, avec les Ambaſſadeurs des Princes intereſſez, il ne put pas conclurre de paix entre les deux Couronnes; mais en échange il reconcilia le Duc de Bourgogne avec le Roy Charles VII. *En quoy il obligea infiniment la France, les forces de laquelle s'étant reünies par* *Pag. 137.*

CLASS. IV. *par ce moyen furent pluſque ſuffiſantes, non ſeulement*
ANTONIUS AUBERY. *pour arrêter le progrez des armes des Anglois, mais auſſi par leur rauir les prodigieuſes conqueſtes, qu'ils auoient faites depuis quelques annees.* Il faut remarquer, que le CARDINAL LEGAT, afin qu'il eût dequoy gagner la bien-vueillance des peuples, vers qui il alloit, auoit obtenu de ſa Sainteté, diſpenſe d'âge pour vingt cinq perſonnes Eccleſiaſtiques, qu'il pouvoit promouvoir à l'Ordre Sacré de Prétriſe, auſſi tôt qu'elles auroient atteint vingt-deux ans.

Pag. 138. Quoy que les *grands ſentimens de Pieté qu'il témoina en ſa deriere maladie, ſuſſent extrémement edificatifs, il n'y eut rien neantmoins de plus exemplaire pour ſes domeſtiques, ny pour le Pape méme, qui l'alloit ſouvent viſiter de nuit, que* SON INSIGNE PATIENCE; *laquelle il conſerva durant les plus cuiſantes douleurs*, qui ſe puiſſent imaginer cauſées par une pierre de la groſſeur d'un oeuf d'Oye, qu'il auoit dans la veſſie. La nouvelle de cette mort étant ſçeuë à Boulogne, y apporta une grande conſternation publique, & fit fermer les boutiques, & le Palais. On luy fit trois jours conſecutifs, trois ſervices en la Cathedrale, où aſſiſterent les Compagnies ſouveraines, & le Corps de la ville. Ses obieques furent honorées de la preſence de ſa Sainteté, & ſon corps fut porté à la Chartreuſe, proche de Florence, dont il auoit autrefois été Prieur; où ſe voit cet Epitaphe &c.

Pag. 139. L'on garde encore auiourd'huy, avec beaucoup de ſoin dans la Sacriſtie de cette Egliſe, la pierre qu'on luy atirée de ſon corps, ſon rochet, & ſes ſandales; *d'autant qu'il eſt preſque generalement reco-*

con-

Digitized by Google

connu pour un des BEATS DE SON ORDRE. Et nous remarquons particulierement *que l'autheur du catalogue* DES SAINTS, & DES BEATS *Tutelaires de la ville de Boulogne, qui eſt à la fin de ce bel ouvrage, que le Cardinal Paleotto a composé, pour l'inſtruction tant des Prelats, que du reſte du Clergé, n'a point douté de luy donner* CETTE QVALITÉ, *comme deuë à ſes merites*. Il eſt inſtituteur de cette Proceſſion ſolemnelle, qui ſe fait tous les ans à Boulogne, le quatriéme de Juillet, où ſe porte l'Image de la Bien-heureuſe Vierge, dépeinte par Saint Luc. C'eſt auſſi luy qui a donné aux Peres Chartreux de la méme ville, le crane de Sainte Anne, dont Henry VI. Roy d'Angleterre luy avoit fait preſent, lors qu'il alla pour la derniere fois Legat en France &c.

CLASS. IV.

ANTONIUS AUBERY.

Antonius Aubery ſecundam Hiſtoriæ ſuæ partem vulgavit | Pariſiis Anno Domini 1643.

XIX.

JOANNES COLLART

In Notis ad Diarium Pacis Atrebatenſis Antonii Tabernæ.

JOANNES COLLART.

(LE *Cardinal de S. Croix*) *le* BIEN HEVREVX NICOLAS ALBERGATI d'une noble maiſon de Boulogne la Graſſe, il entrà au Sainct'Ordre des Chartreux, & fit ſa profeſſion en la Chartreuſe de Boulogne, dela quelle il fut Prieur, & de celles de Rome, Florence, & Mantoüe *par reputation de ſes vertus il fut eleu Eveſque de Boulogne* l'an 1416. il taſchà por tous moyens (quoy qu'en vain) d'empeſcher, que

CLASS. IV.

JOANNES COLLART.

que ſon election ne fuſt confirmée, Les Cytoyens de Boulogne eſtant en different pour les libertez de leurs villes avec le Pape, ce SAINCT EVESQUE fut deputè vers ſa Saincteté pour traicter d'accomodement, il luy commandà de publier ſon Interdit a Boulogne pour ramener les dits Cytoyens aleur devoir, il obeyſt au Pape, de quoy ſes Compatriots ayant conçeu une grande haine contre luy il fut conſeillé deſe retirer dela Ville pour quelque temps, ou il retournà apres, qu'on ſe fut accordé avec le Pape.

La reputation dela SAINCTITE' DE SAVIE, *& l'habilitè aux grands affaires luy ayant acquis une grand eſtime* aupres du Pape Martin V. il le crea Cardinal du Tiltre de Saincte Croix en Hieruſalem le 24. May 1426. *il reçeut cette dignitè avec un extreme deplaiſir, & en conſideration dela Saincte Croix il laiſsà les armes de ſa maiſon, & prit pour ſes armes une Croix de Sable* crenelée en champ d'Argent, comme on le voit encor a preſent en une vitre en la premiere ſalle de Monſeigneur l'Abbè (de Sainct Vaaſt) Il vint l'an 1431. legat en France pour moyenner la paix entre le Roy Charles VII., & le Roy Henry d'Angleterre, & le Duc de Bourgogne; mais il ne peut rien obtenir, qu' une treſue de ſix ans entre le Roy, & le Duc de Bourgogne, il fut pour la ſeconde fois envoye Legat à latere en France par le Pape Eugene IV., & ſe rendit à Arras le 12. jour de Jouillet, comme le remarque noſtre autheur, où par ſa prudence, & dexteritè il conclut une ferme & bonne paix entre le Roy, & le Duc de Bourgogne, qui abandonnà les Anglois, apres que ce SAINCT CARDINAL, & celuy de Cypre l'eurent abſouts du ferment, qu'il avoit fait dene ſe

point

point accorder ſans eux, & que la deſſus ils luy en- rent douné leurs bulles, auſſique remarque noſtre autheur. CLASS. IV.

JOANNES COLLART.

Il ſuccedà à l'office de grand Penitentier au Cardinal Jourdain des Urſins, il mourut de pierre à Sienne le 9. May 1443., & eut la conſolation d'eſtre pluſieurs fois viſité du Pape Eugene, ſon Corps fut porté en la Chartreuſe de Florence &c.

Joannes Collart hæc ſcripſit | Anno Domini 1651.

X X.

LUDOVICUS DONIUS D' A T T I C H Y

LUDOVICUS DONIUS.

Epiſcopus Æduenſis

In Vita B. NICOLAI §. XXIV.

CUm vero nec ſic Burgundus ad voluntatem Legati, ac Sedis Apoſtolicæ, a qua miſſus fuerat illius pacis arbiter, flecteretur, ut ſpreto Anglorum Rege per ſe pacem cum Franco faceret, narrant Annales Hollandiæ, minatum eſſe B. CARDINALEM noſtrum, ſe contra eum, ac Anglos jure acturum, quod contempta Eccleſiæ authoritate, cujus judicio controverſiam paulo ante commiſiſſent, nec æquitati, nec rationi locum darent. Ac ne aliquo modo de poteſtate, quam Chriſtus Eccleſiæ tribuit, dubitarent, *petiiſſe dictum CARDINALEM candidum panem, cui in ampliſſimo Concilii conſeſſu, cum ſumma in Deum fiducia male eſſet precatus, ſubito nigerrimum extitiſſe,*

B. NICOLAUS in Conventu Atrebatenſi inſigni edito miraculo, Ducem Burgundiæ Francorum Regi conciliat.

Ex Flor. Card. Tom. II. fol. 91.

CLASS. IV. LUDOVICUS DONIUS.

magna omnium qui aderant cum admiratione, iterumque ubi piis verbis pani bene precatus eſt, priſtinum recepiſſe candorem, ac ex eo tempore Burgundum, concepto terrore, ſeſe procerum Eccleſiæ arbitrio ſubmiſiſſe, ac dimiſſis Anglis cum Franco pacem feciſſe.

Pag. 94. §. 33. Hodie quoque *ad perennem* NICOLAI CARDINALIS ALBERGATI *memoriam*, pii illi Carthuſienſis Eremi ad Florentiam incolæ, *calculum ex ejus veſica exemptum, ab Eugenio Papa forte ipſis relictum, & Pontificale rochettum, ſeu ſuperpelliceum, atque ſandalia, in ſacrario ſuo* MAGNA RELIGIONE *conſervant*: Bononienſes vero, Crucem argenteam, quam Legatus Apoſtolicus præferebat, & alteram, quam ſacris operans in pectore geſtabat; item acerram, & thuribulum ejus, Eccleſiæ ſuæ relicta oſtendunt. Apud utroſque autem, & in univerſo Carthuſienſi Ordine, eam ſibi SANCTITATIS *opinionem peperit, ut nomine, & epitheto a majoribus accepto, & de manu in manum tradito, in hunc uſque diem* B. NICOLAUS *vocitetur*.

Ludovicus Donius de Attichy Epiſcopus Æduenſis A. D. 1656. Vitam B. NICOLAI edidit hoc titulo inſignitam. *Idea Perfecti Præſulis in vita* B. NICOLAI ALBERGATI *Cardinalis* Auguſtoduni 1656. in 8. eamque iterum vulgavit A.D. 1660. in Floribus Hiſtoriæ Sacri Collegii Cardinalium *Tom. II.* Obiit A.D. 1664. die 2. Julii: Vide Niceronium in Memor. Viror. Illuſtrium *Tom. 24. p. 372.*

XXI.

GUILELMUS MARLOT.

GUILELMUS MARLOT

Metropolis Remenſis Hiſtoriæ Tomo II. Libro IV.

An. 1435. Pag. 714. INterea temporis ad Conventum Atrebatenſem Menſe Julio anno 1435. NICOLAO CARDINALE Tit. S. CRUCIS ab Eugenio Papa, & Cardina-

nale Cypri a Synodo Baſileenſi miſſis,paci concilian- CLASS. IV.
dæ annitentibus, Regum, ac Principum Legati convenerunt. Caroli Regis fuere Carolus Dux Borbonicus, Arturus Richemondanus Magiſter equitum, Reginaldus Pontifex Remorum,& alii; *hic omnis ævi tota in Gallia fuit celeberrimus.* Poſtquam cum Anglis iniqua petentibus nihil profici potuit,ventum ad Burgundionem,qui rogatus mitiorem ſe præbuit ſanandis Reipublicæ calamitatibus, præſertim cum videret id Deo eſſe curæ. Cum ergo ſatis ſuperque de cæde parentis acerbas ſumſipſet pœnas, timeretque ne civilibus bellis arderet Flandria, quæ paſſim per urbes Civium tumultibus, velut flammulæ erumpebant, pactis, quas voluit conditionibus, Legatiſque Caroli facinus per imperitiam adoleſcentiæ excuſantibus, paci tandem acquievit, quæ ii. Kal. Octobris per totam Galliam calamitatibus feſſam publicè denuntiata,innumeros mortales miro effecit gaudio.

GUILELMUS MARLOT.

NICOLAUS CARDINALIS Tit. S.CRUCIS *in Hieruſalem* Franciæ legatus, ac unus ex mediatoribus pacis Atrebatenſis Remos venit Menſe Octobris, quem Canonici cappis induti receperunt ad gradus Eccleſiæ, conceſſitque indulgentias Eccleſiæ S. Dionyſii, die feſto prædicti patroni, petentibus Abbate, & Religioſis. *Pag. 715.*

Marloti Hiſtoria edita fuit Re- | mis Anno Domini 1679.

XXII.
F A B E R T U S

FABERTUS.

In Hiſtoria Ducum Burgundiæ.

Les Cardinaux autoriſez ſur ce point l'apaiſerent en lui alleguant,quele repos dela Chreſtieneté devoit l'emporter ſur un ſerment conçu temeraire- ment.

Miraculum à B. NICOLAO editum. *Pag. 191.*

CLASS. IV. FABERTUS.

ment, & par un eſprit de vangeance ; mais cette reponce ne ſatisfaiſant pas encor ce coeur fidelle, le CARDINAL DE S. CROIX le mena ce d'agir contre lui, comme contre le parturbateur del'Egliſe ; il prit un pain blanc ; & l'ayant maudit en deteſtation des opiniatres, ce pain devint au meme inſtant auſſi noir, que du charbon, & ne reprit ſa premier blancheur, qu'aprez que le CARDINAL l'eut beni, & produit comme un temoin du bon droit, que Philippe avoit de ſe ſeparer des Anglois.

Les prodiges toucherent le Coeur de Philippe, & le determinerent a faire la paix aux conditions, qu'il preſcrivoit.

Faberti Hiſtoria edita fuit Coloniæ A. D. 1687. in 12. De eo vide Acta eruditorum Lipſienſium ejuſdem anni *pag.*360.

XXIII.

NATALIS ALEXANDER.

NATALIS ALEXANDER

Ordinis Prædicatorum

Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Sæculi XV.
Capit. I. Articulo V.
De Nicolao V.

*Tom.VIII. pag.*12. *edit. Pariſien. Anno* 1614.

EUgenio IV. legitimis ſuffragiis ſuffectus eſt Thomas Sarzanenſis, Tit. S. Suſannæ Præsbyter Cardinalis, & Bonon. Epiſcopus, cui B. NICOLAUS CARDINALIS ALBERGATUS, cujus in obſequiis, ac familiaritate fuerat, Pontificatum prædixerat; in cujus memoriam nomen ſumpſit Nicolai V. &c.

GA-

XXIV.

GABRIEL DANIEL

GABRIEL DANIEL.

Societatis JESU

Hiſtoriæ Regni Francorum Tom. II.

LEs autres Princes de l'Europe, ſoit par indifference pour la France, ſoit par deſeſpoir de réüſſir, etoient ſpectateurs oiſifs de cette funeſte guerre. Les Papes ſeuls faiſoient de temps en temps quelques efforts. Eugene IV. qui venoit de monter ſur la Chaire de Saint Pierre, regarda comme un de ſes premiers devoirs de s'employers à trouver quelque voye d'accommodement entre les deux Couronnes. Il envoya pour ce ſujet le CARDINAL DE S. CROIX Legat en France, qui eut à Auxerre des conferences avec les députez des deux Rois. Il en eut encore d'autres à Corbeil; mais il ne put rien gagner, tant les pretentions des deux partis étoient oppoſées. Il fit ſeulement conclure une Tréve de ſix ans entre le Roy, & le Duc de Bourgogne: & c'étoit un grand coup pour le Roy; mais elle fut rompuë peu de mois apres. An. 1431. *Pag.* 1097.

XXV.

CLAUDIUS FLEURY

CLAUDIUS FLEURY.

Hiſtoriæ Eccleſiaſticæ Tom. XXII.

SUivant cette réſolution il ſe fit à Arras la plus grande, la plus noble, & la plus celebre aſſemblée, dont on ait entendu parler dans ce ſiecle. Tous les princeps de la Chrétientè y avoient leurs ambaſſadeurs, le Pape & le concile chacun ſon légat; les four- An. 1435. *Pag.* 107.

fourriers y marquerent les logis pour dix mille chevaux : le légat du Pape étoit *NICOLAS D'ALBERGAT Cardinal de S. Croix, qui avoit déja tant travaillé à cette paix* : celui du concile étoit Hugues Cardinal de Chypre, il y avoit auſsi pluſieurs Evêques & theologiens &c.

Pag.107.§.131.

On connoit encore par ce recit que les légats du concile exhorterent les Anglois à recevoir les offres du Roi de France qui étoient très-juſtes, mais ceuxci n'ayant rien voulu relâcher de leurs prétentions; cela fut cauſe que le Duc de Bourgogne ſe détacha d'eux, & fit ſon traité ſeparément, après que le CARDINAL DE S. CROIX l'eût abſous de la part du Saint Siege, de la foi qu'il avoit promiſe aux Anglois, non obſtant la prétention du Cardinal de Chypre, qui étant légat du concile, croyoit avoir ce droit préferablement à l'autre: Voici le ſommaire des articles les plus importans de ce traité.

BELGARUM TESTIMONIA

DE

BEATO NICOLAO

CARDINALI S. CRUCIS.

I.

CLASS. V.

CORNELIUS ZANTFLIET

CORNELIUS ZANTFLIET.

In Chronico.

An. 1435.

Pax Atrebatenſis præcipuo B. NICOLAI ſtudio ſancita.

MENSE Auguſto facta eſt famoſa dieta illa Atrebatenſis, pro qua fienda *longo tempore vigilantiſſimè laboravit Reverendiſſimus Pater Dominus CARDINALIS SANCTÆ CRUCIS de Ordine Carthuſienſium*, ad quam ex parte Summi Pontificis, & Concilii Baſileenſis venerunt Cardinalis prædictus, & Cardinalis Cypri &c. Pag. 437.

Principibus ergo convenientibus, & multa hinc inde allegantibus inconvenientia, & præſertim Duce Burgundiæ proponente necem injuſtam genitoris ſui, & ultionem juſte propter hanc expetiiſſe in Regem, & regnum, & ſe idcirco cum Anglicis hoſtibus eorum fœderaſſe; Francis e diverſo necem Ducis Aurelianenſis allegantibus, & cætera id genus; Anglicis in ſua pertinacia frivolè multa differentibus, finaliter factis aliquantis collatiunculis, & declarationibus ſuaviſſimis *per reverendum, & doctiſſimum* Pag. 438.

vi-

CLASS. V.

CORNELIUS ZANTFLIET.

virum Dominum Thomam, poſtea Papam, pro tunc commenſalem, & collateralem individuum D. CARDINALIS S. CRUCIS, præſertim de non expetenda vindicta & ſimilibus multis; mox, inſpirante gratia Dei, emollita ſunt corda principum dudum adamante duriora; & poſt multos tractatus facta eſt pax firma inter Regem Francorum Carolum, & Philippum Ducem Burgundiæ, ſigilliſque utriuſque partis communita, ſecluſis Anglicis, qui ad concordiam, & pacem nullis potuerunt mediis flecti. *Quapropter, diſponente Deo, inglorii facti ſunt, multiſque plagis, ſtragibus, & damnis afflicti, & a limitibus prorſus expulſi, quos pridem in manu forti invaſerant, & poſſederant annis plus quam triginta.* Qualis autem pacis forma fuerit ignoro.

Cornelii Chronicon vulgavit Edmundus Martene *Tomo V.* ampliſſimæ Collectionis Veterum Monumentorum. Valerius Andræas in Bibliotheca Belgica eum vocat *A Santuliet*, nimirum ex oppido ſui cognominis prope Antuerpiam, in quo natus eſt. Fuit aſceta inſignis Monaſterii S. Jacobi Leodienſis, floruitque Sæculo XV. Chronicon vero ſuum produxit uſque ad annum 1461,

I I.

MAGNUM CHRONICON BELGICUM.

MAGNUM CHRONICON BELGICUM.

An. 1435.

Pax Atrebatenſis.

Pag. 364. edit. primæ.

ISte Philippus Dux Burgundiæ, & Brabantiæ adiumento Regum Angliæ Henrici V. & VI. ad vindicandam genitoris ſui mortem, multa bella geſſit, quibus Regni Francorum multas Civitates, oppida, caſtra, villas, & fortalitia plura depopulavit, & ſe-

& fere in ſolitudinem redegit, ocioſis captis, & fugatis incolis Regni. CLASS. V.

Duravit autem ita lamentabile bellum illud annis ſexdecim, in quo ex utraque parte corruerunt multi Principes, ac potentes comites, ac barones cum innumerabilibus militibus, & armigeris electis. MAGNUM CHRONICON BELGICUM.

Tandem Anno Domini MCDXXXV. poſt varios tractatus, & interlocutiones in civitate Atrebatenſi *Dominus CARDINALIS S. CRUCIS Ordinis Carthuſienſis pacis modum inter eos reperit*, quem Anglici noluerunt recipere, ſed Burgundi tantum.

Hujuſce Chronici auctor, ſive collector fuit Canonicus Regularis Ordinis S. Auguſtini prope Nuſſiam qui XV. Sæculo floruit. Eum edidit Joannes Piſtorius *Tomo II.* Scriptor. Rer. Germanicarum.

III.

VETUS CHRONICON FLANDRIÆ

VETUS CHRONICON FLANDRIÆ.

A Dionyſio Silvagio editum Capite CVI.

An. 1432.

B. NICOLAUS ſexennales inducias inter Regem Franciæ, & Ducem Burgundiæ impetrat.

SE continuant la guerre treſaſpre entre eux & les Anglois & Bourgongnons: tellement que le Pape, ayant compaſſion de telle miſére, enuoya le CARDINAL DE S. CROIX es parties de France, pour taſcher à appaiſer leur diſcord. A quoy neantmoins il ne peut auenir: ſinon qu'il moyena une tréues, à durer l'eſpace de ſix ans, entre le

CLASS. V. Roy Charles & le Duc de Bourgongne : qui baillérent lettres, ſcelles de leurs ſeaux, pour l'entretenement, & ſeurté d'icelles treues &c.

VETUS CHRONICON FLANDRIÆ.

Dionyſius Silvagius Henrici II. Regis Francorum Hiſtoriographus hujuſmodi Chronicon vulgavit Lugduni anno 1561. illudque ex veteri MS. Codice Bibliothecæ nobiliſſimi Burgundi Caroli de Poupet deſcripſiſſe teſtatur in monito ad lectorem.

I V.

ARNOLDUS BOSTIUS.

ARNOLDUS BOSTIUS

CARMELITA

De Viris Illuſtribus Ordinis Carthuſiani Cap. XXII.

Inſigne B. NICOLAI elogium.

NICOLAUS ALBERGATUS, Cardinalis S. Crucis, & Bononienſis Eccleſiæ magnus Antiſtes, toti ſalutifer orbi, & velut alter Helias pro Domo Domini Zeloſus, ſanctorum cathedram meritis eximiis implere ſategit. *Vir enim fuit cum celebris, & MAXIMÆ SANCTIMONIÆ, tum etiam ſapientiæ ſingularis, humanarum, divinarumque rerum cognitione præter cæteros ornatus*. Hinc reipublicæ Chriſtianæ, & Divi Petri naviculæ, dum ſecundis uteretur ventis, maximo ſemper ornamento extitit; dum vero adverſis procellarum turbinibus quateretur, adminiculo, & ſubſidio ſingulari. Qui primæ ætatis tyrocinium vias Domini duras in Domo Divi Hieronymi Bononiæ ſtudiorum matri vicina de-

devotiſſime profeſſus, & vita, & ordine Carthuſienſis continue permanſit; variis deinde auctus dignitatibus (quas ordinante Deo, titulos, virtutum, & gratiarum dotes, quas in eo plantaverat, *tractus ſane, & invitus, immo vim paſſus, & enixiſſime reluctans*) ſuſcepit. Rigorem itaque Religionis ſemper ſervans, non ſecus ac lumen cœlitus emiſſum, imitatus eſt eum indefeſſe, cujus crucem pro ſigno geſſit. Et ut pretioſiſſimi ſanguinis ejus fructum quam diligentiſſime colligeret, innumeris per orbem fidelibus, veluti ſalubre quoddam effulgens rebus humanis ſydus, voce viva, & epiſtolarum eruditiſſimarum inſtructionibus ad ſalutem profuit. Continuo ſtudio, perenni cura, ac diligentia, ſemper lingua, calamoque cœleſtem animi ſui pulchritudinem pene ſenſibilem præferente, ſapientis Eccleſiæ Architecti ſcite, & docte adimplens officium. Nuſquam igitur potuit deliteſcere ſapientia, nota gregalibus, nota nobilibus, nota principibus, nota regibus ſummis, notiſſima denique ſæculi ſui Pontificibus. *Fuit verò vita ejus TOTIUS SANCTITATIS EXEMPLUM, eloquentiæ ſtupor, Doctrinæ miraculum.* Speculum enim ſine macula extitit Prælatis omnibus, pater pauperum, inter Dominatores orbis diſſidentes pacis reformator, impeditor ſchiſmatis, errorum excidium, Chriſtianæque Reipublicæ propugnaculum. Omnia retulit ad Deum Optimum Maximum, quo ſemper præſente, vidente, audiente direxit, ac perfecit ſalutiferos ſuos cogitatus. Quò tamen minus laudem appetebat & gloriam, eo magis eum ſequebantur. Tandem vero anno Chriſti tertio, & quadrageſimo poſt 1400., tam præcipuum omnium virtutum decus, poſt ope-

CLASS. V.

ARNOLDUS BOSTIUS.

ra permagnifica, poſt tantos labores, ac ſudores è corpore mortis Senis in Hetruria emigravit ex infirmitate calculi. Exenterato autem eo repertus eſt lapis groſſus ad modum ovi in fundo veſicæ, quaſi incarnatus. Tota hunc flevit civitas, tota planſit Italia: cujus voces ubique fere locorum Angeli lætantes, dæmones contremiſcentes, mortales omnes obſtupeſcentes audierunt. Corpus terra ſuſcepit, anima Chriſto reddita eſt, cui duro, & diuturno martyrio viventem ſui corporis hoſtiam immolarat. O fortunata mors, quæ naturæ debita, Deo Opt. Max. potiſſimum data eſt. Si quis felices ejus actus, alta præconia, dignitates præcellentes, legationeſque cum plena, & ampla poteſtate celeberrimas (quorum equidem proſequutio neque loci, neque temporis hujus eſt) ad integrum noſcere velit, Poggii Florentini, aliorumque præſtantium virorum complurium de vita ejus (cujus utique nulla pars laude vacavit) legat opuſcula ubique gentium longe, lateque diffuſa. Hoc unum dumtaxat tamen addidero, in ſingulare ampliſſimi, atque in Deum fragrantiſſimi Patris præconium, quod nimirum ex ejus inſigni familia, Thomas videlicet Sarzanenſis, & Æneas Silvius Senenſis, ad Pontificatum maximum etiam meritiſſime provecti ſunt. Quorum primus Nicolai V., alter vero Pii II. nomen accepit. O magnum, & inſignem Cardinalem, ex cujus familiaribus duo Maximi claruere Pontifices dignitatis tantæ faſtigium ſummopere extollentes, & adaugentes. Non ſecus ac ſol aureus radios ſalutares per orbem univerſum ſpargentes, ſuiſque geſtis illuſtribus eorum, qui clare vixerunt, Pontificum famam non modo æquantes, ſed apprime ſuperantes,

uti

uti Bartholomæus Platina libro de Pontificum vitis teſtis eſt locuples. CLASS. V.

ARNOLDUS BOSTIUS.

Arnoldus Boſtius Carmelita Gandenſis claruit ſub Friderico III. Imperatore, familiaris fuit Roberto Gaguino, & Hermolao Barbaro viris doctiſſimis: Vivere deſiit Gandavi A.D. 1499. pridie nonas Aprilis. Valer. Andreas Bibliothecæ Belgicæ *Parte Prima pag.* 94.

V.

PETRUS DORLANDUS CARTHUSIANUS

PETRUS DORLANDUS.

In Chronico Lib. VII. Cap. I.

NICOLAUS ALBERGATUS, illuſtri ortus proſapia, cum eſſet adoleſcens poſitus Bononiæ ad gymnaſia Philoſophorum, adeo in liberalibus ſcientiis emicuit, ut ei in ipſa Univerſitate nullus haberetur ſecundus. Erat etiam non minus bonus, quam doctus: quippe qui lubricum adoleſcentiæ iter magno ſemper ſtudio declinarat, pius, ſobrius, humilis, timoratus. Hinc pro ſua virtute, proque ſcientiæ ſuæ claritudine, omnibus erat, & honori plurimum, & amori. Porro ille ſciens ſcriptum eſſe, *Juſtus juſtificetur adhuc*; Domum D. Hieronymi Ordinis Carthuſienſis, quæ Bononiæ ſita eſt, mirantibus univerſis, eſt ingreſſus. Cujus converſionis initia magnis claruere virtutibus. *Nam ſicuti erat cæteris doctior, ſublimiorque, ita cunctos HUMILITATE, obſequio, manſuetudine præcellebat.* Hujus erat meditatio accenſa, oratio indefeſſa, contemplatio porrecta in ſupernis. Omnes ſuam

B. NICOLAI vitæ Breviarium.

Digitized by Google

CLASS. V. ſuam vitam aſpernabantur, dum hujus pii Patris vitam virtutibus plenam contuerentur. Hinc crevit ejus illuſtris opinio per Bononienſes populos; quem, ſuo Præſule defuncto, unanimis votis in Epiſcopum elegerunt. Trahitur ergo lucerna ardens, & lucens e cella, quaſi de ſuo medio, & ſuper candelabrum ponitur, ut luceat omnibus, qui in domo ſunt. *Trahitur autem invitus, & quaſi vim paſſus, ipſo plurimum lacbrymante, ac renitente*. Sciebat enim alios eſſe mundi turbines, & aliam ſilentis cellæ internam requiem, & quietudinem. *Aſſumptus nunquam cilicium, nunquam humilem Monachi habitum permutavit, eiſdem ſemper, ut ante, cibis, & potibus utens*. Et cum ſibi eſſet rigidus, & amarus, omnibus tamen humanum, placidum ſe, ac ſuavem exhibebat. His laudum titulis a Summo Pontifice eſt evocatus, & Cardinalis Sanctæ Crucis creatus. Hinc factus eſt toto (uti Arnoldus dicit Boſtius) ſalutifer orbi: quippe qui, ut alter Helias, pro domo Dei Zeloſus, dignitatis ſuæ Cathedram ſublimibus meritis condecoraverit. *Erat enim vir ubique celebris, & ob SANCTIMONIÆ SUÆ EMINENTIAM INTER CARDINALES ſingularis*. Inerat illi de ſupernis affluens ſapientia, humanarum, divinarumque rerum cognitio admodum illuſtrata. Hinc Reipublicæ Chriſtianæ, & ipſi Petri naviculæ in proſperis, & adverſis ornamento fuit, & ſubſidio, fungebatur etiam legati officio, ac dignitate, miſſus a latere: quod quidem ſtrenue exequebatur, pleniſſimo fungens poteſtatis honore. Et ut ſuis maximis curis dignus haberetur, ſtudiis aſſiduis incumbebat, crebrò per populos verba Dei ſonabat, dictitabat ſermones, epiſtolas ad diverſos ornatiſſimas tranſmitte-

PETRUS DORLANDUS.

te-

tebat, tanquam ſapiens Architectus ſcire, docteque ſuum implens officium. Hac ſua ſapientia & Regibus, & Principibus, & Magnatibus ubique innotuit. *Cujus vita SANCTITATIS exemplum, cujus mores, inſtituta Eccleſiarum, cujus eloquentia, ſtupor, cujus doctrina miraculum putabatur. Hic terſum virtutis ſpeculum, hic Præſulum, & Prælatorum gloria, hic pater pauperum, refugium miſerorum, diſſidentium magnatum pacis conciliator, ſchiſmatis impeditor, errorum excidium.* Hic Chriſtianæ religionis propugnaculum: qui quidquid agebat, aut præcipuum cogitabat, ad Deum Patrem luminum humilis referebat. Laudes hominum, ut virus peſtiferum fugiebat, ſed fugientem laus illum, & honos omnis inſequebantur. Hic pro majeſtatis ſuæ reverentia Nicolaum Papam, & Æneam Sylvium (qui & Papa Pius poſt dictus eſt) alumnos, familiares, ac commenſales habuit, viros nimirum ſapientia, & eruditione clariſſimos, quos hic Pater ad Pontificatus apicem ſua poteſtate promovit. Sed ſi vis de hoc nobili Principe majora cognoſcere, lege ipſum Æneam, lege Poggium Florentinum, lege Bartholomæum Platinam (qui Pontificum vitas diſerto ſermone conſcripſit) lege Arnoldum Boſtium Carmelitam, & invenies, quod hujus almi Præſulis vita nulla ex parte laude vacaverit. Tandem anno Chriſti tertio, & quadrageſimo poſt 1400. hoc decus hominum, hoc clarum Eccleſiæ jubar poſt innumeros labores, poſt multas patientiæ coronas, in civitate Senarum, ex moleſtiſſima calculi afflictione moritur, caducarum opum vacuus, ſed pleniſſimus meritorum. Moritur, non vitam perdens, ſed meliorem, ac permanſuram recipiens. Exenterato eo, ut balſamo condiretur, inven-

CLASS. V.

PETRUS DORLANDUS.

CLASS. V.

PETRUS DORLANDUS.

ventus eſt in fundo veſicæ habere lapidem grandem, inſtar ovi, qui omni ex parte illic carne obvolutus hærebat. Has calculi paſſiones immaniſſimas mira, dum viveret, patientia tolerabat. Tota hunc Italia virum planxit; pauperes vero, maxime & calamitoſi, quos muneribus, & adminiculis ſæpe levarat. Corpus terra ſuſcepit, animam SS. Angeli cum laudibus exceperunt; quam ad ſuperna evehentes, ſanctorum cœtibus inſeruerunt.

Petrus Dorlandus Dieſtenſis, Carthuſianus in Zelemenſi Sancti Joannis Cœnobio, apud Dieſtemium Brabantiæ oppidum, ſub Diœceſi Leodienſi; vir fuit ſingulari vitæ integritate, innocentia, pietate, & eruditione conſpicuus. Obiit anno 1507. viii. kal. Septemb. In Carthuſia Zelemenſi, annos natus 58. Valer. Andr., *pag.* 972.

V I.

RENERUS SNOY.

RENERUS SNOY

Rerum Batavicarum Lib. V.

An. 1455.

B. NICOLAUS inſigni edito miraculo, Philippum Ducem Burgundiæ ad pacem adigit.

Pag. 148. *edit. Jacobi Braſſicæ Anni* 1622.

NICOLAUS CARDINALIS nulla ſuaſione vertere pertinaciam Anglorum potuit, ut cum Carolo Francorum Rege paciſceretur, licet is Normanniæ Ducatu cedere, & Anglis perpetuò poſſidendum velle tradere ſe profiteretur. Itaque illi conſilio abire, re infecta, dicereque ſe aliqua die redituros. Hic tum Philippum abire quoque volentem, nolentemque Carolo parricidium condonare, pacemque accipere, quod jurejurando affirmaſſet pro ſe, & Rege Angliæ facturum, *NICOLAUS CARDINALIS pectus ejus ſuavi eloquentia primum* *mul-*

mulcere; dein cum hoc fruſtra eſſet, his verbis illum increpare: ſatis ſuperque ſupplices pro Carolo ſumus, o Princeps; & jam tu, ni auctoritati ſacræ Eccleſiæ obtemperabis, qua fungor, devoto ſemper in Regno vivito tu atque poſteri; allatumque PANEM ſimilaginis puræ optimi tritici FECIT IMPRECATIONE NIGRESCERE, AC PRECE ITERUM RECANDESCERE, additis his binis verulis. TU ELIGE. Itaque minaciſſima CARDINALIS LEGATI denunciatio fecit, ut flentibus ſuis, tametſi multa proteſtaretur, reconciliationem gratiæ, ſub hac formula admiſerit &c.

CLASS. V.

RENERUS SNOY.

Reinerus Snoyus Goudæ apud Batavos natus, Bononiæ medicinæ operam dedit. Deceſſit anno 1537. kal. Auguſti, annos natus circiter LX. Valerius Andræas *Tom. II.* Biblioth. Belgicæ *pag.* 1061.

VII.

JACOBUS MEYERUS BALIOLANUS

JACOBUS MEYERUS.

Annalium Flandriæ Lib. XVI.

VEnit CARDINALIS S. CRUCIS ALTISSIDORUM, medendis tam longis miſeriſque Gallorum inſaniis. Eo concedunt Gallorum, Anglorum, Burgundionumque legati, ſed fruſtra: Nihil enim actum eſt &c. An. 1430. *Pag.* 315.

NICOLAUS CARDINALIS S. CRUCIS legatus Apoſtolicus de pace Regum venit in Galliam; ſed poſtquam pax componi non poſſet, indu- 1431. *Pag.* 318.

Ee cias

CLASS. V. cias fecit in ſex annos, quæ tamen ſtatim ſunt ruptæ &c.

JACOBUS MEYERUS.

An. 1435. Pag. 322.

Menſe Julio NICOLAUS ALBERGATUS Cardinalis Tit. S. Crucis miſſus ab Eugenio Papa Romano, & Cardinalis Cypri miſſus a Synodo Baſileenſi, Atrebatum veniunt cum multis Epiſcopis, & Theologis Paci conciliandæ &c.

Adfuit cum CARDINALE S. CRUCIS Thomas Sarzanus Venerabilis Theologus, poſtea Pontifex Romanus Nicolaus V. dictus &c.

Pag. 323. Cœnobium S. Vedaſti Epiſcopi locus colloquendi, diſceptandique delectus: ibi *NICOLAUS CARDINALIS S. CRUCIS antea Monachus Carthuſienſis, comi, ac benigna oratione principes ad ea, quæ pacis erant, hortabatur &c.*

[1] Jacobus Meyerus hæc ſcripſit circa A. D. 1538. edita vero fuerunt poſt ejus mortem, quæ contigit A. D. 1552. ab Antonio Meyero fratris filio Antuerpiæ typis Joannis Steelſii 1561., & Francofurti 1580. *Tom. I.* Scriptorum Rerum Belgicarum. Vide Valerium Andræam *Tomo I.* Bibliothecæ Belgicæ *pag.* 528.

VIII.

PONTIUS HEUTERIUS.

PONTIUS HEUTERUS DELFIUS

Rerum Burgundicarum Lib. IV. Cap. V.

An. 1432. Pag. 88.

Menſe Februario anni 1432. Bonus in Burgundiam proficiſcitur, Francorum incurſiones poſitis præſidiis prohibiturus, adeuntque hic eum Le-

PONTIUS HEUTERUS.

Legati Regis Caroli, fruſtra iterum pacem petentes; eademque de cauſa in Belgas reverſus CARDINALEM S. CRUCIS a Summo Pontifice miſſum reperit, qui cum ægre ſex annorum inducias impetraſſet, poſt ſextum menſem violatas conſpicit.

Annales Hollandiæ narrant, CARDINALEM S. CRUCIS cum nullis permovere verbis Boni animum poſſet, ut ſpreto Anglorum Rege, per ſe pacem cum Franco faceret, minatum eſſe, ſe contra eum Angloſque jure acturum, quod contempta Eccleſiæ auctoritate, cujus judicio controverſiam paulo ante commiſiſſent, nec æquitati, nec rationi locum darent, ſed iniquiſſimis conditionibus ſumma cum pervicacia, atque impietate inſiſterent. Ac ne aliquo modo de poteſtate, quam Chriſtus Eccleſiæ tribuit, dubitarent, *petiiſſe dictum* CARDINALEM *candidum panem, cui in ampliſſimo concilii conſeſſu, cum ſumma in Deum fiducia male eſſet precatus, ſubito nigerrimum extitiſſe, magno omnium, qui aderant cum admiratione; iterumque piis verbis pani benè precatus, priſtinum recepiſſe candorem*: atque ex eo tempore Burgundum, concepto terrore, ſeſe procerum Eccleſiæ arbitrio ſubmiſiſſe, ac dimiſſis Anglis cum Franco pacem feciſſe, poſteaquam Gallias ſexdecim continuis annis cum incomparabili detrimento oppugnaſſet, ac manibus animæque Joannis intrepidi pluſquam ſatis parentaſſet &c.

An. 1435.

Inſigne miraculum a B. NICOLAO Atrebati editum.

Pag. 9?. *edit. A.* 1649.

Pontius Heuterus nobilis Batavus libros Rerum Burgundicarum vulgavit Antuerpiæ, typis Plantinianis: Anno 1583. Obiit Turdunopoli Anno 1602. viii. Idus Augusti Valer. Andr. *pag.* 1048.

CLASS. V.

I X.

JACOBUS MARCHANTIUS

JACOBUS MARCHANTIUS

In Deſcriptione Flandriæ Lib. III.

Pag. 282. QUæ pacificatio apud Monſtreletum latiùs enarrata, ut judicio humano honeſtius conficeretur, Philippus per ALBERGATUM Sanctæ Crucis Cardinalem, Comitiorum illorum Præſidem, Romanique Pontificis legatum, ſolutus eſt omni nexu jurisjurandi pacti, fœderiſque, quo Anglis prius obſtringebatur.

Marchantius obiit Bruxellis Anno Domini 1609. ſeptuagenario major. Valer. Andræas pag. 525.

X.

FERREOLUS LOCRIUS.

FERREOLUS LOCRIUS PAULINAS

In Chronico Belgico.

An. 1435. Fol. 511. PHilippus Princeps noſter, poſtquam fœdam Patris, Joannis necem egregie ultus eſſet, nec haberet Gallorum res ubi quieſceret; quamplurimum totius Europæ Principum rationibus, ac etiam precibus tandem delinitus, Atrebati in celeberrimis Comitiis, quibus NICOLAUS ALBERGATUS Cardinalis Tit. Sanctæ Crucis, Eugenii Papæ Legatus a

la-

Digitized by Google

latere præſidebat, cum Carolo VII. Gallorum Rege reconciliatur: id *Marchantius* ſic breviter collineat:

„ Quum anno trigeſimo quinto, menſe Septem-
„ bri, poſt milleſimum quadringenteſimum, Angli
„ celeberrimum Atrebati conventum, in quo ſu-
„ pra decem equorum millia fuiſſe, narrat Mon-
„ ſtreletus, omni ſpe pacis deſtituiſſent, quia poſ-
„ ſeſſione, tituloque Regni Franciæ neutiquam
„ cedere volebant: ad Philippum jam delinitum,
„ cui aderant Arnoldus Geldriæ Dux: Naſſavii,
„ Vaudemontii, Nivernii, Stampæ, Sampauli,
„ Lignii, Falcobergæ Comites: in æde divi Ve-
„ daſti acceſſerunt Carolus Borbonii Dux, Artu-
„ rus Regni Coneſtabilis Richemundæ, Ludovi-
„ cus Magnus Magiſter Regiæ Domus, Vendomii
„ Principes, cum Remorum Archiepiſcopo Can-
„ cellario, Fayetta Mareſchalco Regni, & Adamo
„ Cameraceno Curiæ Pariſienſis primo Præſide,
„ ejuſque ad pedes genua palam procumbentes,
„ nomine Caroli Regis orarunt, ut parentis ſui
„ cædem, ei remittat, profitenti ſeſe id facinus
„ imperitia adoleſcentiæ, & improborum ſuaſu,
„ deſignaſſe: ac dolore jam graviſſime, quod ita
„ accidiſſet, & niſi factum eſſet, ne unquam fie-
„ ret, omni ope annixurum. Ad has ſupplicationes,
„ demiſſioneſque Philippus illacrymatus pronun-
„ ciavit, ſe omnem injuriam condonare, tum propter
„ venerationem mortis, paſſioniſque Domini No-
„ ſtri JESU CHRISTI, tum quia populi Galli-
„ ci miſericordia eum caperet, tum etiam, ut
„ Concilii Baſileenſis, & Papæ, & Chriſtianorum
„ Principum monitis morem gereret, qui mere-

ban-

Digitized by Google

CLASS. V.

FERREOLUS LOCRIUS.

„ bantur ; ut hoc ab ſe impetrarent . Hactenus *Marchantius*; vide de his fuſius apud Meyerum, & alios.

De iſta pace, in Archivis Atrebatium hi reperiuntur verſus, ab iſtius ætatis imperitia non prorſus abhorrentes.

Illuxit nobis clari pax luce Matthæi,
Pro qua Franciſci debent cum laude lætari:
Atrebati primo ſonat hæc vox, voce jucunda.
CHRISTUS laudetur, cui cuncti ſubjiciuntur.

Ferreoli Chronicon prodiit Atrebati Anno Domini 1616. | ipſe vero obiit anno 1614.

X I.

JOANNES BUZELINUS.

JOANNES BUZELINUS CAMERACENSIS

Annalium Gallo-Flandriæ Lib. VIII.

An. 1431.

B. NICOLAUS indulgentias quaſdam Inſulenſibus in Belgio largitur.

Pag. 398.

PErvenit etenim ad NICOLAI tit. S. CRUCIS in Jeruſalem Cardinalis Rothomagi agentis cognitionem, quanta Inſulenſes Religione ſacram Deiparæ Virginis, quam a Cancellis nominant, ſtatuam in Divi Petri templo proſequantur; quantove ardore indictam ad ejus honorem quotannis proxima poſt feſtum Sanctiſſimæ Trinitatis Dominica ſupplicationes obeant. Ut igitur eam civium, aliorumque advenientium foris hominum pietatem, ſanctumque ſtudium in dies magis acueret; omnibus,

qui

qui dicta luce ſuppliciter viam ſacræ Proceſſionis pompæ deſtinatam carperent, dies centum injunctæ pro peccatis pœnitentiæ liberaliter remiſit; qui vero diebus octo ſequentibus idem peragerent, quadraginta.

Anni ſequentis initio vehementer auctum eſt annonæ prætium. Sed Auguſto Menſe allata undique in Galloflandriam vina, frumentaque adeo viluerunt, ut ea utrorumque ubertas prioris neceſſitatis memoriam induxerit. Fruſtra his temporibus in Francia laboravit S. CRUCIS CARDINALIS, cujus ante meminimus, ad Regum Franciæ, Angliæque, & Burgundiæ Ducis conciliationem incumbens Martini Pontificis Maximi mandato, tantumque ad ſex annos inducias potuit impetrare &c.

An. 1432. Inducias interRegem Francorum, &DucemBurgundiæ componit. Pag. 399.

Poſtquam vero Cardinales S. CRUCIS, Cyprique a Pontifice Martino miſſi, Francorum Regis Caroli, Anglorumque Henrici legati, deque omnibus fere Chriſtiani orbis regionibus nobiliſſimi homines Atrebatum eo numero pervenere, ut intra urbem ſupra decem equorum millia numerarentur, de pace cœptum eſt agi ſerio. Inter Francum, Anglumque ea minime potuit componi: quod Anglus titulo Regis Franciæ exui nollet, pluraque peteret, quam Francus ſtatuiſſet concedere. Ad molliendum vehementius Burgundum Caroli Regis legati ſupplices ei fuerunt, eque genibus paternæ cœdis veniam Domini ſui nomine flagitarunt. Non tenuit tunc lacrymas pius Princeps, omnemque ex animo iram eradens, pacem facturum ſe promiſit iis legibus, quarum unam & triginta propoſuit. Poſt varia colloquia eo Franci deducuntur, ut in omnia Burgundi capita jusjurandum Cardinalibus præſtent,

1435. PhilippumDucem Burgundiæ Carolo FrancorumRegi in conventu Atrebatenſi conciliat. Pag. 400.

ita-

CLASS. V. itaque pacem adeo deſideratam impetrent. At tum firmandæ amicitiæ gratia, inter Carolum Burgundi filium, & Catharinam Franciæ Regis filiam contractum eſt matrimonium: & ab omnibus cum Anglo initis fœderibus Cardinales Pontificis Maximi voluntate Philippum Ducem ſolvere.

JOANNES BUZELINUS.

Joannes Buzelinus S. J. Annales ſuos edidit Duaci A.D. 1624. Obiit vero anno 1625. Vide Valerium Andræam *pag.* 598.

X I I.

THEODORUS PETREJUS.

THEODORUS PETREJUS

In Elucidationibus in Librum VII. Chronici Carthuſienſis Petri Dorlandi.

Pag. 140. ENumerat Dorlandus ſeptimo hoc libro nonnullos Carthuſianæ familiæ Patres, qui vel eximia vitæ ſanctimonia, vel egregiis literarum monumentis celebre ſibi apud poſteros nomen conſcivere: E quorum numero primum non immeritò locum occupat B. NICOLAUS ALBERGATUS S. R. E. Cardinalis præſtantiſſimus, ac Bononienſis Eccleſiæ Epiſcopus famoſiſſimus &c.

Idem in Bibliotheca Carthuſiana.

Pag. 246. NICOLAUS ALBERGATIUS, ſive ALBERGATUS, ex Bononienſi Carthuſia Monachus, loci iſtius celeberrimi deſignatus Antiſtes, ac deinde etiam S. R. E. Cardinalis; quandoquidem eximias ejus virtutes, ac celeberrimas aliquot, quas ad Prin-

Principes obiit legationes, copioſe ex Sigonio, Platina, Ciaconio, Boſtio, nec non, & B. Antonino, aliiſque aliquot auctoribus noſtris in Dorlandi Chronicon elucidationibus ad longum recenſuimus, uti lectorum quilibet videre illic poterit, idcirco unico hic Petri duntaxat Sutoris teſtimonio contenti, avidum lectorem, eo relegabimus. CLASS. V. THEODORUS PETREJUS.

Theodorus Petrejus Carthuſianus Dorlandi Chronicon vulgavit Anno Domini 1608. Coloniæ Agrippinæ typis Cholini; Bibliothecam vero anno ſequenti apud eundem Typopraphum. Vita exceſſit Anno Domini 1640. die 20. Aprilis. Valer. Andr. *Tom.II. pag.*1226.

XIII.

ANTONIUS SANDERUS

ANTONIUS SANDERUS.

In Elogiis Cardinalium Sanctitate, Doctrina, & Armis Illuſtrium.

BEATUS NICOLAUS ALBERGATUS
Cardinalis Bononienſis Epiſcopus.

FUit NICOLAUS ALBERGATUS ex inſigni familia ortus, Cardinalis tit. S. Crucis, & Bononienſis Eccleſiæ Præſul, rerum humanarum, divinarumque cognitione mirum in modum ornatus, SANCTIMONIA PRÆCIPUUS, fama percelebris. Poſt primæ ætatis florem oblectamenta mundi deſeruit, & vias Domini duras ingreſſus, Carthuſianum Ordinem eſt profeſſus. In quo quidem cum annos aliquot laudabiliter egiſſet, multis dignitatibus licet refragans, atque enixiſſime reluctans dona- *Pag.* 34.

CLASS. V.

ANTONIUS SANDERUS.

natus eſt. Quas conſecutus, diligentiſſime ſtuduit, priſtinum religionis rigorem obſervare, bonumque Præſulem in omnibus ferre, & Reipublicæ Chriſtianæ ſubſidio, adminiculoque ſingulari ſemper eſſe. Sed & ut ſydus ubique refulgens omnibus prodeſſet, multas ſcribi curavit epiſtolas eruditiſſimas, cœleſtem animi ſui pulcritudinem, ac ſapientiam penè divinam referentes. Studiis aſſiduis incumbebat, crebrò per populos Dei verba ſonabat, dictitabat ſermones. Tandem poſt multos felices, præclaroſque actus, poſt labores, ſudoreſque varios, poſt legationes cum plena, & ampla poteſtate creberrimas, poſt gravem denique calculi morbum (quo ad mortem uſque fatigatus fuit) rebus exceſſit humanis. Quo vita defuncto tota flevit civitas, tota planxit Italia. De eo multa cum laude memorat Poggius Florentinus, & Arnoldus Boſtius &c. ex ejus contubernio, & ſchola Nicolaus V., & Pius II. Pontifices Maximi prodiere: purpuræ ſic acceſſione ornatus, ne latum quidem unguem ab inſtituto religionis deceſſit; quinimo in jejuniis ſupra morem frequens, verberum, & cilicii uſum, refrenandæ carnis contumaciæ nullo non tempore obtinuit. Scripſit autem recollecta multa lectionis, de ineſcuſabili peccatoris nequitia, orationes ad Venetos, & Philippum Mediolani Ducem Vicecomitem pro pace, ac alia plura. Obiit Senis anno 1443. a partu Virginis.

Sanderus origine Gandavenſis, Antuerpiæ natus, Elogia ſua vulgavit Lovanii Anno Domini 1626. Obiit anno 1664. die 16. Januarii. Valer. Andr. *pag.* 93.

JOAN-

CLASS. V.

XIV.

JOANNES JACOBUS CHIFLETIUS

JOANNES JACOBUS CHIFLETIUS.

In Luminibus Salicis ad Vindicias Hiſpanicas.

Fol. 274. *Exempl. XVIII.*

ITaque Henrico V. in utriuſque Regni jure ſucceſſit filius ejus Henricus VI., cujus inaugurationem Pariſiis ſolemni more factam retulimus. Sed ventum poſtea ad Atrebatenſe foedus, de quo cum ageretur, petebant Angli, ut Carolus declararetur Henrici beneficiarius; contra Franci alterius factionis Carolo imperium liberum, non precarium eſſe volebant. Propoſitas a NICOLAO CARDINALI pacis leges ambo reſpuerunt; eaque res fecit, ut Burgundiones, & Franci, cœperint deinde ad pactiones venire. Francus Philippo Bono Burgundiæ Duci nihil denegavit, ut præpotentem Principem ab Anglo diſſociaret.

Chifletii lumina Salica edita fuerunt Antuerpiæ Anno Domini 1647. Typis Platinianis.

XV.

JOANNES RIVIUS LOVANIENSIS

JOANNES RIVIUS.

Rerum Francicarum Decad. IV.

An. 1433. *Pag. 218.*

INterim Galli, & Angli, capiebant, & recipiebant ultro citroque oppida, illatis pariter acceptiſque damnis, & cladibus, & quæ ſequi ra-

CLASS. V.

JOANNES RIVIUS.

bidum, indomitumque Martem ſolent; cum Eugenius Pontifex NICOLAUM CARDINALEM SANCTÆ CRUCIS in Galliam miſit, pacem ſi potuerit, compoſiturum. Id, licet omni explicata ſuada, cum fruſtra conatus CARDINALIS eſſet; obtinuit, ut Induciæ in ſexennium fierent.

An. 1435. Pag. 280.

Jusjurandum, cum CARDINALIS S. CRUCIS ab Eugenio Papa miſſus, in ſe ſumeret vinculo Bonum (nempe Philippum) ſolvit idque PRODIGIO (ſi qua fides annalibus) *panis nigreſacti, iterumque candeſacti, cum male beneque precatus ei eſſet, coram omnibus probavit.*

Joannes Rivius Lovanienſis, Ordinis Eremitarum Sancti Auguſtini, Doctor Theologus Univerſitatis Lovanienſis Decades ſuas edidit Anno Domini 1651. Mortuus eſt ſenex Lovanii anno 1663. Valer. Andr. *pag.* 717.

X V I.

GODEFRIDUS HENSCHENIUS.

GODEFRIDUS HENSCHENIUS

De BEATO NICOLAO ALBERGATO S. R. E. Cardinale, & Epiſcopo Bononienſi.

Cultus publicus B. NICOLAO à ſupra Carthuſienſibus, & Bononienſibus præſtitus.

Tom. II. Maii Bollandiani pag. 467.

FErdinandus Ughellus Tom. II. Italiæ Sacræ in Archiepiſcopis Bononienſibus, illuſtri elogio exornat NICOLAUM ALBERGATUM, illudque iſtis verbis concludit: *Carthuſiani, BEATI, titulo olim eum condecorarunt, & in album quorundam Sanctorum Ordinis retulerunt.* Cum nos anno

CLASS. V.

GODEFRIDUS HENSCHENIUS.

no MDCXL. abituri Romam per aliquot dies Bononiæ ſubſiſteremus, inivimus notitiam cum R. D. Simone Santagatha Presbytero, ſtudiorum noſtrorum amantiſſimo: qui dein anno MDCXLII. die iv. Februarii ad nos, tum Florentiæ per aliquot menſes moratos, tranſmiſit ſyngrapham, quam ejus rogatu Religioſiſſimi patres Carthuſiæ Bononienſis confecerant ſub hoc titulo. = Cultus publicus BEA-
„ TO NICOLAO ALBERGATO Sanctæ Roma-
„ næ Eccleſiæ Cardinali, & Epiſcopo Bononienſi e
„ Carthuſienſium cœtu aſſumpto, datus. = Ac dein iſta ſubduntur = BEATUS NICOLAUS ALBER-
„ GATUS, non in Carthuſia Bononiæ, ac Floren-
„ tiæ dumtaxat, verum etiam in toto ordine, & in
„ multis eccleſiis patriæ ſuæ, coruſcantibus, ſplen-
„ dentibuſque radiis pingitur, præcipue in templo
„ Beatiſſimæ Virginis Mariæ de Libertate, S. Ste-
„ phani, S. Agnetis Monialium Sacri Ordinis Præ-
„ dicatorum, S. Claræ Ordinis Patrum Capucino-
„ rum. Alibi etiam BEATI NICOLAI imagi-
„ nes honore maximo, veneratione, & cultu Beatis
„ cæteris conſueto decorantur, imprimuntur, ef-
„ figiantur, exponuntur, ubique affiguntur, & ve-
„ neunt publice, tamquam imagines EPISCOPI
„ BEATI, ET GLORIOSI, per quem cœleſtes
„ gratiæ, favores, beneficia percipiuntur: prout in
„ Cœlis apud Majeſtatem divinam veræ divinitatis
„ amici validiſſimè præſtant.

„ Enim vero veneranda Societas Triginta trium,
„ in honorem vitæ Domini Noſtri JESU CHRISTI
„ annorum inſtituta, & a Perſeverantia fauſte de-
„ nominata, anno MDCXXXIX. divino affla-
„ ta ſpiritu, ejuſque ductu, BEATUM NICO-

LAUM

CLASS. V. „ LAUM in PROTECTOREM delegit, non ſine
GODEFRIDUS HENSCHENIUS. „ quarumcumque gratiarum fœnore . Confratres
„ autem ſinguli vivificam Crucem, BEATI NI-
„ COLAI proprium inſigne manu geſtantes; ve-
„ xillo præeunte, in quo ineſt BEATI imago,
„ Dominica prima cujuſque menſis ad beatiſſimam
„ Deiparam S. Lucæ extra urbem peregrinantur.
„ Utque optatum Perſeverantiæ donum ſublime,
„ quod promereri nequeunt, aſſequantur; ad ef-
„ ficaciora rectæ orationis auxilia decurrunt, ſuaſ-
„ que intentiones probe dirigentes, poſt varia bo-
„ norum operum exercitia, oblationes, contritio-
„ nis, & gratitudinis actus, & ſanctorum invoca-
„ tiones, elevatis ad cœlum animis, vocibuſque,
„ majore religionis officio vulgatas preces, *Actio-*
„ *nes noſtras &c.* dicunt, & poſt *Amen*, *B. NICO-*
„ *LAÆ protector ora pro nobis*, inclamant. Quot-
„ annis Dominica ſeptuageſimæ, qua prædicto pe-
„ regrinantur more, nonnullas Eccleſias viſitant;
„ tum ſemetipſos, ut in divinorum obſervantia
„ mandatorum detineant, tum pro unico divinæ
„ perſeverantiæ dono aliis impetrando, hoc præ-
„ ſertim tempore ad illecebras procliviore. Sup-
„ plicatione peracta Reverendum Patrem Domini-
„ canum audiunt, BEATI NICOLAI virtutes,
„ & laudes enunciantem. Ad PP. Carthuſienſium
„ Sanctam Annam procedunt, ejuſdem expoſitum
„ Cranium venerantur, BEATO NICOLAO San-
„ ctæ Reliquiæ allatori, & donatori eximio, quas
„ valent maximas gratias agunt. Ibidem ſolem-
„ nis canitur Miſſa, & Indulgentiarum elargitio
„ conceditur a Cardinalibus Legatis. Poſtremo
„ ſuum Protectorem gloria redimitum obſecrant,
ut

Digitized by Google

„ ut ferventiore caritate illos protegat, devotiſque „ filiis gratiæ, gloriæ, perſeverantiæ munera impetrare ſtudeat. Nona Maj, NATALI BEATI „ NICOLAI, in Eccleſia Sanctæ Annæ multarum „ celebratione Miſſarum, omnis honos, cultuſve „ BEATO NICOLAO defertur, quantuſve in „ ejuſdem BEATI altari perpetuo exhiberi licet. „ Miſſæ celebrantur de Sancto Gregorio Nazianzeno, nulla fit mentio BEATI NICOLAI. Hoc „ ipſum BEATO PROTECTORI SUO ante dicta Societas in Oratorio proprio, mirifica populi „ frequentia, & veneratione proſequitur: neque „ hac die ſolummodo, ſed per totum annum ad altare ejuſdem BEATI miſſas, officia Divina, „ præceſque Eccleſiaſticas devote perſolvit. Nulla „ in Miſſa fit commemoratio BEATI NICOLAI, „ Auctores ingenio, doctrinaque clariſſimi Vitam, „ & facta ejuſdem BEATI ſcriptis tradidere, perennique BEATI nomine annalibus ſuis inſeruerunt. = Hactenus teſtimonium Patrum Carthuſiæ Bononienſis.

Patrum Carthuſiæ Florentinæ nomine, apud quos corpus BEATI NICOLAI ALBERGATI aſſervatur, ſcripſit nobis anno MDCLXXV. D. Bonaventura Moſchi = Suſceptionem mortalitatis, „ quæ contagii cauſa fervebat, iis diebus, quibus *Venerandum BEATI NICOLAI CORPUS* „ exhumatum permanſit, eidem attribui; uti, & „ varias ſanitates, & ejuſdem BEATI Reliquias „ variis conceſſas, ſed eas non eſſe legitima atteſtatione ſignatas. Imagines ejuſdem cum radiis in „ veneratione eſſe, ejuſque aliquam in cubiculo „ Urbani Papæ VIII. extitiſſe radiatam, & vetuſtam,

CLASS. V.

GODEFRIDUS HENSCHENIUS.

„ ſtam, a Cardinale Ludoviſio eidem petenti do„ natam: eumque reſponſum dediſſe cuidam Præ„ lato, relinquendi coruſcantem coronam præfa„ tæ imagini, non obſtante ſuo decreto de tollen„ dis radiis. — Hæc ille, qui ſimilem nobis imaginem cum radiis ſculptam tranſmiſit.

Digitized by Google

VARIORUM TESTIMONIA
DE
BEATO NICOLAO
CARDINALI S. CRUCIS.

I. CLASS. VI.

JOANNES NAUCLERUS GERMANUS

JOANNES NAUCLERUS.

In Chronographia: De Conciliis Baſileenſi, ac Ferrarienſi.

EUgenius Florentia diſcedens, Bononiæ circiter Annum Domini 1436. Baſileenſe Concilium Ferrariam tranſtulerat, quod diceret, ibi conventuram cum Romana Synodo Græcam Eccleſiam. Hac translatione non obſtante, Patres Baſileæ congregati (ut refert Antoninus) obturaverunt aures ſuas, non audientes vocem Domini, & auctoritate ſuæ temerariæ præſumptionis cœperunt Eugenium ad Concilium citare: ſollicitante ad hoc Philippo Maria Duce Mediolani, ægre Pontificatum illius ferente. Viſus enim fuit favere Venetis. Sigiſmundus tunc Imperator omnino hoc prohibuerat, cum ſchiſma nuper præteritum cum maximo labore fue-

Tom. II. Gener. 48. pag. 1062. edit. Colonien. 1579.

Digitized by Google

CLASS. VI.

JOANNES NAUCLERUS.

rit ablatum. CARDINALIS etiam S. CRUCIS, ordinis Carthuſienſis (qui a Martino Legatus fuerat in Franciam miſſus, ad pacem inter Regem, & Burgundiæ Ducem componendam) ſupervenit ad obviandum malis, & idem omnino diſſuadebat.

Joannes Nauclerus Natione Svevus Præpoſitus Eccleſiæ Tubingenſis, & Univerſitatis Cancellarius, ſeù Rector circa annum 1477. Chronicon ſuum produxit uſque ad annum 1500. Vide Paulum Freherum *Tom. III.* Theatri Virorum eruditione clarorum *pag.* 1428.

II.

GEORGIUS GARNEFELT.

GEORGIUS GARNEFELT COLONIENSIS

In Epiſtola ad Scipionem Cardinalem Burghеſium Vitæ B. NICOLAI præmiſſa.

POſſent quidem exempla plura præclarorum virorum ex ampliſſimorum Cardinalium Collegio in medium proferri, ſed quoniam ego Carthuſiani ordinis debitorem me agnoſco, cui ante omnia etiam ſervire cupio, idcirco *præſtantiſſimi* imprimis ac *pii Cardinalis* NICOLAI ALBERGATI quondam Carthuſiani memoriam e tenebris eruere, & in lucem producere conſtitui, præſertim cum tam heroicæ hujus viri ſint virtutes, fortiaque facta, ut ſimilia paſſim in aliis non reperiantur. Imprimis etenim vivus *SANCTITATE VITÆ, & erga* *San-*

Sanctam Sedem Apoſtolicam obſervantia nulli fuit ſecundus, uti labores pro illa exantlati (præcipue in octo legationibus, quas ſumma cum laude obtinuit) & quatuor Summi Pontifices luculentiſſime teſtantur. Deinde ita ſe virtus ejus in contubernium diffudit, ut multi egregii viri ex eo, præcipue vero duo Summi Pontifices prodierint; poſtremo poſt mortem *ea SANCTITATIS de ipſo ſparſa eſt fama in Romana Curia*, ut ipſemet Eugenius IV. Pontifex Romanus ea permotus, exequiis illius novo exemplo intereſſe voluerit. CLASS. VI. GEORGIUS GARNEFELT.

Ita ut ex vita SANCTI HUJUS VIRI, tanquam ex divino quodam fonte virtutum aquis abundante, ac ſcaturiente, pro ſua quiſque neceſſitate haurire poſſit. Hinc ſpiritu ferventes, unde magis ferveſcant, & inflammentur; tepidi, unde incaleſcant; duri, unde ſalubriter compungantur; hæretici, ſi modo ſolidas, & heroicas tanti viri virtutes contemplari velint, unde confundantur; Catholici, unde confirmentur, habere queunt.

In hac Legati Summorum Pontificum Cardinales, Epiſcopi, & Monachi (ſingulos enim hoſce gradus tranſcurrit, eorumque munia ſancte, & exemplariter obivit) omnes denique mortales reperire poſſunt, quod ſibi imitandum proponant &c.

Georgius Garnefelt Carthuſianus Vitam BEATI NICOLAI edidit Coloniæ Anno Domini 1618.

CLASS. VI.

III.

ABRAHAMUS BZOVIUS.

ABRAHAMUS BZOVIUS POLONUS

Ordinis Prædicatorum

In Annalibus Eccleſiaſticis Tom. XV.

A. D. 1426. *Pag.* 670. §. II. De B. NICOLAO ALBERGATO, & ejus humilitate.

EX his, quos Martinus Pontifex, virtutis gratia, honore cardinalitio decorandos putavit; NICOLAUS ALBERGATUS, non niſi coactus, eam dignitatem ſuſcepit. Cum enim Martinus diſſimulato conſilio illum Romam ad ſe venire juſſiſſet, atque ei jam ad Urbem adventanti obviam ipſa dignitatis inſignia miſiſſet: NICOLAUS ea admiratus, qua antea Epiſcopatum animi magnitudine reſpuit. Verum paulo poſt in conſpectum Pontificis progreſſus, cum ejuſmodi honorem adhuc ab ſe modis omnibus averteret; nonniſi ſacris anathematis intentione commotus aſſenſit. Titulum autem Sanctæ Crucis, quem in ſua creatione obtinuerat, adeo gratum habuit, ut poſtea pro inſigni gentilitio ipſe ſolam Crucis effigiem prætulerit. Cujus rei cum plurima adhuc in Epiſcopio Bononienſi appareant veſtigia, tum Franciſcus Philelphus eſt auctor, ad eum in epiſtolis ſcribens: *Imitatus es eum, cujus Crucem pro ſigno geris, Chriſtum Optimum Maximum*. Geſſit eum honorem NICOLAUS ad eum modum, ut S. Antonino teſte — *quemadmodum Epiſcoporum inſigne exemplar extiterat, ſic clariſſimum fuerit ſpeculum Cardinalium*: nec majorem di-

dignitatis ſplendorem a ſacræ purpuræ nitore acceperit, quam ipſe claritate virtutis ſuæ ei tradiderit.

CLASS. VI. ABRAHAMUS BZOVIUS.

§. III. BEATUS NICOLAUS mittitur a Pontifice legatus pro pace conciliianda inter Florentinos, eorumque Socios, & Ducem Mediolani.

Neque vero ſatis habuit Martinus hoc NICOLAUM ornamento cohoneſtaſſe; quin etiam inſigne, & magnificum in primis legationis munus injunxit &c. Quare permotus Martinus, cum jam in poteſtate ſua duas illas civitates haberet, atque ſubinde vereretur, ne Philippus amiſſa Brixia, reliquarum quoque urbium periculum ſubiret, Ducem, Venetos, Florentinoſque literis datis ad pacem hortatus; paulo poſt *NICOLAUM ALBERGATUM Cardinalem virum SANCTISSIMUM prudentia, & æquitate inſignem* legatum eadem de pace ad illos miſit: non tantum ut Philippo ſocio in magnas rerum difficultates adducto conſuleret, verum ut etiam imminentia Italiæ mala averteret. Cum his mandatis NICOLAUS ſpectatæ multis in rebus ſapientiæ, & auctoritatis Roma profectus, xv. kal. Octobris Bononiam venit, indidemque a Magiſtratibus, & univerſa occurrente, ac gratulante civitate receptus, atque omnibus honoribus, qui Epiſcopo, & Cardinali Legato a latere Pontificis miſſo debentur, affectus, mox Oratoribus eorum, ad quos bellum pertinebat, cum mandatis convenire Ferrariam juſſis, ipſe quoque eò xiii. kalend. ejuſdem menſis adivit, ubi ſummam Nicolai Marchionis erga ſe humanitatem, atque hoſpitalitatem expertus, utriuſque partis procuratoribus evocatis, ejus cauſæ cognitioni operam dare ſingulari æquitate inſtituit &c.

An. 1427. §. I. Philippi Ducis ſubita mutatio pacem irritam reddit.

Philippi Ducis Mediolanenſis apud Brixiam coactis copiis, Venetorum etiam, & Sociorum, conſti-

CLASS. VI.

ABRAHAMUS BZOVIUS.

ſtiterat exercitus, ſuperiore anno, quemadmodum dixi, contra Ducem conſcriptus. Is poſteaquam neque deleri, neque repelli a Philippo potuerit, miſerat Martinus Papa *Summum Virum, & præſtantiſſimum S. Crucis Cardinalem NICOLAUM ALBERGATUM*, qui diſſidentes ad pacem adduceret &c.

An. 1443.

B. NICOLAUS Senis moritur magna ſanctitatis opinione.

Senis cum eſſet Eugenius, NICOLAUM ALBERGATUM CARDINALEM SANCTISSIMUM amiſit. Numquam is a Pontificis latere diſcedebat, donec graviter tentari calculo cœpit, quem ex ſuperiore victus ratione, & præteritorum laborum ſuſceptione contraxerat: quo cum per aliquos dies patientia magis, & virtute, quam remiſſione doloris, aut ſpe aliqua vitæ luctatus eſt, quam libenter ſecum meliore, atque optabiliore commutaturum dicebat &c. Factum numquam ante hac patrum memoria. Neque enim Pontificius, & curiæ mos habet, ut in Cardinalis funeribus Pontifex Romanus uſpiam interſit; neque patratum antea ulla ex cauſa fuiſſe quiſpiam antiquorum noverat. Commovere autem Pontificem Eugenium, ut tantum NICOLAO decoris, & ornamenti impenſum vellet *non SANCTITAS modo, & immaculata integritas, gloriaque, atque opinio de illo univerſi terrarum orbis, & omnium hominum*; ſed quod ampliſſimis NICOLAI de Eccleſia, & Sede Apoſtolica meritis, devinctum, & obſtrictiſſimum ſe illi arbitrabatur: quippe qui etiam ſuarum partium indefeſſus ſemper ac fortiſſimus propugnator extiterat; innumera, quæ inferri detrimenta potuiſſent, averterat; ſuis conſiliis non vulgaria Eugenio emolumenta contulerat, autoritateque ſua, & præſentia incredibiles illi ſemper

per favores principum, ac cœterorum hominum ſtudia compararat &c. CLASS. VI.

ABRAHAMUS BZOVIUS.

Abrahamus Bzovius natione Polonus patria Proſovicienſis Ordinis Prædicatorum. Obiit Romæ A. D. 1637. pridie kalendas Februarii. Vide Jacobum Le-Quetif. *Tom II.* Scriptor. Ordinis Prædicatorum *pag.* 432.

I V.

ALPHONSUS CIACONIUS HISPANUS

ALPHONSUS CIACONIUS.

In Libro de Vitis Romanorum Pontificum.

FR. NICOLAUS ALBERGATUS Civis, & Epiſcopus Bononienſis, ordinis Carthuſianorum, Presbyter Cardinalis tit. S. Crucis in Hieruſalem; qui humanioribus literis inſtructus, quum poſtea juri civili operam navaſſet, religionis fervore ſtimulatus, *quum eſſet vir bonis moribus, & vitæ integritate conſpicuus*, religionem Carthuſianorum profeſſus, ita in ea, dum vixit, excelluit, *& morum SANCTITATE in cæterorum exemplum refulſit*, ut per omnes gradus ſuæ religionis, & dignitates aſcendens, Bononienſi Eccleſiæ, Clero, & populo poſtulante, digne præficeretur. Qua dignitate honeſtatus non jam (ut plerique efficere ſolent) ſuæ religionis aut habitum peroſus, fratrum ſuorum conſortia, aut familiaritates exhorruit, nec quicquam de prioris vitæ auſteritate remiſit, nec humilitati, aut manſuetudini renunciavit, ſed eadem homini in converſatione facilitas, eadem vitæ perfectio, & ſi fieri potuit, per- *Fol.* 879.

am-

CLASS. VI.

ALPHONSUS CIACONIUS.

amplior, atque illuſtrior fuit. Nihil enim, quod ad religionis (quam eſſet profeſſus) dignitatem, quod ad manſuetudinem, quodve ad rerum humanarum contemptum attinere videretur, emiſit; quin potius eo magis ſe, ut virtutum omnium exemplar, ac formam exhibuit; quoniam non ſui ipſius modo, ſed univerſi gregis ſibi commiſſi rationem ſe noverat Domino redditurum. Quare & populum moribus optimis inſtituit, tranquillitati, & paci ſtudens, ampliſſimiſque eleemoſynis ſua gratia, & virtute fovit, ob quod omnibus carus, & gratiſſimus fuit. Unde Martinus V. audita *tanti viri fama, & SANCTITATE* ipſum Romam accerſivit; quem Nuncium ad Reges Francorum, & Angliæ bello certantes, ut pacem inter eos componeret, & oratione ſua (qua maxime pollebat) pacaret, miſit: quod & feliciter præſtitit. Romam reverſus, Cardinalis a Martino creatur, a quo legatus iterum fuit ad Venetos, Florentinos, & Ducem Mediolani, ut eos inter ſe fœdere uniret. Mortuo autem Martino V., a ſucceſſore ejus Eugenio IV. ad diverſos Principes, & provincias pro fidei negotiis miſſus, omnia fideliter, & ſtrenue geſſit. *Fuit vir pius, & SANCTUS, & ſtudioſorum amator*, ex cujus contubernio, & ſchola duo Romani Pontifices prodiere, nempe Nicolaus V., & Pius II. Ad Concilium Baſileenſe legatus fuit cum plena poteſtate, ut locus pro futuro concilio eligeretur, id maxime petentibus Græcis. Præfuit Legatus primæ Seſſioni in Concilio Eugeniano Ferrariæ inchoato, & Florentiæ finito, ubi & Græci convenerunt. A Rege Angliæ ſibi dono datum fuit Cranium B. Annæ Matris Beatæ Virginis, quod Carthuſienſibus donavit. S.R.E. Camerarius fuit, ex calculo obiit Senis in

in Tuſcia, corpus in Carthuſianorum Cœnobio tumulatum &c. CLASS. VI.

ALPHONSUS CIACONIUS.

Ciacconius obiit A.C.1601. Vide Nicolaum Antonium Biblioth. Hiſpan. *Tom. I. pag.* 14., & *Tom. II. pag.* 653. Jacobum Le-Quetif. in Scriptoribus Ordinis Prædicatorum *Tom. II. pag.* 344.

V.

GEORGIUS LILIUS BRITANNUS

GEORGIUS LILIUS.

In Chronico Regum Anglorum.

NICOLAUS CARDINALIS S. CRUCIS ab Eugenio IV. Pontifice Romano conciliandæ pacis cauſa inter Gallos, & Anglos, Legatus, inducias in ſex annos paciſcitur; quæ tamen poſt ſextum menſem violatæ ſunt. An. 1433.

Carolus Rex fortunam belli metuens, Burgundium ab Anglis alienatum, ad ſe pertrahere conatur. Paci faciendæ Atrebatum urbs deſtinata, ubi *NICOLAUS Pontificis Legatus, inter Gallum, & Anglum litis arbitrer*, leges fœderis propoſuit, quas tamen Rex uterque reſpuit, Carolus Burgundium præmiis, ac promiſſis in ſuas partes adducit, offenſiones, ac inimicitiæ diuturnæ inter eos ſopitæ, & ſublatæ. 1435.

Georgius Lilius Chronicon ſuum produxit uſque ad annum 1602. Extat in Chronico Eccleſiaſtico, & politico Jani Gruteri *Tom. II. Parte I. pag.* 370.

CLASS. VI.

VI.
FRANCISCUS HAROLDUS HIBERNUS

FRANCISCUS HAROLDUS.

Ordinis Minorum

In notis ad Epiſtolam CXXV. B. Alberti Sarthianenſis.

Pag. 450.

ERat Thomas Medici Sarzanenſis filius: dum Bononiæ primis literis incumberet, *BEATI NICOLAI ALBERGATI, illius urbis Epiſcopi, viri VITÆ SANCTIMONIA, doctrina, & rebus pro Romana Eccleſia fortiter prudenterque geſtis celeberrimi*, patrocinio potitus, ejuſque liberalitate ſic adiutus eſt, ut Philoſophiæ, & ſacræ Theologiæ lauream, cum pietatis, & doctrinæ laude adeptus ſit &c. Scribunt etiam authores Vitæ BEATI NICOLAI ALBERGATI, EUM in Cœlis BEATUM Thomæ per ſomnium apparuiſſe, eandemque dignitatem illi prædixiſſe &c.

Beati Alberti Opera poſt Haroldi mortem Romæ vulgata fuerunt, ſtudio F. Patricii Duffii Belgæ A.D. 1688. in fol.

VII.
PETRUS SUTOR GALLUS

PETRUS SUTOR.

De Vita Carthuſiana Lib. II. Tract. III. Cap. VII.

Pag. 593. edit. Colonien.

NICOLAUS ALBERGATUS, ex inſigni familia natus, Cardinalis S. Crucis, & Bononienſis Eccleſiæ Præſul: humanarum, divinarumque rerum cognitione mirum in modum ornatus, SANCTIMONIA præcipuus, fama percelebris: poſt pri-

primæ ætatis florem mundi oblectamenta deſeruit, & vias Domini duras ingreſſus, Carthuſianum ordinem profeſſus eſt. In quo quidem cum annos aliquot laudabiliter exegiſſet, multis dignitatibus (licet refragans, ac enixiſſime reluctans) donatus eſt. Quas conſecutus, diligentiſſime ſtuduit priſtinum religionis rigorem obſervare, bonumque Præſulem in omnibus referre, & Reipublicæ Chriſtianæ ſubſidio, adminiculoque ſingulari ſemper eſſe. Sed, & ut ſydus ubique refulgens omnibus prodeſſet, multas ſcribere curavit epiſtolas eruditiſſimas, cœleſtem animi ſui pulchritudinem, ac ſapientiam penè divinam referentes: Tandem poſt multos felices, preclaroſque actus, poſt labores, ſudoreſque varios, poſt legationes cum plena, & ampla poteſtate celeberrimas, poſt gravem denique calculi morbum (quo ad mortem uſque fatigatus fuit) rebus exceſſit humanis. Quo vita functo, tota flevit Civitas, tota planxit Italia: de quo meminit multa cum laude Poggius Florentinus, extollit & eum magnifice Boſtius, dicens &c.

CLASS. VI.

PETRUS SUTOR.

Petrus Sutor Gallus Theologus Pariſienſis. Obiit Anno Domini 1537. 18 Junii, vide Theodorum Petrejum in Bibliotheca Carthuſiana *pag.* 269.

V I I I.

A N O N Y M U S G A L L U S

ANONYMUS GALLUS.

In Nomenclatore Cardinalium.

NICOLAUS ALBERGATUS, Civis, & Epiſcopus Bononienſis, ordinis Carthuſianorum Cardinalis, ex cujus contubernio, & ſchola Nicolaus

CLASS. VI. laus V., & Pius II. Pontifices Maximi prodiere, purpuræ acceſſione ne latum quidem unquem inſtituto decedere voluit: quinimmo *in jejuniis ſupra morem frequens, verberum, & cilicii, ut carnis contumaciam edomaret, uſum nullo non tempore retinuit*, ſtudiaque majore opera repetiit: ſcripſit.

ANONYMUS GALLUS.

I. *Recollecta multæ lectionis*.

II. *De ineſcuſabili peccatoris nequitia*.

III. *Orationes ad Venetos, & Philippum Vicecomitem Mediolani Ducem pro pace*.

IV. *Sermones multos*.

V. *Epiſtolas erudititiſſimas, ut habet Petrus Sutor*.

Obiit Senis anno 1443. ibidemque in Eccleſia Carthuſianorum ſepultus eſt.

Anonymi liber prodiit Toloſæ Anno Domini 1614. apud Dominicum de la Caſe.

IX.

MICHAEL CANENSIS.

MICHAEL CANENSIS

In Oratione ad Nicolaum V. Pontificem Maximum.

Ex Cod. Vat. 3697. *fol.* 3. 2.

TUæ virtutes eximiæ non apud ſtudioſos, doctoſque homines tantum efferebantur B. P. ſed apud ipſos etiam Bononienſium primores, quos inter tuum tunc Philoſophiæ ſtudium agitabatur, mirificè commendabantur: adeò quidem ut *SANCTA ILLA MEMORIA R. D. S. CRUCIS ea tum loca inhabitabat, CUJUS ANIMA, ſi quid veri noſtra hæc Religio habet*, *INTER SANCTOS DEI AGIT*, te

te in domum tuam aſciverit, te dilexerit, teque honeſtatis, ac pudoris velut ſingulare quoddam ſpecimen admiraretur. Is cum ætas in te maturior eſſet, tuumque animum excellentiſſimum in dies magis magiſque erigentem ſe ad majora conſpexit, ſui ipſius domus, familiæque univerſæ ductorem effecit. Ea ætas neque prudentia, neque magnanimitate, neque conſtantia, neque ulla virtutis parte carebat, omnibus gratus, omnibus eras benivolus. Nemo te ſemel aſpiciebat, quin idem tua devictus humanitate, & amicus, & tui obſervator eſſe cogeretur. CLASS. VI. MICHAEL CANENSIS.

Michael Canenſis Viterbienſis, Epiſcopus Caſtrenſis floruit temporibus Pauli Papæ II. cujus vitam, & res geſtas ſcripſit, quas quatuor ab hinc annis Romæ vulgavit Eminentiſſimus Quirinus. Hanc Canenſii orationem laudat doctiſſimus amicus meus Dominicus Georgius in Vita Nicolai PP. V. pag. 200.

X.

FRANCISCUS BARBARUS

FRANCISCUS BARBARUS.

In Epiſtola ad NICOLAUM Cardinalem S. Crucis.

POſtquam nuncium accepi, te, R̃me Pater, ſalvum in urbem (*a*) veniſſe, & Eccleſiæ, & Celſitudini tuæ congratulatus ſum. Nam cum peſtilentia late ſerperet, & mecum ſæpe cogitarem, cum quanto incommodo Reipublicæ Chriſtianæ mori poſſes, pro mea pietate, & fide tenere me non potui, quin cura, ſollicitudine, ac metu laborarem. *In tua enim vita multorum ſalus, ac magna bonorum omnium ſpes, & conſolatio poſita, & collocata videba-* *Epiſtola x. pag. 18.* (*a*)

Digitized by Google

CLASS. VI.

FRANCISCUS BARBARUS.

batur. Quapropter cum Deo duce te in portum ex tempeſtate receperis, propter ſalutem tuam, quæ cum communi utilitate, ac dignitate maxima conjuncta eſt, & lætor, & gaudeo, & cum Eccleſia Sublimitati tuæ, & cum Sublimitate tua Eccleſiæ congratulor, quæ, te clavum tenente, bonis omnibus ſecundum curſum, & tranquillitatem pollicetur. Vale MCDXXXV.

Barbari Epiſtolas anno ſuperiori Brixiæ vulgavit Emus Cardinalis Quirinus, qui in Diatriba præliminari pag. ccxiv. Ferrarienſem Barbari Legationem deſcribit, qua anno 1428. coram B. NICOLAO Martini V. Pontificis Legato pacem Venetorum nomine ſancivit cum Philippo Maria Vicecomite Mediolani Duce, de qua extat Epiſtola Martini V. pag. 23.; ejuſque etiam meminimus in notis ad vitam B. NICOLAI ſcriptam a Jacobo Zeno pag. xxi.

(a) *Salvum in urbem veniſſe*. Urbis nomine Barbarum, non Romam, ſed *Romanam Curiam* deſignaſſe opinor; etenim cum hæc epiſtola data ſit anno 1435. B. NICOLAUS neque hoc, neque tribus ſuperioribus annis Romam unquam venit. Siquidem an. 1431. die 29. Aprilis Eugenius Pontifex cum Piſcariæ morantem in Gallias legatum miſit ad pacem inter Reges procurandam; ibique triennium peregiſſe dicit Zenus pagina xxviii. Poſtmodum ipſum apud Gallos degentem Baſileam ad Synodum pergere juſſit Eugenius anno 1433. die 15. Decembris. Baſileæ integro fere anno NICOLAUM manſiſſe dicit Zenus pag. xxix. Sub finem anni ſequentis in Italiam venit Baſileenſis Concilii legatus; inde Florentiam ad Pontificem perrexit initio anni 1435., ut colligitur ex Anonymo Florentino pag. 126., & ex illius epiſtola ad Synodum Baſileenſem, quam laudavimus in notis ad Zenum. Menſe Aprilis hujus anni B. NICOLAUS ad conventum Atrebatenſem ab Eugenio legatur, e quo Florentiam ad Pontificem rediit die 9. Decembris, teſte eodem Anonymo Florentino: nec ab illius latere unquam diſceſſit, donec Ferrariam Concilii legatus petiit.

Idem in Epiſtola ad Nicolaum V. Pontificem Maximum.

Epiſtola xclii. pag. 116.

ACcedebat etiam ad gratiam, quia cum familiariſſime vixiſſes tamdiu cum *DIVINO HOMINE NICOLAO Cardinale S. Crucis*, & ita vixiſ-

xiſſes, ut anima tua cum anima illius una anima eſſe quodammodo videretur, tibi nihil arduum erit; ſed omnia de te magna nobis expectanda ſunt, quæ ab illo præſtanda fuiſſent, ſi ad hunc ſummum honoris gradum, ſicut meruit, perveniſſet. (*b*) **CLASS. VI.** FRANCISCUS BARBARUS.

(*b*) Hæc Epiſtola data eſt Venetiis x. kal. Aprilis A. 1447.

X I.

POGGIUS FLORENTINUS

POGGIUS Florentinus.

In Dialogo adverſus Hypocriſim.

MEmini quendam (*a*) Religioſum Bononiæ, pecuniam penes ſe a muliere ſecreto, cum vir bonus haberetur, depoſitam, poſtea petenti denegaſſe, & deriſiſſe, velut inſanam. *At* VIRI SANCTISSIMI NICOLAI EPISCOPI BONONIENSIS, qui poſtmodum Cardinalis fuit, virtute, & diligentia, cum apud eum mulier eam fraudem queſta eſſet; detecta res eſt, & pecunia reſtituta. *Pag.* 38. *edit. Anni* 1699. (*a*)

Vidimus (*b*) dudum inter eos, quos noverim, *probatiſſimum, ac SANCTISSIMUM VIRUM NICOLAUM, de quo ſupra memini, Cardinalem Sanctæ Crucis verum virtutis iter ingreſſum*, nulla ſimulatione nixum, ad tantam dignitatem perveniſſe, nulla illecebra, aut ſpecie dignitatis commotus, mores priſtinos, aut vitæ ſuperioris integritatem, diſciplinamque mutavit, nulla eſt uſus oſtentatione; frons ſua connivebat populo, interior homo ab reliquorum *Pag.* 51. (*b*)

Digitized by Google

CLASS. VI.

POGGIUS Florentinus.

rum moribus diffidebat; non contrariam cæteris, ſed meliorem ſequebatur vitam.

Poggii Dialogum Franciſco Aretino inſcriptum edidit Eduvardus Brovvn *Tom. II. pag.* 570. Faſciculi rerum expetendarum Londini anno 1690. Poſtmodum recuſus fuit Sylvæ-Ducis anno 1699. ſtudio Hieronymi Sinceri Lotharingi Cabilo-Narbonenſis, qui eum celeberrimo Viro Antonio Magliabechio inſcripſit. Ex Typographi monito ad lectorem conſtat hujuſmodi Dialogum Lugduni impreſſum fuiſſe anno 1679.

(*a*) Eadem affirmat Poggius in Oratione §. III. *pag.* 181.

(*b*) Poſteriorem hanc Poggii laciniam deſcripſit Emus Cardinalis Quirinus in Diatriba Præliminari ad Epiſtolas Franciſci Barbari *pag. ccxliii.* ubi B. NICOLAI virtutes, ac ſanctimoniam celebri ornat encomio.

XII.

NICOLAUS BURTIUS.

NICOLAUS BURTIUS

In Bononia illuſtrata.

BOnonia etiam adornata fuit Lucio II. Pontifice Romano Alberti filio, cive Bononienſe ex Cazanimicis ampliſſimo, & Honorio II. Pont. Romano in oppido Flagnani nato, canonum, legumque conditoribus. Hinc duobus Cardinalibus uno ex antiqua Inſulanorum familia, & altero, ſcilicet *NICOLAO ex gente ALBERGATA*, qui primo Carthuſiæ Monachus, poſt Bononiæ Epiſcopus, demum Romanæ Eccleſiæ Cardinalis Reverendiſſimus. *Vir iſte fuit quidem CELEBRIS SANCTIMONIÆ, & Sapientiæ ſingularis.* Ex hac enim familia multi etiam Eccleſiaſtici Viri dignitate, facundia, & conſilio adornati emanarunt.

Burtius librum ſuum inſcripſit *Illuſtri Principi Joanni Bentivolo Secundo, Senatus Bononienſis moderatori fauſtiſſimo*. Prodiit *Bononiæ anno* 1484. *ex officina Platonis de Benedictis, hujuſce artis exactoris probatiſſimi.* Extat in Bibliotheca Vaticana.

SYNOPSIS
CHRONOLOGICA
RERUM GESTARUM
BEATI NICOLAI ALBERGATI
Cardinalis Sanctæ Crucis, & Epiſcopi Bononienſis.

1375. BEATUS NICOLAUS Bononiæ naſcitur patre Petro Nicola Albergato, & matre Philippa. *Zenus in ejus vita §. I. pagina VII. Hiſtor. Miſcellanea pagg.* 116. 117. *Sigon. cap. I.*

1386. Juri Civili operam dare incipit. *Zenus pag. VII. Sigonius cap. I.*

1395. Carthuſienſe inſtitutum profitetur Bononiæ. *Zenus §.2. pag. VIII. Sigonius cap.* 2. *Boſtius pag.* 210. *Dorlandus pag.* 213. *Sutor. pag.* 243.

1398. Bononienſis Carthuſiæ Prioratum obtinet. *Sigonius cap.* 2.

1402. Florentinæ Carthuſiæ præficitur. Canonicos Regulares Lucenſes juvat. *Penottus pag.* 149.

1407. Carthuſiæ Romanæ Prioratum adipiſcitur, ac totius Ordinis Generalis Procurator eligitur. *Garnefeltus ex Charta Provinciali.*

1409. Carthuſiæ Mantuanæ recens extructæ Prior deſignatur. *Garnefeltus ex Charta Provinciali.*

1416. Prædictæ Charthuſiæ Prioratum linquit. *Idem ex Charta Provinciali.*

1417. Eligitur Epiſcopus Bononienſis menſe Januario. *Zenus pag. IX. Sigon. cap. III.* Epiſcopatum ſibi oblatum reſpuit. *S. Antoninus pag.* 73. *Zenus ibid. Poggius pag.* 80. *Hiſtor. Miſcell. pag.* 116. *Hieronymus Burſellus pag.* 120. *Sigon. ibid.* Bononienſes Oratores ad Generalem Carthuſienſium Priorem in Galliis degentem mittunt. *Zenus pag. X. Hiſtor. Miſcell. pag.* 116. *Vetus Charta apud Bartholomæum Senenſem pag.* 146. *Sigon. cap. IV.* Epiſcopatum ejuſdem Prioris juſſu accipit, & ab Archiepiſcopo Ravennati conſecratur menſe Junio. *Sigoninus cap. IV. Hiſtor. Miſcell. pag.* 116.

1419. Bononienſes eum legatum deſtinant ad Martinum V. Pont. Max. Mantuæ degentem. *Zenus pag.X. Ghirardaccius Tom.II. pag.621. Sigonius cap.VII.*

Iterum ad Pontificem Civium ſuorum legatus proficiſcitur: quaſdam pacis conditiones ab illo impetrat. *Zenus pag.XI.*

1420. Florentiam ad Pontificem pergit, Bononienſium tertio legatus. *Zenus pag.XII.Hiſtor.Miſcell.pag.*116.Pontifex clauſas illi interdicti literas tradit:Bononiam reverſus Interdicti ſententiam promulgat Pontificis juſſu. Cives ſeditione facta, inſidias illi ſtruunt; ipſe mutatis veſtibus Florentiam ad Carthuſienſes perfugit. *Zenus pag.XIII. S.Antoninus pag.*74. *Sigon. cap.VIII.*

1421. Domitis a Pontifice Bononienſibus Eccleſiæ ſuæ reſtituitur. *Zenus pag.XIV. Sigon. ibid.*

1422. Martinus Pontifex ipſum in Gallias legat ad pacem componendam inter Carolum VI. Francorum,& Henricum V. Anglorum Reges. *Zenus pag.XV.Martini Epiſtolæ pag.*3.6., *& ſeqq. Matthæus de Griffonibus pag.*115. *Burſellus pag.* 120. *Poggius pag.*62. *Joannes Germani pag.* 156. *Hieronymus Garimbertus pag.* 135. *Sigonius cap.IX. Ughellus pag.*151 *Raynaldus pag.*154.

1423. Bononiam revertitur die viii. menſis Junii. *Matthæus de Griffonibus pag.*115.

1426. Cardinalis a Martino V. creatur ix. kal. Junii. *Zenus pag.XVI. Sigon. cap.X.* Ampliſſimam hanc dignitatem invitus ſuſcipit. *S.Antoninus pag.*74. *Poggius pag.*83. *Veſpaſianus Florentinus pag.* 67. *Auctor Hiſtor. Miſcell. pag.*117. *Burſell pag.*120. *Garimbertus pag.*135.

Legatus mittitur in Galliam Ciſalpinam ad pacem componendam inter Philippum Ducem Mediolani, Venetos,ac Florentinos. *Zenus pag.XVI.S.Antoninus pag.*74. *aliique pagg.* 85. 92. 69. 109. 117. 120. 122. 123. 126. 127. 133. 135. 141.

1427. Pax inter eoſdem hoc anno ſancitur præcipuo B. NICOLAI ſtudio. *Zenus pag.XVII. vide notam ad eundem.*

1417. B. NICOLAUS pacis cauſa Brixiam petit iv. Idus Januarii. *Capreolus pag.*133. die 18.Auguſti Methamaucum ad Venetos proficiſcitur, ibique a Duce magnifice excipitur. *Sanutus pag.*123.

1428. Iterum ad Philippum Ducem Mediolani Martini Pontificis legatus pergit. Pacem inter ipſum, ac Venetos, Florentinos, eorumque fœderatos componit die 19. Aprilis. *Zenus pag.XIX. Martinus V. Epiſt.XII. pag.* 23. *Veſpaſianus pag.*69. *S.Antoninus pag.*75. *aliique pag* 85. 93. 109. 122. 123. 127. 134. 135. 141. 194. 237. 240.

Bono-

Bononienſem ſeditionem fugiens Mutinam ſe confert Diſcordiarum reliquias inter Venetos, & Ducem Mediolani componit, ac tandem Romam ad Pontificem proficiſcitur. *Zenus pag. XXII. XXIII. XXIV. XXV. Blondus pag.* 110. *Bornius de Sala pag.* 113. *Hiſtor. Miſcell. pag.* 117. *Andreas Billius pag.* 127.

1431. Bellum inter Venetos, & Inſubres inſtauratur. B. NICOLAUS ad illud compeſcendum Legatus iterum a Martino deſtinatur: Gallica inſuper legatio ei defertur. *Zenus pag. XX. Hiſtor. Miſcell. pag.* 118.

Martinus Pontifex moritur die 20. Februarii. B. NICOLAUS Piſcariæ manet novi Potificis electionem expectans. *Zenus pag. XXVI.*

Eugenius IV. Pontifex Maximus renunciatur. Gallicam Legationem B. NICOLAO confirmat die 29. Aprilis. *Eugenius Epiſt. I. pag.* 24 *Zenus pag. XXVII. Carolus VII. Francorum Rex pag.* 60. *aliique pagg.* 68. 74. 85. 130. 136. 160. 162. 164. 166. 200. 205. 209. 217. 218. 222. 227. 241.

1432. Carolum Regem Francorum Bituris convenit, cumque ad pacem hortatur: inde Bruxellas pergit ad Philippum Ducem Burgundiæ. *Joannes Germani pag.* 160. Inducias ad ſexennium inter ipſos componit. *pag.* 130. 164. 166. 185. 197. 200. 205. 209. 217. 218. 223. 228. 241.

1433. Concilii Baſileenſis legatus deſtinatur xviii. kal. Januarii; ibique magnis honoribus afficitur *pag. XXVIII.* 87. 95. 97. 100. 233.

1434. Legatus a Concilio deſtinatur ad pacem Italicam perficiendam *pag. XXIX.*

1435. Hujus anni initio Florentiam ad Pontificem ſe confert. *Zenus pag. XXX. Anonymus Florentinus pag.* 126.

Die 25. Aprilis in Gallias legatur ad conventum Atrebatenſem, in quo inſigni edito Miraculo, Philippum Ducem Burgundiæ Carolo Francorum Regi conciliat, *Zenus pag. XXX. XXXI. Scriptores in notis relati.*

1437. Concilii Ferrarienſis legatus conſtituitur anno 1437. iv. nonas Januarii *pag.* 48. *XXXI.* Ferrariam proficiſcitur die 7. Januarii anno 1438. *Sanutus pag.* 124.

1438. inde Venetias ſe confert die 10. ejuſdem menſis, ibique Græcorum Imperatorem excipit, ac Ferrariam perducit. *XXXI.* 124.

1439. Pridie Idus Septembris legatus mittitur ad Germanorum Principum conventus Norembergæ indictos *pag. XXXII.* 69. 88. 156.

1440. Florentiam ad Pontificem reverſus Summus Romanæ

Ec-

Eccleſiæ Pœnitentiarius eligitur, ac concilio intereſt *pag.XXXIII.* 88.

1443. B. NICOLAUS Senis moritur ex calculi doloribus magna ſanctitatis opinione . Eugenius Pontifex ei juſta perſolvit. Illius viſcera Senis condita in Eccleſia S. Auguſtini . Corpus vero Florentiam ad Carthuſienſes translatum *pag.XXXIV. XXXV.* 71. 74. 90. 91. *&c. Vixit annos LXVIII.* Sedit in Epiſcopatu Bononienſi ann. XXVII.

Digitized by Google